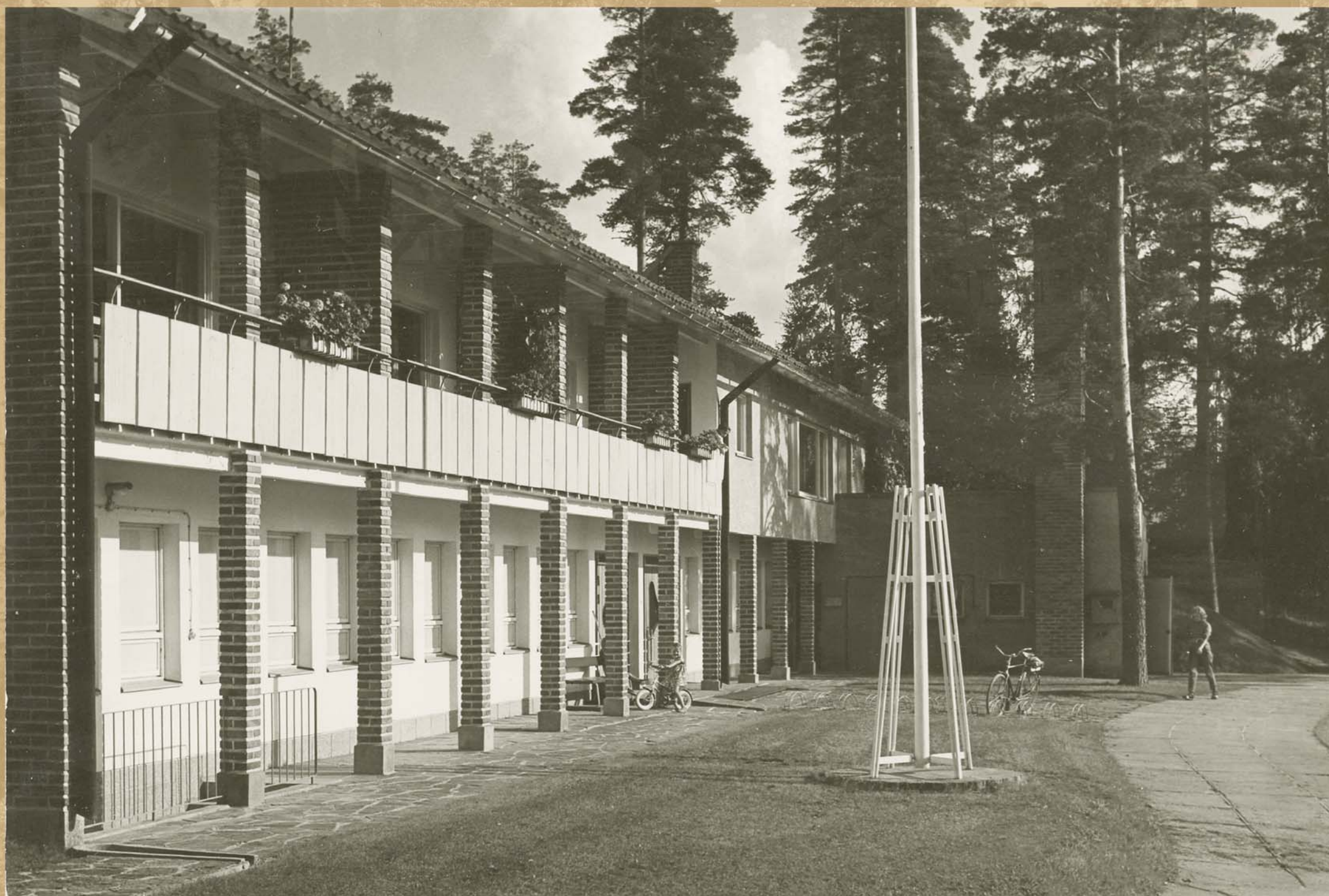

LAURITSALAN TERVEYSTALON KORJAUSSUUNNITELMA

DIPLOMITYÖ - OULUN YLIOPISTON ARKKITEHTUURIN TIEDEKUNTA

Minna Hulkkonen Oulussa: 24.05.2016

Pääohjaaja: Anna-Maija Ylimaula Ohjaaja: Anu Soikkeli

Lauritsalan terveystalon korjaussuunnitelma

Diplomityö
Minna Hulkkonen

24.05.2016 Oulussa

Tekijä:	Minna Hulkkonen
Työn nimi:	Lauritsalan terveystalon korjaussuunnitelma
Päiväys :	24.05.2016
Sivumäärä:	90
Kuvaplausnit:	7 kpl
Koulutusohjelma:	Arkkitehdin tutkinto, arkkitehtuurin koulutusohjelma
Työn pääohjaaja:	Prof. Anna-Maija Ylimaula, TkT
Työn ohjaaja:	Anu Soikkeli, TkT
Kuvien lähteet:	Kaikki kuvat ja piirrokset © Minna Hulkkonen, jos ei erikseen mainita

TIIVISTELMÄ

Diplomityöni korjausrakennuskohteena on Ragnar ja Martta Ypyän 1953 suunnittelema terveystalo Lauritsalassa. Aihe on ajankohtainen koska Lauritsalassa näyttäytyy tilanne, missä ydinkeskustan merkittävää ja arvokasta paikallista rakennushistoriallista kokonaisuutta ollaan purkamassa sisäilmaongelmien vuoksi. Terveystalo on osa Ypyöiden suunnittelemaa julkisten palvelurakennusten kokonaisuutta Lauritsalan keskustassa. Rakennus ei ole suojeltu kaavassa tai saanut osakseen yhtään puolustuspuhetta, joten vaarana on, että se puretaan vähin äänin.

Sisäilma-, home- ja kosteusongelmat ovat 2000-luvun vitsaus rakennuskannassamme. Kyseessä on vakava rakennusfysikaalinen, taloudellinen ja ennen kaikkea terveydellinen ongelma. Sanat ”home” ja ”mikrobit” herättävät vahvoja mielipiteitä ja tunteita kautta linjan. Puhutaan jopa hysteriaa. Ongelmia esiintyy yhtä lailla uusissa ja vanhoissa rakennuksissa. Kun korjaushankkeissa epäonnistutaan, ainoana varmana ratkaisuna nähdään rakennuksen purkaminen.

Rakennustekniikka on kehittynyt valtavasti viimeisen 100 vuoden aikana. Samassa tahdissa ovat rakennusmääräykset muuttuneet, kuten myös materiaalit ja tekniikka. On ollut lähes mahdotonta rakentaa rakennusta 50-60 vuotta sitten olemassa olevilla materiaaleilla ja rakenteilla, jotka täyttäsivät nykyiset lämpöenergia- ja eristysvaatimukset. Nykyiset käytännöt ja määräykset kuitenkin tuottavat ongelmaisia rakennuksia ja rakenteita, sekä pakottavat korjaussuunnittelun priorisoimaan energiatehokkuuteen, rakennushistoriallisten arvojen kustannuksella.

Kansan viisaus sanoo, ettei ehjää kannata korjata. Tänä päivänä markkinatalouden myötä sanonta menee kuitenkin; ettei rikkinäistä kannata korjata, koska samalla hinnalla saa uuden. Kustannukset ovat päähuolenaihe jokaisessa projektissa ja ohjaavat suunnittelua ja ratkaisuja. Rakentaminen on kallista, purkaminen on kallista ja korjaaminen on kallista, mutta ennen kaikkea haasteellista. Rakennussuojelu on siis ennen kaikkea tahtotila.

Edes kaavan rakennussuojelumerkintä ei enää suojele rakennuksia. Yksi purku-uhan alla oleva merkittävä rakennuskokonaisuus on Ragnar ja Martta Ypyän suunnittelema. Rakennussuojelumerkintä on käytännössä mitätön, jos suojelusta voidaan luopua sisäilmaongelman nojalla. Nykyisen tilanteen valossa tarkastelen Suomen rakennusmääräyksiä, suoje-lukäytäntöjä, sekä korjausrakentamisen haasteita ja rakentamisen laatua.

Tässä diplomityössä esittelen vaihtoehdon Ypyöiden suunnitteleman Lauritsalan terveystalon purkamiselle. Perehdyn diplomityössäni Lauritsalan historiaan ja rakennusvaiheisiin, sekä entisen kauppalan moderniin rakennusperintöön. Perehdyn myös kunnallisen terveydenhoidon kehitykseen ja muuttuviin terveyspalveluiden tarpeisiin. Korjaus ja uudistamissuunnitelmassa otan huomioon rakennuksen sisäilmaongelman ja rakennussuojelun. Tavoitteenani on korjata rakennus viihtyisäksi ja toimivaksi kunnalliseksi terveys- ja hyvinvointikeskukseksi.

Avainsanat:

rakennusperintö, rakennussuojelu, sisäilmaongelma, ongelmarakenne, terveydenhoito, hyvinvointi

Author:	Minna Hulkkonen
Title of thesis:	Renovation and restoration plan for Lauritsala's health care centre
Date:	24.05.2016
Number of pages:	90
Boards:	7
Degree program:	Master of sience in architecture
Type of thesis:	Master's thesis
Thesis supervisor:	Anna-Maija Ylimaula
Thesis co-supervisor:	Anu Soikkeli
Image sources:	All the photos, pictures and drawings © Minna Hulkkonen unless otherwise stated

ABSTRACT

The renovation and restoration attraction in my Master’s thesis is a local health centre building located Lauritsala. The building was designed by architects Ragnar and Martta Ypyä in 1953. The theme is relevant after a significant and invaluable local historic building complex is under a demolition threat because of poor indoor air quality. The old health enter is part of a collection of public service buildings at the centre of Lauritsala city designed by the Ypyäs. The building is not protected by the city plan, nor has anyone protested against demolition in behave of the building. The risk is that the building is demolished in unawareness.

Indoor air quality-, mold- and moisture problems are 21th century’s scourge in our build-ings. This is a serious problem that affects building physics, economics and above all in our health. The words “mold” and “microbes” evoke strong opinions and emotions in many of us. In some level it has become hysteria. These problems appear in new as well as old build-ings. When renovation undertaking is unsuccessful, the only definite solution is thought to be the demolition of the building.

Building Technology has developed tremendously during the past 100 years. At the same rate the building regulations, materials and techniques have also changed. It would have been almost impossible to build a building 50-60 years ago with existing materials and constructions, which could have met the current heat energy and insulation requirements. The current practices and regulations of generate dysfunctional buildings and structures. They also force renovation projects to prioritize in energy efficiency. All at the expense of buildings historical values.

Folk wisdom says; if it isn’t broken, do not fix it. Today, however, the market economy has rephrased the saying; no point in fixing because at the same price you’ll get a new one. The costs are a major concern in each project and guide the design solutions. Building construction in expensive, demolition is expensive and renovation is expensive, but also challenging. Building preservation is, therefore, above all, a matter of will.

Even the building protection label in the city plan does no longer protect the buildings. One of the ensemble of buildings under a demolition threat is designed by Ragnar and Martta Ypyä. The protection label is practically null and void if the protection can be waived under an indoor air quality problem. In the light of the current situation, I examine the Finnish building regulations, conservation practices, construction quality, as well as the challenges in building renovation and restoration.

In this thesis I present an alternative to the demolition of Ypyä’s health centre in Laurit-sala. In the thesis I focus on the history and construction phases of Lauritsala, as well as the modern architectural heritage of the downtown area. I also orient with the municipal health care developments and changing health care needs. My refurbishment plan for the building, will take into account the problems of the indoor air quality and challenges of building protection. My goal is to restore and refurbish the building into a comfortable and functional municipal health and wellness center.

Key words:

Building heritage, building preservation, risk structure, indoor air quality, heath care, wellbeing

SISÄLLYS

Tiivistelmä
Abstract

1. Johdanto	2	4. Case study: Lauritsalan rakennusperintö purku-uhan alla	32	7. Suunnitelma	70
2. Rakennussuojelun haasteet	4	4.1. Kuinka tähän tilanteeseen on päädytty?	33	7.1. Terveystalon kehitys	70
2.1. Rakennussuojelu Suomessa	4	5. Lauritsalan terveystalon rakennushistoriaa	35	7.2. SOTE ja EKSOTE	
2.2. Korjausrakentaminen ja korjausvelka	5	5.1. Terveystalojen historia Suomessa	36	-kunnallisten terveydenhoidon palvelujen muutokset	70
2.3. Rakennusmääräykset ja rakennusfysiikka	6	5.2. Lauritsalan terveystalon historia ja alkuperäinen suunnitelma	38	7.3. Terveystalosta hyvinvointiin	71
2.4. Rakentamisen laatu ja vastuu	6	5.3. Muutokset	50	7.4. Uusi Hyvinvointitalo	72
2.5. Sisäilmaongelmat	7	5.4. Nykytila ja säilyneisyyskartoitus	53	8. Loppusanat	85
2.6. Sisäilma ja ilmanvaihto	8	5.5. Arvottaminen	61	9. Kuvaluettelo ja lähteet	87
2.7. Sairaalat, sairastalo, ihmiset	9	6. Terveystalon korjaussuunnitelma	65	10. Lähteet	88
3. Olipa kerran Lauritsalan kauppa	11	6.1. Sisäilma- ja kosteusongelmat Terveystalossa	66		
3.1. Lauritsalan kaupan kaavoitushistoria	15	6.2. Rakenteelliset ratkaisut	67		
3.2. Lauritsalan rakennusvaiheet	18	6.3. Energiatietoisuus ja rakennusmääräykset	69		
3.3. Lauritsalan moderni rakennusperintö	21				
3.4. Arkkitehdit Ragnar ja Martta Ypyä	25				
3.5. Ragnar ja Martta Ypyän tuotanto Lauritsalassa	25				

1. JOHDANTO

Rakennukset ovat kansan muistia ja niissä asustaa paikan henki - *genius loci*. Purkaes-samme rakennukset menetämme historian mukana rakennusten rahallisen arvon. Tänä päivänä purkaminen on kuitenkin yleinen ja mutkaton ratkaisu vanhentuneiden ja kor-jaustarpeessa olevien rakennusten kohdalla. Sisäilma- ja kosteusongelmat vaivaavat laa-jalti rakennuskantaamme Suomessa, eikä edes kaavan suojelumerkintä takaa modernin rakennusperinnön säilymistä.

Ragnar ja Martta Ypyä suunnittelivat Lauritsalan kauppalaan viisi julkista rakennusta jäl-leenrakennuskaudella. Rakennukset muodostavat ainutlaatuisen ja arvokkaan kaupunki-kuvallisen kokonaisuuden. Kaupunki on kuitenkin päättänyt purkaa päiväkodin, terveys-talon ja Luukkaan koulurakennuksen sisäilmaongelmien vuoksi.

Arkiympäristöä pidetään usein itsestäänselvyytenä, mutta näillä paikoilla ja rakennuksilla on usein iso rooli paikallisessa yhteisössä. Ypyöiden rakennukset muodostavat ainutlaatui-sen kokonaisuuden ja ovat osa Lauritsalan kauppalan alkuperäistä ja modernia rakennus-kantaa. Terveystaloa ei ole suojeltu kaavassa, mutta on peruskorjauskelpoinen ja mielestä-ni säilyttämisen ja korjauksen arvoinen.

Olen diplomityöni myötä perehtynyt sisäilmaongelmiin ja rakennussuojeluun keskuste-lemalla useiden eri alojen asiantuntijoiden kanssa ja osallistumalla Alvar Aalto säätiön järjestämälle modernin arkkitehtuurin korjauskurssille; *home ja pienhiukkaset modernin rakennuksen peruskorjauksessa*.

Diplomityöni tavoitteena on esittää vaihtoehto terveystalon purkutuomiolle korjaus-suunnitelman muodossa ja uudistaa rakennus toimivaksi hyvinvointitaloksi. Suunnitte-lukohteen kautta pureudun korjausrakentamisen ja rakennussuojelun problematiikkaan ja haasteisiin. Perehdyn diplomityössäni myös Lauritsalan kauppalan historiaan ja raken-nusvaiheisiin, pääpainona kauppalan keskustan moderni rakennushistoria.

”Houston, we have a problem”

2. RAKENNUSSUOJELUN HAASTEET

2.1 RAKENNUSSUOJELU SUOMESSA

Suomessa rakennuksia suojellaan kaavoituksella tai erityislaeilla. Lähtökohtana on, että asemakaavoitetulla alueella noudatetaan kaavoituksellisia suojelukeinoja eli ns. kaavasuojelua. Suojelumerkinnällä tunnustetaan, että kyseinen kohde on tärkeä ja sen halutaan säilyvän sellaisenaan myös tuleville sukupolville. On helppo ymmärtää, että 500 tai 100 vuotta vanha kirkko tai linna halutaan suojella. Onhan se näkynyt kaupunkikuvassa ja elänyt tarinoissa useiden sukupolvien ajan. Rakennuksella on usein kiistatonta tunnearvoa ja historiallista arvoa.

Rakennussuojelu ei edellytä kaavaa tai lakia, mutta se on nähty vahvimpana ja kiistattomimpana keinona. Näin esimerkiksi yksityinen taho ei voi purkaa tai muuttaa suojeltua kohdetta omin päin. Kaavoituksessa noudatetaan maankäyttö- ja rakennuslakia, jonka nojalla suojeltu rakennus on merkitty kaavassa suojelumerkinnällä tai aluevarauksen suojelumääräyksellä. Kaavoituksella suojellun kohteen suojelun tasosta ja valvonnasta päättää kunta tai kaupunki asema- ja yleiskaavassa. Maaseutukaavassa suojeltavista alueista suojelun tasosta päättää puolestaan Maakunnan liitto.¹

*Suojeltavia kohteita voivat olla rakennukset, rakennelmat, rakennusryhmät tai rakennetut alueet. joilla on merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen, tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta. Suojelu voi koskea myös rakennuksen osaa, rakennuksen kiinteää sisustusta taikka muuta rakentamalla ja istuttamalla muodostettua aluetta. Kiinteällä sisustuksella tarkoitetaan ovia, ikkunoita, listoja, pinnoitteita, tulisijoja, teknisiä laitteita ja kiintokalusteita tai muita näihin verrattavaa sisustusta sekä rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisia, siihen pysyvästi kiinnitettyjä koneita ja laitteita.*²

Seuraavat kaavamerkinnot on poimittu Museoviraston ja Ympäristöministeriön muistios-
ta: Suojellut rakennukset Suomessa, määritelmät ja kohdejoukon kuvaus (2010)

Kaavasta riippuen suojellut kohteet merkitään kaavamerkinnoilla, esimerkiksi:

SR (rakennussuojelualue) **SRS** (rakennussuojelulain nojalla suojeltu alue)

/s (alue, jolla ympäristö säilytetään)

s (suojeltava alueen osa)

sr (suojeltava rakennus)

srs (rakennussuojelulain nojalla suojeltu rakennus)

SM (muinaismuistoalue)

Merkinnät voivat myös osoittaa ominaisuuksia tai säilyttämiseen kehottavia merkintöjä, kuten

sk (kaupunki- ja kyläkuvallisesti tärkeä alue tai alueen osa)

kp (kansallinen kaupunkipuisto)

js (suojeltu julkisivu)

Rakennussuojelu on tärkeä ja laajaa osaamista vaativa arkkitehtuurin ala. Työ on pitkäjänteistä ja vaativaa nopeasti muuttuvassa maailmassa. Kompromisseja joudutaan aina tekemään puolin ja toisin parhaan ratkaisun löytämiseksi peruskorjaus- ja restaurointi-hankkeissa, joilla pyritään vähintään säilyttämään rakennuksen rakennustaiteelliset- ja historialliset arvot.

Rakennussuojelulailla on Suomessa suojeltu vain häviävän pieni osa rakennuskannasta. Kaikkia säilyttämisen arvoisia rakennuksia, rakennuskokonaisuuksia tai ympäristöjä ei kuitenkaan voida suojella kaavoituksella tai lailla. Näiden kohteiden säilyminen riippuu (meistä) usein vain kiinteistönomistajan arvostuksesta rakennusta kohtaan. Parhaiten rakennusta suojelee käyttö, sekä ihmisten side ja arvostus rakennusta kohtaan, jolloin rakennusta halutaan ylläpitää, käyttää ja korjata oikein.

Suomen rakennuskanta on nuorta verrattuna esimerkiksi manner Euroopan ja Välimeren maiden arkkitehtuuriin. Modernin rakennuskannan suojelun haaste on siinä, että se on nuori, eikä sen kaikkia arvoja voida vielä käsittää tai edes arvioida/ennustaa. Madridin dokumentti on nostanut esiin vuoden 2011 julkaisussaan 1900-luvun modernin rakennusperinnön suojelun, joka on vaarassa tuhoutua. Modernin rakennuskannan suojeleminen on haasteellista monesta syystä. Ensinnäkin rakennuksia on suhteellisen paljon, minkä vuoksi ne kärsivät arvostuksen puutteesta. Rakennuksissa käytetyt rakennusmateriaalit ovat myös joskus vaikeita korjata ja niiden hoitoa on usein laiminlyöty. Tämä rakennuskanta on nyt kriittisessä korjaus- ja restaurointi-iässä.³

Nykyisin lisähaasteen suojeltujen ja vanhojen rakennusten korjaukseen tuovat nykyiset ihanteet ja rakennusmääräykset. Vaarana on, että rakennuksia korjataan pilalle. Liiallinen korjaus tai uudistamisen tarve voi hävittää alkuperäisiä piirteitä ja rakennusteknisesti väärin materiaalien tai rakenteiden käyttö, voi altistaa rakennukset vakavammille vaurioille ja lopulta purettaviksi. Mikäli emme panosta rakennustemme korjaukseen ja puramme rakennukset korjaamisen sijaan, puramme tulevaisuuden rakennusperintöämme.

¹ Museovirasto ja Ympäristöministeriö 2010

² Finlex, 4.6.2010/498, Laki rakennusperinnön suojelemisesta 3§ Suojelun kohteet

³ <http://icomos-isc20c.org/id13.html>, vierailtu 20.03.2016

2.2 KORJAUSRAKENTAMINEN JA KORJAUSVELKA

Funktionalismin ajatuksena oli, että rakennus tulisi nähdä asumiskoneena. Kun rakennus on suunniteltu ja rakennettu hyvin laadukkaista materiaaleista, voi se periaatteessa kestää ikuisesti. Koneet ovat kuitenkin käyttötavaraa, joita tulee huoltaa, korjata ja tarvittaessa vaihtaa osia, jotta ne toimivat. Huollamme ja katsastamme automme säännöllisesti, mutta toimimmeko samoin rakennustemme kanssa?

Uudisrakentamisen kulttuuri on vallinnut Suomen rakentamisessa sodan jälkeiseltä jälleerakennuskaudelta asti⁴. Noin 80 prosenttia Suomen rakennuskannasta on rakennettu vuoden 1959 jälkeen⁵. Sodan jälkeen rakensimme materiaalipulan koettelemina, karsimatta kuitenkaan arkkitehtuurin laadusta. 1960-luvulla rakentaminen nopeutui elementtitekniikan myötä ja aloimme rakentaa elinkaariajattelun mukaisesti. Rakennuksien ei ollut tarkoituksenaan kestää enää isältä pojalle. Vuosien varrella rakentamisessa on tapahtunut paljon kehitystä, mutta myös lukuisia riskirakenteita, kuten valesokkeli, joka aiheuttaa nyt ongelmia rakennuskannassamme. Monissa rakenneratkaisuissa nykyisiä ongelmia ei olisi välttämättä voitu välttää mitenkään, eivätkä ne ole edes aina korjattavissa.

Olemme rakentaneet vauhdilla uutta, mutta nyt tuo 1950-80 lukujen rakennuskanta on tullut peruskorjausikään. Leijonan osa Suomen kansallisvarallisuudesta on kiinni rakennuksissa. Rakennukseen sijoitetaan rahaa sekä valtava määrä aikaa ja energiaa, työtuntien muodossa. Asunto on myös usein yksittäisen ihmisen suurin investointi ja sen arvon halutaan vähintään säilyvän. Rakennuksia korjataan ja remontoidaan monista eri syistä; päivitämme tekniikkaa ja parannamme energiatehokkuutta. Esteettisillä korjauksilla kuten julkisivu- ja sisätilan remonteilla voidaan myös vaikuttaa paljon kiinteistön arvoon.

Osa peruskorjauskelpoisista rakennuksista kuitenkin puretaan, koska tilaratkaisut ovat vanhentuneet tai korjaukseen ei haluta panostaa. Lars-Erik Mattila otti diplomityössään Tulevaisuuden kerrostalo (2014) myös vahvasti kantaa elinkaariajatteluun sekä nykyiseen rakennustuotantoon ja määräyksiin. Väliaikaisilla rakennuksilla on oma sijansa ja paikansa rakentamisen kentällä, mutta meillä ei ole varaa lyhytnäköiseen rakentamiskulttuuriin, sillä se ei ole taloudellisesti tai ekologisesti kannattavaa.

Suomen rakennuskannan korjausvelka on nyt kohonnut ennätyskorkeaksi ja sen arvioidaan olevan 30-50 miljardia euroa. Korjausvelka eli korjausvaje on syntynyt, kun ylläpitoon ja huoltoon ei ole investoitu tarpeeksi vuosien varrella. Summalla osoitetaan siis paljonko rakennuksiin tulisi sijoittaa, jotta niiden kunto ja arvo saataisiin ennalleen. Summa on korkea, mutta mikäli jätämme rakennukset korjaamatta, voimme lopulta menettää kaiken rakennukseen sijoitetun pääoman.⁶ Sisäilmaongelmat ovat lisäksi tuoneet korjauskeskustelun vaakakuppiin ihmisten terveyden. Sairaat ja ongelmalliset rakennukset voivat pahimmassa tapauksessa viedä peruuttamattomasti ihmisten terveyden, josta koituu valtiolle miljardien menetykset.

Kansan viisaus sanoo, ettei ehjää kannata korjata. Tänä päivänä markkinatalouden myötä sanonta menee kuitenkin; ettei rikkinäistä kannata korjata, koska samalla hinnalla saa uuden. Maailma pyörii rahan sanelemana. Kustannukset ovat päähuolenaihe jokaisessa projektissa ja ohjaavat suunnittelua ja ratkaisuja. Rakentaminen on kallista, purkaminen on kallista ja korjaaminen on kallista, mutta ennen kaikkea haasteellista. Korjausrakennuskulttuuri ei ole Suomessa kehittynyt samaa tahtia uudisrakentamisen rinnalla, mutta sen osuus rakentamisessa kasvaa vuosivuodelta⁷.

⁴ Hilden, Sari: 2014

⁵ http://www.rakennusperinto.fi/kulttuuriymparisto/aikakaudet/fi_FI/tilastoja_rakennuskannasta/_files/13401933870046889/default_FS/Rakennuskannan_ikajakauma_Koko_maa2.gif vierailtu 07.09.2015

⁶ <https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Korjausrakentaminen1/Korjausvelka/> vierailtu 20.02.2016

⁷ <http://www.vtt.fi/medialle/uutiset/vtt-korjausrakentamisen-osuus-nousemasa-yli-puoleen-kaikesta-asuntorakentamisesta> vierailtu 20.02.2016

Rakennustekniikka on kehittynyt valtavasti viimeisen 100 vuoden aikana. Samassa tahdissa ovat rakennusmääräykset muuttuneet. Rakennusvaatimusten kiristytessä ovat sitä mukaa materiaalit ja tekniikat kehittyneet yhtä lailla. On ollut lähes mahdotonta rakentaa rakennusta 50-60 vuotta sitten olemassa olevilla materiaaleilla ja rakenteilla, jotka täyttäsivät nykyiset lämpöenergia- ja eristysvaatimukset.

Rakennusten ja niiden rakentamista ohjaavien määräysten muuttuessa rinnalla on muuttunut myös inhimillinen sietokyky vuosien saatossa. Rakennuksista pyritään karsimaan äänet, hajut, veto ja lämpötilanvaihtelut. Energiategokkuuteen painostetaan rakennusmääräyksissä, joten nykyiset vaateet asettavat rakennukset tiukoille. Energian säästövoitteet ovat olleet johtotähtenä rakenteiden suunnittelussa jo 70-luvulta lähtien. Suomen energiamääräykset perustuvat nykyisin pitkälti rakenteiden U-arvoihin. Passiivi- tai nollaenergiataloihin tähtäävän suunnittelun myötä olemme kehittäneet rakenneratkaisuja, -materiaaleja ja -tekniikkaa vauhdilla. Karrikoiden voidaankin todeta, että samalla kun eristeen määrä seinässä on kasvanut, ovat ongelmatkin lisääntyneet.

Modernien rakennusten energiategokkuutta perustellaan ennen kaikkea rakennuksen tiiviydellä, joka on saavutettu monikerrosrakenteella. Lämpöenergian kulutus on ehkä vähentynyt, mutta nyt meillä kuluu energiaa ilmastovaihtoon ja viilennykseen. Eristeen määrän lisääntyessä, on tarvittu tiiviitä kerroksia, jotta kosteus ei pääse rakenteeseen ja tekniikkaa säätelämään sisäilmaa, jota ei lämpöteknisistä syistä voi ottaa suoraan ulkoilmasta. Eristeen määrä ei kuitenkaan paranna rakennuksen lämmönläpäisevyyttä loputtomiin. Seinien paksuuntuessa mineraalivillaa lisäämällä ja tiiveyttä parantamalla U-arvot on saatu pieniksi, mutta kosteuden hallinta rakenteissa on entistä vaikeampaa, jolloin luodaan edellytykset vakavien ongelmien synnylle.

Hengittävän massiivirakenteen etu on siinä, että rakenne sietää verrattain hyvin kosteutta, eikä ole virheherkkä kuten modernit monikerrosrakenteet. Massiivirakenne kuten hirsiseinä tai täystiiliseinä ei petä kosteuden myötä vaan toipuu ja kuivuu usein itsestään. Nykyiset rakennussäädökset eivät kuitenkaan salli tällaisten, vielä 100-vuotta sitten käytettyjen rakenteiden uustuotantoa. Ensisijainen syy on, että massiivirakenteiden lämmönvaraavuutta on hyvin vaikea laskea, eikä tätä ominaisuutta oteta huomioon rakenteen U-arvoa määrittäessä.⁸

Massiivirakenne ei siis täytä nykyisiä rakennusmääräyksiä, vaikka on laskettu, että 100-vuotias tiilikerrostalo painovoimaisella ilmastovaihdolla ja uusi nykynormeja noudattava kerrostalo ovat energian kulutuksessa yllättäen lähes samalla viivalla⁹. Energiategokkuus, ei siis ole välttämättä energian säästämistä. Energian säästäminen on hieno tavoite, mutta sitä ei saisi tehdä rakenteiden kestävyiden tai ihmisten terveyden kustannuksella. Olemme säästäneet energiaa tietoisesti 70-luvulta asti, mutta energian kulutus vain kasvaa teknologian kehityksen myötä. Huomion tulisi siis keskittyä energian laatuun, ei niinkään sen määrään. Uusiutuvia energianlähteitä käyttämällä energian kulutuksen ympäristövaikutukset laskisivat kaikkein parhaiten ja kestävämmiin.

Muutokset tapahtuvat rakentamisen kentällä myös niin nopeasti, ettei tieto ja koulutus aina ehdi perässä. Lopputulema voi olla, että työmaalla uusi aine levitetään niin kuin on aina tehty, eikä tuoteohjeiden mukaan. Lopputulos on suurella todennäköisyydellä epäonnistunut, jolloin koko uusi tekniikka tai materiaali leimataan huonoksi. Näin on käynyt muun muassa tiivistyskäsittelyille.¹⁰ Rakennus voidaan siis pilata jo rakennusvaiheessa, tai käytössä. Tekniikan Tohtori Juha Pirinen onkin sanonut, että; *Rakennuksesta pitää tehdä idioottivarma, koska todennäköisesti se idiootti siihen kuitenkin joskus muuttuu!*¹¹ Korjaamme tällä hetkellä 60- ja 70-luvun ratkaisuja jaellemme opi ymmärtämään nykyisiä rakenteitamme, saamme korjata niitä yhtä lailla tulevaisuudessa.

2.4 RAKENTAMISEN LAATU JA VASTUU

Valitettavasti rakentamisen laatu ei Suomessa ole niin hyvää kuin halutaan uskoa. Rakennetun omaisuuden tila eli ROTI 2015 antoi arvosanaksi 7.¹² Se on osoitus siitä, että priimaa ei tule, kun ei edes yritetä. Jokainen rakennus on miljoonan eri yksityiskohdan summa ja jopa satojen ihmisten työpanoksen tulos. Ennen vanhaan rakennus piirrettiin tupakka-askin kanteen ja pistettiin pystyyn omin käsin ja lähipiirin avustuksella. Rakentamisen jalo taito oli monen miehen hyppysissä.

Nykyisin rakennuksen suunnitteluun ja toteutukseen tarvitaan lähes poikkeuksetta pienen joukko-osaston verran koulutettua väkeä. Rakentamisen ketju on hajotettu pieniin osiin ja lopputulos on ketjun heikoimman lenkin mukainen. Tässä ketjussa viimeisen päälle tehty suunnitelma ei takaa lopputulosta, jos työmaalla ei suunnitelmia noudateta. Vastaavasti ammattitaitoiset ammattimiehet osaavat paikan päällä ratkaista suunnitelmien puutteet. Saurmaton yhteistyö ja tiedonkulku tilaajan, erikoissuunnittelijoiden, urakoitsijoiden, aliorakoitsijoiden, työmaamestareiden, valvojien ja työmiesten välillä jää liian usein puolitiehen ajan ja resurssien puutteesta.

Tämä kolmio esiteltiin meille jo opintojemme alkutaipaleella. Kolmio esittää kriteerejä, joista vain kaksi voidaan valita ja kolmas kriteeri ei tällöin toteudu. Halpa ja nopea ratkaisu ei suurella todennäköisyydellä ole siis laadukas. Oma isäni opetti jo kotona, ettei köyhällä ole varaa halpaan, sillä laatu kestää ja maksaa itsensä kyllä takaisin. Yksinkertainen kolmio kuitenkin usein unohtuu neuvottelupöydässä, kun puhutaan aikataulusta ja kustannuksista. Se on yksi syy, miksi olemme siinä tilanteessa, että uudetkaan rakennukset eivät onnistu, puhumattakaan korjauskohhteista.

Juhani Pirisen mukaan sisäilma ja kosteusongelmien korjauksessa epäonnistutaan usein koska kiinteistössä suoritettut kuntotutkimukset eivät ole tarpeeksi kattavia, jolloin helposti korjataan ja puretaan väärää asioita, eikä ongelma katoa. Korjaussuunnittelun dokumentointi on usein myös puutteellista. Pirinen toteaa, että mikäli epäonnistuneisiin korjaushankkeisiin olisi budjetoitu yksi kuukausi lisää aikaa ja 20-25% suurempi budjetti, olisi lopputulos ollut aivan erilainen. Työn laatuun voidaan parhaiten vaikuttaa, kun sisäilmaasiantuntija, korjausasiantuntija ja rakennusterveysasiantuntija ovat alusta asti mukana hankkeen suunnittelussa, toteutuksessa ja mallitöiden tarkistuksessa. Ongelmana on myös, ettei erillisiä vauriokorjaussuunnittelijoita kouluteta erikseen ja korjausten tekijöille eli työmiehille ja urakoitsijoille ei ole samanlaisia pätevyysvaatimuksia kuin tutkijoille ja virkamiehille.¹³

Työmailla urakoitsija ja työmies palkitaan useimmin nopeudesta laadun sijaan. Kiireessä monet tärkeät peruseikat, kuten rakennuspölyn hallinta, materiaalien kuivakettut ja kuivumisajat jäävät vähälle huomiolle. Kun kustannuksista säästetään kiireen vuoksi, eikä tehdä huolella, on laatu arpapeliä. Vaikka juridisesti pääsuunnittelija, usein arkkitehti, on vastuussa hankkeesta kokonaisuudessaan, ovat lopputuloksen laadusta kaikki sen osat vastuussa, työn tilaajasta työmaasiivoajaan.

8 Vinha, Juha 2016
9 Konttinen, Jussi 2016, Helsingin Sanomat
10 Kapulainen, Petri, haastattelu 08.03.2016
11 Riippa, Tommi; 26.09.2015

12 <http://roti.fi/tiiviisti/> 14.4.2016

13 Pirinen, Juhani 2016

2.5 SISÄILMAONGELMAT

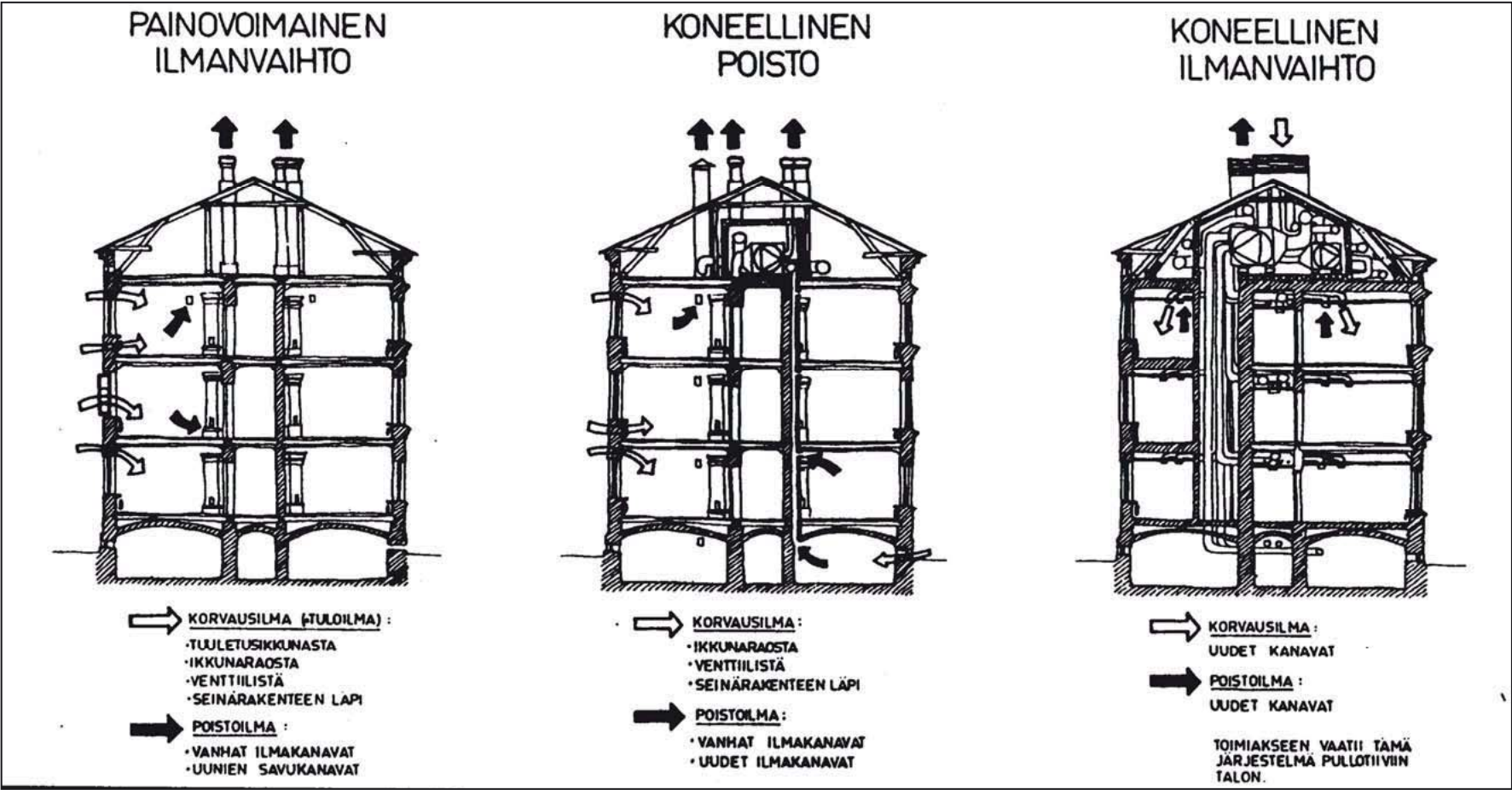
Sisäilma-, home-, ja kosteusongelmia on kutsuttu 2000-luvun vitsaukseksi rakennuskanassamme. Kyseessä on vakava terveydellinen, taloudellinen ja ennen kaikkea rakennusfysikaalinen ongelma. Sanat ”home” ja ”mikrobit” herättävät vahvoja mielipiteitä ja tunteita. Puhutaan jopa hysteriasta. Homeesta on tullut mörkö ja mikrobeista pelottava terveysuhka. Peruskorjauksen puolestaan ei uskota korjaavan ongelmaa, joten ainoana varmana ratkaisuna nähdään purkaminen.

Sisäilmaongelmista on liikkeellä vahvoja mielipiteitä, uskomuksia ja teorioita. Toiset uskovat ongelman johtuvan koneellisesta ilmavaihdosta, toiset valittajien heikosta mielenlaadusta. Värikkäimmissä teorioissa uskotaan sisäilmaongelmien syntyvän vain naisvaltaisilla työpaikoilla. Keskustelu aiheen ympärillä on varsinkin viimeisen kymmenen vuoden aikana lisääntynyt valtavasti mediassa. Kantaa on otettu rakennusmääräyksiin, toimintatapoihin ja standardeihin. Syitä on myös etsitty kiinteistöjen kunnossapidosta, osaamattomista urakoitsijoista ja riittämättömästä valvonnasta.

Sisäilmaongelmia, mikrobeja ja homeita on tutkittu 1990-luvulta lähtien eli 25 vuoden ajan¹⁴. Asiaan ovat paneutuneet asiantuntijat monelta taholta, kuten insinöörit, lääkärit ja arkkitehdit. Ympäristöministeriö käynnisti vuonna 2009 valtakunnallisen hometalkoot-toimintaohjelman, jonka tarkoitus oli tervehdyttää Suomen rakennuskanta. Ongelman monimutkaisuudesta kertoo jotain se, että seitsemän vuoden ja lukuisten asiantuntijoiden panoksen jälkeen yksiselitteistä ratkaisumallia ei löydetty.¹⁵

Rakennuksissa mikrobeja, homeita ja toksiineita mitataan ilmasta ja rakenteista. Asumisterveysasetuksissa 2015 on esitetty ohjearvot sallituille pitoisuuksille. Mittausten ja kyselyiden perusteella ei kuitenkaan aina pystytä päättämään ongelman laajuutta tai mistä ongelma on lähtöisin. Ongelman alkulähde voi olla rakenteissa, vääränlaisessa siivouksessa tai jopa huonekasveissa.

14 Putus, Tuula 2016
15 [http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Kosteus_ja_hometalkoiden_tyokalupakki_He\(37182\)_vierailtu_22.02.2016](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Kosteus_ja_hometalkoiden_tyokalupakki_He(37182)_vierailtu_22.02.2016)

Kuva 3. Muutokset rakentamisessa ja ilmanvaihdossa (Climaconsult Finlad Oy)

Sisäilman laatuun vaikuttavat useat tekijät, kuten hajut, lämpötila, kosteus, hiilidioksidin määrä, sähköisyys, pöly, erilaiset hiukkaset ja kaasut, muutamia tekijöitä mainitakseni. Näitä kaikkia tulisi voida säädellä, jotta sisäilma koettaisiin hyväksi. Puhuttaessa sisäilmaongelmista, tarkoitetaan usein huonoa sisäilmanlaatua.

Sisäilmaongelmien myötä ilmanvaihto on saanut oman osansa syntipukkina. Toiset vanovat painovoimaisen ilmanvaihdon nimeen ja toiset koneellisen järjestelmän. Tämäkään asia ei ole mustavalkoinen; molemmat järjestelmät ovat teoriassa yhtä hyviä ja toimivia ratkaisuja. Teoria ja käytäntö ovat kuitenkin kaksi eri asiaa. Koneellinen ilmavaihto harvoin itsessään aiheuttaa sisäilmaongelman, eikä painovoimainen ilmavaihto ole kaikkialla toimiva tai mahdollinen ratkaisu.

Ilmavaihto on kuitenkin tarkastelun alla. Koneellisen ilmavaihdon kanssa syntyy helposti ongelmia, mikäli se on suunniteltu tai säädetty väärin. Konetta tulee myös huoltaa säännöllisesti ja vaihtaa suodattimet. Ongelmia syntyy myös, kun koneellista ilmavaihtoa lähdetään huoletta lisäämään vanhaan rakennukseen, jossa on aiemmin ollut ongelmitta painovoimainen ilmavaihto. Tällöin muutetaan rakennuksessa alati vallinneita ilmanpaine- ja kosteussuhteita. Vaarana on, että sohimme tuolloin kepillä ampaispesää. Monessa kohteessa tämä on johtanut epäpuhtauksien kulkeutumisen sisäilmaan, kun alipaine vetää epäpuhtauksia sisäilmaan maaperästä tai rakenteista ja ylipaine painaa kosteutta rakenteisiin.

Painovoimaisessa ilmanvaihdossa tuloilma otetaan suoraan ulkoilmasta, esimerkiksi ulkoseinän tai ikkunoiden venttiilien kautta. Hengitetty ilma lämpenee sisällä ja poistuu asunnon poistoventtiilien kautta ulos. Ilman kiertoa ulkoa sisälle voidaan tehostaa esimerkiksi takan käytöllä, jolloin alipaineen ansiosta sisälle virtaa enemmän raikasta happea. Venttiilejä säätämällä taas voidaan rajoittaa ilman sisäänottoa.

Ilmanvaihtoa alettiin tehostaa koneellisella poistolla 60-luvulla, eli voitiin säädellä alipaineella ilman vaihtuvuutta tehokkaammin. Seuraava edistysaskel oli koneellinen tulo- ja poistokoneisto, johon on sittemmin liitetty lämmöntalteenottokoneisto. Rakennusmääräysten ja energian säästötavoitteiden vuoksi koneellinen ilmanvaihto asennetaan lähes poikkeuksetta uusiin ja peruskorjauksen yhteydessä vanhoihin rakennuksiin. Koneellinen ilmavaihto valitaan, koska sillä voidaan hallita ilmamääriä ja lämmöntalteenoton ansiosta lämpö eli kallisarvoinen energia ei mene harakoille.

”Koneellisen ilmanvaihdon suuria etuja on se, että se mahdollistaa lämmön talteenoton ulospuhallettavasta sisäilmasta. Kun järjestelmä suunnitellaan hyvin ja toteutetaan huolellisesti ja parhailla materiaaleilla saadaan toimivia ja energiataloudellisesti erinomaisia järjestelmiä. Jos jostain osa-alueesta tingitään, voidaan myös epäonnistua, jolloin järjestelmä on vetoisa, äänekäs ja energiaa tuhlaava. Usein vika on myös osaamattomassa käytössä ja huollon laiminlyönnissä”.¹⁶

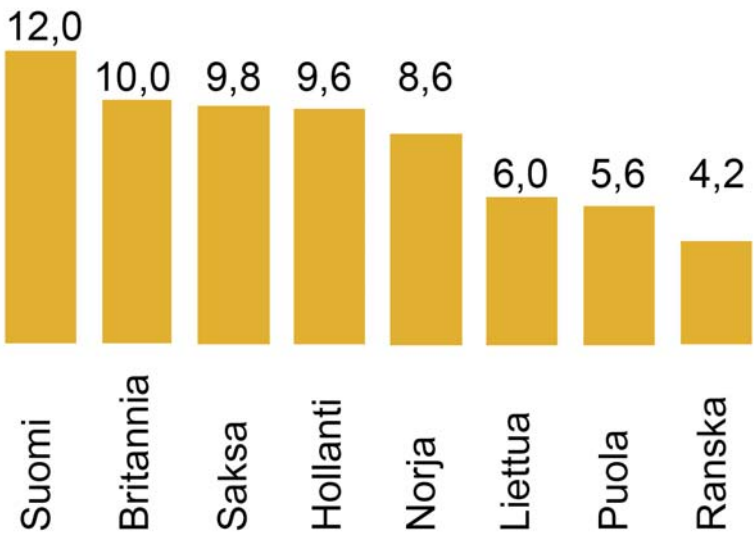
Ilmavaihto ei ole tänä päivänä enää yksinkertainen asia. Ennen vanhaan avattiin ikkuna, kun haluttiin raikasta ilmaa. Nyt ilmamääristä ja niiden vaihtuvuudesta on olemassa rakennuskohtaiset määräykset. Määräykset perustuvat pitkälti tutkimuksiin, jossa on pyritty määrittelemään esimerkiksi työtehoa tai oppimista suhteessa ilmanvaihtuvuuteen eli happimääriin. Näiden tutkimusten pohjalta on laadittu ohjeistukset ja vaatimukset ilmanvaihtuvuudelle.¹⁷

Ilmamäärät ovat lisääntyneet niin että, suomalainen koululainen tarvitsee määräysten valossa lähes kolme kertaa enemmän ilmaa kuin ranskalainen oppilas¹⁸. On myös arvioitu että, nykyisellä ilmavaihdolla 2000-luvulla suomalainen saa noin nelinkertaisen määrän happea kuin 50-luvulla¹⁹.

16 Sainio, Jukka 2010, s.20
17 <http://www.sisailmayhdistys.fi/Perustietoa-sisailmasta/Ilmanvaihdon-perusteet>
18 Brelih, Nejc 2012
19 Lind, Tommi 2016

TULOILMANVAIHDON MITOITUS

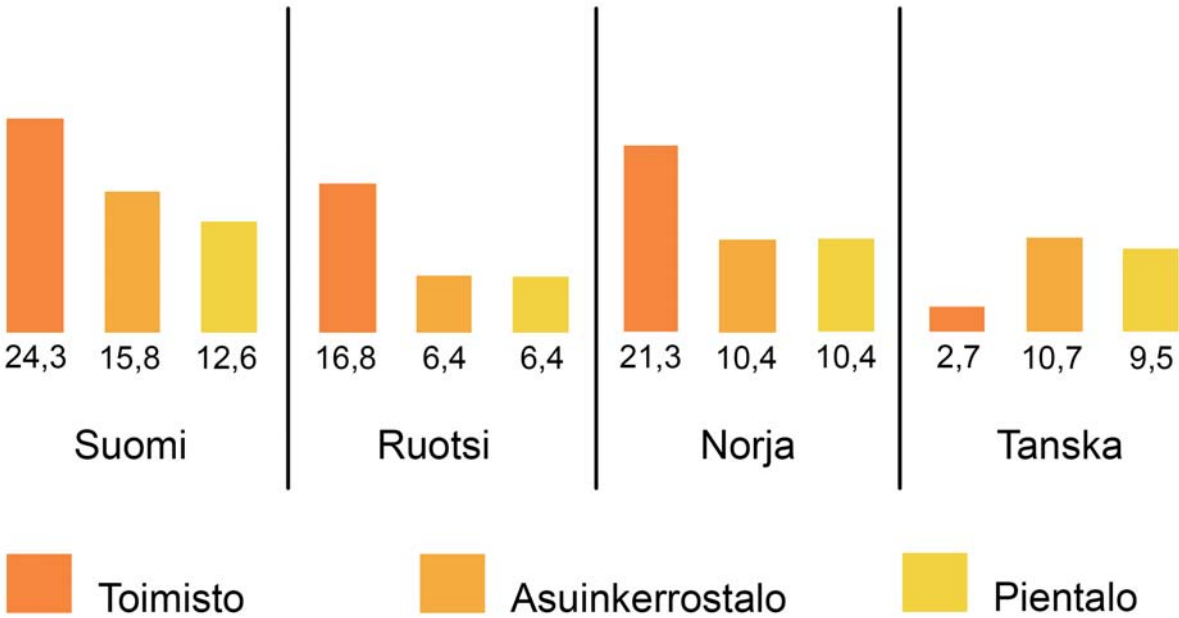
Tuloilmaa luokkahuoneessa, litraa sekunnissa henkeä kohti

Lähde: Brelih, Nejc 2012: Ventilation rates and IAQ in national regulations, REHVA Journal

TULOILMA MÄÄRÄYSTEN MUKAAN

Vuodessa miljoonaa litraa/ m²

Lähde: Brelih, Nejc 2012: Ventilation rates and IAQ in national regulations, REHVA Journal

2.7 SAIRAAT TALOT, SAIRAAT IHMISET

Ensimmäinen asia, joka tuntuu välillä unohtuvan, on että elämme maailmassa, jossa olemme väistämättä tekemisissä miljoonien mikrobien, homeiden, hiivojen ja hiukkasten kanssa. Hyvät, rumat ja pahat menevät helposti sekaisin. Valtaosa näistä mikroskooppisista organismeista ovat meille välttämättömiä tai harmittomia. Jokaisessa rakennuksessa, uudessa ja vanhassa on mikrobeja, hometta ja kosteutta. Ratkaisevaa on niiden määrä ja laatu. Se missä vaiheessa rakennuksessa aletaan oireilla, riippuu pitoisuuksista ja ihmisten eriasteisesta herkkyydestä.

Ongelmat useimmiten alkavat, jos ja kun rakenteessa syntyy olosuhteet homeiden ja mikrobien kasvulle. Usein syynä on rakenteeseen pääsevä kosteus, joka ei kuivu tarpeeksi nopeasti ja syntyy kosteusvaurio. Kosteusvaurioita löytyy noin 50-70% rakennuksista, me, 10% niistä on vakavia, joista 15-20 % mikrobivaurio on merkittävä ja 2-3% esiintyy vakavaa mikrobihaittaa.²⁰

Sisäilman terveyshaittoja on tutkittu yli 40 vuotta Suomessa ja Euroopassa. Tutkimukset lähtivät liikkeelle 1970-luvulla, kun ihmisillä ympäri Eurooppaa alkoi esiintyä epämääräisiä oireita, kuten limakalvojen kuivumista, ärsytystä, ihon kutinaa, huimausta, väsymistä ja hengitysoireita. Oireet yhdistettiin huonoon sisäilman laatuun ja ilmavaihtoon. Lanseerattiin termi; sick building syndrome (SBS). 1980-luvulla tutkittiin maatalousmikrobien terveyshaittoja. Maataloustöissä työskentelevillä oli todettu paljon erilaisia oireita, varsinkin vakavia hengitysoireita. Jo 80-luvulla ymmärrettiin, että erilaiset bakteerit ja homeet vapauttavat itiöitä ja hiukkasia, jotka hengitettyinä voivat aiheuttaa muun muassa homepölykeuhkon tai astman. 1990-luvulta lähtien rakennusten kosteusvauriot ja erilaiset terveyshaitat ovat kuitenkin vain entisestään yleistyneet.²¹

Työterveyslääkäri Tuula Putus, sekä Akatemiaprofessori ja Tohtori Mirja Salkinoja-Salonen ovat molemmat tutkineet vuosia rakennusten sisäilmaongelmien syitä ja seurauksia. He ottava molemmat vahvasti kantaa julkaisuissaan nykyisiin rakennusmateriaaleihin ja -kemikaaleihin, joita käytetään uudisrakentamisessa ja korjausrakentamisessa. Nykyaikaiset passiivitalorakenteet todetaan myös ongelmallisiksi, koska kosteuden hallinta paksuisa ja tiiviissä monikerrosrakenteissa vaikeuttaa kosteuden hallintaa, jolloin syntyy otollisia paikkoja mikrobikasvustolle. Molemmat puhuvat massiivisten ja hengittävien rakenteiden puolesta ja luopuisivat kokonaan rakennusmuoveista. Muovit, liimat ja kipsi ovat hyviä kasvualustoja ja hajotessaan ne vapauttavat ilmaan haitallisia yhdisteitä. Kipsilevyssä kasvava home on paljon vaarallisempaa kuin puussa kasvava, puhumattakaan liimoista ja muoveista, jotka voivat hajotessaan erittää vaarallisia kaasuja ja toksiineja.²²

20-21 Putus, Tuula: 2016

22 Winterhalter, Kati 2015

Putus ja Salkinoja-Salonen myös tyrmäävät kemiallisten pesujen ja käsittelyiden käytön home ja mikrobi kohteissa; myrkyllä ei voi pestä pois myrkkyä. Ilmavaihto ei myöskään poista olemassa olevaa ongelmaa. Tehostetussa tuuletuksessa ilman toksiinit poistuvat, mutta pinnoille kiinnittyneitä toksiineja tuuletus ei poista ja ne jatkavat ihmisten ärsyttämistä. Ilmanvaihtokoneisto voi myös levittää haitallisia hiukkasia ja toimia kasvupaikkana homeille. Kanavien desinfiointi ja suodattimet voivat myös estää ulkoa tulevan hyvän mikrobikannan etenemisen sisätiloihin.²³

Tohtori Mirja Salkinoja-Salosen tutkimukset esittävät myös yhden jo kiistellyn selityksen sille, miksi sisäilmaongelmat näyttäytyvät erityisen vakavana Suomessa. Home ja kosteusongelmia esiintyy rakenteissa ympäri maapalloa, mutta monia hämmentää kuinka puhtaassa Suomessa voi olla myrkyllisiä taloja. Tutkimuksen mukaan jatkuva pyrkimys puhtauteen ja hygieenisyyteen on voinut huomattavasti edesauttaa rakennustemme vaarallisten sisäilmaongelmien synnyssä.

Jokaisella kolikolla on kääntöpuolensa, myös puhtaudella. Päivittäisessä siivouksessa käytettävät pesuaineet voivat aiheuttaa ärsytystä, kun käytetään antibakteerisia ja pintaan jätettäviä pesuaineita, joita ei huuhdella pois. Hajotessaan aineet voivat muuttua haitallisiksi ja ärsyttäviksi yhdisteiksi. Liika puhdistaminen myös tappaa hyödylliset ja haitattomat bakteerit ja homeet, jolloin tilalle jäävät sietokykyiset haitalliset ja vaaralliset yksilöt, joilla on myös tilaa lisääntyä. Salkinoja-Salonen painottaakin että, ihminen tarvitsee rikkaita mikrobikantoja vastustuskykymme ylläpitoon ja vahvistamiseen. Liiallinen hygieenisuus riisuu ympäristöstä immuunijärjestelmäämme tukevat mikrobit. Salkinoja-Salonen esitti esimerkkinä teorialleen tutkimukset vesipesulla ylläpidetyistä kouluista Hollannissa, jotka omasivat rikkaan ja hyvän mikrobikannan ja jonka oppilaat olivat terveitä ja voivat hyvin kouluissa.²⁴

23-24 Winterhalter, Kati 2015

Kuva 4. Näkymä Kaukaankadulle. Lauritsalan ja Lappeenrannan rajalla. (LKKA)

3. OLIPA KERRAN LAURITSALAN KAUPPALA

Lauritsala sijaitsee Saimaan etelärannalla Etelä-Karjalassa. 1800-luvulla alueella sijaitsi kaksi suurta tilaa; Lauritsalan kartano ja Luukkaan tila, muuten rannikon ja salpauselän maat ja maannut olivat metsää ja peltoa. Saimaan etelärannan luonnon satama tarjosi kuitenkin hyvät lähtökohdat elinkeinon ja liiketoiminnan kehitykselle. Saimaan kanavan ja Kaukaan puuteollisuuden myötä Lauritsalaan virtasi työmiehiä ja varallisuutta.

kuva 5. Saimaan kanava, Mälkiän sulku 1930-39, (LKA)

kuva 6. Heinän tekoa Luukkaan pellolla 1960-luvulla, (LKA)

SAIMAAN KANAVA

Lauritsalan satama oli 1800-luvun alkupuolella tärkeä solmukohta rahdattavalle puutavaralle. Lotjat ja myöhemmin höyrylaivat rahtasivat Saimaata pitkin puutavaraan Lauritsalaan, jossa paikalliset talonpojat nostivat rahdatun puun rannoille ja ajoivat sen Viipuriin hevosilla. Viipurin kauppatie oli niin vilkas, että nopeammalle vesireitille oli todellista tarvetta.²⁵

Vesireittiä Olavinlinnan ja Viipurin linnan välille oli suunniteltu jo 1500-luvulla, mutta vasta 1800-luvun puolivälissä se toteutui. Saimaan kanavan rakennustyöt alkoivat 1845 ja vuonna 1856 sen aukeamista juhlittiin koko Suomessa. Saimaan Kanava oli aikoinaan Suomen merkittävin rakennushanke. 10 vuotta kestäneet rakennustyöt vetivät työmiehiä paikkakunnalle Länsi-Suomesta asti. Parhaimmillaan kanavalla työskenteli yli 3000 miestä. Työläisten asumuksia nousi molemmin puolin kanavaa ja kanavan valmistuttua rannoille nousi varakkaampien huviloita. Kanavan kautta kulki vilkas rahti- ja risteilyliikenne, mikä elvytti Itä-Suomen ja sisävesialueen taloutta ja takasi teollisuuden nopean kehityksen. Kanavalla liikennöitiin tavaraa laidasta laitaan, mutta valtaosa oli sahatavaraa. Kanava mahdollisti myös vilkkaan risteilyliikenteen Saimaan kaupungeista Viipuriin, Pietariin ja jopa Lyypekkiin saakka.²⁶

Sodat ja Venäjän vallankumous, kuitenkin lamaannuttivat kukoistaneen Saimaan ja Pietarin välisen kauppayhteyden 1920-luvulla. Vientä suunnattiin silloin Länsi-Euroopan markkinoille ja pian suurentuvien alusten vuoksi kanavaa jouduttiin uudistamaan ja laajentamaan. Talvisodan myötä kanavan alaosa jäi Neuvostoliiton puolelle ja kanavan laajennus valmistui vasta vuonna 1968, kun kauttakulkuoikeudesta Neuvostoliiton kanssa oli saatu sovittua.²⁷ Nykyään kanava on enemmän nähtävyys ja risteilyreitti kuin kauppareitti. Kanava kuitenkin mahdollisti merkittävän puuteollisuuden kehittymisen alueelle.

kuva 8. Risteilyalus sulussa, Mälkiän sulku 1930-39, (LKA)

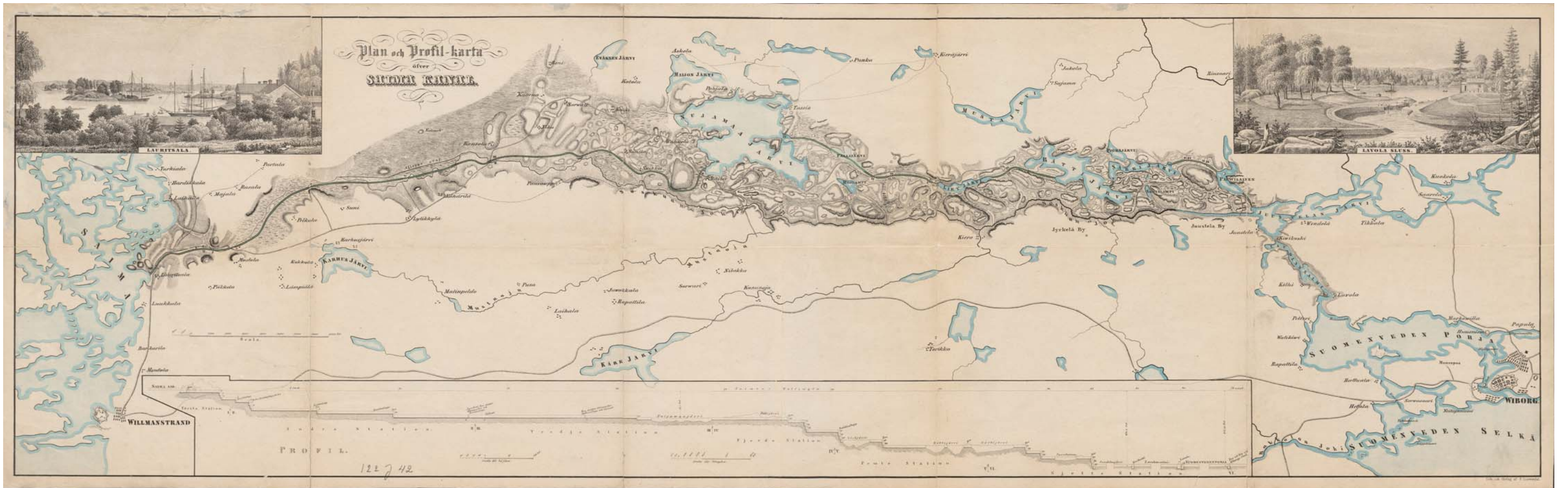

kuva 7. Veneitten lasku vesille Saimaan rannalla (LKA)

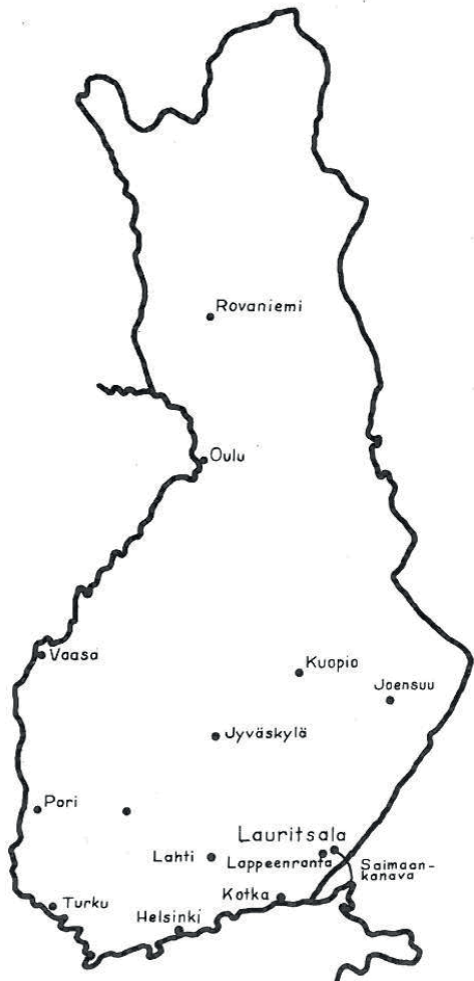
25-26 Riska, Leena 1996: s.13-21

27 Paasikoski, Jyrki 1999

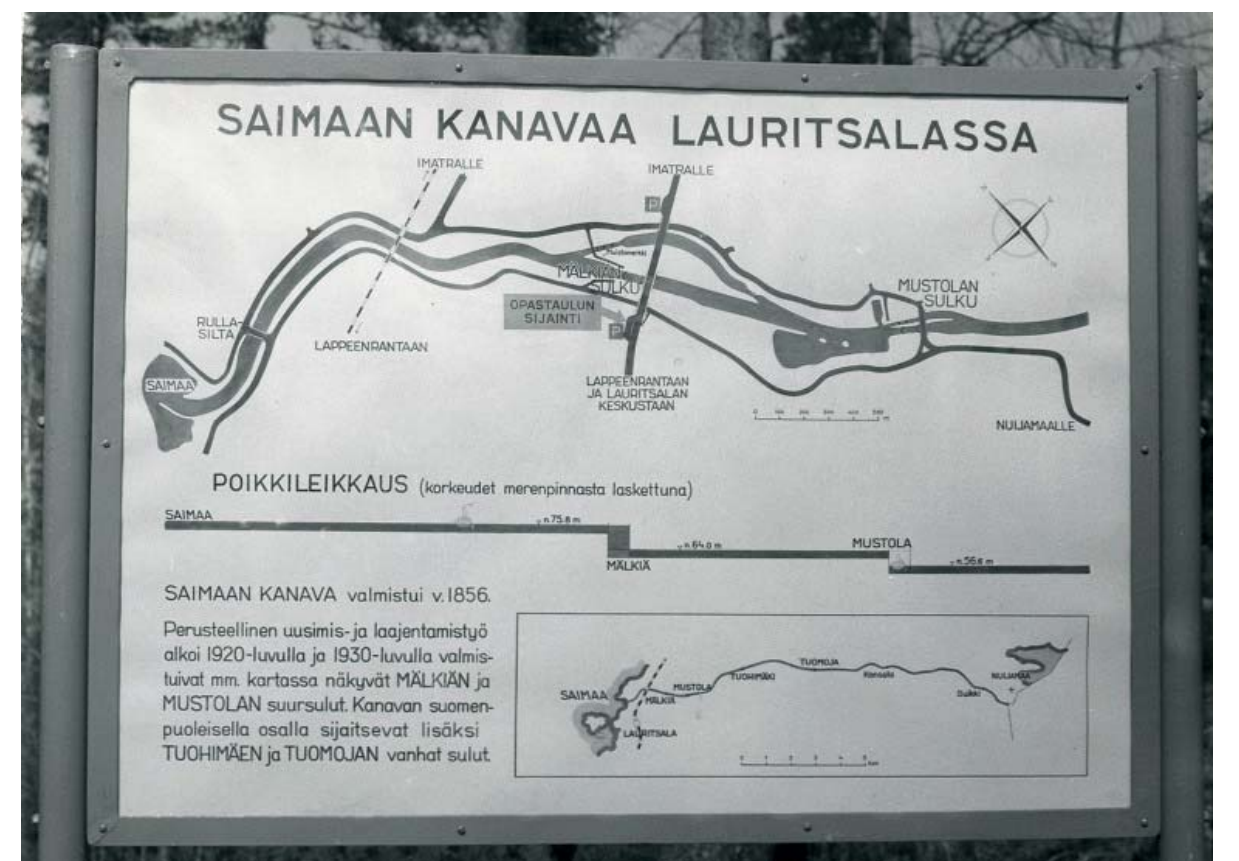
kuva 10. Saimaan kanavan suunnitelma ja profili, 1852 (Kansallisarkiston digitaaliarkisto)

kuva 9. Suomen kartta, (Pekka V. Virtanen)

kuva 11. Saimaan kanavan suunnitelma ja reitti, 1852 (Kansallisarkiston digitaaliarkisto)

kuva 12. Saimaan kanava-kyllti, (LKK)

KAUKAS

Kanavan valmistuttua mahdollisuudet teollisuuden kehittymiselle aukenivat. Lauritsalan seudulle nousi ensimmäinen saha jo vuonna 1874. Sahoilla oli kuitenkin taipumusta palaa poroksi, kunnes vuonna 1891 Parkkarilaan perustettu Kaukaan rullatehdas menestyi. Tehtaalla on alusta asti ollut korvaamaton rooli alueen kehityksessä. Se oli merkittävä työllistäjä ja palveluiden tuottaja. Ajalle tyypilliseen tapaan tehdas halusi pitää hyvää huolta työntekijöistään. Tehtaan työläisille rakennettiin asuinalueita ja tuotettiin palveluita. Kaukaalla oli muun muassa oma sairaala, neuvola, kauppa ja erilaista harrastustoimintaa.²⁸

---

28 Riska, Leena 1996: s.33-47

kuva 13. Kaukaan tehdasrakennuksia, 1930-luku, (LKKA)

kuva 14. Kaukaan tehdasalue, ilmakekuva 1936. (LKA)

Sittemmin Kaukas (UPM-Kymmene Oyj) on laajentunut puuteollisuuden suuryrittäjäksi ja on edelleen tärkeä työllistäjä paikkakunnalla. Tehdasalueella toimii nykyisin Kaukaan paperi- ja sellutehdas, saha, sekä biovoimalaitos. Lankarullatehdas lopetti toimintansa 1972, jolloin se oli maailman viimeinen puurullien valmistaja.²⁹ Sahateollisuuden perintö on edelleen vahvasti läsnä Lauritsalassa ja paikkakunnalla. Tehdasalue on vuosien saatossa kasvanut hallitsevaksi osa maisemaa. Vaikka tehdasalue on nyt rajattu ulkopuolisilta, ovat tehtaiden piiput, valot ja tuoksut olennainen osa kaupunkimaisemaa.

---

29 <http://www.etelakarjalanmuseot.fi/kaukaan-tehdasmuseo/> vierailtu 11.11.2015

KAUPPALA

Kanava ja Kaukas ovat alusta asti olleet Lauritsalan ja lähialueen elämänlanka. Niiden ansiosta alueelle kehittyi aikoinaan monimuotoinen elinkeinoverkosto ja alueen varallisuus kasvoi, mikä mahdollisti itsenäisen kauppalan perustamisen.

Lauritsalan kauppala perustettiin helmikuussa 1931 ja itsenäisenä kauppalana se toimi vuoden 1932 alusta lähtien. 35-vuoden ajan Lauritsalan kauppala rakennettiin ja kehitettiin merkittäväksi ja edistykseksi kauppalaksi. Tehtaan myötä paikkakunnalle nousi työväen asuinalueita ja syntyi työväenkulttuuria. Lauritsalaan nousi myös laadukasta arkkitehtuuria. Tehdasalue ja Lauritsalan keskustan korttelit onkin merkitty maakuntakaavassa merkittäväksi rakennusperinnöksi.

Vuonna 1967 Lauritsala kuitenkin pakkoliitettiin osaksi Lappeenrannan kaupunkia. Kyseessä oli Suomessa ensimmäistä kertaa toteutettu kuntien pakkoliitos. Päätökset ja varat siirtyivät kuntaliitoksen myötä Lappeenrantaan. Varakkaasta ja velattomasta kauppalasta tuli Lauritsala, Lappeenrannan kaupunkilähiö. Liitoksen myötä monet asiat ovat muuttuivat, mutta vahva paikallishenki elää vielä paikallisten keskuudessa.

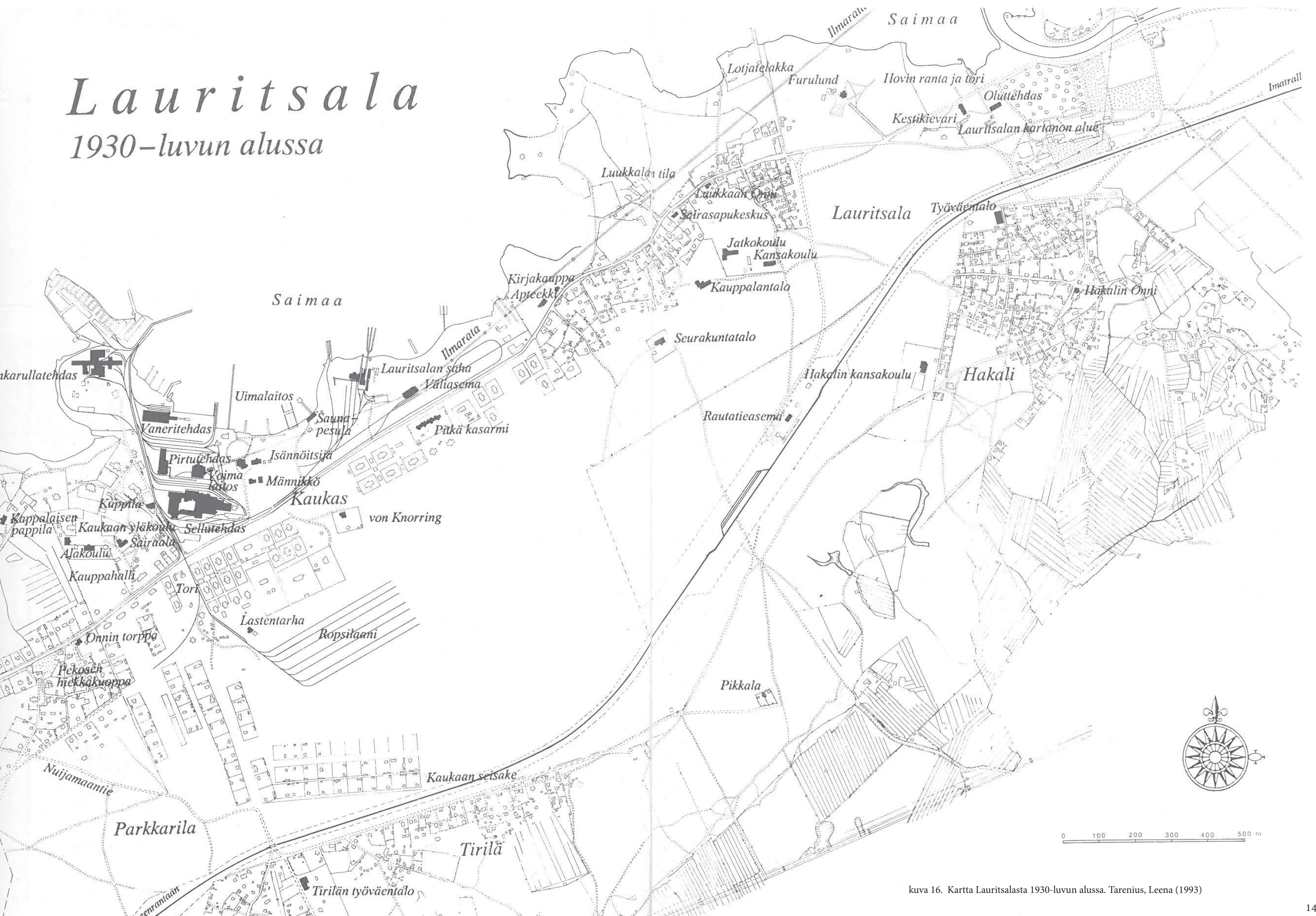

kuva 15. Kaukaan saha, rantanäkymä 1940-luku, (LKA)

Lauritsala

1930-luvun alussa

kuva 16. Kartta Lauritsalasta 1930-luvun alussa. Tarenius, Leena (1993)

3.1 LAURITSALAN KAUPPALAN KAAVOITUSHISTORIA

Teollisuuden syntyminen Lauritsalan rannalle johti väestön kasvuun ja hajanaisia asutusalueita syntyi Luukkaalle, Parkkarilaan, Tirilään, Hakaliin, Lauritsalaan ja Mustolaan. Asutus nousi kaavoittamattomille tonteille ilman suunnitelmaa taikka rakennusvalvontaa. Tämä synnytti alueelle sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia, joten 1920 luvulta lähtien aloitettiin järjestelyt itsenäisen Kauppalan perustamisesta ja irtautumisesta Lappeen kunnasta.³⁰

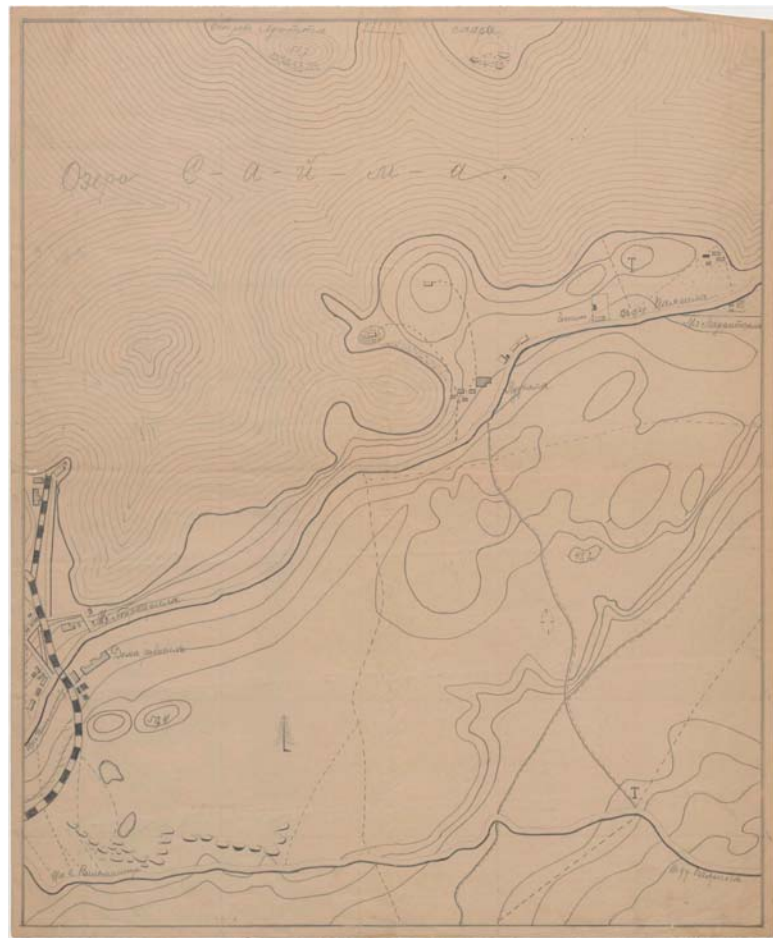
Kauppalan toiminta alkoi 1932 ja kauppalan kaavoitusta alettiin valmistella saman tien. Maalaiskunnassa oli siihen mennessä rakentaminen ollut mutkatonta puuhaa, mutta kauppalan alueiden kartoituksen ja mittauksen ajaksi asetettiin alueelle rakennuskielto suunnittelemattomalle rakentamiselle. Luonnollisesti asetus herättikin aluksi tuhtumusta asukkaissa. Mittaus ja kartoitus hanke kesti pari vuotta, jonka jälkeen ensimmäisen asemakaavan laativat 1936-1938 arkkitehdit W.G. Palmqvist ja Birger Brunila.³¹

Palmqvist toimi Kaukaan arkkitehtina ja oli suunnitellut tehtaan alueiden kaavat, sekä valtaosan uusimmista tehdas- ja asuinrakennuksista⁵. Birger Brunila puolestaan teki elämäntyönsä Helsingin kaupungin asemakaava-arkkitehtina. Brunila oli erityisen kiinnostunut englannissa syntyneestä puutarhakaupunki-ideologiasta ja keskittyi kaavoitustyössään paljon asunto-ongelmien ratkaisemiseen.³² Molemmat arkkitehdit olivat siis aikansa parhaita asiantuntijoita tehtävään.

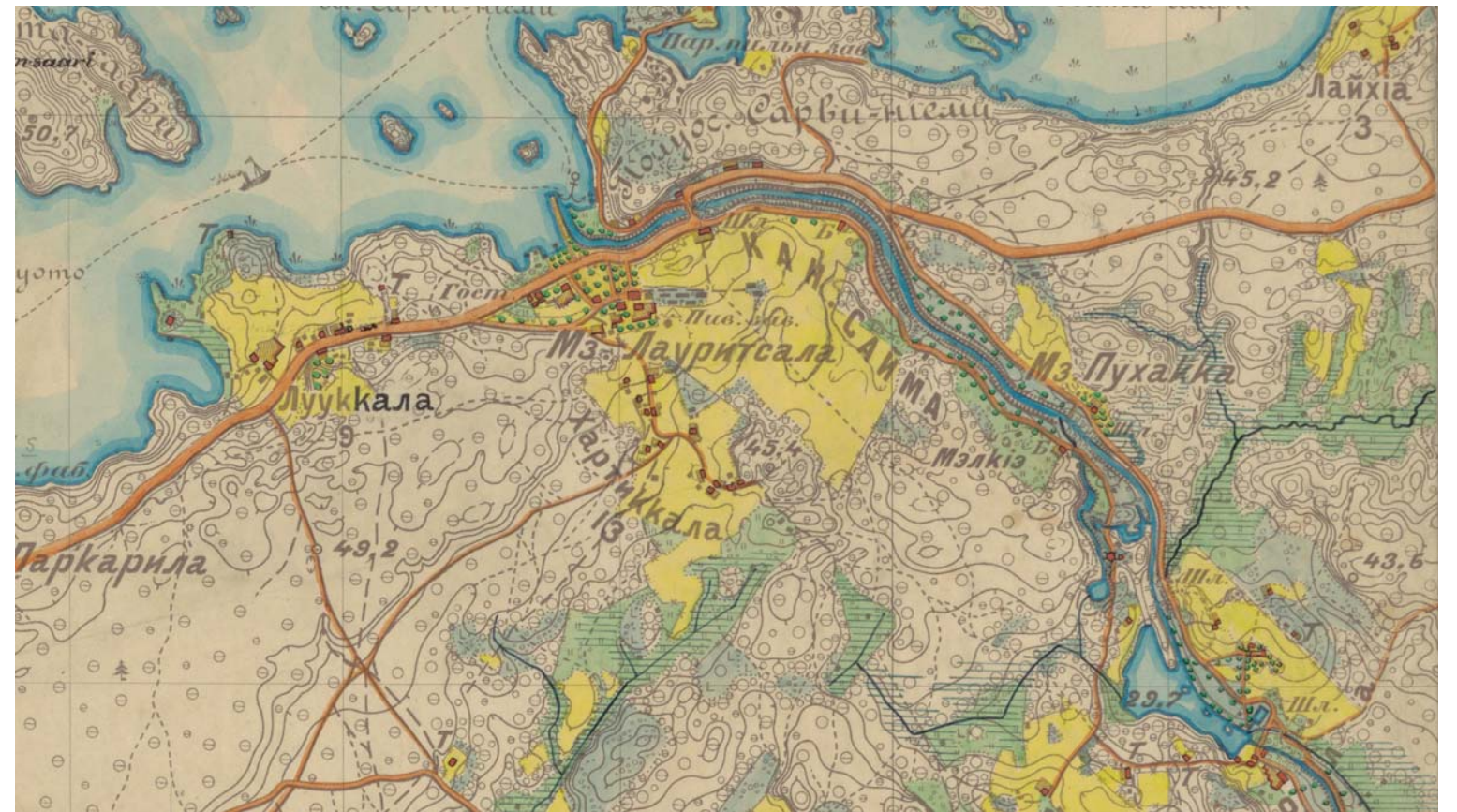
30 Jormakka, Kari 1984: s.7

31 Riska, Leena 1996: s.63-64

32 <http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3122> vierailtu 11.11.2015

kuva 17. Lauritsalan karttapiirros, vuosi ei tiedossa. Luukkan tila näkyvissä, sekä rautatie rantaan. (Kansallisarkiston digitaaliarkisto)

kuva 18. Ote Senaatin karttasta, vuodelta 1893. Luukkaan tila, Lauritsalan kartano, päätiet ja Saimaan kanava merkitty karttaan. (Kansallisarkiston digitaaliarkisto)

kuva 19. Ote Lauritsalan mittauspiirustuksesta 1933-35, (LKA)

Puutarhakaupunki-ideologia syntyi englannissa 1800-luvun lopulla. Ideologian isänä pidetään Sir Ebenezer Howardia, joka oli englantilainen kaupunkisuunnittelija ja –teoreetikko. Howardin julkaisu *Tomorrow: a Peaceful Path to Real Reform* (1898) tunnetaan nykyään paremmin nimellä *Garden Cities of To-morrow* (1902). Puutarhakaupungilla pyrittiin parempaan ja terveellisempään ympäristöön ja kaupunkirakenteeseen. Howardin mukaan puutarhakaupungissa tulisi, nimensä mukaisesti, olla runsaasti viheralueita, kuten puistoja ja puutarhoja asuntojen, julkisten palveluiden, kulttuurilaitoksien ja tehtaiden lomassa.³³

Lauritsalan kaavan suunnittelussa on selvästi haluttu käyttää elementtejä puutarhakaupungin ihanteista, mikä näkyy muun muassa runsaana viheralueiden ja -kaistaleiden käytönä. Uudessa asemakaavassa keskelle Lauritsalan kauppala muodostuu kaksi risteävää puistobulevardia. Keskuskauppalanosa painottui kaavassa Itsenäisyydenkadun ja Karjalantien alueelle. Risteävät puistobulevardit yhdistävät kauppalan julkiset rakennukset ja palvelut. Lauritsalan Bulevardin (Pohjois- ja Etelä-Puistokatu) länsipäähän oli merkitty tontti kirkolle ja kirkkomaalle, ja itäpäättyyn oli sijoitettu Kauppalantori. Toinen puistobulevardi linjattiin Lauritsala-talon ja rautatieaseman välille. Lappeenrannan ja Lauritsalan raja kulki Kahilanniemi- ja Lepolan kohdalla. Kaupunkeja erottanut metsäinen viherkaistale on edelleen havaittavissa.

Kaavoitukseen tuli kuitenkin sovittaa myös jo rakennetut alueet. Kortteliin 72 on merkitty jatkokoulu ja Hallituskadun varressa sijainnut puinen kansakoulurakennus. Kansakoulu sijaitsi tuolloin vielä radan toisella puolella, nykyisessä paloaseman rakennuksessa. Hallituskadun varrella sijaitsi 1930-luvun puoliväliin mennessä vain kauppalantalo korttelissa 95 ja puinen kirkko. Urheilukenttä on myös paikallaan laajan viheralueen ympäröimänä. Asutetut korttelit sijaitsivat pääosin Hallituskadun pohjoispuolella ja radan toisella puolella Hakalissa.

Kauppalan asemakaava vahvistettiin 1941 ja siihen kuului 6 kaupunginosaa; Parkkari-la, Kaukas, Keskusta, Tirilä, Lapvesi ja Hakali. Kaavassa Lauritsalaan kaavailtiin laajasti matalia asuinalueita. Korkeita kolmikerroksisia kivitaloja oli mahdollista rakentaa vain keskuskauppalan alueelle. Asemakaavassa keskuskauppalan alueella kiellettiin navetta- ja tallirakennusten rakentaminen. Elettiin kuitenkin välirauhan aikaa, joten kaavan vahvistamiskokouksessa kotieläinten pidosta jouduttiin joustamaan. Poikkeusolojen vuoksi kotieläimet sallittiin siis myös asemakaavoitetulla alueella. Vuonna 1947 kaavaa täydennettiin rakennusjärjestyksellä.³⁴ Kauppalaan liitettiin myöhemmin vielä kolme kaupunginosaa Mälkiä (1949), Mustola (1955) ja Hartikkala (1957)³⁵.

kuva 20. Ote Lauritsalan asemakaavasta 1941, (LKA)

33 <http://global.britannica.com/biography/Ebenezer-Howard>, vierailtu 14.11.2015

34 Riska, Leena 1996: s.66-68

35 Jormakka, Kari 1984: s.7

kuva 21. Ote Lauritsalan ja Lappeenrannan yleiskaavasta 1959, (LKA)

Kuva 22. Lauritsalan alueet, ilmapäät (kartta.lappeenranta.fi)

Vaikka kaava oli taidokkaasti laadittu, ei se kaikin osin toteutunut. Uuden kirkon osalta kaava ei toteutunut, kun vuonna 1966 Lauritsalan seurakunta rakensi uuden kirkon vanhan seurakuntatalon tontille kortteliin 74. Uusi kirkkorakennus katkaisi samalla keskustan pitkän puistobulevardin. Korttelissa 85 on kaavaillun paloaseman ja vesitornin sijasta nykyisin puistoalue. Kaava sai osakseen myös kritiikkiä. Kaukaan alueiden jättämistä kaavan ulkopuolelle ihmeteltiin, kuten myös joitain laajoja puistoalueita, joille olisi myös voinut osoittaa rakentamista.³⁶

Kaavan voimaantumisen myötä ja sodan päätyttyä alueiden kehittäminen ja rakentaminen alkoi vauhdilla. Lauritsalan väkiluku kasvoi sotavuosien jälkeen huomasti ja asukkaita oli 1950-luvulla yli 10000³⁷. Asutuspäät oli kova sodan jälkeisinä vuosina, kun kauppalään asettui siirtolaisia Viipurista ja lähikunnista. Junaradan eteläpuolelle Hakalin, Lapveden ja Tirilän tonteille nousi rintamamiestaloja sodan jälkeen, 1950-luvun taitteessa. Tilanne oli vaikea koko maassa väkiluvun kasvaessa ja ihmisten muuttaessa maalta kaupunkiin. Asuntojen ja palveluiden tarve pakotti kaupunkit ja kauppalat mittaaviin rakennushankkeisiin. Nopea rakentaminen ja asutuspäät koko Lappeenrannan seudulla aiheutti paineita kaavoituksessa. Alueelle haluttiin teettää yleiskaava, joka antaisi suuntaviivoja asemakaavoitukseen. Kaavan laadinta annettiin Olli Kiviselle. Olli Kivisen ja O.I. Meurmanin laatimassa Lappeenranta-Lauritsala yleiskaavassa esitettiin kokonaissuunnitelma koko Lappeenrannan seudulle. Kaupunkin kaava valmistui jo vuonna 1953, mutta kauppalaa koskeva yleissuunnitelma hyväksyttiin vasta vuonna 1956. Kaavan teksti osuus tosin ei koskaan valmistunut. Koska kaavan luonne oli ohjeellinen, Sisäministeriön vahvistamista kaavalle ei tarvittu.³⁸

Kuva 23. Lappeenranta ja Lauritsala ilmapäät (kartta.lappeenranta.fi)

³⁶ Riska, Leena 1996: s. 68

³⁷ http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/Lauritsala/lauritsalan_kauppala.html, vierailtu 11.11.2015

³⁸ Riska, Leena 1996: s.61-69

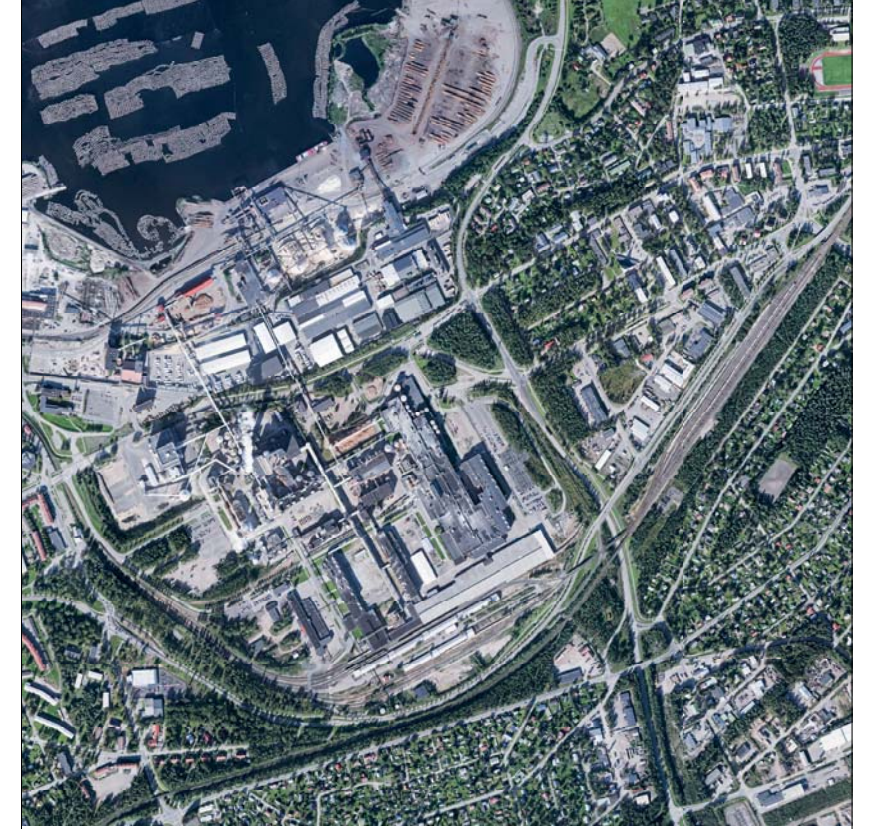

kuva 24. Ilmakuva vuodelta 1939 (Lappeenranta kaupunki, tekninen toimi)

kuva 25. Ilmakuva vuodelta 1997 (Lappeenranta kaupunki, tekninen toimi)

kuva 26. Ilmakuva vuodelta 2011 (Lappeenranta kaupunki, tekninen toimi)

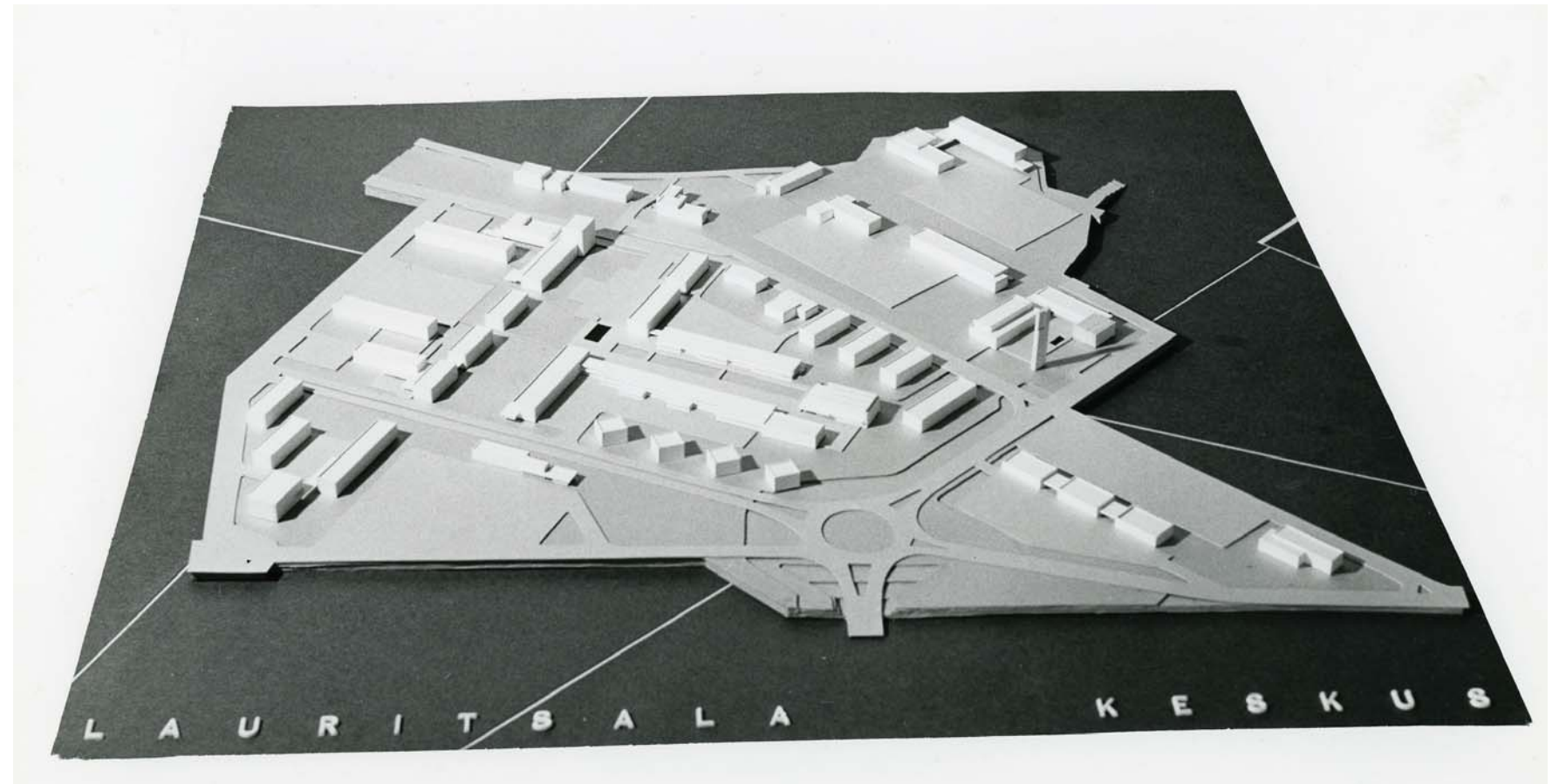
3.2 LAURITSALAN RAKENNUSVAIHEET

Lauritsalan vanhimmat rakennukset ovat Lauritsalan kartanon ja Luukkaan tilan rakennukset. Nykyinen Lauritsala on noussut käytännössä Luukkaan tilan entisille maille. Paikalliset tuntevatkin Hallituskadun pohjoispuolen alueen edelleen Luukkaana. 1930-luvun alussa alueen päätie oli Lauritsalan tie, joka kulki Parkkarilasta Kaukaan saha-alueen läpi ja rannan suuntaisesti Luukkaalle ja Lauritsalan kartanolle. Tien varrella oli kauppa, apteekki ja sairausapukeskus.

Kauppalan perustamisen ja kaavan valmistumisen myötä, 1930-luvulla, rakentaminen vilkastui Lauritsalassa. Uudeksi pääkaduksi linjattiin Hallituskatu ja Kauppala laajeni junaradan suuntaan. Alueelle nousi runsaasti perinteisiä pieniä omakotitaloja vehreille ja tilaville tonteille. Monet uudet julkiset rakennukset edustivat tyyliunniltaan funkista. Sodan kuitenkin keskeyttivät alkuun lähteneet rakennusprojektit ja suunnitelmat.

Sotien jälkeen koko Suomessa vallitsi mittava asuntopula. Lauritsalassa asutusta nousi jonkin verran kauppalan vielä vapaille tonteille, mutta suurin osa rintamamiestaloista nousi radan toiselle puolelle Lapveden alueelle. Keskuskauppalan alueella keskityttiin rakentamaan tarvittavia julkisia palveluita. Hallituskadun varteen nousi, posti, poliisi, kirjasto, terveystalo, uusi koulu sekä asuinkerrostaloja.

1970-80-luvuilla Lauritsalassa rakennettiin ja purettiin. Rakentamattomille tonteille nousi kerrostaloja ja rivitaloja. Osa vanhoista rakennuksista teki myös tilaa uudelle. Junaradan tuntumaan nousi myös erilaisia liike- ja varastorakennuksia. 1990-luvulle mennessä kauppalatontit oli rakennettu ja uuden rakentaminen alueella hiljeni. Viime vuosina Lauritsalan ranta-alueille on suunniteltu asuntojen kaavoittamista. Muita täydennysrakentamisen mahdollisuuksia tutkitaan myös. Suunnitelmia ja kaupungin budjettia varjostaa kuitenkin täällä hetkellä sisäilma- ja kosteusongelmista oireileva rakennuskanta.

kuva 27. Pienoismalli, 1950-luvun alupuolelta. Suunnitelma Lauritsalan keskustasta; Terveystalo on paikallaan, mutta Luukkaan koulua ei vielä ole rakennettu. Vesitornin ja paloaseman paikalle tuli puisto. (LKKA)

kuva 28. Kauppalan talo rakenteilla 1930-luvun alku, LKA

(Ote kuvasta 24.) Ilmakuva, Lauritsalan keskusta 1939

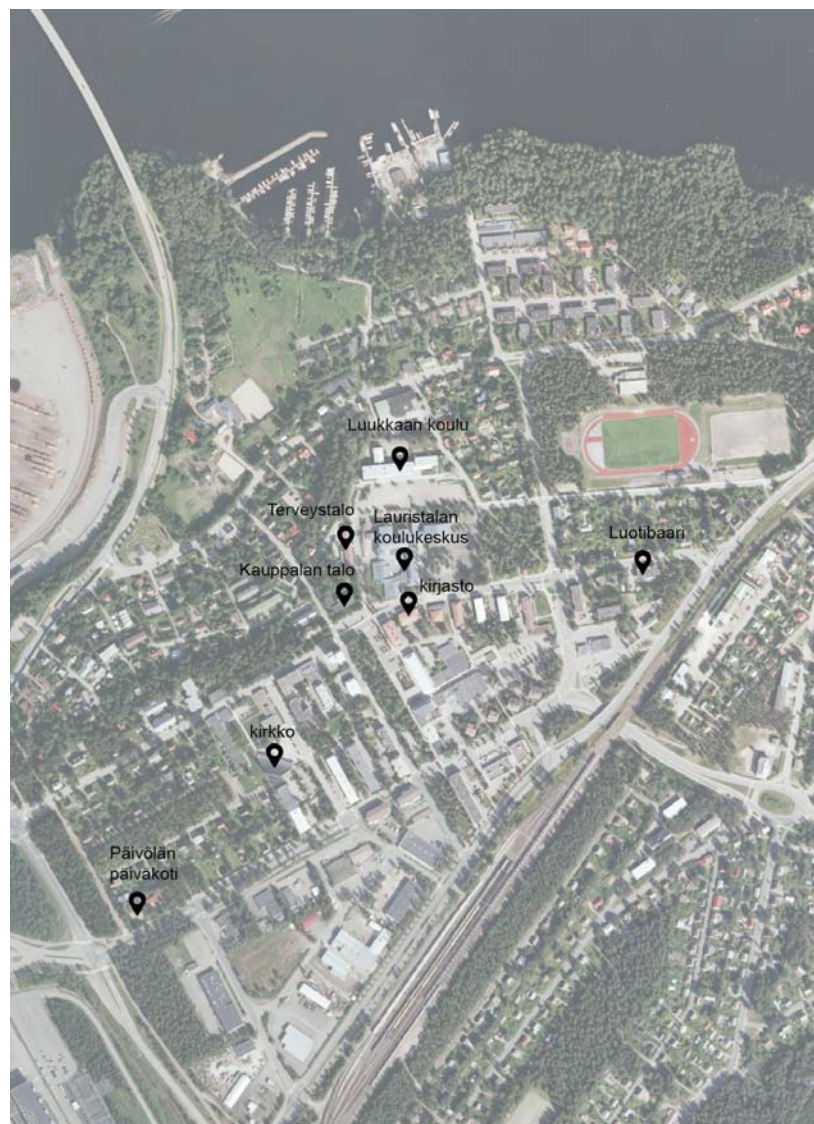
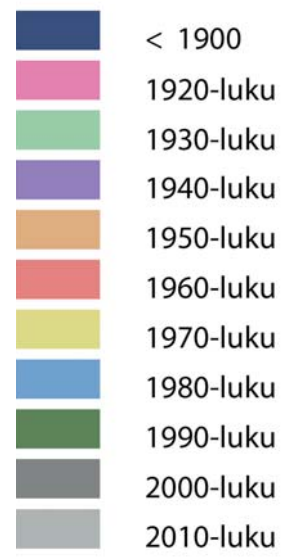

kuva 29. Hallituskatua rakennetaan. Kauppalan talo valmiina. Puiden takana vanha puukirkko. 1936-37 (LKA)

kuva 30. Vanha puukirkko Hallituskadun varrella, 1936-37 (LKA)

(Ote kuvasta 26.) Ilmakuva, Lauritsalan keskustasta vuodelta 2011

Lauritsalan keskustan ajoituskarttoitus laadittu Lappeenranta teknisen toimen toimittaman aineiston pohjalta.

3.3 LAURITSALAN MODERNI RAKENNUSPERINTÖ

Voimassa olevassa maakuntakaavassa Lauritsalan funkiskeskusta ja Luukkaan alue on osoitettu maakunnallisesti merkittävaksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi (ma/km).

”Merkinnällä osoitetaan kulttuurihistoriallisen ympäristön vaalimisen kannalta maakunnallisesti tärkeät rakennetut ympäristöt. Suunnittelumääräyksenä on, että osa-alueen maankäytön ja toimenpiteiden suunnittelussa on otettava huomioon rakentamisen soveltuminen arvokkaaseen ympäristöön.”³⁹

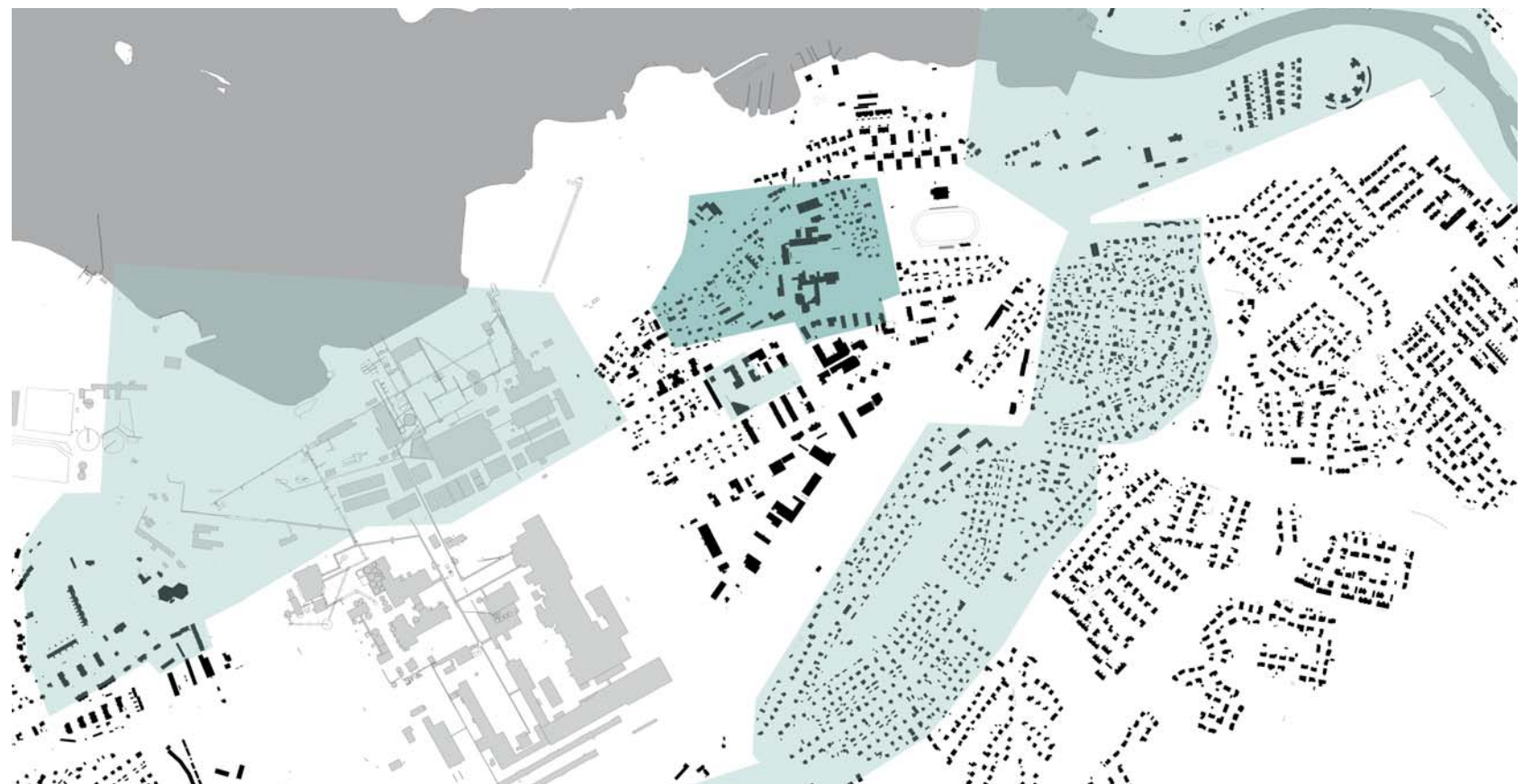
Junaradan itäpuolelle jäävä Hakalin ja Tirilän alue on myös osoitettu maakunnallisesti merkittävaksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi (ma/km). Kaukaan tehdasalue ja Kanavansuu on maakuntakaavassa merkitty merkittävaksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi, merkinnällä ma/kv.

”Merkinnällä osoitetaan kulttuurihistoriallisen ympäristön vaalimisen kannalta maakunnallisesti tärkeät rakennetut ympäristöt. Suunnittelumääräyksenä on, että osa-alueen maankäytön ja toimenpiteiden suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava merkittävien historiallisten rakennusten ja merkittävien rakennettujen ympäristöjen säilyminen. Yksityiskohtaisemmassa uudis- ja täydennysrakentamisen.”⁴⁰

39-40 http://www.ekarjala.fi/liitto/wp-content/uploads/2013/10/Merkinn%C3%A4t_m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4ykset_A0.pdf, vierailtu 12.12.2015

kuva 31. Ote maakuntakaavasta (2011)

Rasterikuva Lauritsalasta ja merkittävistä kulttuurihistoriallisista ympäristöistä, tarkemmin tarkasteltava alue, kauppalaan keskusta, merkitty tummemmalla.

0 500 1000

HALLITUSKADUN RAKENNUSPERINTÖ

Hallituskatu on ollut kauppalan pääkatu 30-luvun lopulta lähtien. Kadun varrelle ja läheisyyteen nousivat kaikki kaupungin tärkeimmät palvelut ja rakennukset. Tässä arkiympäristössä käytiin koulussa, ostoksilla, lääkärissä, kirjastossa ja viihtymässä. Hallituskadun katukuva on hyvin säilynyt 1950-60-luvun taitteen asussa, jolloin suurin osa miljöön rakennuksista rakennettiin. Lauritsalan funkiskeskustan alue on suojeltu maakuntakaavassa maakunnallisesti merkittävänä kulttuurihistoriallisena ympäristönä (ma/km).

Arkiympäristön merkittävyys unohtuu helposti, vaikka vietämme valtaosan ajastamme sellaisessa. Tavanomaista arkiympäristöä ovat koulut, työpaikat, asuinympäristöt ja harastuspaikat. Näillä ympäristöillä on merkittävä rooli meille kaikille, vaikkemme sitä itse aina tiedosta. Se millaisessa ympäristössä kasvamme ja elämme, vaikuttaa suoraan meihin ja käsitykseemme hyvästä tai huonosta ympäristöstä. Havainnoimme ympäristöämme alati kaikilla aisteillamme tietoisesti tai tiedostamatta. Käsityksemme arkkitehtuurista on myös automaattisesti sidoksissa kokemiimme tiloihin ja paikkoihin. Laadukas arkiympäristö mahdollistaa paikallisidentiteetin, yhteisöllisyyden ja sosiaalisen turvallisuuden kehityksen.

Lauritsalassa vallitsi pitkään kuntaliitoksenkin jälkeen vahva paikallisidentiteetti. Monet paikalliset muistavat vielä ajan, jolloin Lauritsala oli enemmän kuin osa Lappeenrantaa. Paikallisidentiteetti on kuitenkin myös katoavaista rakennusten ja palveluiden katoamisen myötä. Lauritsalan henki asustaa yhtä paljon ihmisissä, kuin myös paikallisessa arkkitehtuurissa, joka on vahva muistutus vanhoista hyvistä kauppala-ajoista.

kuva 32. Hallituskatu 1950-luku, (LKA)

kuva 33. Näkymä puitobulevardilta Kauppantalolli. 1960-luku (LKA)

kuva 34. Näkymä Hallituskatudulta länteen kirkolle. 1960-luku (LKA)

kuva 35. Näkymä Kauppalan talon katolta Hallituskatua itään. 1960-luku (LKA)

HALLITUSKADUN RAKENNUKSET

Toivo Salervon vuonna 1934 suunnittelema jatkokoulurakennus oli Lauritsalan kauppalan ensimmäinen suuri rakennusprojekti. Uudesta koulusta oltiin aiheesta ylpeitä Lauritsalassa. ⁴¹Rakennus edustaa selkeää klassismia ja rakennuksen juhlasali on erityisen hieno. Juhlasalin sisustus, erityisesti kattomaalaukset on merkitty suojeltavaksi sisätilaksi (srs) asemakaavassa. *Rakennuksen toisen kerroksen salissa ei saa suorittaa sellaisia korjaus- ja muutostöitä, jotka turmelevat sen rakennustaiteellista arvoa. Erityisesti salin sisäkatto tulee säilyttää.* Toinen esimerkki rakennuksen hallitusti tyyllittelyistä yksityiskohdista löytyy porraskäytävän tasanteiden lattiasta, joihin on istutettu mustat koristekuvat.

Lauritsalan koulu aloitti rakennuksessa vuonna 1953. Rakennuksen tontille ja yhteyteen on sittemmin laajentunut kokonainen koulukeskus ala- ja yläluokkien tarpeisiin. Koulukeskuksessa havaittiin loppuvuodesta 2015 vakavia sisäilmaongelmia.

41 Jormakka, Kari 1984; s.42

kuva 36. Juuri valmistunut jatkokoulu 1930-luku (LKKA)

Seuraava merkittävä rakennushanke kauppalassa oli Erkki Huttusen vuonna 1936 suunnittelema Kauppalan talo. Kauppalan talo ja vireisen tontin jatkokoulu olivat Kauppalan keskustan ensimmäiset kivirakennukset. Kauppalantalo edustaa tyylipuhdasta funktionalismia. Selkeän geometrisessä rakennuksessa on vaaleaksi rapattu julkisivu ja tasakatto. Valtuustosalin suuri ikkuna, sekä rakennuksen selkeä ikkunasommitelma maksimoivat luonnonvalon sisätiloissa. Talossa toimi Kauppalan aikoihin Lauritsalan hallinto ja virastot, kuten rakennusvirasto ja sosiaalitoimisto. Rakennusta on laajennettu puiston puolelle vuonna 1967, mutta muita osin rakennus on säilynyt lähes alkuperäisessä tilassa. ⁴²

Nykyisin rakennuksessa toimii päiväkotia ja nuorisotilat. Lauritsala-seura kokoontuu myös rakennuksen juhlasalissa säännöllisesti. Rakennus ei ole tällä hetkellä suojeltu asemakaavassa, mutta asia on ilmeisesti työn alla.

42 Jormakka, Kari 1984; s.42

kuva 37. Juuri valmistunut Kauppalantalo 1930-luvun puoliväli (LKA)

Hallituskatu 39:ssä pitkään toiminut Kanavan krouvi, paremmin Luotibaarina tunnettu funkkisrakennus on vuodelta 1938. Rakennuksen suunnitteli Kaukas Oy:n piirtämössä työskennellyt Hannes Mallenius⁴³. Kaksikerroksinen rakennus edustaa myös puhdasta funktionalismia. Rakennus on suojeltu asemakaavassa tunnuksella sr-1. Paikallinen legendaarinen sivistyskeskus on kuitenkin jäänyt tyhjilleen ja rakennuksen purkamista on kaavailtu huonon kunnon vuoksi.

43 Jormakka, Kari 1984; s.44

Kanavan krouvi, kuva vuodelta 2015

Lauritsalan kirkko kohoaa taivasiin nimensä mukaisesti. Kirkkokeskuksesta järjestettiin vuonna 1957 arkkitehtikilpailu, jonka voitti ehdotus ”Taivaan valo”. Suunnittelijoita olivat Toivo Korhonen ja Jaakko Laapotti, sekä avustajana insinööritoimisto Magnus Malmberg. Kirkko edustaa 1960-luvun rohkealinjaista kirkkoarkkitehtuuria pohjaratkaisultaan sekä tekniseltä toteutukseltaan. Kirkon pohjaratkaisu on tasasivuinen kolmio, joka muotona symboloi Pyhää Kolminaisuutta: Isää, Poikaa ja Pyhää Henkeä. Kirkko on toteutettu betonista ja lasista, sisustuksessa on käytetty jonkin verran puuta. Riippubetonikatto on toteutettu teknisesti vaativalla liukuvalumenetelmällä, mikä oli ensimmäinen laatuaan Suomessa. Taivaallinen valo siivilöityy sisälle kirkon selkämyksen taitteen pystysuorasta nauhaikkunasta ja riippubetonikaton lasikatteen kautta.⁴⁴

Kirkkoherran virka-asunto ja virasto-osa valmistuivat vuonna 1960. Itse kirkko valmistui kuitenkin vasta 1969, jolloin kauppala oli jo liitetty osaksi Lappeenrantaa. Kirkkotontin reunamille sijoittuvat matala riviasuntosiipi, kirkkoherranvirasto ja seurakuntakoti. Matalat rakennukset rajaavat kirkkopihaa ja katutilaa. Rakennukset myös muodostavat dynaamisen alustan ja parin dynaamiselle kirkolle. Lauritsalan kirkko ja seurakuntakeskus on määritelty valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY 2009). Alue käsittää koko kirkkotontin, sekä sen itäpuolisen puistoalueen. Puistoalueelle sijoittuu myös Kauko Räsänenin kohua aikoinaan aiheuttanut moderni ”Reikäenkeli”-veistos⁴⁵.

Lauritsalan keskustauppa-alueelle rakennettiin 1930-luvulla ansiokkaita funkkisrakennuksia. Useimmat ovat kuitenkin kadonneet jo katukuvasta. Edellä mainittujen rakennusten lisäksi Lauritsalaan sijoittuu myös vähemmän tunnettu, ainutlaatuinen ja arvokas arkkitehtoninen kokonaisuus. Arkkitehtipariskunta Ragnar ja Martta Ypyän suunnittelivat kauppalaan viisi merkittävää rakennusta; Kaukaan koulu, Luukaan päiväkot-,kirjasto, terveystalo ja Luukkaan koulu.

44 http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1942, vierailtu 20.12.2015

45 Riska, Leena 1996: s.435

Lauritsalan kirkko, kuva vuodelta 2015

3.4 ARKKITEHDIT RAGNAR JA MARTTA YPYÄ

kuva 38. Ragnar Ypyä (RTMA)

kuva 39. Martta Matikainen-Ypyä (RTMA)

Ragnar Ypyän (1900–1980) ja Martta Matikainen-Ypyän (1904–1992) ansiokas työura kattaa lähes kuusi vuosikymmentä. Ypyät kuuluvat suomalaisten merkittävien aikakauden arkkitehtien joukkoon, kuten Alvar ja Aino Aalto, Aulis Blomstedt, Elsi Borg, Erik Bryggman, Hilding Ekelund, Aarne Ervi, Sigurd Frosterus, Kaija ja Heikki Siren ja Viljo Revell.

He työskentelivät 1920-luvun lopulta aina 1970-luvulle ja heidän tuotantonsa edustaa ansiokkaasti aikansa arkkitehtuurin vaiheita ja kehitystä Suomessa. Ypyöiden arkkitehtoni-nen tuotanto on laaja ja heidät tunnetaan parhaiten sairaaloiden ja koulujen suunnittelijoi-na. Heidän tuotantoonsa mahtuu kuitenkin laaja kirjo erilaisia rakennuksia. Arkkitehtuuri oli heille elämäntapa ja ammatillinen intohimo toi heille menestystä arkkitehtikilpailuissa Suomessa ja ulkomailla. Ypyöillä oli myös toimistot Viipurissa, Helsingissä, Ruotsissa ja Tanskassa.⁴⁶

Martta ja Ragnar opiskelivat arkkitehdeiksi Helsingin Teknillisessä Korkeakoulussa. Ragnar aloitti opinnot vuonna 1920 ja valmistui arkkitehdiksi 1928. Ragnar Ypyä työskenteli kahtena kesänä 1924 ja 1925 opiskeluaikanaan pari vuotta vanhemman Alvar Aallon toimistossa Jyväskylässä. Kahden kesän aikana imetyillä vaikutteilla on varmasti ollut suuri rooli Ragnarin suunnitteluperiaatteiden muodostumisella. Aalto suunnitteli humaanisia arkkitehtuuria funktionalismin muotokielellä, käyttäjän tarpeet ja kokemukset edellä. Kokonaisvaltainen suunnittelu käsitti monissa kohteissa erilaisia huonekaluja ja valaisimia. Alvarin ja Ragnarin suunnitelmissa ja suunnitteluperiaatteissa onkin nähtävissä useita yhtenäisyyksiä. Yhteistä molemmille arkkitehdeille oli suunnittelufilosofia, jota leimaa inhimillinen arkkitehtuuri, joka perustuu ihmisten tarpeisiin ja mittakaavaan. Molemmilla oli myös vahva suhde luontoon ja he tahoillaan pyrkivät suunnitelmissaan luonnonmukaiseen ja lämpimään tilakokemukseen.⁴⁷

Martta Matikainen Ypyä aloitti opinnot Teknillisessä korkeakoulussa vuonna 1924 ja opiskeluaikana työskenteli Kaarlo Burgin ja Carolus Lindbergin toimistoissa. Puolustusministeriö-vuosina hänen päätyönsä oli ansiokas Puolustusvoimain autopataljoonan kasarmi ja autotallit Helsingissä.⁴⁸

Martta ja Ragnar tapasivat molempien työskennellessä Puolustusvoimien rakennustoi-mistossa. Maanpuolustukseen liittyviä rakennuksia toteutettiin runsaasti vastikään itse-näistyneessä Suomessa. Toimistossa suunniteltiin rakennuksia laidasta laitaan; teollisuus-rakennuksia, asuntoja, koulutus- ja vapaa-ajatiloja. Rakennustoi-mistoon hakeutui nuoria ja uudistusmielisiä arkkitehteja, joiden käsissä funktionalismi uutena muotokielenä toimi hyvin suunnitelluissa rakennuksissa.⁴⁹

Kymmenen Puolustusvoimilla vietetyn vuoden jälkeen Ragnar siirtyi Viipurin kaupun-ginarkkitehdiksi vuonna 1936, jonne Ragnar ja Martta perustivat yhdessä myös arkkiteh-titoimiston. Kaupunginarkkitehtina Ragnar vastasi kaupungin toimesta rakennettavien kohteiden suunnittelusta, toteutuksesta ja kunnossapidosta.⁵⁰

Talvisota syttyi 1939 ja samana vuonna Ypyöiden toimisto muutti Helsinkiin. Sodan myötä monet arkkitehdit siirtyivät kuitenkin työskentelemään Ruotsiin. Ragnarin jäädessä Viipuriin Martta muutti lasten kanssa Ruotsiin ja toimi vuosina 1944-49 johtavana arkki-tehtina Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadslånebyråssa (HSB) eli vuokralaisten sääs-tökassa- ja rakennustoi-mistossa Tukholmassa. Martta työskenteli Ruotsissa 40-luvulla, jolloin kaupunkien kasvu ja uusien asuinalueiden suunnittelu olivat ajankohtaisia. Vaikka standardointi rakennusosille oli välttämätöntä HSB:n laajalle asuntotuotannolle, Martta ei omissa kohteissaan tyytynyt valmiisiin standardiratkaisuihin. Martalla oli kunnianhi-moinen suhde arkkitehtuuriin. Ruotsin vuodet takasivat Martalle vahvan rutiinin asun-tosuunnitteluun, mikä näkyy hänen töissään.⁵¹

Ypyöiden tunnetuimmat työt

Ragnar ja Martta Ypyä olivat arkkitehtipariskunta, jonka tuotanto henkii luovuutta, ajan-kuvaa ja inhimillistä tilaa. Inhimillinen mittakaava, herkkä ote suunnittelutyöhön ja vah-va taiteellisuus leimaan Ypyöiden tuotantoa koko uran läpi. Aviopuolisot olivat molemmat lahjakkaita ja vahvan näkemyksen omaavia suunnittelijoita. He olivat tasavertainen avio-ja työpari, jotka työskentelivät hyvin yhdessä ja erikseen. Heidän vaiherikkaan uransa tun-netuimpia töitä olivat; Viipurin naisten sairaala, Oulun Rautatalo, Helsingin Hesperian sairaala-alue, Turun yliopistollinen keskussairaala, Glostrupin keskussairaalan ja Säterin alue.⁵²

3.5 RAGNAR JA MARTTA YPYÄN TUOTANTO LAURITSALASSA

Ragnar ja Martta Ypyä suunnittelivat Lauritsalan kauppalaan useita rakennuksia ja Lau-ritsalassa onkin säilynyt ainutlaatuinen Ypyöiden suunnittelemien julkisten rakennusten kokonaisuus. Rakennukset tarjoavat hienon läpileikkauksen arkkitehtuuriin ja yhteiskun-nan kehityksestä lähes 30 vuoden ajalta.

Lukuisat suunnitelmat kertovat Ypyöiden hyvästä suhteesta Lauritsalaan ja Lappeenran-taan. Tarkkaa tietoa siitä, miksi Ypyät päätyivät suunnittelemaan näin monta kohdetta Lauritsalaan, ei silti ole⁵³. Lauritsalasta kulki vilkas kauppa- ja liikennöintiyhteys Viipu-riin, jossa Ragnar työskenteli kaupungin arkkitehtina. Voidaan olettaa, että kauppa etsi arkkitehtia Viipurista tai Ypyöiden toimisto suunnitteluprojekteja Viipurin läheltä. On-nistuneen Kaukaan koulun suunnittelun myötä hyvät henkilösuhteet muodostuivat puoli ja toisin ja Ypyät saivat lisää tilauksia.

Heidän panoksensa ja näkemyksensä ovat olleet merkittävä osa Lauritsalan kaupunki-kuvan kehitystä ja rakentumista. He tuottivat useita suunnitelmia kauppalaan ja osallis-tuivat tapansa mukaan alueen arkkitehtuurikilpailuihin. Ypyöiden monet suunnitelmat ilmentävätkin hyvin Lauritsalan halua ja henkeä kehittyä ja kasvaa merkittäväksi kauppa-laksi.

46 Makkonen, Leena 1999: s.13-14
47 Makkonen, Leena 1994: s.31-36
48 <http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=959500>, vierailtu 15.12.2015
49 Makkonen, Leena 1999: s.43
50 Makkonen, Leena 1999: s.59

51 Makkonen, Leena 1999: s.131-136
52-53 Haatettelu, Makkonen Leena 19.10.2015

Ragnar ja Martta Ypyän suunnitelmia Lauritsalassa ja Lappeenrannassa

Lista poimittu Leena Makkosen väitöskirjasta. Korostetut projektit toteutuivat.

1936 Lappeenrannan miehistökasarit ja tallit

1938:1955 Kaukaan kansakoulu, Parkkarilankatu, Lauritsala

1938 ei.tot. Lappeen Osuusauton toimitilat, Snelmaninkatu-Asemakatu. Lappeenranta

1938:1939 Luukkaan päiväkoti, Karjalantie, Lauritsala

1944 Lasten päiväkoti, Lappeenranta

1949:1951 Lauritsalan kirjasto, Hallituskatu, Lauritsala

1949 Luukkaan kansakoulun opettajin asuntola, Hallituskatu, Lauritsala

1950 Kaukaan kansakoulun opettajien asuinrakennus, Kisakatu, Lauritsala

1952 Lauritsalan asemakaava, ehdotus

1952 Lauritsalan kunnalliskoti, detaljipiirustuksia

1952:1953 Lauritsalan terveystalo, Tietokatu, Lauritsala

1953 Lauritsalan jatkokoulu, Lauritsala

1953 Vesitorni, ehdotus, Lauritsala

1956:1957 Lauritsalan kansakoulu, Osulankatu, Lauritsala

Ypyöiden kilpailuehdotuksia Lauritsalassa ja Lappeenrannassa

1929 Etelä-Karjalan tuberkuloosiparantola, Lappeenranta

1958 kirkko, Lauritsala

(ajoittamaton) Lappeenrannan teatteri

Kaukaan kansakoulu

Ensimmäinen Ypyöiden Lauritsalaan suunnittelema ja toteutunut rakennus on Kaukaan kansakoulu. Ypyät suunnittelivat koulun jo vuonna 1938, ennen sotia, minkä vuoksi rakennustyöt pääsivät alkamaan vasta sodan jälkeen vuonna 1948. Rakennus valmistui 1950 ja se edustaa tyyllisesti pehmeämpää funktionalismia. Puhdas linjainen funktionalismi puhtaine geometrisine muotoineen ja silein valkoisin rappauksin koettiin kliniseksi 1930-luvulla, joten romanttisempi tulkinta funktionalismista sai jalansijaa ajan arkkitehtien keskuudessa.

Tyylisuunta kumpusi ihmisläheisestä ajattelusta, luonnonläheisyydestä ja viihtyvyydestä. Koulurakennus on hauskaasti massoiteltu pihan puolella ja ikkunaerkkerit kadun puolella elävöittävät rakennusta. Rakennuksen taakse rajautuu avara välituntihiha etelään. Rakennuksessa on käytetty runsaasti ikkunoita, minkä ansiosta tilat ovat valoisat. Ypyät suunnittelivat myös koulun tekstiilit ja erilaiset seinämaalaukset, jotka värittävät ja elävöittävät tilat lapsille⁵⁴. Tämä osoittaa mielestäni hyvin sitä kuinka Ypyät eläytyivät lasten tarpeisiin ja näkivät vaivaa viihtyisän ja kotoisen kokonaisuuden luomiseksi.

Julkisivun vaaleaa ja karkeaksi rapattua pintaa koristavat Ragnarin suunnittelemat reliefit pihan ja kadun puolella. Reliefit ovat muurarimestari Yrjö Kyllösen kädenjälkeä, jota löytyy myös Lauritsalan kirjastosta. Koulun tontin toisella reunalla sijaitsi myös opettajien kolmikerroksinen asuntolarakennus, joka on sittemmin otettu opetustilakäyttöön.⁵⁵ Nykyisin koulu on suojeltu kaavassa tunnuksella sr-1 ja asuntolarakennus sr-2. Pihan katokset ja aidat on myös huomioitu kaavassa tunnuksella sr-pr.

kuva 40. Kaukaan kansakoulun sisäpiha 1950-luku (LKKA)

Kaukaan kansakoulun julkisivu kadulle. Kuva vuodelta 2016.

Luukkaan päiväkoti

Ypyöiden toinen suunnittelutyö Lauritsalaan oli Luukkaan Päiväkoti eli Päivölä. Ypyät suunnittelivat rakennuksen samaan aikaan Kaukaan kansakoulun kanssa vuonna 1938. Pienempi rakennus ehti kuitenkin valmistua juuri ennen sotia, toisin kuin Kaukaan koulu. Rakennukseen sijoitettiin ensimmäiseksi kulkutautisairaala 1940-luvulla ja sotien jälkeisinä vuosina 1947-53 se toimi lastenkotina. Lastentarhatoiminta rakennuksessa pääsi alkamaan vasta vuonna 1954.⁵⁶

Rakennus sijoittuu pitkulaiselle metsäiselle tontille, keskuskauppalan ja Kaukaan rajalle. Metsäisellä tontilla oli hyvin tilaa lasten pihaleikeille. Rakennus koostuu kahdesta harjakattoisesta osasta. Rakennuksessa on vaaleanpunainen sileä julkisivurappaus. Suuret ikkunapinnat tekivät sisätiloista valoisat.

Päiväkoti tyhjeni vuonna 2012 sisäilmaongelmien vuoksi, ja kaavamuutoksen (2011) myötä korvaava rakennus rakennettiin vuonna 2013 suojellun Luukkaan koulun yhteyteen. Päiväkodin aiempi peruskorjaus ei poistanut sisäilmaongelmaa, joten tontille suunnitellaan nyt kaavamuutosta ja uutta toimintaa, jonka myötä tyhjänä seisova rakennus tultaisiin purkamaan. Päiväkodin tontille nousi loppuvuodesta 2015 hyvinvointikeskus tilaelementtinä. Päiväkotirakennusta ei ole suojeltukaavassa, joten tontin uuttaa käyttöä suunnitellaan niin, että rakennus purettaisiin.⁵⁷

Luukkaan päiväkoti eli Päivölä, kuva vuodelta 2015

kuva 41. Päivölän lapset päiväunilla (LKA)

54-55   Makkonen, Leena 1999: s. 73-83

56   Riska, Leena 1996: s.290

57   Sisäilmaongelmat sulkevat Luukkaan päiväkodin, Etelä-Saimaa 13.11.2012

Lauritsalan kirjasto

Lauritsalan kirjaston suunnittelussa oli mukaan Ypyöiden silloinen yhtiökumppani Veikko Malmio. Kirjaston suunnittelu alkoi vuonna 1949 ja rakennus valmistui 1951. Kirjastojen rakentaminen pienille paikkakunnille oli vielä tuolloin harvinaista. Oli tavallisempaa, että kirjastot toimivat vuokratiloissa tai kunnantalon yhteydessä.⁵⁸ Lauritsala oli edelläkävijä ja edistysellinen, mistä lauritsalalaiset olivat ylpeitä. Rakennusta tituleerattiin paikallisessa lehdessä muun muassa ”erittäin ajanmukaiseksi ja viihtyisäksi” ja kirjastosta muotoutui-kin henkisen elämän keskus, niin kutsuttu ”hengen temppeli”⁵⁹.

Hallituskadunvarressa, koulukeskusta vastapäätä sijaitseva kirjasto koostuu kahdesta osasta. Sisääntulo on matalammassa rakennusmassassa ja siinä on matala räystäätön kuparinen aumakatto. Korkeammassa lainaussaliosassa on korkeampi tiilinen telttakatto. Vaalean ruskea rappauspinta ja liuskekivinen sisääntuloportaikko ovat säilyneet alkuperäisinä. Tilavasta aulasta avautuu lainaussali ja parvi. Aulatilán rappauksen reliefit ovat Yrjö Kyllösen käsialaa. Lainaussalin ja lastenosaston seiniä koristavat Ragnarín ja Lars-Gunnar Nordströmin maalamat seinätaideteokset.

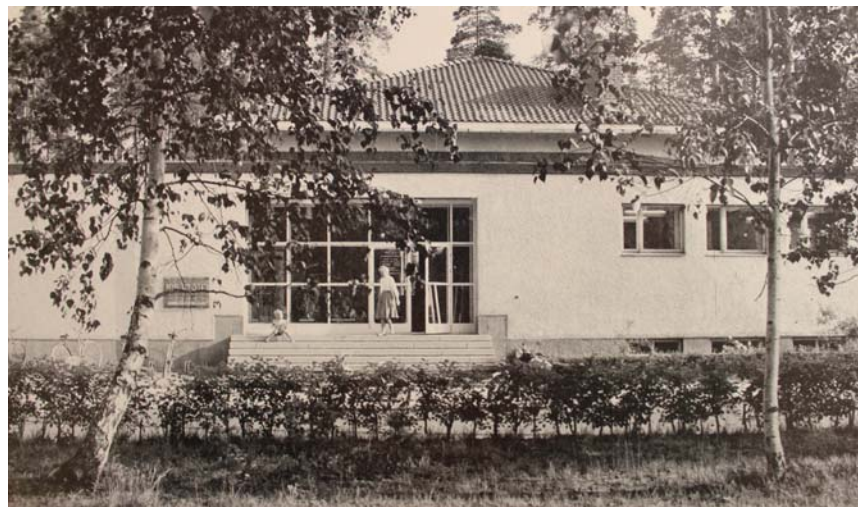
Pohjaratkaisu on toimiva ja selkeä, mutta romanttinen ja lämminhenkinen sisustuksen, materiaalien yksityiskohtien ansiosta. Rakennuksessa on käytetty taitavasti tasoeroja, joilla on saatu aikaan tilallista hierarkiaa, kun taas kuvataide tukee arkkitehtuuria hienosti ja nostaa kokonaisuuden toiselle tasolle.

Kirjasto on säilynyt oikein hyvin ja pitkälti alkuperäisessä asussaan ja toimii edelleen kirjastona. Rakennus on suojeltu kaavassa rs-merkinnällä.

- 58 Makkonen, Leena 1999: s. 169
59 Erittäin ajanmukainen kirjastotalo, Etelä-Saimaa, 07.09. 1951

kuva 42. Lukusali, 1950-luvun alku (LKA)

kuva 43. Vasta valmistunut kirjasto 1950-luku (LKA)

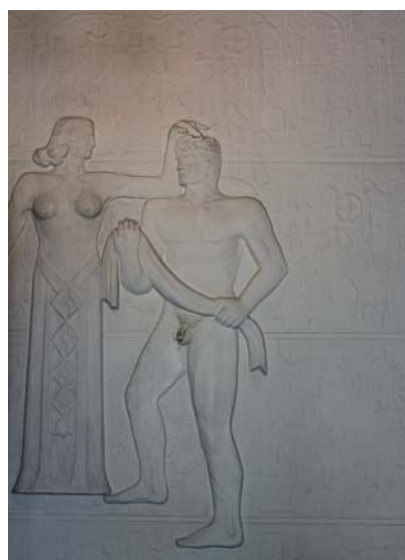
Kirjaston takana, Ypyöiden suunnittelema oranssi kerrostalo, Luukkan koulun opettajien asunnoiksi. Kuva vuodelta 2015

kuva 44. Kirjaston lainaussali ja parvi (LKKA)

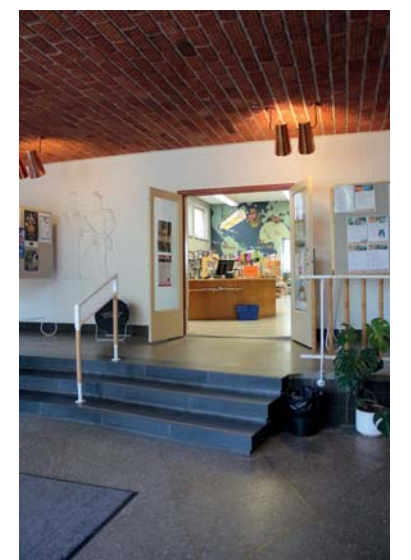
Linaussali ja parvi. Kuva vuodelta 2015

Kirjaston aulan seinäreleifejä.

Aulan reliefiseinää, naulakot ja kaiteet. Kuva vuodelta 2015

Aulan sisääntulo, tiilikatto ja valaisimet

Terveystalo

Terveystalo valmistui vuonna 1952 ja laajennus vuonna 1966, sekin Ypyöiden toimesta. Terveystalo oli osa paikallista ja koko Suomen kattavaa terveyspalveluverkosta. Terveystalon tilaratkaisu oli moderni ja noudatti sen ajan vaateita. Martta ruotsin vuodet ovat varmasti vaikuttaneet terveystalon arkkitehtuuriin. Ruotsalainen romantiikka ja puutarhakaupunki ideologia oli saavuttanut suosiotaan Ruotsissa, josta se rantautui myös Suomeen, pääosin arkkitehtien myötä⁶⁰. Martan luonnoksissa on selkeästi rehevää puutarhakaupungin tunnelma. Henkilökunnan asuntojen hyvät pohjaratkaisut ja täyttäisivät tämänkin päivän asukkaiden tarpeet.

Terveystalon toiminnot ovat olleet katkolla useaan otteeseen viime vuosina sisäilmaongelmien vuoksi. Terveystalon toiminnoille etsittiin korvaavia tiloja Lauritsalasta, mutta sopivia ei löytynyt. Marraskuussa 2015 rakennus tyhjentyi kokonaan ja toiminnot siirrettiin väliaikaisesti tilaelementteihin ydinkeskustan laitamille Ypyöiden päiväkodin tontille. Kaupungin ja Eksoten alustavissa suunnitelmissa on purkaa Ypyöiden suunnittelema Terveystalo ja rakentaa paikalle aikanaan uusi hyvinvointiasema.

Samalla kun Luukkaan koulun sisäilmaongelmista ja sulkemissuunnitelmista kirjoitettiin ahkerasti paikallislehdissä puolesta ja vastaan, ei terveystalo ole saanut osakseen yhtään puolustuspuhetta. Rakennusta ei ole suojeltu asemakaavassa, joten vaarana oli mielestäni, että rakennus tullaan purkamaan vähin äänin pois.

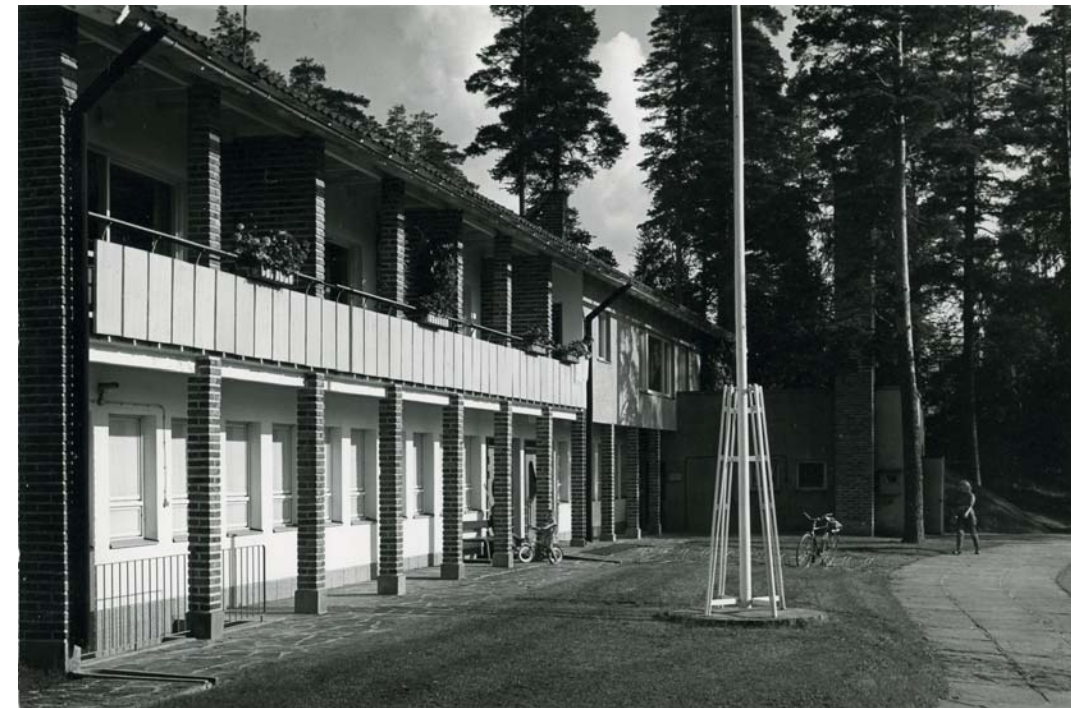
60 Makkonen, Leena, haastattelu 19.10.2015

kuva 46. Terveystalo, näkymä Luukkaan rinteestä (LKA)

kuva 45. Tietokadun julkisivu, asuntojen sisäänkäynnit (LKKA)

kuva 47. Terveystalon parvekejulkisivu ja piha (LKKA)

Lauritsalan keskuskansakoulu

Nykyinen Luukkaan ala-aste, jäi Ypyöiden viimeiseksi työksi Lauritsalassa. Koulu oli vuosina 1956-1957 suurin rakennushanke kauppalassa. Polveilevan suorakaiteen muotoisen rakennuksen hahmoa hallitsee punatiili. Tiili oli tuolloin paljon ja laajalti käytetty materiaali, varsinkin kouluissa. Paksut tiilipilarit rytmittävät julkisivua ja näyttävät kannattelevan koko rakennusta. Rakennuksessa on pulpettikatto ja nauhaikkunat avautuvat etelään tilavalle välituntipihalle. Julkisivua raikastavat valkoiset ikkunan puitteet ja juhlasalin julkisivun säleikkö.

Koulun toiminnot oli eritelty niin että, luokkahuoneet oli sijoitettu suuremman siiven kahteen ylempään kerrokseen. Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsi muun muassa ruokala ja muita opetustiloja. Matalampaan siipeen sijoittui juhla- ja liikuntasali. Punatiili on myös hallitseva elementti sisätiloissa. Koulussa ei ole Ypyöille tyypillisiä reliefejä tai värikkäitä seinämaalauksia ja tekstiilejä, jotka toisivat kodikkuutta ja pehmeyttä. Rakennus oli selvästi jo suunnittelulähtökohdiltaan erilainen. Rationalistisempi ote ja jykevämät yksityiskohdat, henkivät 1960-luvun uusia tuulia arkkitehtuurissa. Rakennus oli materiaalien puolesta selvästi tehty kestämaan aikaa ja lapset; massiivitiiliseinät, teräsputkikaiteet ja muototeräsnaulakot.

Vaikka koulusta puuttuu Ypyöille tyypillinen herkkä ote ja kädenjälki, rakennus oli kouluna kuitenkin kiehtova ja hieno lapsen kokemana. Ilmansuuntien ja laajojen ikkunapintojen ansiosta sisätilat olivat punatiilestä huolimatta valoisa ja viihtyisät. Puuta Ypyät käyttivät rakennuksessa vähän, mutta kuitenkin tärkeimmissä osissa, ovissa. Ovet ovat ilmeeltään yhtä jyvät kuin rakennuksen arkkitehtuuri itsessään, mutta puun ansiosta sisääntulo ottaa lämpimän kontaktin käyttäjään.

Lauritsalan ala-aste suojeltiin asemakaavassa sr-1 statuksella 2011. *Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. MRL 57 §:n nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivun, vesikaton tai sisätilojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Merkittävistä korjaus- tai muutostöistä on pyydetty museoviranomaisten lausunto. Korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti ja historiallisesti arvokas luonne ja ominaisuuspiirteet säilyvät. Erityisesti julkisivukorjauksissa tulee käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja.*

Alakoulun piha-alueella sijaitsevat pyöräkatokset on merkitty suojeltavaksi piha-alueen osaksi (sr-pr). *Alueella sijaitsevat rakennelmat tulee säilyttää ja korjata niiden rakennustaiteelliset ominaisuuspiirteet säilyttäen.*

Koulun yhteyteen, tontin laidalle nousi 2012 uusi päiväkotikoti, joka noudattelee julkisivultaan koulun arkkitehtuuria. Alakoulun vieressä sijaitsevan päiväkodin rakennusala on merkitty kaupunkikuvallisesti tärkeäksi alueeksi (sk), jonka myötä *uudisrakentamisen tulee sopeutua ympäristön ominaispiirteisiin*. Koulurakennuksessa ilmeni vuonna 2013 sisäilmaongelmia ja rakennus jouduttiin tyhjentämään. Korvaavat opetustilaelementit ovat nousseet koulun välituntipihalle. Koulun suojelumerkintä poistettiin 2015 ja rakennus on suunniteltu purettavaksi.

kuva 48. Lauritsalan kansakoulu 1950-luvun lopulla (LKKA)

Lauritsalan koulu. Kuva vuodelta 2015

”Arkkitehtuuri on aina yhteiskunnallinen kysymys, eikä sitä voi ymmärtää irrallisena ilmiönä”

Lauri Jääskeläinen

4. Case Study: LAURITSALAN RAKENNUSHISTORIA PURKU-UHAN ALLA

Maakuntakaavassa osa Lauritsalasta on merkitty maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi. Alue käsittää Lauritsalan funkiskeskustan ja Luukkaan alueen. Ypyöiden suunnittelema kirjasto, terveystalo ja koulu kuuluvat alueeseen ja ovat siis osa kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennettua ympäristöä. Päiväkodissa, Lauritsalan koulussa ja Terveystalossa on kaikissa todettu sisäilma- ja kosteusongelmia, ja rakennukset ovat täten tyhjillään ja purku-uhan alla.

Eniten tunteita ja lehtiotsikoita on kuitenkin kerännyt Luukkaan koulun tapaus. Luukkaan alakoulurakennus suojeltiin asemakaavassa suojelu merkinnällä (sr-1) vuonna 2011, minkä jälkeen rakennuksessa ilmeni sisäilmaongelmia⁶¹. Alkuvuodesta 2013 koulussa suoritettiin pintapuolinen kuntoselvitys, jossa selvitettiin rakenteiden kunto ja peruskorjaustarve⁶². Korjattavuusarviossa alustavasti todettiin, että koulu on korjattavissa luotettavasti terveeksi koulukiinteistöksi.

Selvityksen pohjalta koulussa suoritettiin kesällä korjaustoimenpiteitä. Ongelma ei kuitenkaan korjaantunut, joten opetusta alettiin siirtää yläkoulun tiloihin pihan toiselle puolelle⁶³. Koulussa suoritettiin lisätutkimuksia, joiden jälkeen rakenteiden vaurioita selvitettiin tarkemmin ja koulun korjauskelpoisuus muuttui ja korjauksen tarve todettiin suureksi ja kalliiksi. Kaikista riskirakenteista ja sisäilmaongelman aiheuttajista ei myöskään päästäisi varmuudella eroon.⁶² Joulukuussa 2013 Lappeenrannan kaupungin valtuusto päätti, että suojeltu koulurakennus purettaisiin ja paikalle rakennetaan uudet tilat. Suojeltua rakennusta ei voi kuitenkaan purkaa ilman suojelumerkinnän poistamista asemakaavasta, mihin tarvitaan asemakaavan muutos ja ELY-keskuksen vahvistus.

Koulurakennuksesta laadittiin arkkitehtoninen selvitys kesällä 2014; *Arkkitehtoninen selvitys, Lauritsalan alakoulu. Lausunto peruskorjauksen vaikutuksesta kiinteistön rakennussuojelullisiin arvoihin*. Arkkitehtitoimisto Mikko Heikkilä Sito Oy, Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy, 20.8.2014), Selvityksessä selvitettiin peruskorjauksen vaikutuksia kiinteistön rakennussuojelullisiin arvoihin ja yhteenvedossa todettiin:

”Rakennuksen nykyinen kunto on arkkitehtonisten ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen näkökulmasta ongelmallinen. Rakennusosia ja pintoja joudutaan uusimaan paljon. Rakennuksen keskeiset detaljit, jotka muodostavat rakennussuojelulliset arvot joudutaan vaihtamaan uusiin tai muuttamaan nykyisten määräysten mukaisiksi ”.

”Kiinteistön käyttökuntoon saattaminen tulee olemaan uudisrakentamiseen verrattavissa oleva käsityövaltainen projekti. Alku- peräisestä rakennuksesta jää jäljelle kantava runko, yksittäisiä keveitä väliseiniä ja mahdollisesti myös rakennusosia (yksittäisiä sisäovia, kai-teita, kiintokalusteita yms.) Ulkoseinien rakenteiden uudistamisessa joudutaan eristepak-suuksia lisäämään ja seinien yksityiskohdat ja mitat muuttuvat. Työ on käsityövaltaista uudisrakentamista, jota edeltää kallis purkutyö. Korjaustyössä joudutaan uusimaan suuri osa alkuperäistä rakennetta, rakennusosia ja pintoja. Mikäli pyritään mahdollisimman tarkkaan huomioimaan rakennuksen luonne ja alkuperäinen ulkoasu lisääntyvät haasteet entisestään. Paradoksaalisesti voidaan todeta, että korjaustyön jälkeen ei suojeltavasta rakennuksesta ole juuri mitään jäljellä. Kyseessä on pikemminkin uudisrakennus ”hankalalla tontilla”. Laajojen purkutöiden ja korjaustyön käsityövaltaisuudesta johtuen tulevat rakennuskustannukset todennäköisesti muodostumaan korkeammaksi kuin vastaavan uudisrakennuksen tekeminen.”

61 Pimiä, Maarit 3.09.2014 Lauritsalan alakoulun asemakaavan ja tontinjaon muutos
62 Planekar Oy 2013: Kuntoselvitys, Luukkaan koulu, Vahanen-yhtiöt
63 Malmi, Ani; Lauritsalan alakoulun sisäilmaongelmat jatkuvat, 12.11.2013

”Korjaaminen on luonnollisesti mahdollista ja onnistuu hyvällä suunnittelulla. Lopputuloksena on kuitenkin vanhan näköinen uusi kiinteistö. Se ei enää sisällä samaa patinaa, aitoutta, tunnelmallisuutta ja historiallista kertovuutta kuin lähtötilanne. Merkittävä osa rakennuksen arkkitehtonisesta ja kulttuurihistoriallisesta arvosta menetetään”.

Koulun tontille haettiin asemakaavan ja tontinjaon muutosta vuonna 2014 päätöksellä. Vakavien sisäilmaongelmien ja huonon kunnan nojalla rakennukselle myönnettiin purkulupa keväällä 2015. Purkamispäätöksen käsittelystä tehtiin kuitenkin valitus Itä-Suomen hallinto-oikeuteen. Valituksen teki paikallinen eläköitynyt diplomi-insinööri. Valituksen perusteena oli, etteivät koulurakennuksen suojelupäätöksen (2011) perusteet ole miltään osilta muuttuneet sisäilmaongelman vuoksi. Arvostelu kohdistui erityisesti koulun kunnosta tehdyn tutkimuksen tulkintaan ja Lappeenrannan kaupungin käytäntöihin ja päätösprosessiin.⁶⁴

Kaupungin mukaan suojelupäätöksen perusteet ovat muuttuneet tai tulevat muuttumaan rakennuksessa ilmenneiden sisäilmaongelmien korjaamisen myötä, viitaten edellä mainittuun arkkitehtoniseen lisäselvitykseen (2014);

”Sisäilmaongelmien ja rakennuksen korjaaminen tulee vaikuttamaan rakennuksen, sen arkkitehtuurin, yksittäisten rakennusosien sekä ominaispiirteiden säilyneisyyteen ja alkuperäisyyteen.”

”Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen Yhdyskunnat ja luonnonvarat yksikön (YLU) näkemyksen mukaan replikan kaltainen, esikuvaansa vain ulkoisesti muistuttava kopio rakennuksesta ei ole toivottavaa rakennussuojelua... ...Lisäksi lausunnossa todetaan, että rakennuksen oikea-aikaiset korjaukset ja muu huolellinen kunnossapito olisivat olleet ensiarvoisen tärkeitä toimenpiteitä säilymisen kannalta. YLU pahoittelee, että purkamisvaihtoehtoratkaisuun on päädytty. Sen johdosta Lauritsalan alakoulu ja sen edustamat rakennetun ympäristön arvot kadotetaan lopullisesti. Yksikkö esittää, että ennen purkamiseen ryhtymistä koulun dokumentointi annetaan tehtäväksi Etelä-Karjalan museolle ja dokumentoinnista tehtäisiin esim. pysyvä näyttely uuden koulun tiloihin.”

Kaupungin suunnitelmissa oli purkaa ja rakentaa tilalle uusi koulu vuoden 2017 alkuun mennessä. Valituksen vuoksi koulun alue on kuitenkin rakennuskiellossa. Valituksen käsittely on hallinto-oikeudessa, jossa käsittelyn arvioidaan vievän lähes vuoden ja mikäli asia etenee korkeimpaan hallinto-oikeuteen, viivästyy koulun kohtalo entisestään. Valittaja on vaatinut kaupunkia selvittämään alakoulun suojelulähtöisen korjauksen, kustannusarvion, sillä peruskorjaussuunnitelma oli laadittu järkeimmän vaihtoehdon mukaan. Kuivalaisen mukaan kaupungin hallintokulttuuria tulisi myös tarkastaa, sillä virkamiehet eivät piittaneet suojelumerkinnästä ja tilasivat omaa näkemystään tukevia esityksiä.⁶⁵

Pattitilanteessa kaupunki järjesti koulun tontille syksyllä 2015 tilaelementtikoulun ja osa oppilaista siirtyi Lauritsalan koulukeskuksen tiloihin. Loppuvuodesta 2015 Lauritsalan yläasteella, ilmeni kuitenkin myös vakavia sisäilmaongelmia. Koulun tila tuntui järkyttävän paikallisia ja päättäjiä erityisesti. Olihan koulukeskus käynyt läpi vuonna 2007 laajan ja pitkään odotetun remontin. Pian uutisoitiin, että korjausurakan aikoihin oli tehty rakennusvirheitä, joita työmies oli ollut todistamassa⁶⁶. Tilanne on tällä hetkellä hallinnassa luokkahuoneisiin sijoitetuilla ilmanpuhdistimilla, kunnes koulurakennuksen kunto saadaan kartoitettua. Ilmanpuhdistimet toimivat siis eräänlaisena tekohengityksenä, kunnes tilanne kartoitetaan kokonaisuudessaan.

64 Kuivalainen, Jouko; Valituskirjelmä 8.1.2015
65 Koivisto, Janne; Lappeenrannan uutiset 24.01.2015
66 Kempainen, Heikki; Lappeenranna uutiset, 11.11.2015

4.1 KUINKA TÄHÄN TILANTEeseen ON LAURITSALASSA PÄÄDYTTY?

Purkaminen nähdään helppona ratkaisuna tilanteessa, jossa tilalle voidaan rakentaa uutta ja parempaa ja samalla välttää hankala ja yllätyksenkäs korjausurakka. Arvorakennusten, kuten koulun ja terveystalon kohdalla herää kuitenkin kysymys tuleeko uusi välttämättä halvemmaksi lyhyellä tai edes pitkällä aikavälillä? Voidaanko taata, että uusi rakennus on terveempi tai arvokkaampi kuin korjattu? Koulun purkupäätöksen yhteydessä Miikka Kurri Lappeenrannan museolta kommentoi asiaa osuvasti; *Jos on rahaa rakentaa uusi koulu, niin on varmaan rahaa kunnostaakin*⁶⁷.

Erityisen huolestuttavaa on kuinka nämä rakennukset ovat päässeet niin huonoon kuntoon, että korjausta ei nähdä mahdollisena tai kannattavana, vaikka rakennuksen arvo on tiedossa. Herää kysymys, olisiko tilanne ollut vältettävissä? Se, että rakennusten kunto pääsi yllättämään kaikki, kertoo siitä, ettei rakennusta ole vuosien varrella huollettu tai seurattu tarpeeksi tai riittävän kattavasti. Suomessa on mittava korjausvelka, joka on asiantuntija-arvioiden mukaan osittain seurausta ylläpito- ja huoltotoimenpiteiden laiminlyönnistä. Esimerkiksi 1990-luvun laman myötä pyrittiin säästämään monissa kunnissa kustannuksista.⁶⁸

Yksi tekijä on se, että Lauritsala on vain yksi Lappeenrannan kaupunginosista. Kauppalan aikoina, Lauritsalaan rakennettiin laadukasta arkkitehtuuria, koska haluttiin panostaa alueeseen ja paikallisiin palveluihin. Sijoituksiin oli myös varakkaassa kauppalassa varaa. Paikallisuus ja varallisuus ovat kuitenkin katoavaista pääomaa kuntaliitosten myötä. Paikalliset arvot menettävät usein merkityksensä suuremmassa kokonaisuudessa. Tästä on seurannut tietoisuuden ja arvostuksen puute. Kaupunkilaiset; paikalliset asukkaat ja päättäjät eivät tunne omaa rakennusperintöään, eivätkä rakennukset sen myötä saa osakseen ansaitsemaansa arvostusta. Kun emme tunne rakennuksia, emme niitä halua suojellakaan.

Tapaus kuitenkin pakottaa pohtimaan ja asettaa Suomen rakennussuojelun ja korjausrakentamisen laadun kyseenalaiseksi. Mikäli suojeltu kohde voidaan purkaa sisäilmaongelman perusteella, suojelumerkintä on käytännössä mitätön. Asenteista kertoo myös paikallinen tiedotus. Lausunto ”ei kannata korjata” on surullinen kannanotto Lauritsalaa kohtaan. Jos puramme Ypyöiden tuotannon, puramme merkittävän osan Lauritsalaa. Mikäli purkamiselle ei nähdä vaihtoehtoa, merkittävä ja arvokas osa Lauritsalan rakennushistoriasta ja kaupunkikuvasta menetetään. Ypyöiden suunnittelema merkittävä arkkitehtoninen kokonaisuus, - arkiympäristö, jossa useammat sukupolvet ovat kasvaneet yli 60 vuoden aikana, katoaa.

Koulun suojelusta ja sisäilmaongelmista on kirjoitettu ahkerasti paikallislehdissä puolesta ja vastaan. Viereinen Terveystalo ei ole kuitenkaan saanut osakseen yhtään puolustuspuhetta. Rakennusta ei ole suojeltu asemakaavassa, joten vaarana mielestäni oli, että rakennus tullaan purkamaan vähin äänin pois.

Lauritsalan keskustan suojellut rakennukset.

Lauritsalan keskustan purku-uhan alla olevet rakennukset.

67 Rautalammin, Iida, Yle Uutiset ,14.02.2015
68 Hilden, Sari 2014

”Ignoti nulla copido”

Ovidius

”Mitä emme tunne, emme voi ymmärtää”

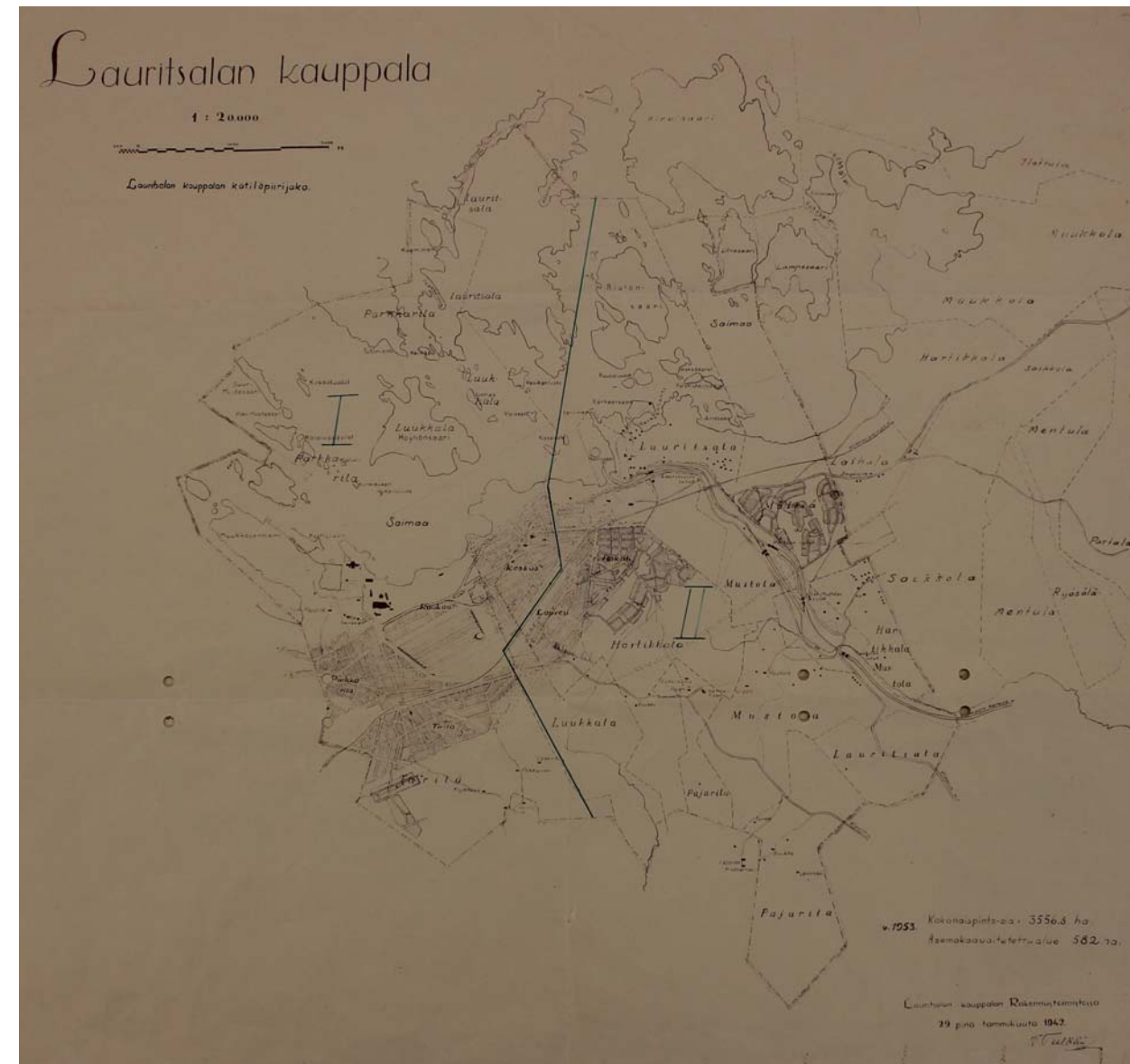
5. LAURITSALAN TERVEYSTALON RAKENNUSHISTORIAA

Terveystalo-rakennuksesta ei ole aiemmin laadittu virallista rakennushistoriaselvitystä (RHS). Lappeenrannan kaupungin tilauksesta on tekeillä pintapuolinen rakennushistoriaselvitys terveystalosta ja samaan kortteliin kuuluvasta Kauppалantalosta⁶⁹. Tämän diplomityön puitteissa en kuitenkaan pystynyt laatimaan virallista rakennushistoriaselvitystä. Omalla selvityksellä pyrin kuitenkin omalta osaltani kartoittamaan terveystalon rakennushistoriaa ja kohteen nykytilaa. Terveystalon historiaa ja suunnitteluvaihteita olen selvittänyt alkuperäisten piirustusten, valokuvien ja haastatteluiden avulla.

Julkisivuja ja sisätiloja olen inventoinut paikan päällä havainnoimalla ja säilyneisyyskartoitusta on laadittu vanhojen piirustusten ja rakennuslupakuvien pohjalta. Selvityksen tarkoituksena oli laatia rakennuksen korjaussuunnitelma ja uudelleenkäyttösuunnitelma. Aihe on ajankohtainen, sillä rakennus on nyt tyhjiällä ja purku-uhan alla sisäilmaongelmien vuoksi.

kuva 49. Sairasapukeskus Lauritsalan tien varrella vuonna 1938 (LKKA)

kuva 50. Lauritsalan kauppalan kättilöpiirijako 1942 - 1953. (LKA)

69 Ahola, Teija: puhelinhaastattelu 08.02.2016

5.1 TERVEYSTALOT SUOMESSA

Kunnallisen terveydenhuollon perustukset Suomessa luotiin 1800-luvun lopulla, kun valtio velvoitti kuntia järjestämään terveydenhoitopalveluita. Terveystalovaliokunta vuodelta 1927 sisälsi säännöksiä ehkäisevästä terveydenhuollosta. Muut keskeiset kunnallista terveydenhuoltoa ohjanneet lait laadittiin 1930- ja 40-luvuilla, ja ne koskivat yleistä lääkärinhoitoa, kunnan kättilöitä, kunnallisia terveyssisaria sekä kunnallisia äitiys- ja lastenneuvoita. Samat tavoitteet ja lainsäädäntö vaikuttivat rakentamiseen koko maassa. 1900-luvulla yhtäläiset terveydenhuoltopalvelut pyrittiin ulottamaan kaikkien kansalaisten saataville, myös maaseudulla asuville. Terveys- ja kunnanlääkärintalot olivat tärkeä osa hanketta. Jälleenrakennusaikana rakennustuotantoa pyrittiin tehostamaan, ja tyyppi-
piirustukset olivat käypä ratkaisu.⁷⁰

Terveystalojen palvelurakennustyyppien suunnittelun aloitti lääkintöhallitus 1940-luvulla. Tyyppisuunnittelua jatkoi Mannerheimin Lastensuojeluliiton terveystalovaliokunta vuosina 1946-1952. Tyypitalojen suunnittelijoita olivat Erkki Linnasalmi ja Bertel Saar-
nio, jotka laativat yhteensä viiden tyyppitalon piirustukset. Tyypitaloista (TT2, TT3, A, B, C) laadittiin myös useampia muunnospiirustuksia (esim. TT2p, TT4, A1, B1, C1 ja C2). Tarvittaessa valiokunta laati myös täydentävät rakenne-, työ- ja erikoispiirustukset, työselitykset ja materiaalimenekkilaskelmat. Neuvoloita varten suunniteltiin myös neuvolakalusto, jotta ne ”yhdessä hyvin ja asianmukaisesti suunnitellun rakennuksen kanssa muodostivat asiallinen ja esteettisen kokonaisuuden”.⁷¹

Vaikka terveystalot rakennettiin sotakorvausten ja säännöstelyn aikana, yhdessä vuosikymmenessä (1941–1952) koko Suomeen rakentui kattava terveystalojen verkosto. Tämä tarkoitti lähes 500 terveystaloa. Arvioiden mukaan noin puolet rakennuksista toteutettiin tyyppi-
piirustuksilla tai niiden muunnoksilla, ja puolet yksilöllisillä piirustuksilla.⁷²

Ahosen mukaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton valiokunnan työjaoston laatimassa muistiossa listattiin yleisperiaatteita normaalikokoisten terveystalojen suunnittelua ja rakentamista varten. Terveystalot noudattivat oman aikansa ihanteita ja rakennustapoja. Laaditut yleisperiaatteet kiinnittivät huomiota työjärjestykseen, sekä neuvolatoiminen tarkoituksenmukaisuuteen. Vähävaraisimmille kunnille terveystalovaliokunta määritteli myös terveystalon vähimmäisvaatimukset, sillä kaikki normit täyttävän terveystalon toteuttaminen saattoi tuottaa vaikeuksia kunnille. Ennen rakennustöiden aloittamista poikkeaville suunnitelmille tuli kuitenkin hakea läänin lääkärin hyväksyntä. Poikkeuksia sallittiin yleensä vain pakottavissa erityistapauksissa.

70-71 Ahola, Teija 2014: s.17-19

72 Ahola, Teija 2014: s.26-30

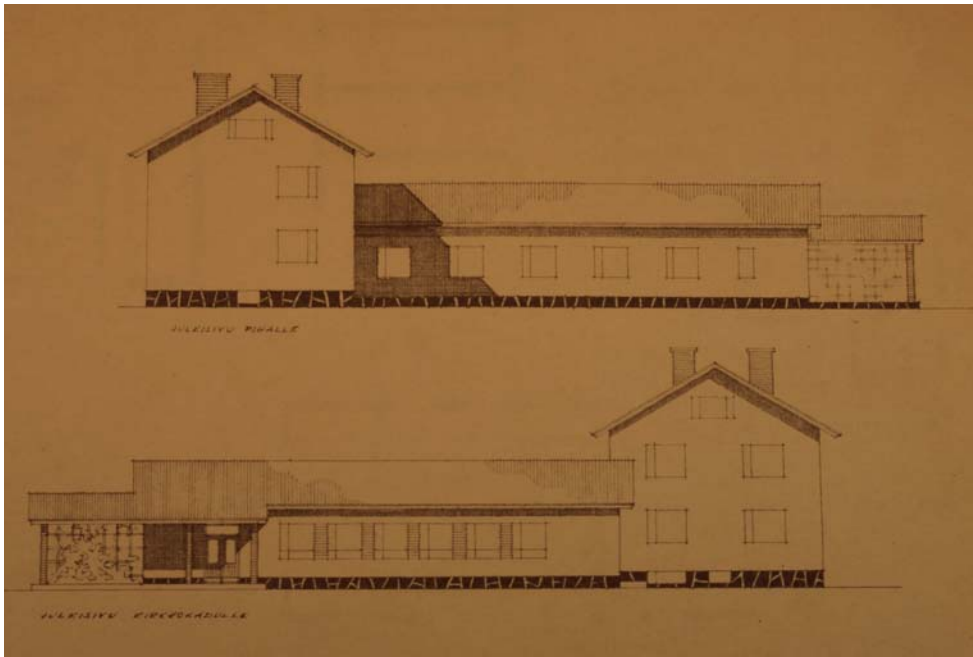

kuva 51. Kärkisalmen terveysalo 1942 (Finna.fi)

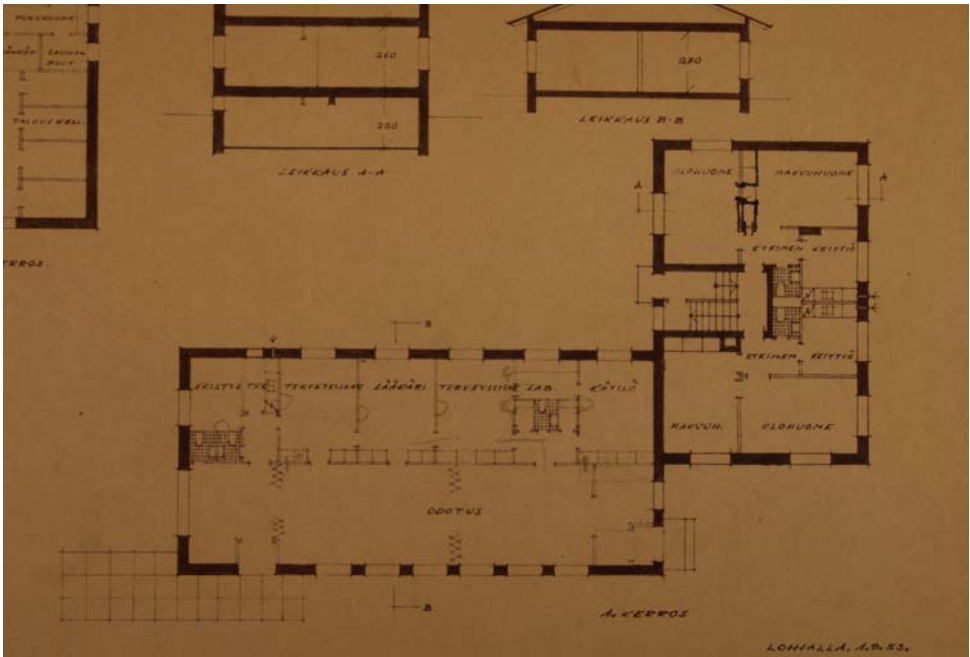

kuva 52. Kievennan kunnan terveysalo 1943 (Finna.fi)

kuva 53. Lohjan kauppalan terveystalo, julkisivut 1953

kuva 54. Lohjan kauppalan terveystalo, pohjapiirros 1953

Yleisperiaatteet on lainattu Teija Aholan selvitystyöstä, jossa on lainattu MLL: kirjettä SPR:n Mikkelin läänin piirihallitukselle 20.5.1947. Kirjeessä on listattu Terveystalon suunnittelussa noudatettavat yleisperiaatteet.

Yleistä. Ensinnäkin normaalikokoinen terveystalo käsittää äitiys- ja lastenneuvolan sekä lakimääräiset terveyssisaren ja kättilön asunnot sekä kodinhoitajan asunnon. Laitoksen häiriöttömän toiminnan kannalta terveystaloon ei suositella yhdistettäväksi siihen kuulumattomia laitoksia, virastoja, asuntoja tai toimistoja. –

1. Synnytys- ja sairaanhoidonhuoneistot voidaan hyväksyä vain erikseen pyydetyllä lääkintöhallituksen suostumuksella.

2. Eteinen. Eteisen tulee olla lämmin ja siinä riittävästi naulakkotilaa.

3. Odotushuone. Odotushuoneen tulee olla tilava, vähimmäispinta-ala noin 30 m², jotta siinä voidaan järjestää terveydenhoidollisia neuvonta- ja valistustilaisuuksia. * Tätä varten odotushuoneessa pitää olla runsaasti seinäpinta-alaa havaintotaulujen ym. opetusaineiston esillä pitämistä varten.

4. Vastaanottohuone. Vastaanottohuoneita tarvitaan kaksi, joista toista nimitetään tutkimushuoneeksi ja toista terveyssisaren ja kättilön huoneeksi. Tutkimushuoneessa on lääkäriellä vastaanotto ja siihen voidaan useimmiten sijoittaa myös hampaidenhoito- ja valohoitonurkkaus, jolloin erillinen huone näitä varten on tarpeeton. Tutkimushuoneen ja terveyssisaren/kättilön-huoneen tulee olla suorassa yhteydessä keskenään, ja niistä pitää olla suora yhteys myös odotushuoneeseen.

5. Eristyshuone. Eristyshuone katsotaan kuuluvan normaalikokoiseen terveystaloon, ja sinne pitää mieluiten päästä suoraan eteisestä.

6. Laboratorio. Erillinen laboratorio on yleensä tarpeeton. Se voidaan järjestää eristyshuoneen yhteyteen verhoilla eristettävänä laboratoriokomeron, jossa tulee olla hyvät tuuletusmahdollisuudet. Tämä eristys-laboratoriohuone olisi hyvä sijoittaa neuvolan WC:n välittömään läheisyyteen, jotta tilojen välille voidaan järjestää avattava luukku näytteiden antamista varten.

7. Riisuuntumis- ja pukeutumistilat. Riisuuntumista ja pukeutumista varten oltava tila, ei kuitenkaan erillistä huonetta vaan mielellään irtokaihtimin rajattu tila kättilön ja terveyssisaren vastaanottohuoneissa.

8. Pesualtaat. Olisi suotavaa, että tutkimus- ja vastaanottohuoneisiin, odotushuoneeseen ja eristys- ja laboratoriohuoneeseen asennetaan pesualtaat, viimeksi mainittuun myös laboratoriaoallas.

9. Komerotilat. Riittävät komerotilat vastaanottohuoneisiin sekä eristys- ja laboratoriohuoneeseen.

10. Kahvikeittiö. Pienehkö kahvikeittiö kuuluu normaalikokoiseen terveystaloon siellä järjestettäviä kursseja ja valistustilaisuuksia varten. Keittiöön on varattava siivousvälineille riittävästi komerotilaa.

11. Lastenvaunutila. Lastenvaunutila kuuluu terveystalon välttämättömyyksiin, jottei vaunuja tarvitse jättää ulos sateeseen.

12. Asuntola. Terveyssisarelle ja kättilölle osoitettavat asunnot tulee olla samanarvoisia, mielellään täsmälleen samanlaisia. Koska terveyssisar on neuvolan vastaava hoitaja, on hänen huoneensa sijoitettava siten, että siitä mukavasti pääsee neuvolaan, joka kuitenkin pitää olla riittäväällä tavalla eristetty asunnosta. Läpikulkuhuoneita tulee välttää. Komerotila tulee kuhunkin asunhuoneistoon varata riittävästi.

13. Ulkorakennukset. Kun talo ei sisällä WC-tiloja, saunaakaan eikä kellaria taikka puuvarastoa, on terveystalon yhteyteen rakennettava asianmukaiset tilat käsittävät rakennukset: sauna, kellari, terveydenhoidolliset vaatimukset täyttävät käymälät erikseen neuvolaan ja kutakin talon asuntoa varten. Lisäksi edellytetään, että terveystalolla on kunnollinen kaivo.

* Kunnissa järjestettävät terveysillat ja esitelmätilaisuudet sekä pysyvät ja kiertävät terveydenhoitönäyttelyt sisältyivät Pehkosen komitean mietintöön (nro 91939) hyvinä työmuotoina terveydenhoidon neuvonta- ja valistustyöhön.

5.2 LAURITSALAN TERVEYSTALON HISTORIAA JA ALKUPERÄINEN SUUNNITELMA

Kunnallinen terveydenhoito oli järjestetty hajanaisesti Lappeen-kunnan alueella, kuten maalaiskunnissa yleensä. Maalaiskuntiin oli vaikea saada terveyssisaria ja kätilöitä, puhumattakaan lääkäreistä. Kauppalan alueella terveydenhoitajien palvelut perustuivat aluksi kotikäynteihin. Korkean lapsikuolleisuuden vuoksi vuonna 1920 kunnat veloitettiin perustamaan kätilönvirkoja. Yli 5000 asukkaan kunnassa tuli olla kaksi kätilöä ja jokaista seuraavaa 5000 asukasta kohden yksi virka lisää. Lappeenrannassa oli lääkäreitä, mutta Kaukaan tehtaalle 1920-luvulla palkatun lääkärin myötä lähti terveydenhoito kehittymään Lauritsalan seudulla. Kaukaalla toimi sairaala ja neuvola, jonka palveluita käyttivät myös paikkakuntalaiset, jotka eivät olleet tehtaan palveluksessa.⁷³

Kauppalan perustamisen myötä, tuli alueelle organisoida kunnallinen terveydenhoito. Terveydenhoito järjestettiin yhteistyössä Kaukaan kanssa, jolloin järjestely tuli halvemmaksi molemmille osapuolille. Sairasapukeskus Lauritsalaan perustettiin 1930-luvun puolivälissä. Laitokseen keskitettiin lääkärin vastaanotto, tuberkuloosihuolto, röntgen, valohoito-osasto, äitiyshuolto ja neuvolatoiminta. Rakennuksessa toimi myös kouluisten kunnallinen hammasklinikka, jossa aikuisillakin oli mahdollisuus hampaiden hoitoon. Edistyksellistä kauppala ja sairausapukeskusta käytiin katsomassa ja ihmettelemässä Kotkasta saakka.⁷⁴

1950-luvulla apukeskuksen tilat alkoivat kuitenkin käydä ahtaiksi, joten uudelle terveystalolle haettiin syyskuussa 1952 rakennustyön aloittamislupaa.⁷⁵ ”Lauritsalassa ei ole vastaavaa rakennusta ja nykyinen sairausapukeskus toimii ahtaassa sekä tarkoitukseen sopimattomassa rakennuksessa. Lisäksi rakennustyö helpottaisi osaltaan työttömyystilannetta.” Näin todettiin Terveystalon rakennuslupa-anomuksen asiakirjaliitteessä. Rakennusaikaa oli arvioitu vuoden verran ja työmiehien tarve 50 henkeen. Budjetiksi oli arvioitu 22,5 miljoonaa markkaa.⁷⁶

Alueelle valmistunut vesi- ja viemäriverkosto mahdollisti nykyaikaisemman rakennuksen suunnittelun alueelle. Ypyöiden arkkitehtitoimisto suunnitteli paikalle ajanmukaisen terveystalon tontille Kaupungintalon taakse. Uusi Terveystalo avasi ovensa lokakuussa 1953.⁷⁷ Lauritsalan terveystalon suunnittelussa noudatettiin aiemmin listattuja terveystalojen suunnitteluperiaatteita ja ohjeita. Lopputuloksena olikin toimiva ja monipuolinen terveystalo. Arkkitehtuuriltaan rakennus ei kuitenkaan nojannut tyyppiipiirustuksiin, vaan oli Ypyöiden oman suunnitelman mukainen.

kuva 55. Vasta valmistunut terveystalo ja pihatie. Taustalla jatkokoulu. (LKA)

73-76 Riska, Leena 1996: s. 279-289

76 Rakennuslupa-anomuksen liite asiakirja, LKA

77 Riska, Leena 1996: s. 287-288

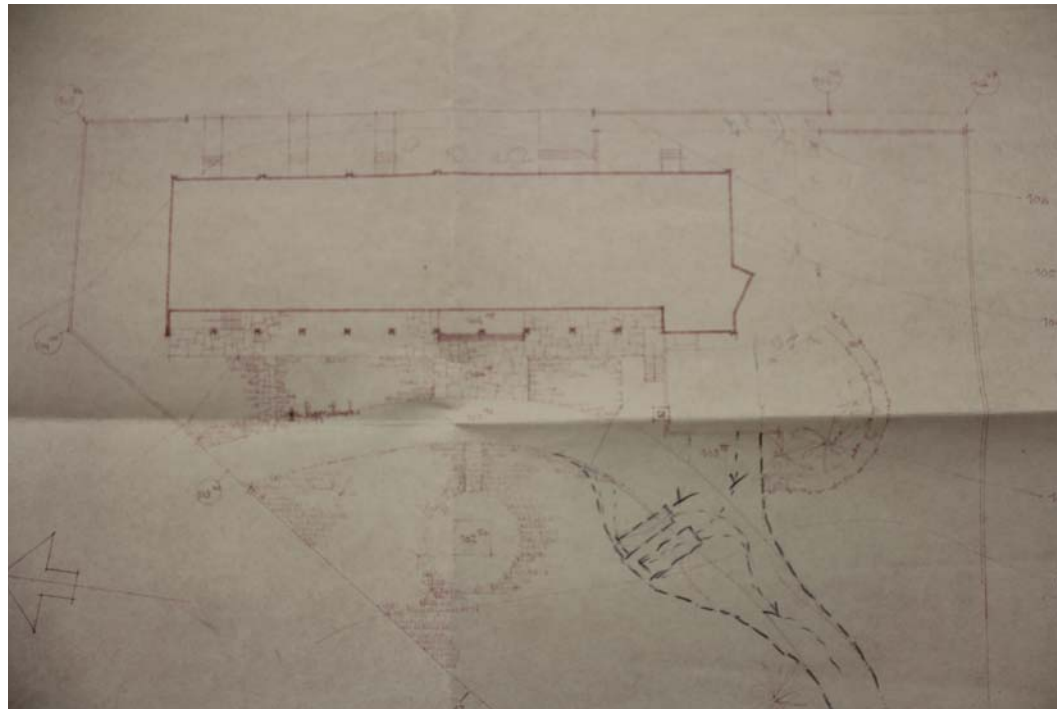

TERVEYSTALON JULKISIVUT JA PIHASUUNNITELMA

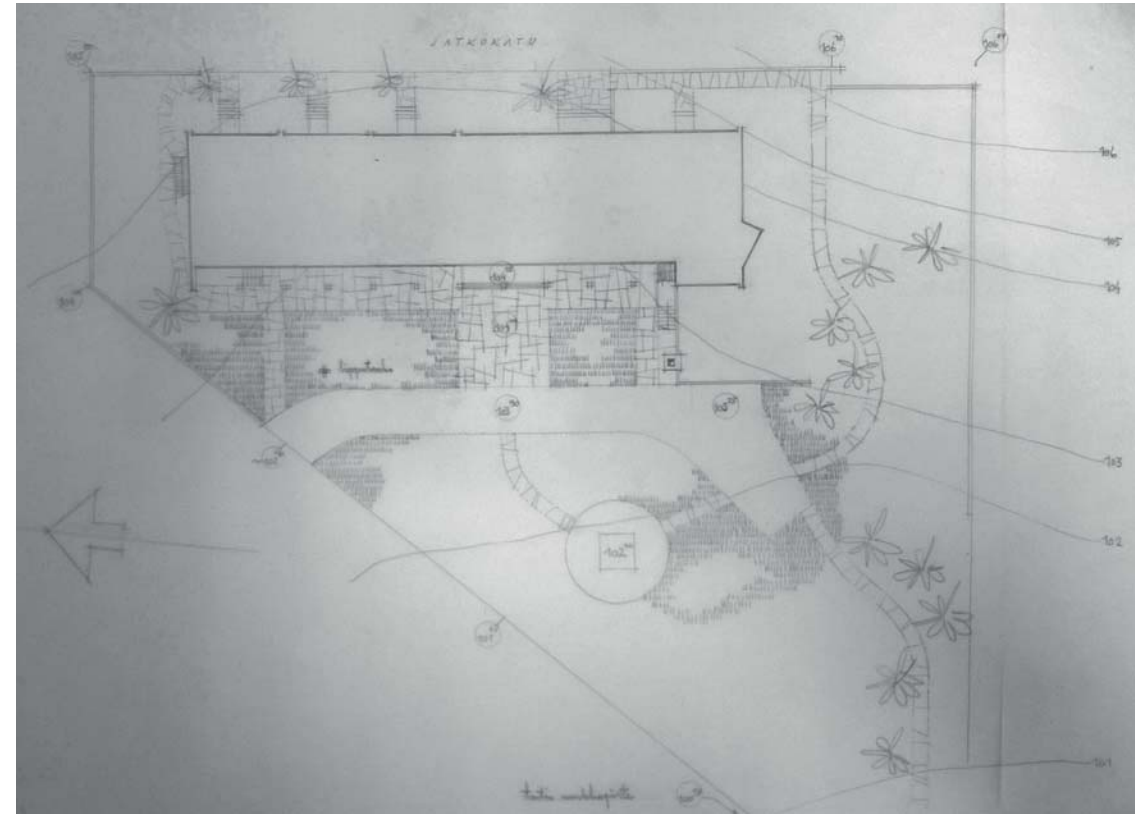
Ypyät suunnittelivat rinteiselle tontille kaksikerroksisen terveystalon, niin että Tietokadun (entinen Jatkokatu) puolelta oli käynnit henkilökunnan asuntoihin ja pääsisäänkäynti terveystaloon oli puistomaisen pihan puolella ensimmäisessä kerroksessa. Talossa oli kahden kättilön, yhden terveyssisaren, sekä yhden lääkärin virka-asunnot. Jokaiseen asuntoon kuului parveke, joka avautui länteen pihan puolelle ja näkymät oli Saimaalle saakka. Lääkärin asuntoon kuului myös tilava kattoterassi ja kahden auton autotalli. Ensimmäiseen kerrokseen keskitettiin kunnallinen terveydenhoito, neuvola ja hammaslääkärin vastaanotto.

Arkkitehtipariskunnan yhteistyöstä terveystalon suunnittelussa kertovat säilyneet piirustukset, joita on selvästi toteutettu kahdella eri tyylillä. Ragnarin piirustukset ja Martan piirustukset eroavat selvästi piirustustyyliensä toisistaan. Martan piirustuksissa on romanttisempi viiva, jolla suurin osan terveystalon rakennusosapiirustuksista on toteutettu. Rakennukseen ulko-ovet, kaiteet ja portaat on toteutettu Ypyöiden erillisten suunnitelmien mukaisesti.

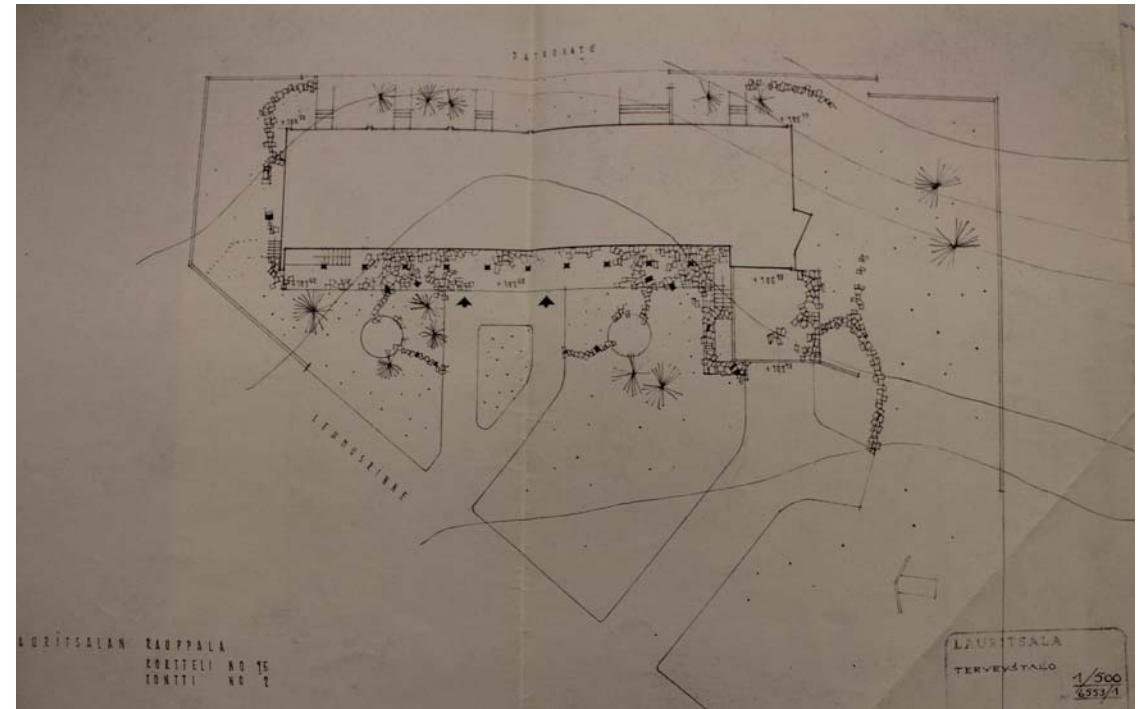
Terveystalon julkisivumateriaaleina käytettiin ajalle tyyppillistä punatiiltä, vaaleaa rois-kerappausta ja liuskekiveä. Rappaus ja liuskekivi yhdistivät myös rakennuksen aiemmin valmistuneeseen kirjastoon. Ypyöiden suunnitelmissa liuskekiveä oli tarkoitus käyttää pihatiellä ja terveystalon tontin ympärillä liuskekiviaidassa. Liuskekiveä oli tarkoitus käyttää myös matalan autotallin julkisivussa. Budjetin tai saatavuuden vuoksi liuskekiveä tuli kuitenkin vain pihalle sisään tulon kohdalle. Ypyät myös miettivät tarkkaan pihasuunnitelmaa. Yhdessä versiossa terveystalolle ja autotallille suunniteltiin erilliset pihatiet. Toteutuneessa versiossa pihatie kaartaa pihan läpi, jolloin autolla pääsi ajamaan pihan halki sujuvasti ja aivan sisään tulon eteen.

kuva 56. Päivitetty pihasuunnitelma ja ajotie autotalleille. (RTMA)

kuva 57. Piha suunnitelma, skissi, (Martta Ypyä) (RTMA)

kuva 58. Pihasuunnitelma, (Ragnar Ypyä) (RTMA)

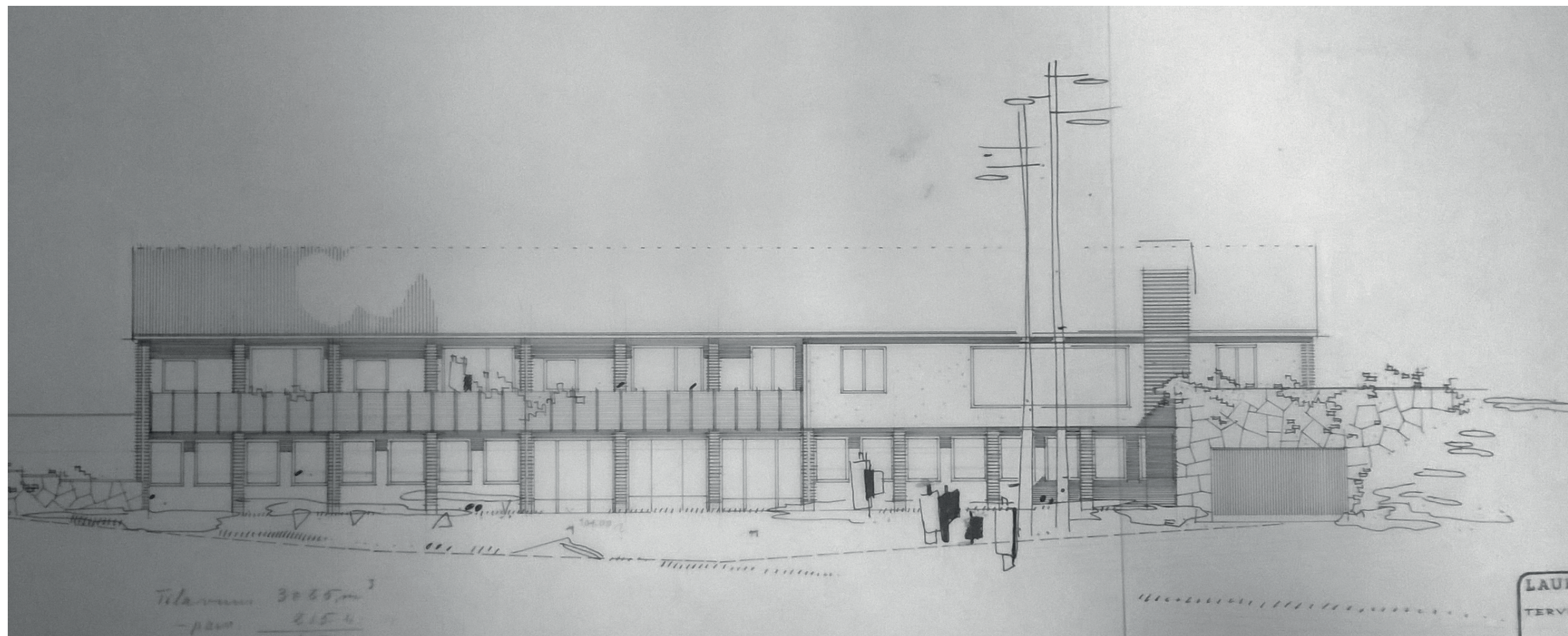

(kuva 55.)

kuva 59. Vasta valmistunut terveystalo, näkymä Luukkaanrinteeltä (LKA)

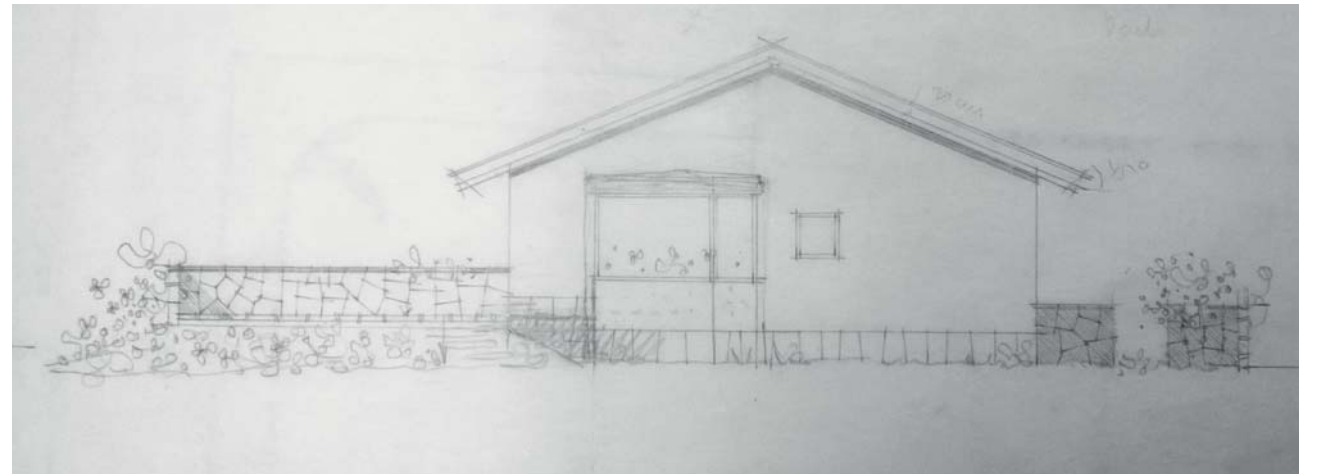

kuva 60. Julkisivu länteen, vaihtoehtoisella sisäänkäynnillä, skissi (Ragnar Ypyä) (RTMA)

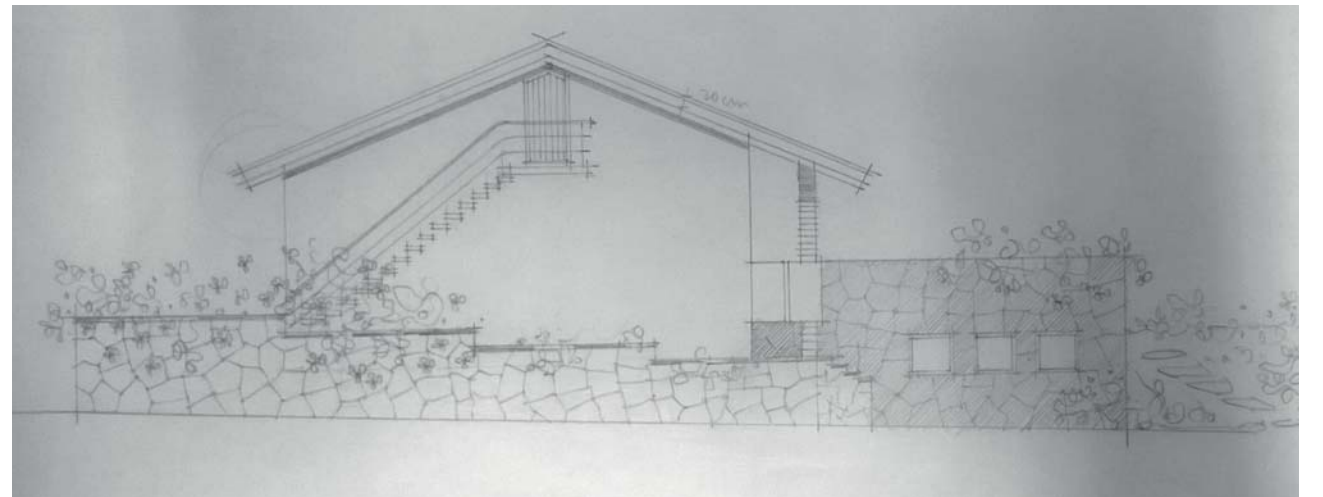

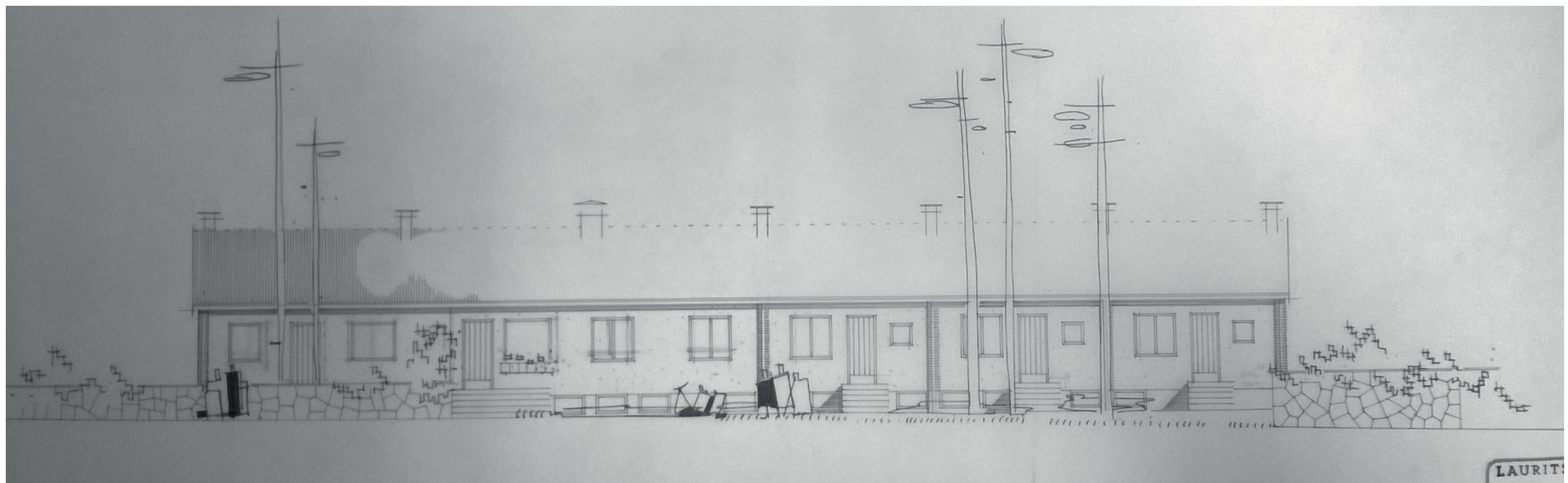
(kuva 45)

kuva 61. Päätyjulkisivu etelään, skissi (Martta Ypyä) (RTMA)

kuva 62. Päätyjulkisivu pohjoiseen, skissi (Martta Ypyä) (RTMA)

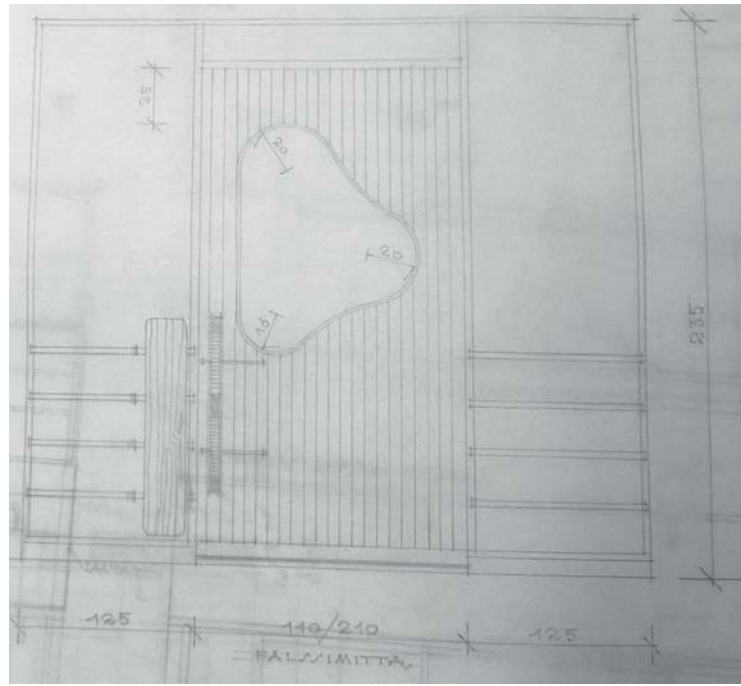

kuva 63. Julkisivu itään Tietokadulle, skissi (Ragnar Ypyä) (RTMA)

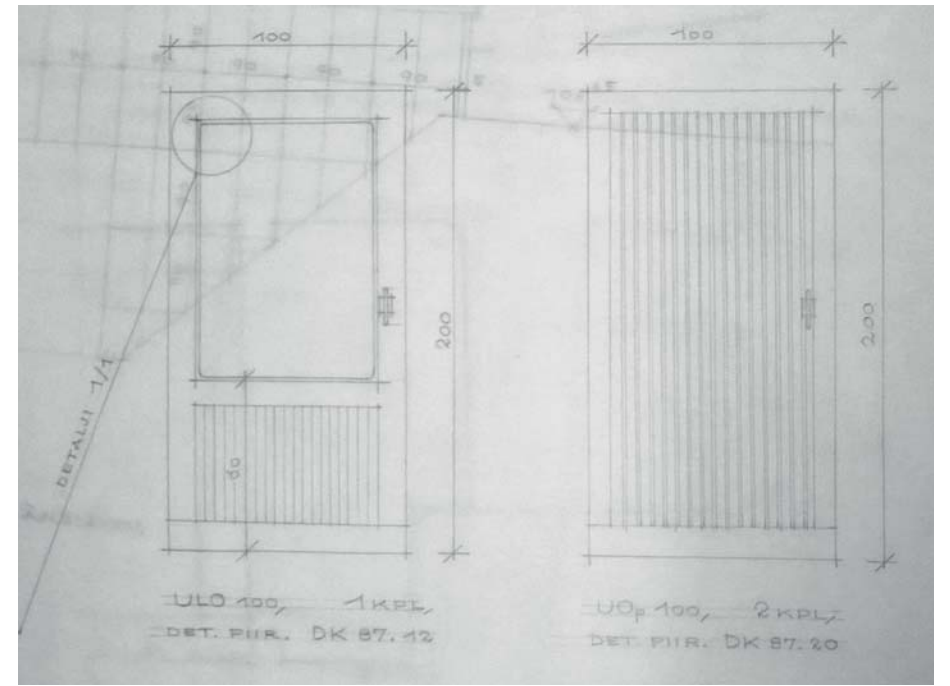

kuva 64. Pääsisäänkäynti ja paneliovet (LKA)

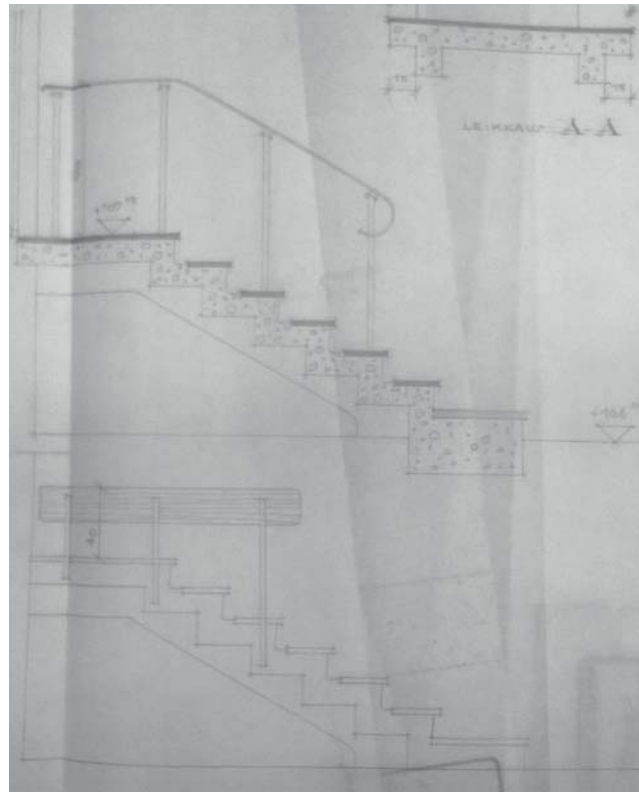
kuva 65. Pääovet, skissi (RTMA)

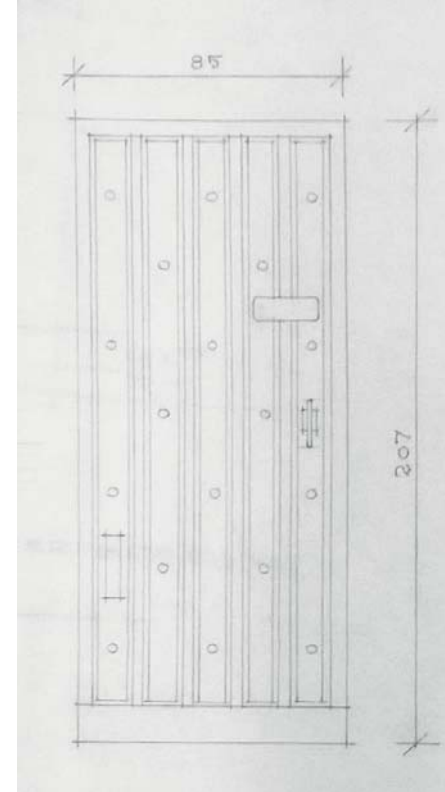
kuva 66. Parvekkeen ja kellarin ovityypit, skissi (RTMA)

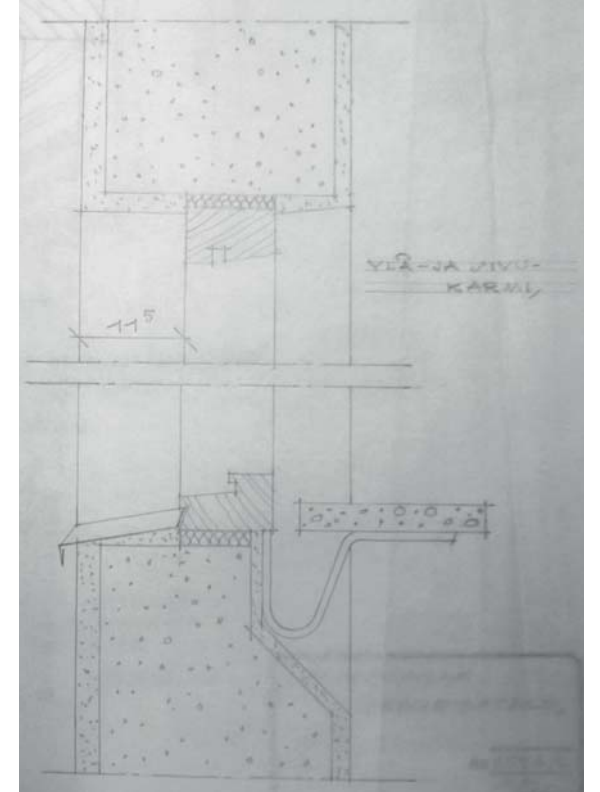
(kuva 45)

kuva 67. Asuntojen porras, skissi (RTMA)

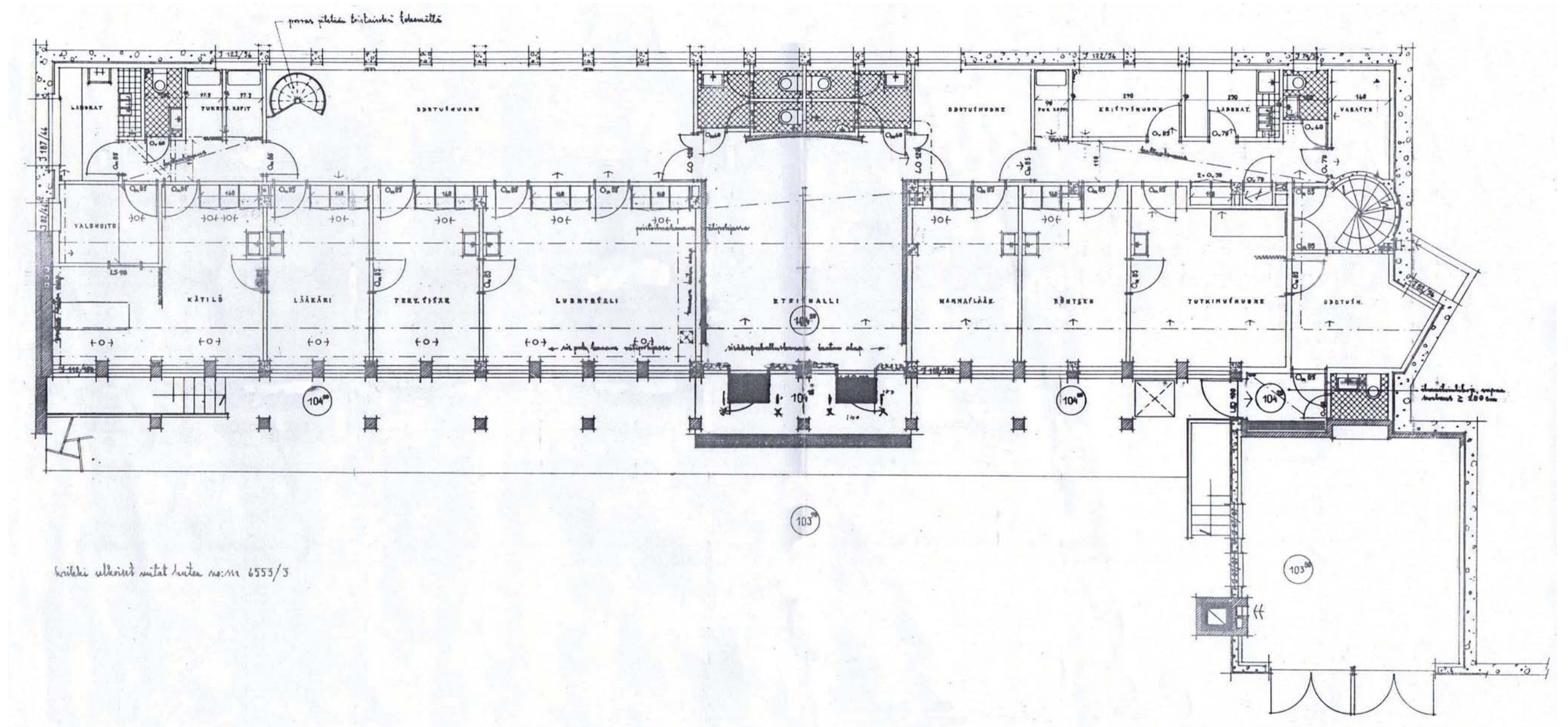

kuva 68. Asuntojen ulko-ovityyppi, skissi (RTMA)

kuva 69. Ikkunan ja ikkunalaudan detaljikuva, skissi (RTMA)

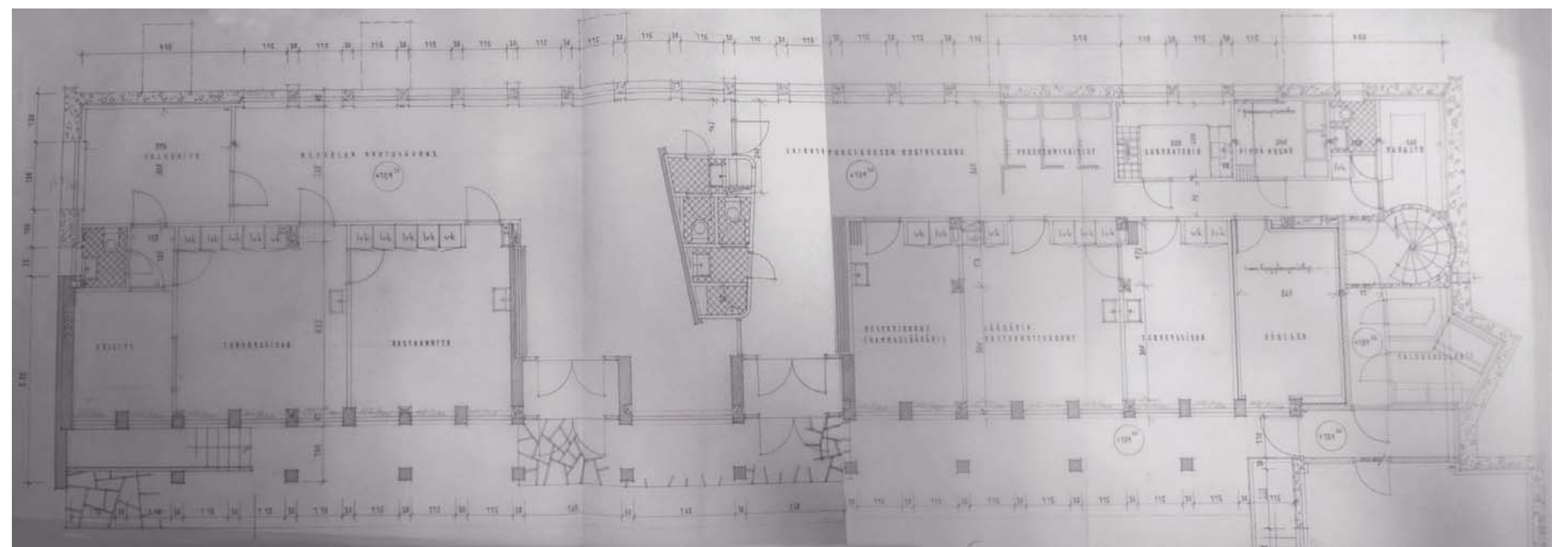
kuva 70. 1.kerroksen pohja, muovi (RTMA)

1.KERROS

Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsi neuvola, hammashoitola ja lääkärin vastaanotto. Pääsisäänkäynti oli rakennuksen keskellä pilarikatoksen alta. Kauniiden paneelilasiovien kautta saavuttiin eteistilaan, jossa oli puhtaaksi muuratut punatiiliseinät. Aulan päätysinä oli kaarevaksi muurattu. Kaarevalle seinälle Ypyät suunnittelivat modernin kehys-sommitelman ja kartiomaisen suuren valaisimen. Syviin kehyksiin oli sijoitettu pieniä veistoksia ja asetelmia. Kaarevan seinän taakse oli sijoitettu asiakkaiden wc tilat.

Sivuseinillä oli valkoiset teräskoukut vaateiden ripustusta varten. Samantyyllisiä koukkuja Ypyät käyttivät myös kirjastossa ja myöhemmin Luukkaan koulussa. Naulakoiden alle oli sijoitettu seinän pituudelta pitkät penkit ja aputaso. Alkuperäisessä kalustesuunnitelmassa keskellä eteistilaa tilanjakajana toimi vaunuparkki, joka muodostui istutuslaatikoista. Keskeltä istutuksia kohosi Ypyöiden suunnittelema messinkisistä kartioista koottu valaisin.

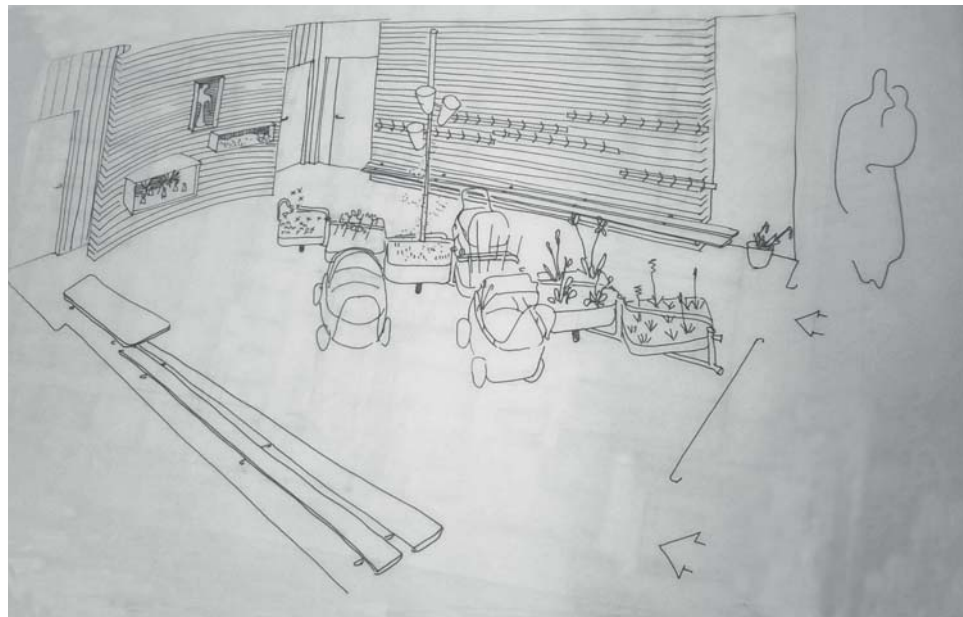
Ypyöillä oli eteistilasta myös vaihtoehtoinen suunnitelma. Toteutumattomassa versiossa pääsisäänkäynti oli jaettu kahdeksi erilliseksi oveksi, joista oli suoraan käynti joko neuvolan tai sairauspukeksuksen puolelle. Wc- paketti oli sijoitettu keskelle aulatilaa tilanjakajaksi.

kuva 71. 1.kerroksen vaihtoehtoinen pohjaratkaisu, skissi (RTMA)

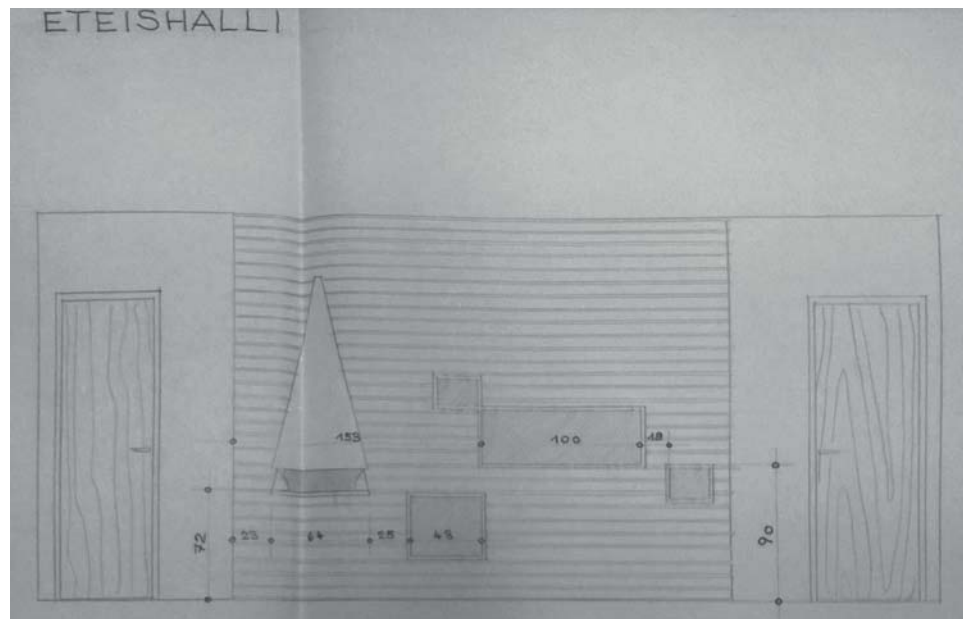

kuva 72. havainnekuva
odotustilasta, skissi, Ypyät
(RTMA)

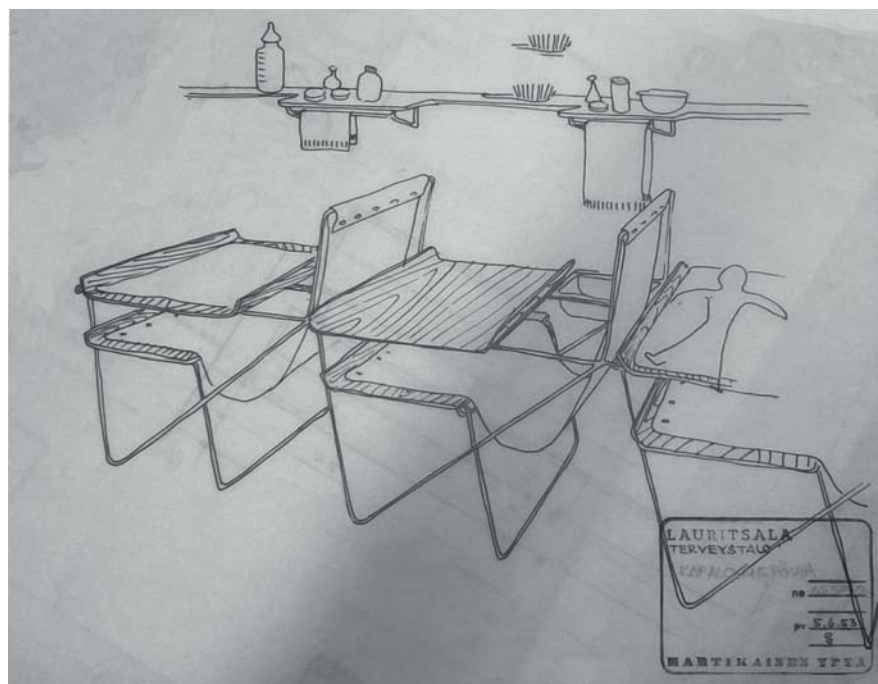
kuva 73. aulatila ja ovet
1950-luku (LKA)

kuva 74. piirros
seinäasetelmasta, skissi, Ypyät
(RTMA)

kuva 75. aulatila, kaarevan seinän kehys-
sommitelma, 1950-luku (LKA)

kuva 76. piirros
kapalointikalusteesta, skissi,
Ypyät, (RTMA)

kuva 77. Neuvolan odotustila ja
kapalointipöydät, 1950-luku. (LKA)

Eteistilasta vasemmalle toimi äitiyspoli ja neuvola. Odotustila oli rinteen puolella, jonne saatiin valoa sokkelin ikkunoista. Odotustilasta oli käynti luentosaliin, terveyssisaren-, lääkärin- ja kätilön vastaanottohuoneisiin. Odotustilan päätyyn oli suunniteltu myös tilavaraus pyöröportaalle, jota kautta olisi ollut kulku kellarikerrokseen. Porrasta ei koskaan toteutettu. Odotustilan vieressä oli kaksi pukukoppia, wc-tila ja päädyssä laboratoriotila. Laboratoriotilan vieressä sijaitsi valohoituhuone. Auringonvalon ja raittiin ilman uskottiin vuosisadan alkupuolella olevan hyvin tärkeää ihmisten hyvinvoinnille ja terveelle tilalle. Valohoitoa annettiin lapsille usein riisitaudin hoitoon ja ehkäisyyn⁷⁸.

Eteistilasta oikealle toimi hammaslääkärin vastaanotto ja röntgen. Lauritsalaan päädyttiin kuitenkin hankkimaan kevyempi kuvantamislaitte, sillä Lappeenrantaan oli jo rakenteilla keskussairaala ja sinne oli tulossa täydelliset röntgenkoneistot.⁷⁹ Odotus huoneita oli kaksi pienempää; ensimmäinen oli hammaslääkärin vastaanotolle. Odotushuoneen läpi oli käynti terveyskeskuksen poliklinikkapuolelle, josta löytyi eristys huone, laboratorio, röntgen, sekä tutkimushuone. Kerroksen päädyssä oli myös varasto, sekä pyöröportaikko, jonka kautta oli käynti ylös lääkärin virka-asuntoon, sekä kellariin. Tutkimushuoneen odotushuoneeseen oli ensisijainen sisäänkäynti ulkoa pilarikatoksen alta, pääsisäänkäynnistä oikealle.

Sairasapukeskukseen valittiin selkeät ja yksinkertaiset tekstiilit ja kalusteet. Värikäitä seinämaaluksia ja tekstiileistä Ypyät eivät hoitotiloihin suunnitelleet. Ypyät suunnittelivat rakennukseen muutamia erikoisia kalusteita, mutta valitsivat perusirtaimiston sairausapukeskukseen Artek Oy:n mallistosta ja perusvalaisimet Idmanin ja Ornon mallistoista.⁸⁰

78 Forsius, Arno, 2009

79 Wirtanen, K. Viljo, kirje Kauppalanjohdaja Toivo Mansnerille 6.12.1952

80 Sairasapukeskukseen rakennustoimikunnan pöytäkirja 26.6.1953, nro 14

kuva 78. Hammaslääkärin hoituhuone (LKA)

kuva 79. Lääkärin vastaanottohuone (LKA)

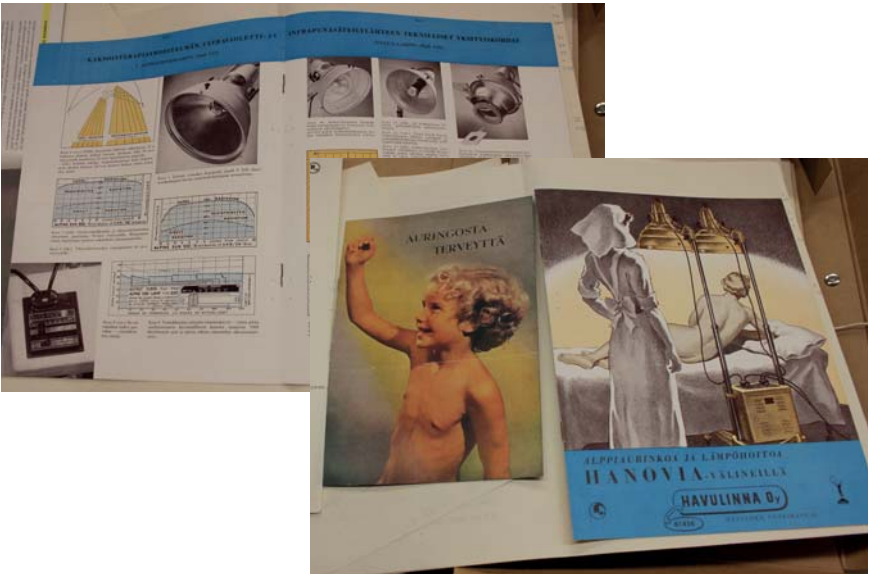
kuva 80. Röntgen laitteisto (LKA)

kuva 81. Luentosali (LKA)

kuva 82. Valohoituhuone (LKA)

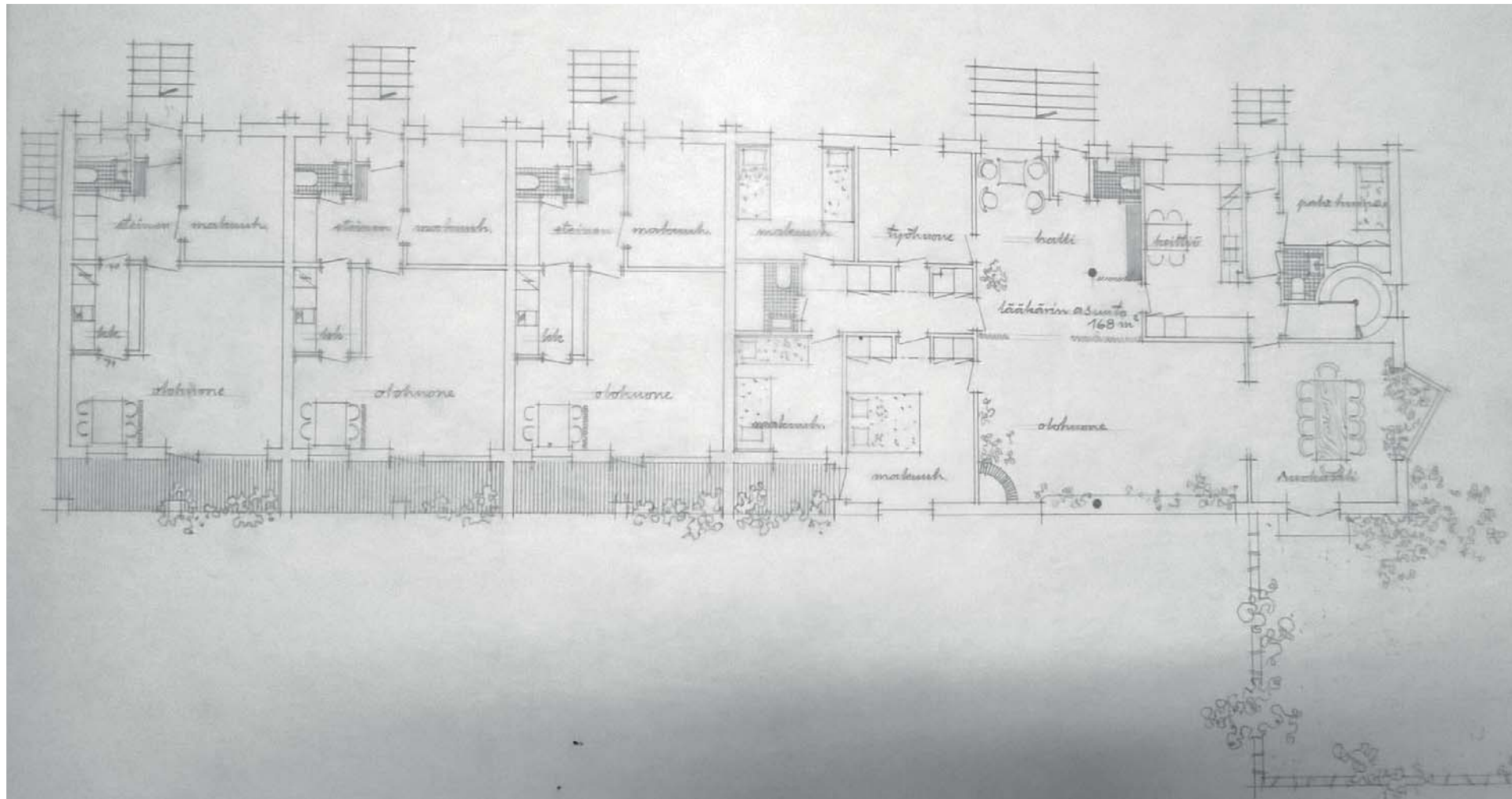

kuva 83. Valohoitolampun esitteitä (LKA)

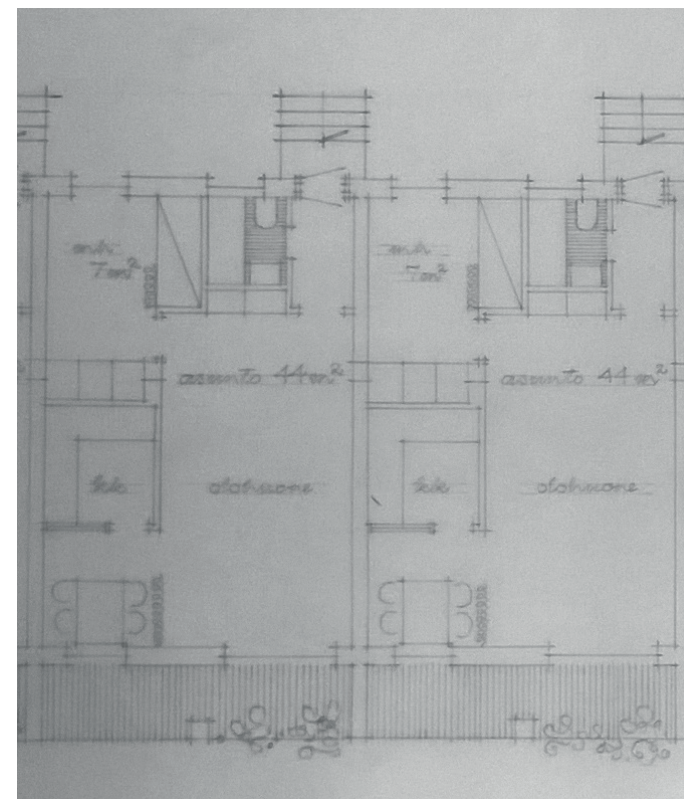

kuva 85. 2. kerroksen luonnos skissi, (Martta Ypyä) (RTMA)

Lääkärin asunto oli kuusihuoneinen. Asunnossa oli tilava halli, ruokasali ja olohuone edustamista ja viihdyttämistä varten. Lääkäriellä oli myös talon sisäinen pyöreän portaikko, jonka kautta pääsi vastaanotolle ensimmäiseen kerrokseen ja kellariin, jossa oli perheelle varasto- ja säilytystilaa.

Perheen makuutilat ja työhuone oli sijoitettu asunnon toiselle puolelle. Asuntoon kuului myös pienempi parveke, jonne oli kulku päämakuuhuoneen kautta. Tilavassa olohuoneessa oli Ypyöiden suunnittelema takka ja viereisestä ruokasalista oli käynti asunnon terassille. Terassin kupeeseen sijoittui myös korkea tiilipiippu. Autotalli sijoitti terassin alle ja siinä oli tilaa kahdelle autolle. Kauppalan lääkäri Korhosella tallissa oli Popeda-auto⁸⁴. Lääkärin asunto käsitti myös tilavan keittiön, jonka taakse oli sijoitettu palvelijan huone ja wc-tila. Palvelijalla oli oma erillinen sisäänkäynti talon päädyssä.

84 Eeva Pajari, haastattelu 19.01.2016

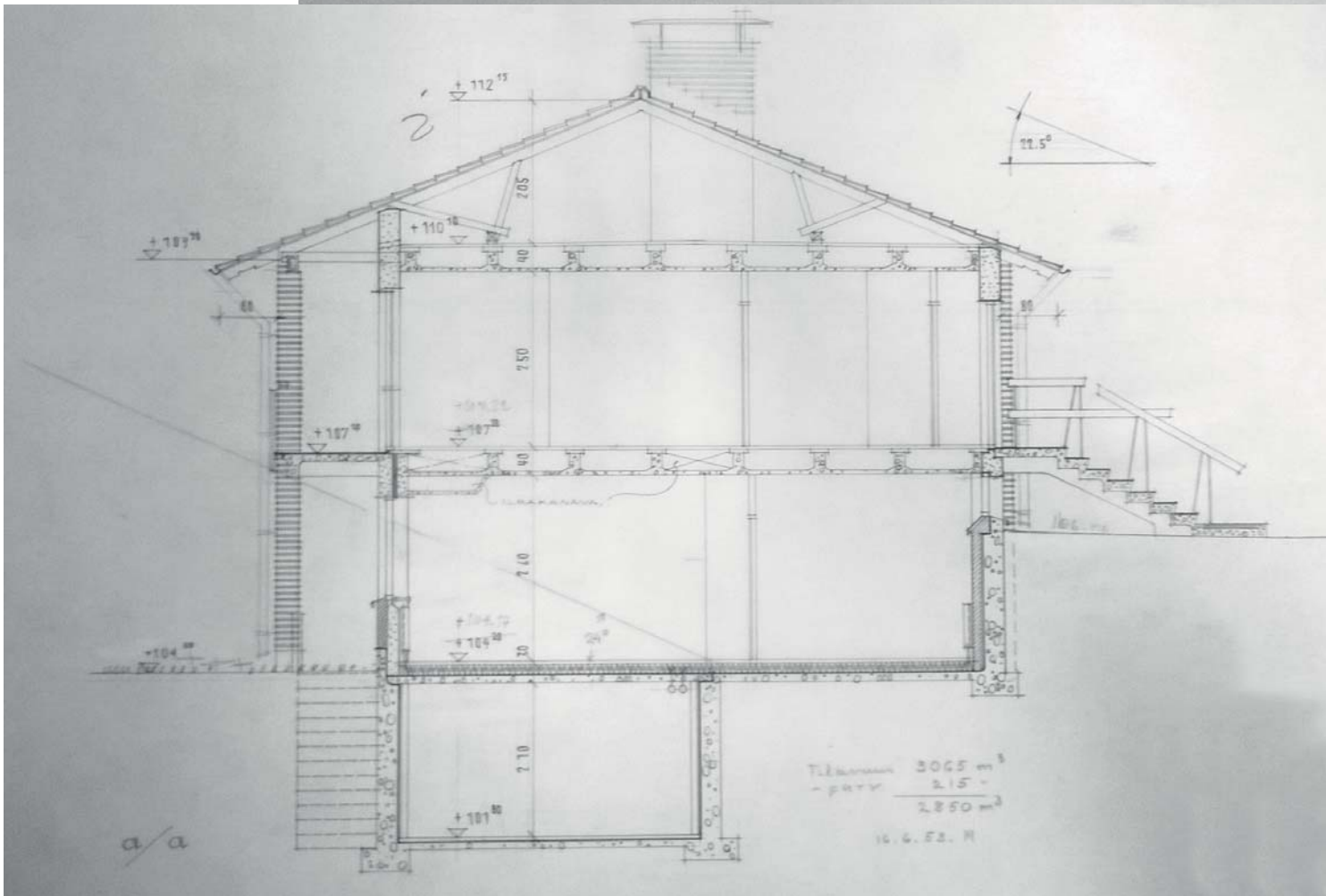

kuva 86. vaihtoehtoinen asuntojen pohjaratkaisu, skissi, (Martta Ypyä) (RTMA)

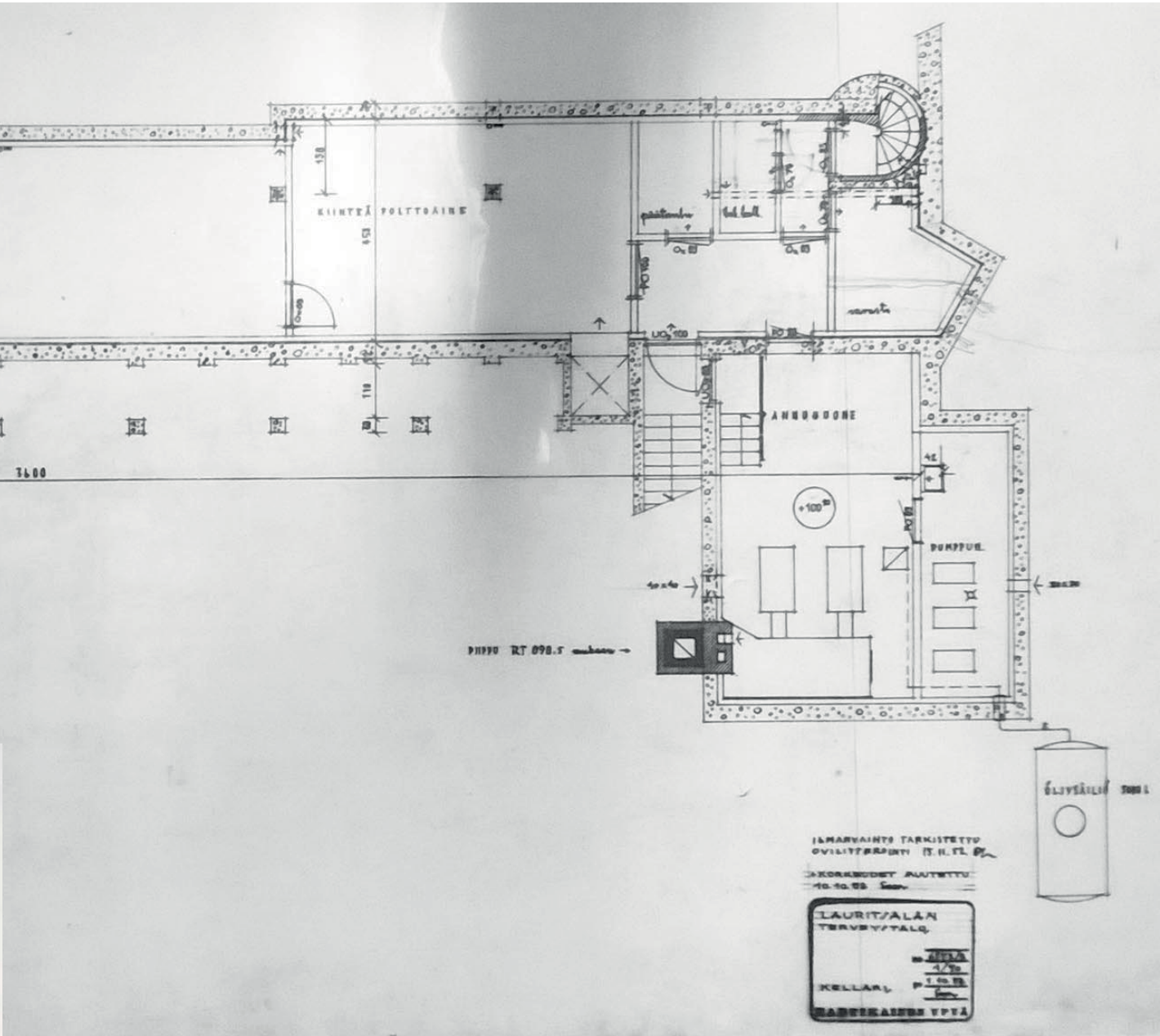

kuva 90, leikkaus, skissi (RTMA)

kuva 91. Kellarikerroksen pohja, muovi (RTMA)

Ullakko ja Kellarikerros

Ullakolle oli sisäänkäynti talon pohjoispäädyn porrastikkaiden kautta. Ullako toimi säilytystilana ja pyykinkuivauspaikkana. Pyykit pestiin vaitta läheisessä korttelissa Hallituskadulla, mutta jyrkkien tikasten kiipeäminen pyykkikorin kanssa oli hieman vaivalloista.⁸⁵

Rakennuksen kellariin sijoitettiin varastotilat ja talotekniset tilat. Kauppalantalolla ja Terveystalolla oli yhteinen lämmitysjärjestelmä ja talonmies⁸⁶. Kellariin oli kaksi sisäänkäyntiä ulkoa; toinen pilarikäytävän alla rakennuksen pohjoispäädyssä ja toinen tiilipiipun vieressä. Pohjoispäädyssä sijaitsivat hoitohenkilökunnan asuntojen talouskellarit, terveystalon lääkevarasto ja muuta varastotilaa. Eteläpäätyyn oli sijoitettu talotekniset tilat, kuten: pumppuhuone, pannuhuone, varastotila kiinteälle polttoaineelle, sähköpäätaulu, sekä pari pienempää varastotilaa, jotka kuuluivat lääkärin asuntoon.

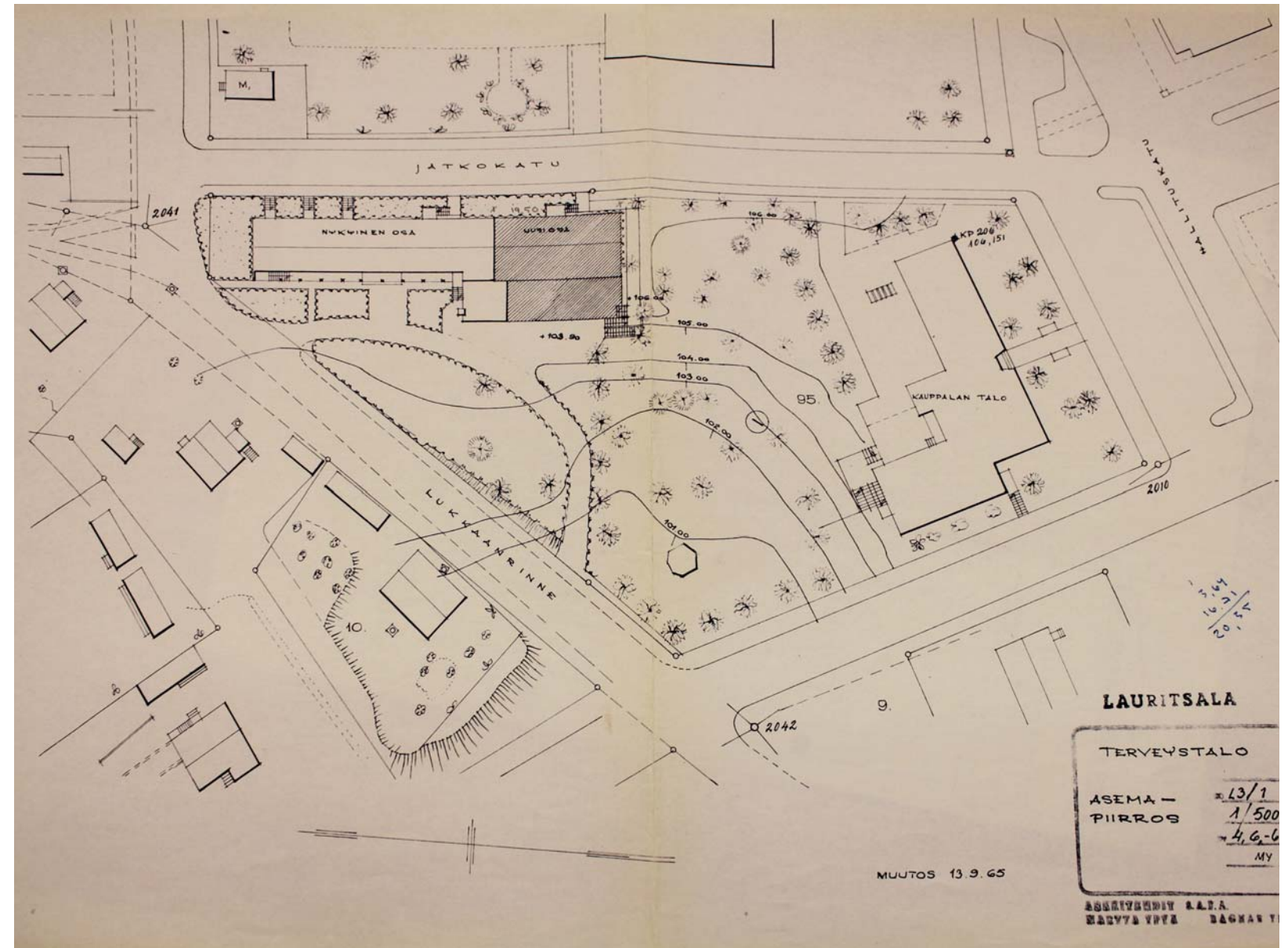
5.3 MUUTOKSET

Kaukaan tehtaalla toimivassa sairaalassa oli sen perustamisesta saakka hoidettu myös lauritsalalaisia, jotka eivät olleet tehtaan palveluksessa. Hoidosta oli laskutettu Kauppala. Vuodesta 1956 lähtien Kauppala otti kuitenkin osaa Kaukaan tehtaan sairaalan kustannuksiin ja vuonna 1960 sairaalan tilat jaettiin Lauritsalan sairaalatoimen ja Kaukas yhtiön terveydenhoidon kesken. Terveystaloa laajennettiin vuonna 1966, kun tilat alkoivat käydä ahtaiksi. Samana vuonna Kaukaan sairaalatoiminta lopetettiin, jolloin toimita siirtyi kokonaan Kauppalalle. Lauritsalan terveystalossa toimi siis kesästä 1966 lähtien Lauritsalan paikallissairaala 20 sairauspaikalla.⁸⁷

1960-luvulla uusien materiaalien, kuten betonielementtien käyttö yleistyi. Laajennuksen matalassa autotalliosassa käytettiin betonielementtejä. Laajentuneelle kattoterassille aukeavat laajennuksen ikkunat olivat myös aikakaudelle tyypillisesti suuret. Tietokadun uudessa sisäänkäynnissä käytettiin puusäleikköä. Samatapaista rakennetta Ypyät käyttivät myöhemmin myös Luukkaan koulun julkisivussa, liikuntasalin ikkunoiden edessä.

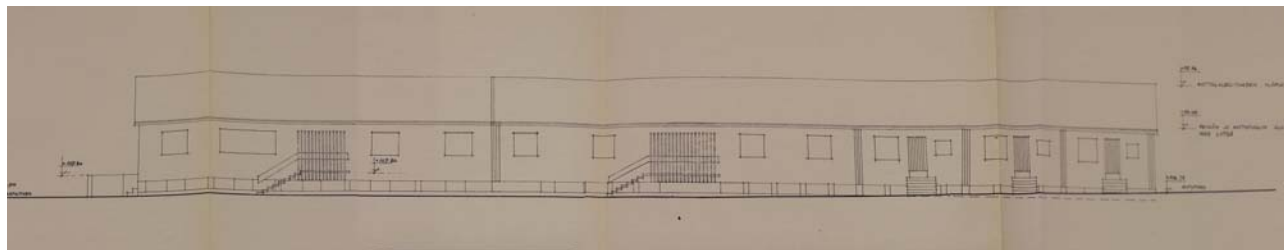
Laajennukseen sovitettiin uudet laboratorio- ja vastaanottotilat. Toiseen kerrokseen päätyyn tuli toinen lääkärin virka-asunto. Pihanpuolella matalaa autotallia ja kaatoterassia suurennettiin myös, jotta uusi lääkäri sai oman autotallin. Lääkärin asunnossa oli myös parvi katonrajassa, jolloin olohuone oli korkeampaa tilaa.

87 Riska, Leena 1996: s. 288-289

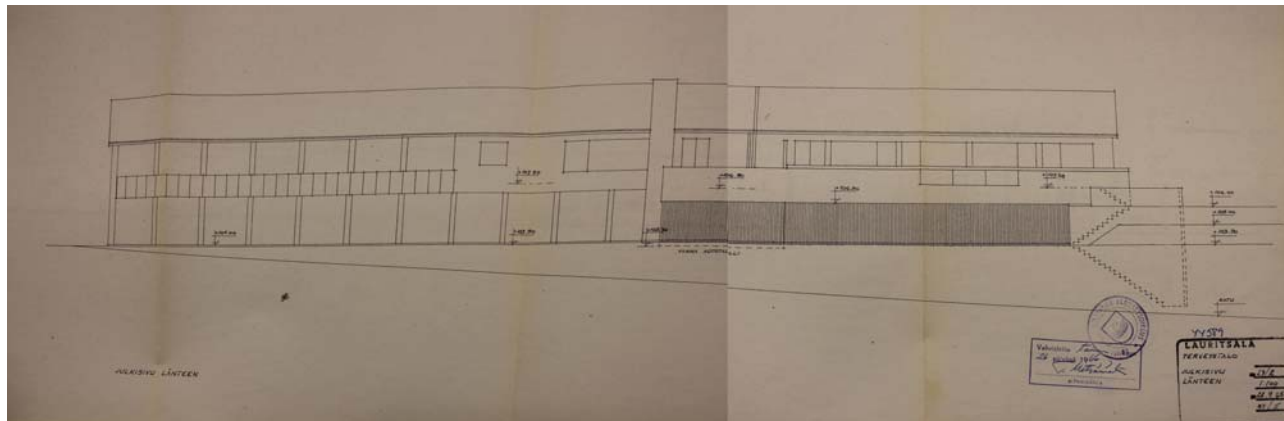

kuva 92. Asemapiirros, Ypyät 1965 (LKA)

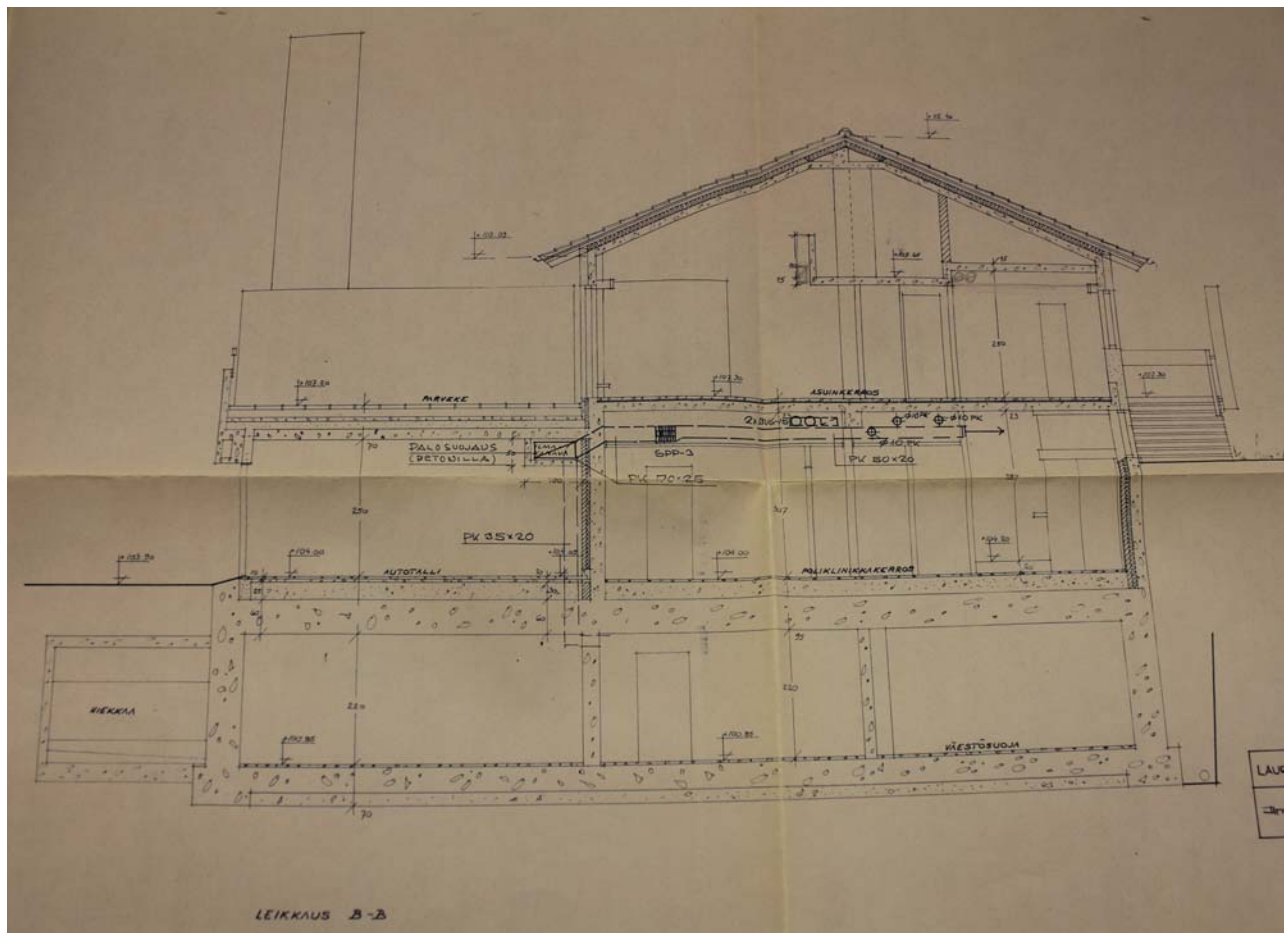

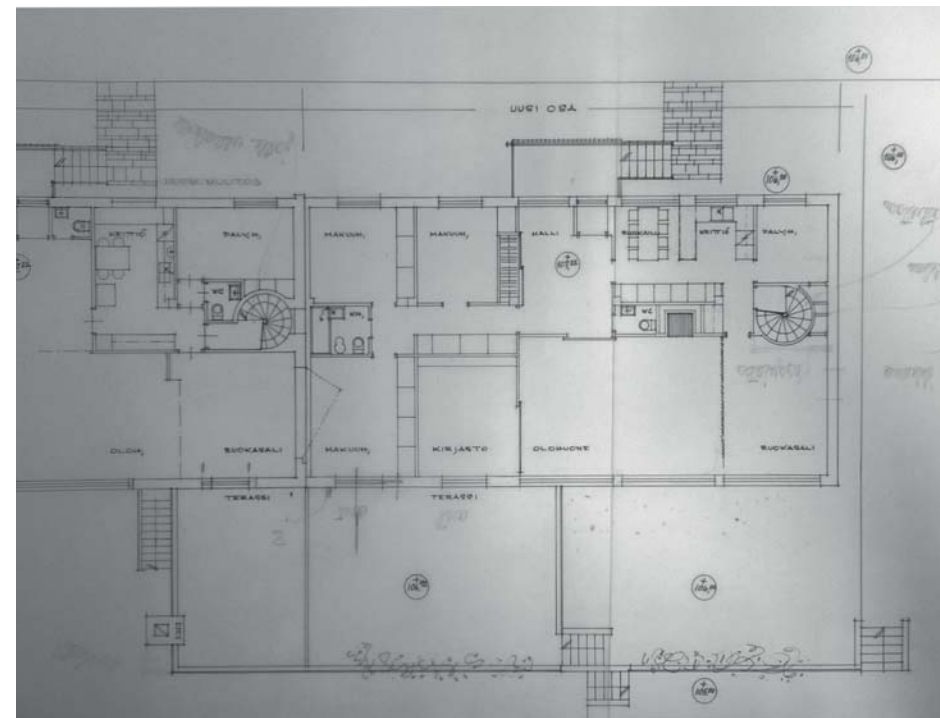
kuva 93. Julkisivu itään ja laajennus. Toisen lääkärin asunnon portaiden säleikkö ja muutos ei toteutunut. (RTMA)

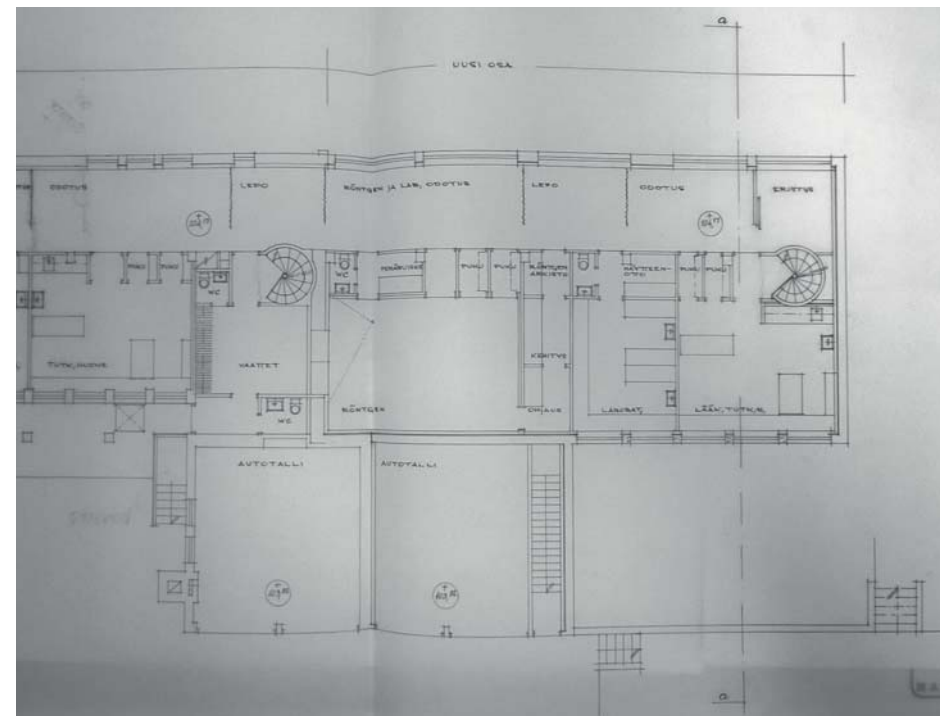
kuva 94. Julkisivu länteen, autotallin laajennus ei toteutun piirroksen mukaisesti, (RTMA)

kuva 95. Leikkaus laajennuksen kohdalta. Kellarin värstönsuoja, autotalli ja kattoterassi, lääkärin asunnon parvi, (RTMA)

kuva 96. 2.krs laajennus, lääkärin asunto. Sisäporras toteutettiin suorakulmaisena, skissi (RTMA)

kuva 97. 1.krs laajennus, terveyskeskus ja autotallit , skissi (RTMA)

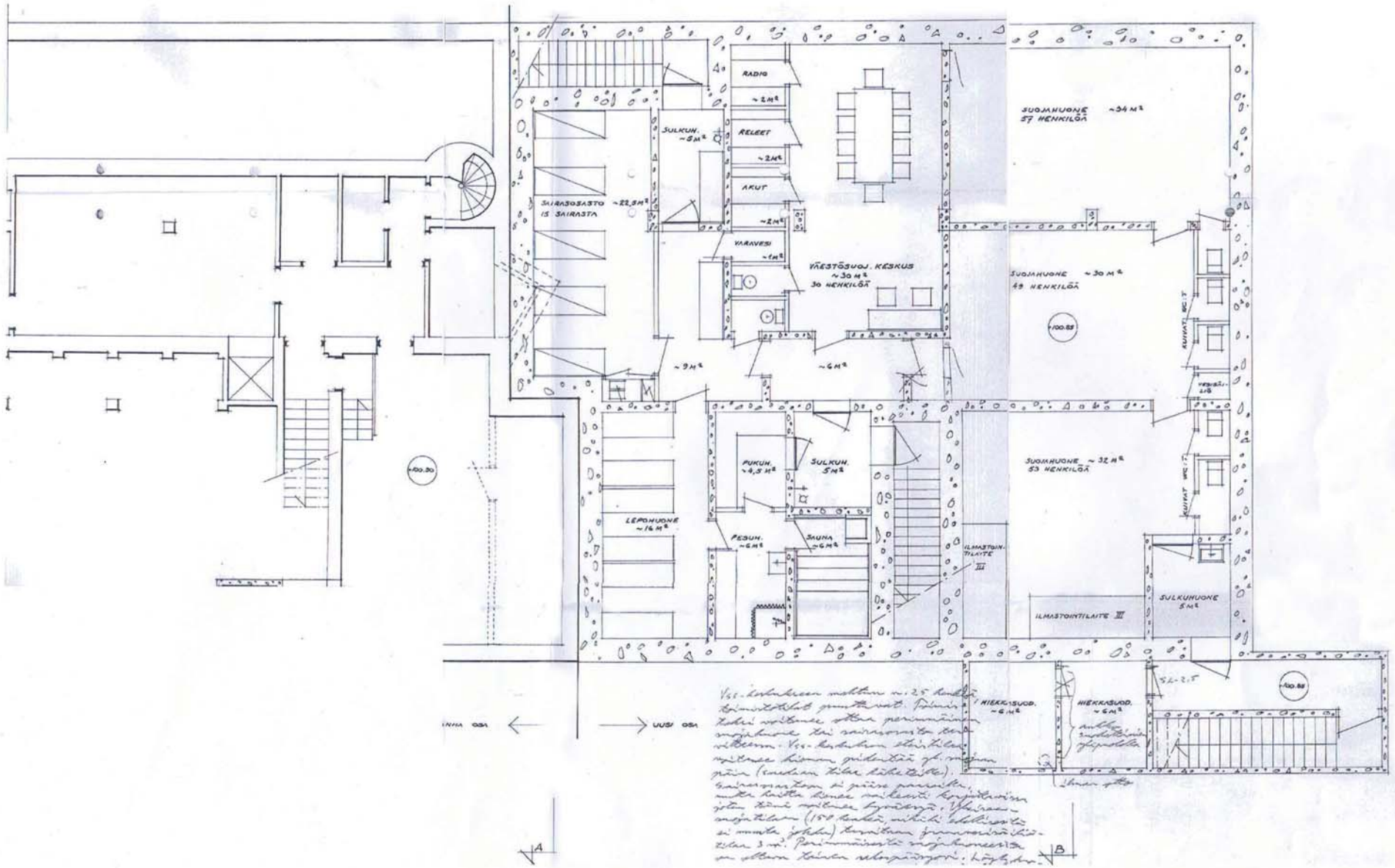
Laajennuksen yhteydessä kellariin rakennettiin väestönsuoja ja väestönsuojakeskus, joka mitoitettiin noin 150 hengelle. Rauhanaikana kellarissa oli tilaa myös potilaspaikoille. Kellaritiloihin sijoitettiin myös sauna, sekä pesu ja pukutilat. 60-luvun alussa tohtori Korhosen aloittaessa kauppalan lääkärinä terveystalossa, hän rakennutti alkuperäiseen kellariin saunan talon asukkaiden käyttöön⁸⁸.

Lämmitysjärjestelmään tehtiin vuonna 1966 myös muutoksia. Rakennukseen asennettiin pumppukiertoinen vesilämmitysjärjestelmä ja toinen valurautakattila korvattiin uudella. Lisätilaa saatiin purkamalla pumppuhuoneen seinä. Korkea tiilipiippu myös uusittiin suuremmaksi. Lämpökeskuksesta syötettiin vettä myös Kauppalantalon alakeskukseen, josta sitä käytettiin pattereihin ja käyttövedeksi.⁸⁹

Vuonna 1976 rakennuksessa tehtiin jälleen muutoksia. Toisen kerroksen päätyasunto muutettiin neuvolan tiloiksi. Tietokadun puoleiselle julkisivulle lisättiin sisäänkäynnin yhteyteen säleikkö, joka toimi lastenvaunukatosena. Pihan puolella reunimmainen autotalli muutettiin vastaanottotiloiksi. Ensimmäisessä kerroksessa tehtiin myös muita huonetilamuutoksia. 1970-luvun puolivälissä toisessa lääkärinasunnossa toimi kaupunkisuunnittelun osasto, joka oli aiemmin toiminut Kauppalantalolla. Asuntoon oli sijoitettu piirustussali, neljä työhuonetta, henkilökunnan kahvitila, sekä odotustila.⁹⁰

Vuoteen 1983 mennessä kaupunkisuunnittelun osasto oli poistunut asunnosta, sillä asuntoon saneerattiin vuorostaan hammaslääkärin vastaanottotilat⁹¹. Saman remontin yhteydessä rakennukseen lisättiin koneellinen ilmavaihto (tulo- ja poistoilmanvaihto)⁹².

Vuosina 1998-1999 koko rakennuksessa suoritettiin kosteusvauriokorjauksia ja uusittiin ilmanvaihtoa. Kattoterassi kunnostettiin ja tilamuutoksia tehtiin laboratorio- ja neuvolatilissa. Talon pohjoispäädyn pienet asunnot muutettiin kotihoitokeskuksen tiloiksi.⁹³

kuva 98. Väestönsuojan suunnitelma, 1966 (LKA)

88 Pajari, Eeva, haastattelu 19.01.2016
89 työselitys Insinööritoimisto Pajanen&co Lappeenranta
90 Rakennuslupakuvat ja rakennuslupahakemus, 1976, Lappeenrannan tilakeskus
91 rakennuslupakuvat, 1983, Lappeenrannan tilakeskus
92 Insinööri Studio Oy, 2013: s.4
93 rakennuslupakuvat ja rakennuslupahakemus, 1998, Lappeenrannan tilakeskus

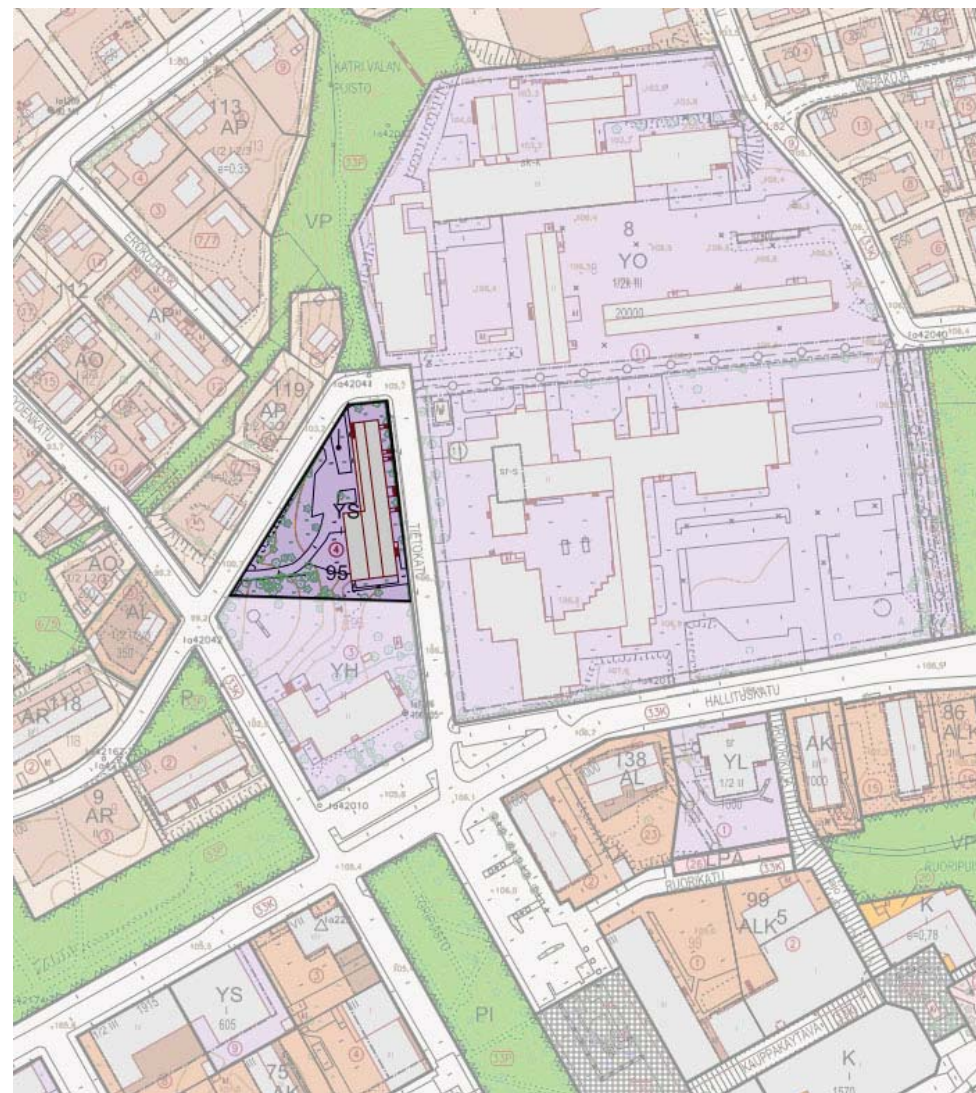
5.4 NYKYTILA JA SÄILYNEISYYSKARTOITUS

Kaavassa terveystalon tontti on määritelty tunnuksella YS eli se on sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue. Lauritsalalaiset ovat vedonneet päättäjiin useasti, jotta terveyskeskuspalvelut säilyisivät Lauritsalassa⁹⁴. Sisäilmaongelmien vuoksi rakennus kuitenkin tyhjäntyi marraskuussa 2015 ja toiminnot siirrettiin väliaikaisesti tilaelementteihin keskustan laitamille Ypyöiden päiväkodin tontille. Eksoten alustavissa suunnitelmissa on purkaa Ypyöiden suunnittelema Terveystalo ja rakentaa paikalle aikanaan uusi hyvinvointiasema⁹⁵.

Nykyinen rakennus on kahden ajan tuote. Ensimmäinen osa rakennettiin vuonna 1953 ja laajennus vuonna 1966. Ypyät suunnittelivat laajennuksen liittymään alkuperäiseen lähes saumattomasti. Laajennuksesta on kuitenkin selkeitä 60-luvun piirteitä ja julkisivusommitteeltaan se on pelkistetympi ja yksinkertaisempi. Vuosikymmenten aikana rakennukseen on lisätty koneellinen ilmavaihto 80-luvulla ja viimeisin perusparannus rakennuksessa tehtiin 1998.

94 Sinkkonen, Tuija, Lappeenrannan uutiset, 23.05.2013

95 Kotiharju, Anne, Etelä-Saimaa, 11.03.2015

kuva 99. Ote ajantasa asemakaavaasta, terveystalon tontti korostettu (kartta.lappeenranta.fi)

kuva 100. Ilmakuva vuodelta 2009. (Lappeenranta kaupungin tekninen toimi)

ASEMA KAUPUNKIKUVASSA

Hallituskatu on ollut kauppalan pääkatu 1930-luvun lopulta lähtien. Kadun varrelle ja läheisyyteen nousivat kaikki kauppalan tärkeimmät palvelut ja rakennukset. Lauritsalan funkiskeskustan alue on suojeltu maakuntakaavassa maakunnallisesti merkittävänä kulttuurihistoriallisena ympäristönä (ma/km). Hallituskadun katukuva on hyvin säilynyt 1950-60-luvun taitteen asussa, jolloin suurin osa miljöön rakennuksista rakennettiin. Suurimpia muutoksia tähän mennessä ovat olleet koulukeskuksen laajentaminen ja kioskin purku kalliopuiston kohdalta.

Koulukeskuksen ja kauppakeskuksen vilkastuminen ja laajentuminen ovat vieneet huomiota Hallituskadulta, kun vilkkain liikenne on siirtynyt kohti Lauritsalan tietä ja junarataa.

kuva 101. Ilmakuva vuodelta 2012. Terveystalo koulun ja uuden päiväkodin takana. (Lappeenranta kaupungin tekninen toimi)

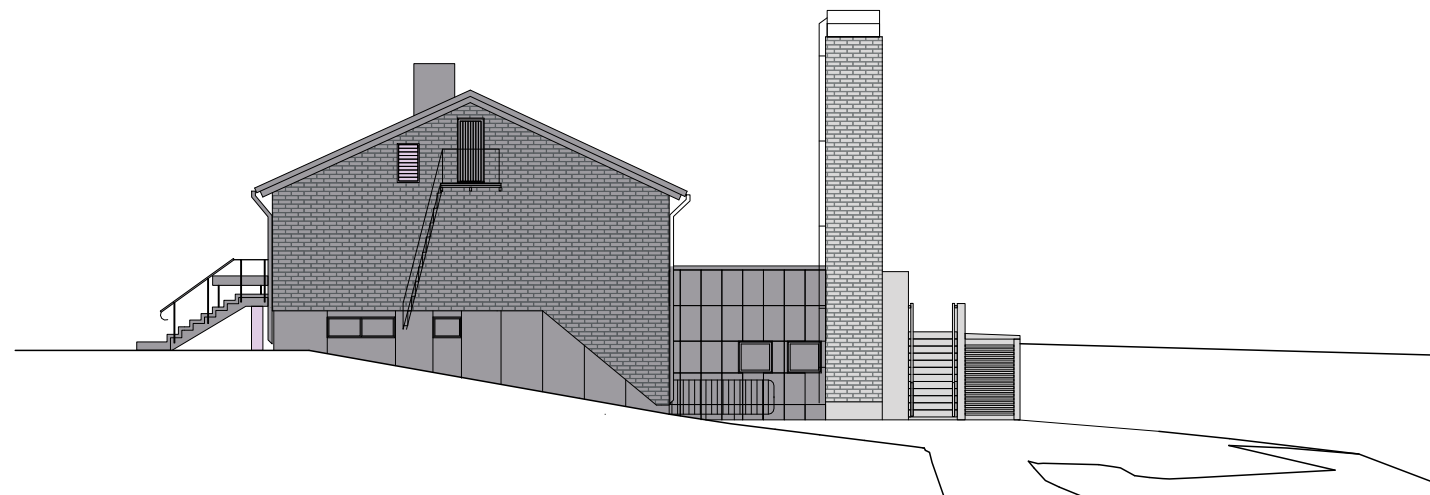

JULKISIVU LÄNTEEN 1:200

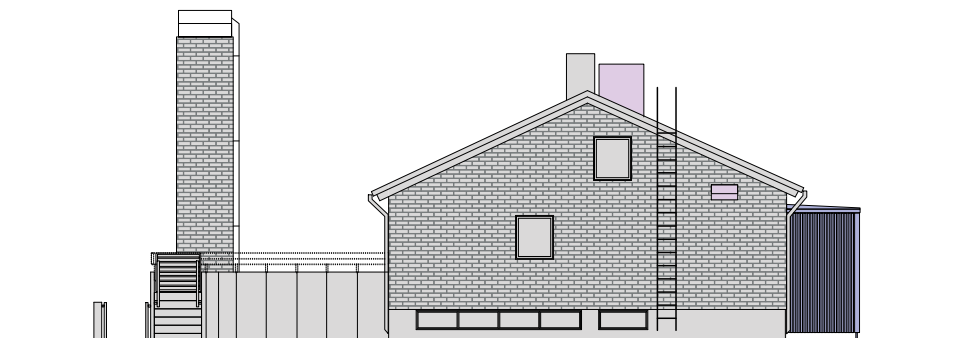
- 1953-luku (alkuperäinen rakennus)
- 1966-luku (laajennus)
- 1974-luku rakenne/muutokset
- 1983-luku rakenne/muutokset
- 1997-luku rakenne/muutokset
- 2000-luku rakenne/muutokset
- purku

JULKISIVU ITÄÄN 1:200

JULKISIVU POHJOISEN 1:200

JULKISIVU ETELÄÄN 1:200

JULKISIVUT

Nykyinen rakennus on kahden ajan tuote. Ensimmäinen osa rakennettiin vuonna 1953 ja laajennus vuonna 1966. Ypyät suunnittelivat laajennuksen liittymään alkuperäiseen, lähes saumattomasti. Laajennuksesta on kuitenkin selkeitä 60-luvun piirteitä ja julkisivusommittelultaan se on pelkistetympi ja yksinkertaisempi.

1950-luvun julkisivu on hallittu ja taidokkaasti sommiteltu. Pihan puoleista julkisivua rytmittävät sirot muuratut punatiilipilarit. Ensimmäisen kerroksen ulkoseinä on sisennetty niin, että 2. kerroksen parvekkeiden muodostamaa katos ja tiilipilarit muodostavat modernin loggian (arkadia) eli pilarikäytävän. Pääsisäänkäynti sijoittuu rakennuksen keskelle parvekkeiden muodostaman katoksen alle. Pääsisäänkäynti erottuu selvästi upeiden ovien myötä. Ulko-ovien muotoilussa on käytetty lasia, tammipaneelia ja valkoista muototerästä. Tammipaneelioissa on pyöristetyn kolmion muotoiset ikkunat. Ovien molemmin puolin on lasiset sivupaneelit, joiden tyylieltyssä on myös käytetty muototerästä. Ovien vetimet ovat muototerästä ja muotoon sorvattua tammea. Samaa muotoilua löytyy Ypyöiden suunnitteleman kirjaston kaiteista.

Tietokadun puolen julkisivussa on hieman vaikutelmaa eurooppalaisesta *townhouse*-tyylistä. Näissä kaupunkiasunnoissa sisäänkäynnit olivat usein portaiden päässä, eikä katusasossa. Julkisivusommittelu on rationaalista ja rytmikästä. Vaaleaa rappauspintaa rytmittävät asuntojen väliset pilarimaiset punatiiliset väliseinät. Ulko-ovet ovat tummaksi petsattuja paneeliovia, joita koristavat puutapit. Ovissa on myös kirjeluukku ja pieni kurkistusikkuna.

Rakennuksen kaikki julkisivut ovat säilyneet hyvin ja alkuperäisessä kunnossa. Rappauspinta on tummunut vuosien saatossa ja paikatat rappauspinnat erottuvat pinnasta värvirheenä. Tiilikate vaikuttaa hyväkuntoiselta sammaloitumisesta huolimatta. Vähäiset vauriot kertovat siitä, että rakennus on alun perin rakennettu hyvin ja huolella laadukkaista materiaaleista, pula-ajasta huolimatta.

Rakennukseen kuuluvan ajan patinan lisäksi rakennuksessa on myös havaittavissa muutamia rakennusosien vaurioita. Tietokadun julkisivun puuosat ovat huonokuntoiset. Maalipinta on lohkeillut ja puu on paikoittain lahonnut. Kaidepuut ovat harmaantuneet ja pintakäsittely kulunut pois lähes kauttaaltaan. Ovien lakkapinta on haalistunut ja ovien helmassa paneelit ovat kärsineet kosteudesta. Betonisien portaiden kivimurskepinta on paikoin pakkasrapautunut. Teräkaiteissa ja muissa teräsoissa on paikoin ruostumista. Muilta osin julkisivut

Julkisivu länteen.

Julkisivu itään Tietokadulle.

Ulko-ovi, helma kärsinyt kosteudesta.

Julkisivu itään Tietokadulle, laajennus 1966

Entisten asuntojen portaikko.

Julkisivun rappausa ja sokkelia korjauttu ja uusittu.

1953-julkisivun vaalea rappaus ja 1966-laajennuksen kellertävä rappaus.

Portaan teräskaide ja käsijohde lakttua puuta.

Tiilipilari.

PARVEKKEET JA KATTOTERASSI

Parvekkeet eivät juurikaan ole olleet käytössä sen jälkeen, kun asunnot muutettiin toimito- ja vastaanottotiloiksi. Parvekkeet näyttävät nykyisin varsin brutaaleilta. Parvekkeiden pinnat on vuorattu teräksillä piikeillä, verkoilla ja siimoituksella lintujen ehkäisemiseksi. Hammaslääkärinä varten asennettu jäähdytin on myös edelleen paikallaan.

Kattoterassi ei ole ollut käytössä vuosiin ja kulku sinne on estetty portilla. Terassilla ei myöskään ole rakennusmääräyksien mukaista kaidetta, joten se ei ole turvallinen. Helmapellityksien maalipinta on kulunut pois ja osa betoniseinäkkeiden suojapelleistä puuttuu. Betonipinnat ja terassilaatat ovat hyväkuntoiset mutta sään armoilla ne ovat muuttuneet likaisiksi.

Sisäänvedetyt parvekkeet ja tiilipilarit.

Parveke kaiteen taakse viritetty siimat, lintuja karkoittamaan.

Entinen autotalliosa muutettu sisätiloiksi

Kattoterassi.

Parvekekaiteen levyt.

Portti kattoterassille.

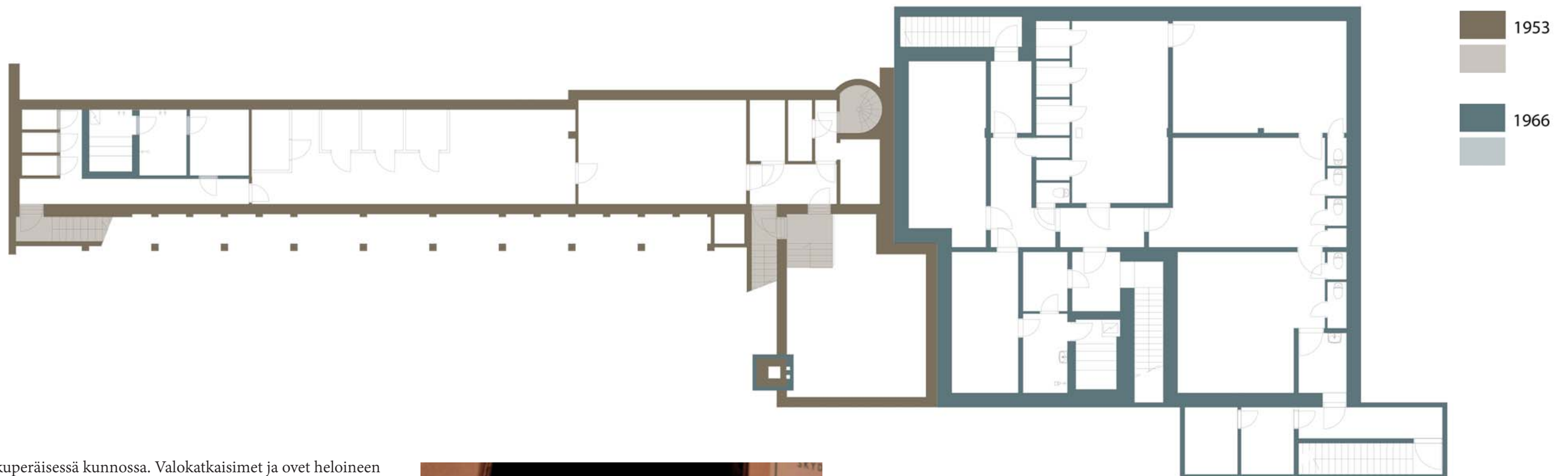

Parvekkeiden pinnat vuorattu pulupiikein.

Näkymä puistorinteestä kattoterassille

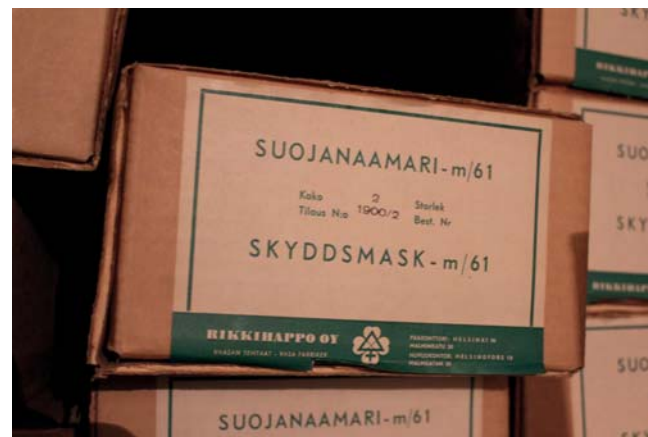
SISÄTILAT

KELLARI

Kellari on pinnoiltaan pitkälti alkuperäisessä kunnossa. Valokatkaisimet ja ovet heloineen ovat alkuperäisiä. Kellarissa on myös varastoitu muutamia talon vanhoja kalusteita vuosien varrelta. Uusia taloteknisiä asennuksia on tehty vuosien saatossa, mutta vanhat talotekniikan asennukset ovat myös monet paikallaan, vaikkeivat ole käytössä.

Väestösuoja on säilynyt myös alkuperäisessä asussaan ja varustuksessaan, kun niitä ei ole onneksi tarvinnut ottaa käyttöön viime vuosikymmeninä. Tilat ovatkin säilyneet eräänlaisena aikakapselina. Kellarista löytyy muun muassa pari pinoa kokoon taittuvia hetekäsänkyjä ja alkuperäiseen pahviin pakattuja käyttämättömiä patjoja. Myös happinaamarit vuodelta 1961 ovat edelleen käyttövalmiina alkuperäisissä pakkauksissa. Alkuperäinen kommunikointikeskus on myös paikallaan. Tiloihin on varastoitu myös paljon muuta terveystalon irtaimistoa.

Lappeenrannan kaupunki on suunnitellut väestönsuojan ilmanvaihdon uusimista, jotta väestönsuoja voisi olla käytettävissä, kun Luukkaan ala-asteen koulu rakennustöiden ajan. Koulun väestönsuoja, kun ei rakennus ja purkutöiden aikana olisi käytettävissä.⁹⁶

Happinaamarit pahvilaatikoissa.

Väestönsuojien varastotila.

Väestönsuojan väistötilaa.

Väestönsuojan vanha viestintäkeskus.

Kellarin valokatkaisija.

Kellarin ovi ja muototeräs vedin.

1. KERROS

Terveyskeskuksen tiloissa on tapahtunut eniten tilamuutoksia vuosien varrella. Parhaiten alkuperäisinä säilyneitä tiloja on vain aulatila ja pyöreä, kerrokset yhdistävä portaikko 50-luvun puolella. Portaikon nykyinen värimaailma ei ole välttämättä alkuperäinen, käsi-johteen kuluman perusteella.

Aulan istutuslaatikot, valaisimet, hyllyköt ja penkit ovat kadonneet vuosien saatossa. Tiiliseinät ja Pukkilan lattialaatta ovat alkuperäisiä. Yksi muototeräsnaulakko on myös säilynyt seinällä. Nykyinen aulaa on jaettu lasiseinillä eteis-, työ- ja odotustilaksi. Sisäänkäynti on lasisen tuulikaapin kautta, mutta viereisessä tuulikaapissa on ollut työpiste. Tilaan on tuotu ilmavaihtokanavia ja alakattoa on laskettu. Aula on pimeän ja sekavan oloinen, eikä lainkaan kutsuva ja kotoisa, millaiseksi se oli suunniteltu.

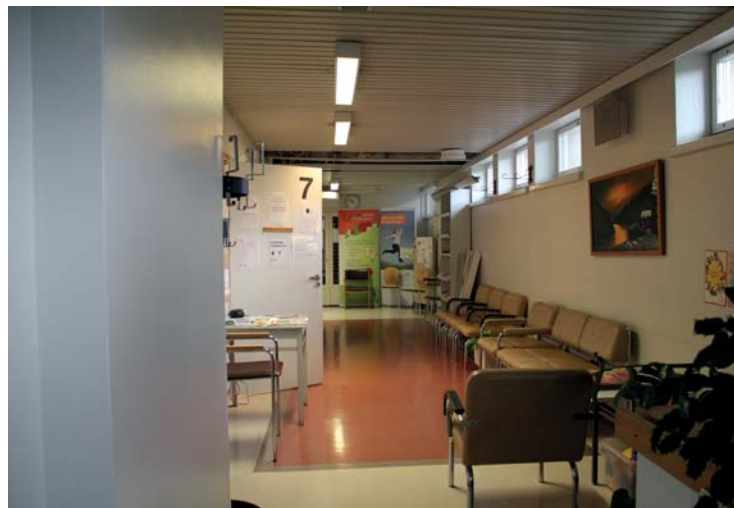
Terveyskeskuksen tilapinnat, värit ja sisustus eivät ole alkuperäisiä, vaan vuoden 1983 remontin ajalta. Tilojen sisustus on tyyliä ja värien sekamelskaa, joten viihtyvyydessä ja selkeydessä on toivomisen varaa. Tilat vaikuttavat pimeitä ja sokkeloisilta.

Terveyskeskuksen aulatila

Terveyskeskuksen aulatila

Terveyskeskuksen odotustila, kuva vuodelta 2015

Terveyskeskuksen odotustila

Terveyskeskuksen käytävätila

2. KERROS

Hoitohenkilökunnan asunnoissa toimi kotihoidonpalveluidentoimistotilat. Asuntojen alkuperäisestä värimaailmasta tai kalustuksesta ei ole säilyt kuin rippeitä, kuten Ypyöiden suunnittelema eteisen naulakko ja wc-ovi heloineen. Tiiliseinät on maalattu valkoisiksi ja oviaukot puhkottu asuntojen välille. Lattiat, märkätilat ja alakatot on uusittu kun kotisairaanhoidon hoito muutti tiloihin.

Hammaslääkärin vastaanoton vuoksi ensimmäisen lääkärin asunnon tilat ja pinnat, sekä kalusteet ovat kadonneet. Tuulikaapin ovi ja wc:n alkuperiset ovet ovat kuitenkin säilyneet, kuten myös huoneiden ikkunalaudat. Hammaslääkärin tiloissa sisäilma koettiin erityisen ongelmalliseksi ja tilat tyhjenivät ensimmäisenä. Kotisairaanhoidon käytti tiloja kuitenkin säilytystilana, kunnes toiminta muutti pois väliaikaisiin tiloihin.

Vuoden 1966 laajennuksen lääkärinasunto on myös kadonnut kalusteiden, pintojen ja kalustuksen osalta kokonaan. Tiloissa toimi neuvola 1970-luvun puolestavälistä saakka. Vaikka parvi on suljettu ja muutettu henkilökunnan pukutiloiksi, ovat tilat kattoterassille aukeavien suurien ikkunoiden ja huonekorkeuden vuoksi avaran ja valoisan oloiset.

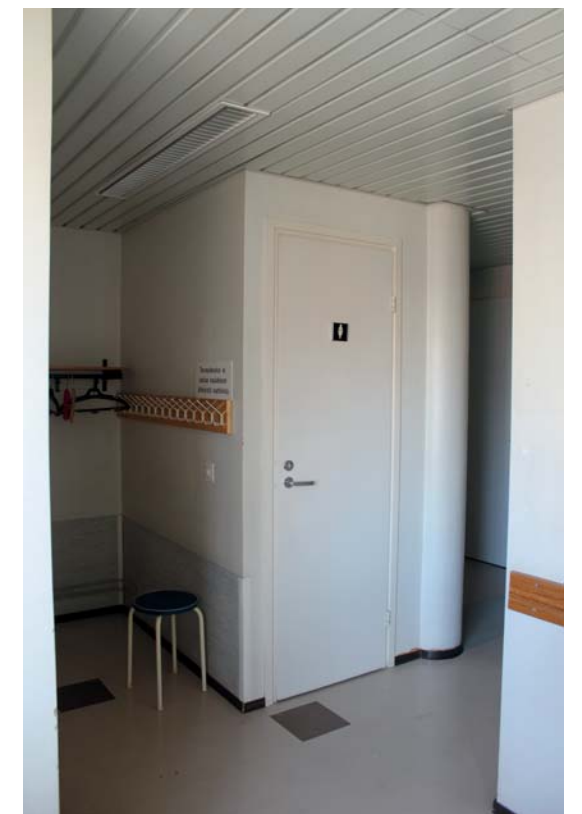
Kotihoidon yksikön toimitilaa, entinen kättilön asunto.

Neuvola, entinen toisen lääkärin asunto. Parvi suljettu.

Kotihoidon toimistohuone.

Hammaslääkärin aula.

3. KERROS JA ULLAKKO

Vaikka ullakolle on 1980-luvulla lisätty ilmanvaihtokoneisto, on tila muuten säilynyt lähes ajassa pysähtyneenä. Ullakolla on säilynyt vanhaa irtaimistoa, kuten puulaatikoita, juut-tisäkkejä, sanomalehtiä ja kirjoja. Ullakolla on myös säilynyt palasia vanhaa vaaleaa kuvio-tapettia, jota oli luultavasti käytetty asunnoissa.

Puiset kattorakenteet ja katteen aluslaudat ovat hyvässä kunnossa. Tilan hyvä tuulettu-minen on varmasti ollut osatekijä. Aluskatelaudoituksen naulat eivät ole yhden mittaisia, mikä kertoo ajan materiaalipulasta. Alapohjalaatan pintabetoni on paikoin kulunut niin että teräsranka on näkyvässä. Ilmeisesti pintabetoni on alun perinkin ollut ohuelti.

Vuoden 1966 laajennuksen puolella alapohjan eristys kulkee alakaton mukaisesti. Lääkä-rin asunnon parvelta on nyt käynti iv-tilaan neuvolahenkilökunnan pukutilojen kautta.

Ullakolle lisätty ilmavaihtoputkistoa

Vanhoja juutisäkkejä, rakennusajalta.

Saunavastat kuivamassa.

Neuvolan työntekijöiden pukuhuone, ennen lääkärin asunnon parvi

Paperitapetin palanen.

Puinen laatikko.

5.5 ARVOTTAMINEN

Arkkitehtoniset arvot

Hallituskadun ympäristöä ja Luukkaan keskustaa tulisi tarkastella kokonaisuutena. Ypyöiden rakennukset muodostavat arkkitehtonisesti ja kaupunkikuvallisesti selkeän kokonaisuuden, korttelin muiden rakennusten kanssa. Terveystalo on yksi osa Lauritsalan keskustan kaupunkikuvallista kokonaisuutta ja Ypyöiden suunnittelemaa rakennuskokonaisuutta. Terveystalo on myös yksittäinen itsenäinen rakennus, jonka arkkitehtuurisia arvoja voidaan tarkastella myös omana yksilönään.

Terveystalo rakennettiin aikana, jolloin materiaalista ja resursseista oli pulaa. Ypyät kuitenkin onnistuivat suunnittelemaan paikalle kauniin ja sympaattisen rakennuksen. Rakennus on edustava esimerkki 1950-luvun romanttisen modernismin asuntosuunnittelusta ja terveystaloarkkitehtuurista. Rakennuksen suunnittelussa ja sijoituksessa on hienosti otettu huomioon; maasto, ilmansuunnat ja ympäristö. Materiaalit, massoittelu sekä kerrosten erilaiset luonteet kertovat inhimillisestä ja ihmisläheisestä suunnittelusta, jotka ovat olennainen osa rakennuksen arkkitehtuuria.

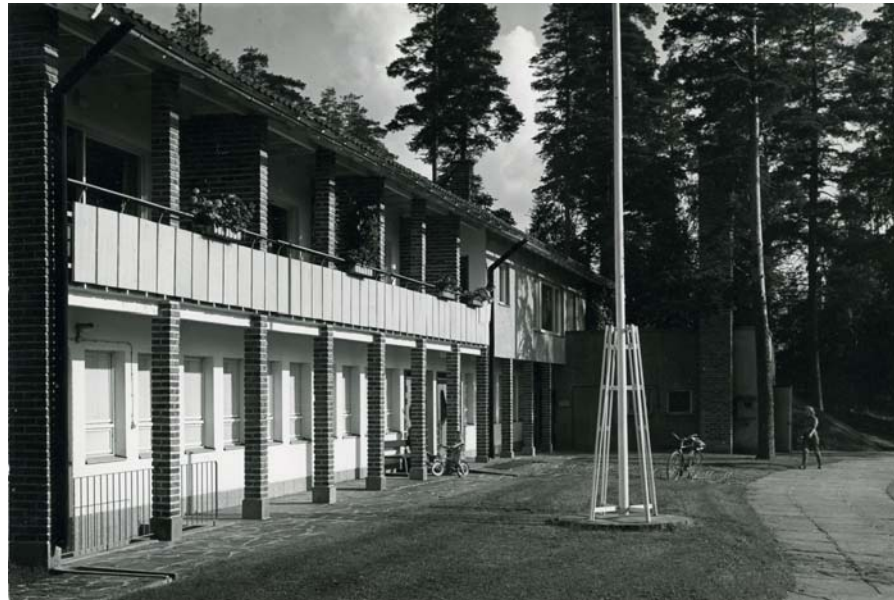
Rakenteet ja monet ratkaisut toimivat edelleen ja ovat säilyttäneet hyvin. Rakennuksessa ei ole reliefejä tai seinämaalauksia kuten esimerkiksi kirjastossa, mutta taitava suunnittelu käy kuitenkin ilmi rakennuksesta. Detaljointi oli niukempaa, mutta sitä on käytetty harkituissa kohdissa. Rakennuksen julkisivussa ja sisätiloissa on taidokasta ja siistiä muuraustyötä. Erityisen hienoja ovat sirot tiilipilarit pihanpuoleisella julkisivulla, sekä aulan kaareva seinäke. Pääsisäänkäynnin ovet ovat erityisen taidokkaita ja persoonallisia. Paneelioivissa on vapaamuotoinen aaltokolmioikkuna. Ovien sivulaseissa on sirot valkoiset muototeräksiset ja sorvatut pyöröpuuveljet ovat sukua kirjaston kaidepuille.

Nykyinen rakennus on kahden ajan tuote. Ensimmäinen osa rakennettiin vuonna 1953 ja laajennus vuonna 1966. Ypyät suunnittelivat laajennuksen liittymään alkuperäiseen lähes saumattomasti. Laajennus on sovitettu hyvin alkuperäiseen rakennukseen, mutta siitä on löydettävissä 1960-luvun piirteitä ja tyyliä.

Nykyinen matala autotallirakennus on jää alisteiseksi päärakennukselle. Sen valkoiseksi maalaatu betonielementtirakenne ei myöskään sovi päärakennukseen. Ongelmallisen rakenteen ja havaittujen vaurioiden vuoksi sen säilyttäminen ja korjaaminen, ei olisi kannattavaa.

(Kuva 64)

(Kuva 1)

Terveystalon pääsisäänkäynti, paneliovet, kuva vuodelta 2015

Näkymä tontin pohjoislaidalta, kuva vuodelta 2015

Kuva 102. Kuva Luukkaanrinteestä, 1950-luvun loppupuolelta. Terveystalon takana pilkottaa Luukkaan koulu. (LKKK)

Kuva Luukkaanrinteestä, vuodelta 2015. Koulun yhteyteen rakennettu päiväkotinoussut Terveystalon viereen ja blokkaa näkymän koulun.

Historialliset arvot

Terveystalo on historiallisesti kiinteä osa Lauritsalan kauppalan historiaa, kaupunkikuvaa ja julkisten palveluiden verkostoa. Rakennus oli myös aivan viime vuosiin asti oleellinen osa paikallisia palveluita. Rakennuksen palveluiden vähetessä on rakennuksen merkittävyys kaupunkirakenteessa vähentynyt.

Rakennus on myös osa Suomeen 1940-1950 -luvuilla rakennettua terveystaloverkostoa. Paikallisesti terveystalo oli merkittävä osa kauppalan julkisia palveluita ja kunnallista terveydenhoitoa. Rakennus ilmensi aikanaan asetettuja sisällöllisiä ja yhteiskunnallisia tavoitteita terveydenhoidossa ja rakentamisessa.

Ympäristölliset ja kaupunkikuvalliset arvot

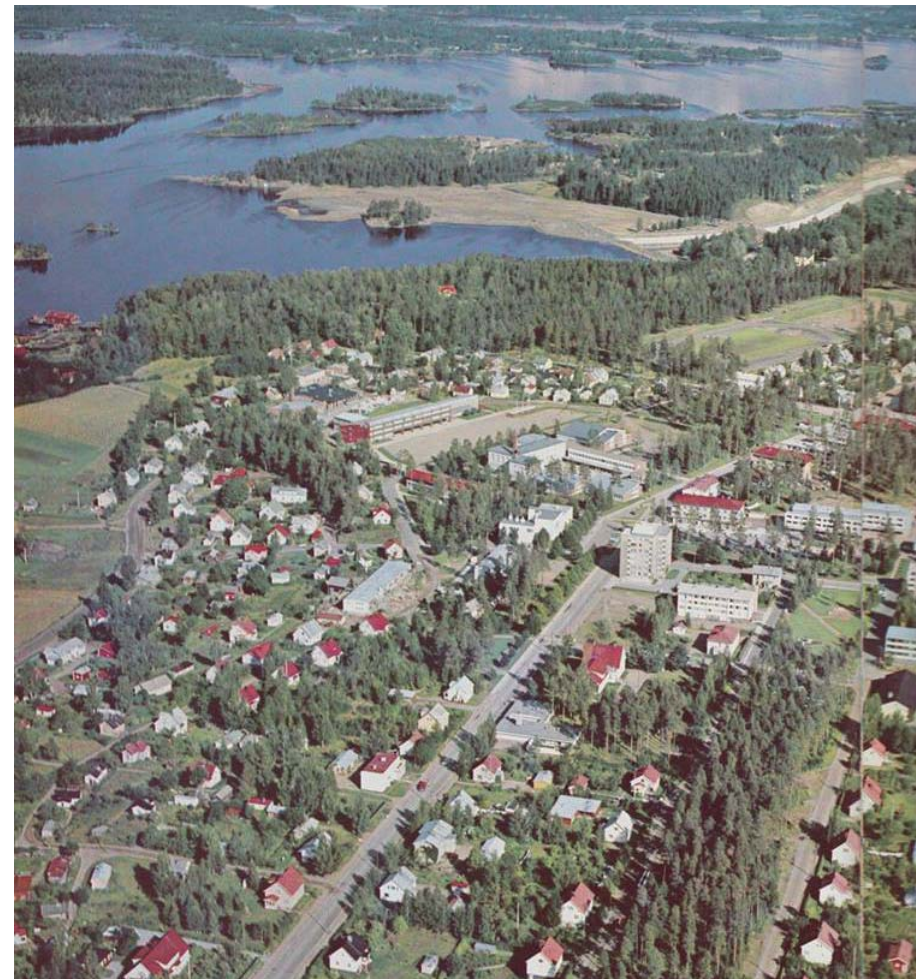
Rakennus jää Hallituskadulta katsottaessa koulukeskuksen ja kauppalantalon varjoon, eikä näy merkittävästi kaupunkikuvassa. Terveystalo suunniteltiin alun perinkin sijoittumaan kauppalantalon taakse, jossa se ei pyri viemään huomiota funkkistalolta. Rakennukset ovat seisonet yhteisessä korttelissa sulassa sovussa yli 60-vuotta ja jakaneet lämmitysjärjestelmän ja talonmiehen. Tontti ja sen länsi-pohjoispuolen maisema on säilynyt lähes muuttumattomana. Viereinen koulukeskus toisella puolella on vilkastunut ja kasvanut, minkä vuoksi rakennus on jäänyt Hallituskadun puolelta hieman näkymättömiin ja varjoon, eikä näy merkittävästi kaupunkikuvassa. Mittakaavallisesti rakennus sopii kuitenkin edelleen hienosti ympäristöön ja maisemaan. Rakennus muodostaa myös kaupunkikuvallisen jatkumon Ypyöiden suunnitteleminen Luukkaan koulun ja kirjaston kanssa.

kuva 103, ilmakekuva 1960-luvun alusta. Hallituskatu. Terveystalo vasemmassa reunassa, ei vielä laajennettu. (LKKA)

kuva 104, Ilmakekuva vuodelta 1957. Juuri valmistunut Lauritsalan keskuskansakoulu. Hallituskadun rakennuksia ja miljöötä. Tustalla Saimaa. Terveystalo jää jatkokoulun taakse. (LKA)

kuva 105, ilmakekuva 1960-luvun puolivälistä. Hallituskatu. Laajentunut koulukeskus. (LKKA)

Tyypillisyyys

Rakennuksessa käytetyt materiaalit julkisivussa; punatiili, papurappaus, pesubetoni, liuskekivi, muototeräs, sekä rakenneratkaisut olivat ajalle tyypillisiä. Detaljien, materiaalien ja muotokielen osalta rakennuksesta löytyy paljon yhtymäkoh- tia Ypyöiden suunnittelemiin rakennuksiin Lauritsalassa ja muualla.

Punatiili julkisivussa sitoo rakennuksen myös selkeästi kouluun ja rappaus puolestaan kirjastoon. Koulun julkisivun säleiköt toistuvat ruskeina 1966 laajennuk- sen julkisivussa. Koulun ja Terveystalon pääovissa on myös molemmissa käytetty puuta ja valkoista muototerästä. Muotoilu ovissa on kuitenkin tyylitellympää ja toistaa enemmän kirjaston detaljointia. Kuten kirjastossa, myös terveystalossa punatiiltä on käytetty hillitysti sisätiloissa.

Harvinaisuus

Rakennus on ainoa laatuaan, yksi yli kahdesta sadasta arkkitehtien yksilöllisesti suunnittelemista terveystaloista. Tietävästi rakennus on myös ainut Ypyöiden suunnittelema terveystalo. Rakennus on osa eheää ja harvinaista Ypyöiden suun- nittelemaa julkisten rakennusten kokonaisuutta Lappeenrannassa. Rakennukset ilmentävät arkkitehtien ja eri vuosikymmenten arkkitehtonisen tyylin kehitystä.

Säilyneisyys/Alkuperäisyys

Julkisivut ovat säilyneet alkuperäisinä ja ovat periaatteessa hyvässä kunnossa. Rappauspinta on vuosien saatossa tummunut ilman epäpuhtauksista ja kattotii- let sammaloituneet. Ikkunat ja ulko-ovet ovat lähes kaikki alkuperäisiä, ja hyvässä kunnossa. Julkisivun puuosat kuten kaiteet ovat olleet sään armoilla.

Sisätiloja on vuosien saatossa remontoitu ja saneerattu niin laajasti, että alkupe- räisiä tiloja ja materiaaleja on säilynyt vain paikoin. Pääaulan Pukkilan kaakeli- lattia on alkuperäinen ja hyvässä kunnossa. Pyöreä portaikko on alkuperäinen ja kaiteessa on nähtävissä maalikerroksia, joista voidaan päätellä alkuperäistä värimaailmaa.

Toisessa kerroksessa asuntojen puolella on säilynyt muutamia alkuperäisiä sisä- ovia, eteisen naulakoita ja ikkunautoja, jotka ovat Ypyöiden erikseen suunnitte- lemia. Muita alkuperäisiä Ypyöiden suunnitteleamia kalusteita ja kiintokalusteita, ei ole säilynyt. Kellarissa on säilynyt muutamia kalusteita terveystalon historian varrelta, joista osa voi olla alkuperäisiä.

Kellari, väestönsuojatilat, sekä ullakko ovat parhaiten alkuperäisinä säilyneitä ti- loja vähäisen käytön vuoksi. Väestönsuojassa ja ullakolla on säilynyt kalusteita ja vanhaa irtaimistoa, kuten kaasunaamareita ja patjoja 1960-luvulta, sekä vanhoja puulaatikoita laatikoita ja juuttisäkkejä.

Portaikon kaiteen maalikerrostumat.

Portaikon kaiteen kaidelevy.

Ensimmäisen lääkärin asunnon pyöreä portaikko.

Entinen lääkärin asunnon portaikko, vuoden 1966-laajen- nuksessa.

Entisen kätilön asunnon wc-oven hela.

Hammaslääkärin tuulikaapin oven tarraus.

Terveystalon sisäöntuloaulan lattialaatta, Pukkilan tummanruskeat kaakelit

Ikkunalaata, muototeraskannattimet.

Entinen lääkärin asunnon portaikko, vuoden 1966-laajen- nuksessa. Puinen lakattu kaide ja valkoinen muototeräs.

” A change that is not an improvement is a degradation.”

Adolf Loos

“Mikäli muutos ei ole parannus, on se hajoittamista.”

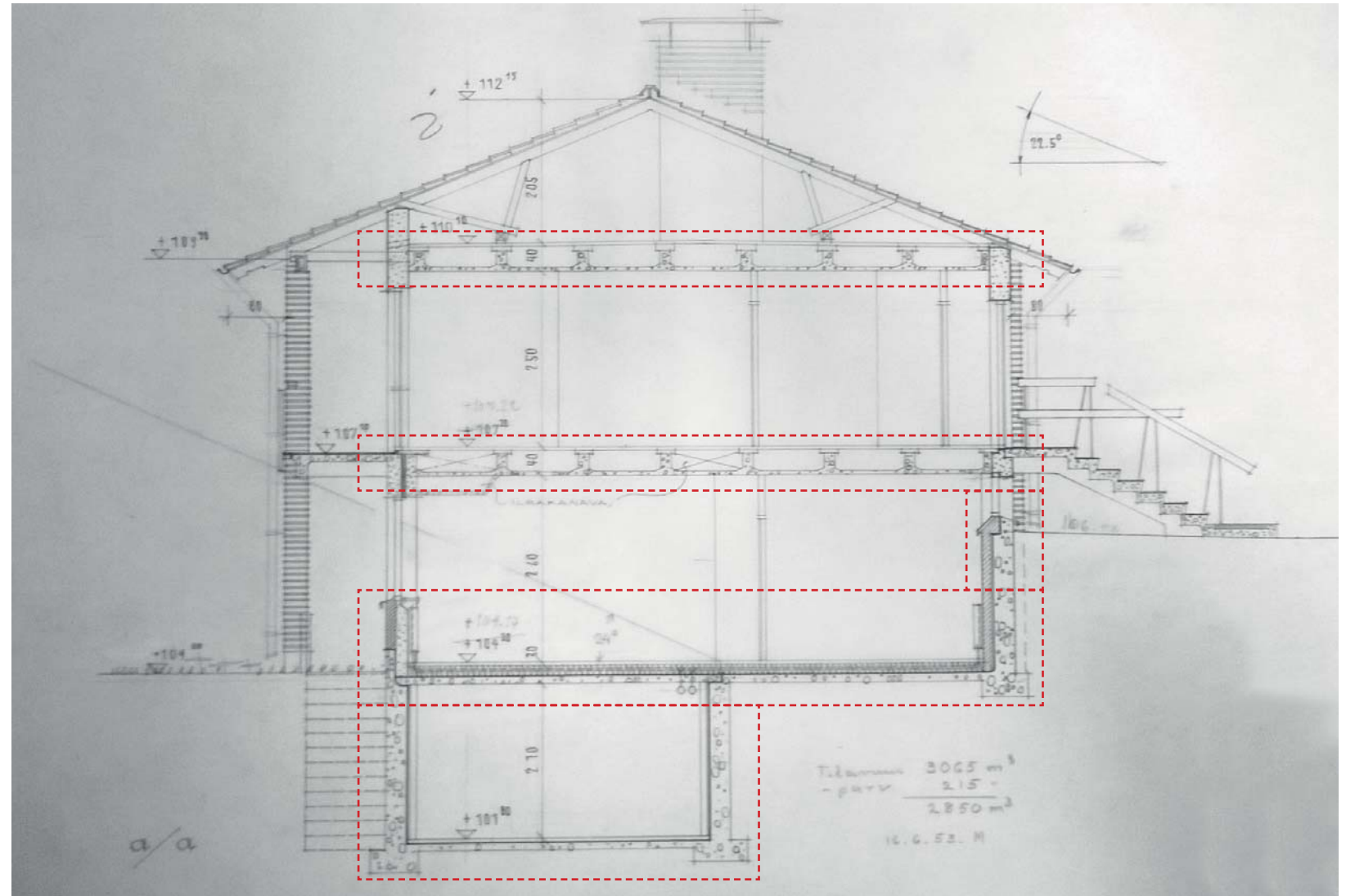
6. TERVEYSTALON KORJAUSSUNNITELMA

Terveystalo oli 50-luvulla moderni, toimiva ja hyvin suunniteltu. Rakennus vastasi silloisiin tarpeisiin ajan parhaan tietämyksen mukaisesti. Vuosien saatossa rakennusta on laajennettu ja saneerattu sisätilojen osalta useaan otteeseen. Nykyinen rakennus onkin sisätiloiltaan sokkeloinen, pimeä ja ahtaan oloinen. Sisäilmaongelman takia rakennus on poissa käytöstä. Koska Terveystaloa ei ole suojeltu kaavassa, sen arvokkuudesta huolimatta, ei korjaus tai muutostoimia ole rajoitettu rakennussuojelulailla.

Ensisijainen tavoitteeni korjaussuunnitelmassa oli tehdä rakennuksesta mahdollisimman terve ja oireeton kokonaisuus, säilyttämällä alkuperäistä arkkitehtuuria ja henkeä mahdollisuuksien mukaan. Pyrin kunnioittamaan rakennuksen ominaispiirteitä, jotta rakennustaiteelliset arvot säilyvät. Uudet ratkaisut olen toteuttanut uudella tekniikalla ja sovittanut ratkaisut olemassa olevaan mahdollisimman hyvin yhteen sopiviksi.

Lukuisten muutosten vuoksi sisätilojen alkuperäiset tilajaot, materiaalit ja kalusteet ovat käytännössä kadonneet, sisääntuloaulaa ja pyöreää portaikkoa lukuun ottamatta. Rakennuksen tekniset järjestelmät ovat myös tulleet tiensä päähän ja niiden uusiminen oli tarpeellista. Lähtökohtana korjaussuunnittelulle minulla oli suunnitella rakennuksen sisätilat uudelleen, palvelemaan nykyisiä ja tulevia tarpeita. Julkisivun osalta päädyin säilyttävään korjaukseen, sillä sen autenttisuus on hyvin säilynyt. Rakennuksen arvo on pitkälti julkisivussa ja osana kaupunkikuvaa. Arkkitehti Juha Pulkkinen mukaan julkisivut ovatkin rakennuksen kasvot, jotka sitovat sen paikkaan ja aikaan. Julkisivussa näkyy silloisen aikakauden materiaalit, työmiesten kädenjälki ja suunnittelijan visio.⁹⁷

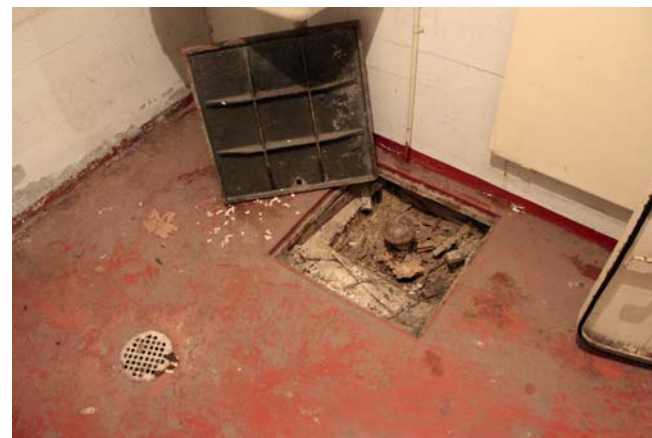
97 Pulkkinen, Juha 2007: s.33

(kuva 89) Leikkaus skissi vuodelta 1953, Maanvastaaiset rakenteet ovat riskirakenteita. Lastulevyt rakenteiden välissä ja välipohjien ontelotilat voivat mittausten perusteella olla vaurioituneet.

Kellarin painovoimaisen ilmavaihdon kanavan luukku tai räppänä.

Kellarin väestönsuojan alapohjan luukku.

Odotustilan avattu alakatto.

Mikrobikartoituksen jäjiltä teipattu reikä seinässä.

6.1 SISÄILMA- JA KOSTEUSONGELMAT TERVEYSTALOSSA

Terveystaloa on saneerattu vuosien saatossa useaan otteeseen, jokaisella vuosikymmenellä tarpeen mukaan. Sisäilma- ja kosteusongelmat ovat selkeä merkki siitä, että eri aikakausien kerrostumien kokonaisuus ei ole enää ollut hallinnassa.

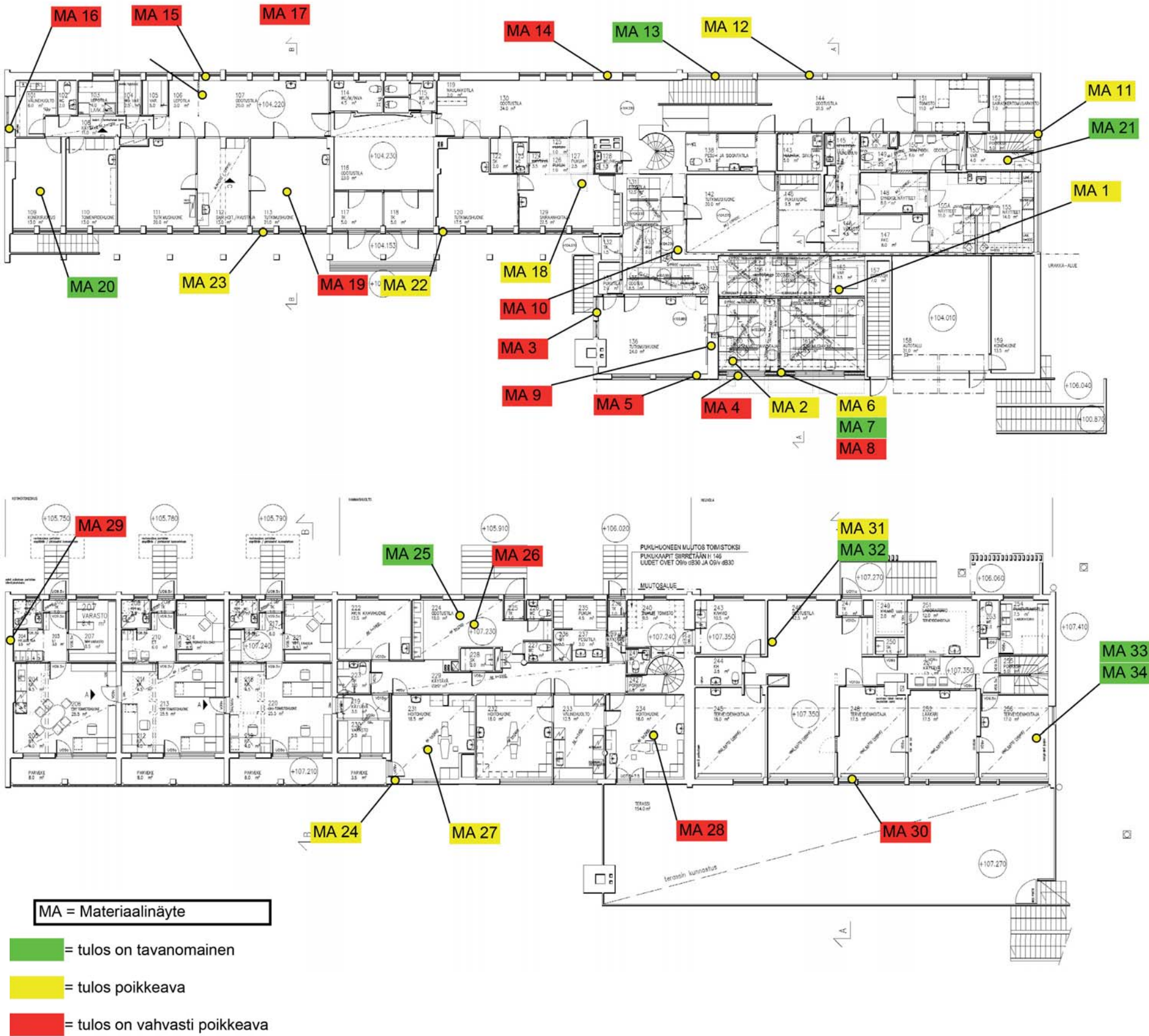
Koneellinen ilmanvaihto asennettiin vuonna 1983 ja rakennuksessa todettiin ensimmäisen kerran kosteusongelmia vuonna 1997. Henkilökunnan mukaan pattereiden toiminnassa oli myös esiintynyt ongelmia ja ikkunat koettu vetoisiksi. Rakennuksessa tehtiinkin vuosina 1998–1999 kosteusvauriokorjauksia ja ilmanvaihtoa uusittiin. Ongelma ei kuitenkaan mittavasta remontista huolimatta selvästi korjaantunut, sillä vuonna 2001 neuvolan ja hammashoitolan henkilökunnalla todettiin työpaikkakohtaisia terveysoireita. Oireina oli nenä ja silmä-ärsytystä.⁹⁸ Ensihoitona hammashoitola varten asennettiin erillinen ilmanpuhdistin kellarin⁹⁹.

Insinööri Studio Oy:n toimesta terveystalossa suoritettiin joulukuussa 2013 mittaukset ja kartoitukset korjaustarpeista. Rakennuksen mahdolliset riskirakenteet tutkittiin suorittamalla rakenneavauksia ja ottamalla materiaaleista mikrobinäytteitä. Merkkiaineella tutkittiin myös rakenteiden tiiviyyttä ja vuotokohtia. Tutkimukset suoritettiin käyttäen aisitivaraista havainnointia ja eri mittausmenetelmiä. Laaja-alaisia kosteus vaurioita esiintyi väli- ja alapohjarakenteissa, sekä kellarin ja 1.kerroksen ulkoseinärakenteissa. Vauriota havaittiin myös 1.kerroksen entisessä kellarin seinärakenteessa. Materiaalinäytekaaviosta nähdään, että mikrobivaurioita löytyi riskirakenteista. Maanvarainen seinä ja alapohjarakenne päästävät kosteutta rakenteisiin ja mahdollistavat mikrobien kehityksen. Myös 60-luvun betonisandwich elementeillä toteutettu matala osa on huonokuntoinen.

Rakennus on rakennettu silloisten rakennusmääräysten ja ohjeiden mukaisesti. Vauriot eivät siis johdu varsinaisesti rakennusvirheestä. Rakennuksessa on kuitenkin käytetty rakenteita, jotka tiedetään nyt riskirakenteiksi. Nämä rakenteet ovat laajalti käytettyjä ja tyyppillisiä saman aikakauden rakennuksia.

Rakennuksen nykyiset sisäilmaongelmat ovat todennäköisesti monen eri tekijän summa. Esimerkiksi nykyinen ilmanvaihtojärjestelmää on vaihteittain laajennettu ja paranneltu. Vanhat talotekniset asennukset on kuitenkin valtaosin jätetty paikoilleen. Paikalleen jätettyjen painovoimaisen ilmanvaihdon kanavien kautta sisäilmaan voikin kulkeutua pölyä tai muita hiukkasia. Kosteutta on voinut päästä rakenteisiin myös siivouksen tai vesivahingon seurauksena. Emme myöskään tiedä millaisia desinfiointi aineita tiloissa on vuosien saatossa käytetty. Studio oy:n raportissa todettiin myös, suoritettujen mittausten ja tutkimusten myötä, että nykyinen ilmanvaihto ali paineisti rakennusta, mikä edisti epäpuhtauksien kulkeutumista sisäilmaan.

On myös tärkeää muistaa, etteivät mittaukset kerro absoluuttista totuutta kokonaisuudesta. Mittausten arvot voivat vaihdella monen tekijän mukaan. Mitattu arvo kertoo tilanteen vain yhdessä pisteessä mittaushetkellä. Onnistuneen korjaussuunnittelun vuoksi on tärkeää, että vanhojen rakenteiden kunto kartoitetaan kauttaaltaan, jonka jälkeen vaurioituneet ja haitalliset osat puretaan tai mahdollisuuksien mukaan korjataan.

98 Tarkastusmuistio, Lappeenrannan Kaupunki, Kosteus- ja homevauriotyöryhmä, 5.12.2001
99 Kiero, Mikko, haastattelu; 8.10.2015

kuva 106, Mikrobivauriokartoitus, Insinööritoimito Studio Oy (ei mittakaavassa)

Airfloor-järjestelmä

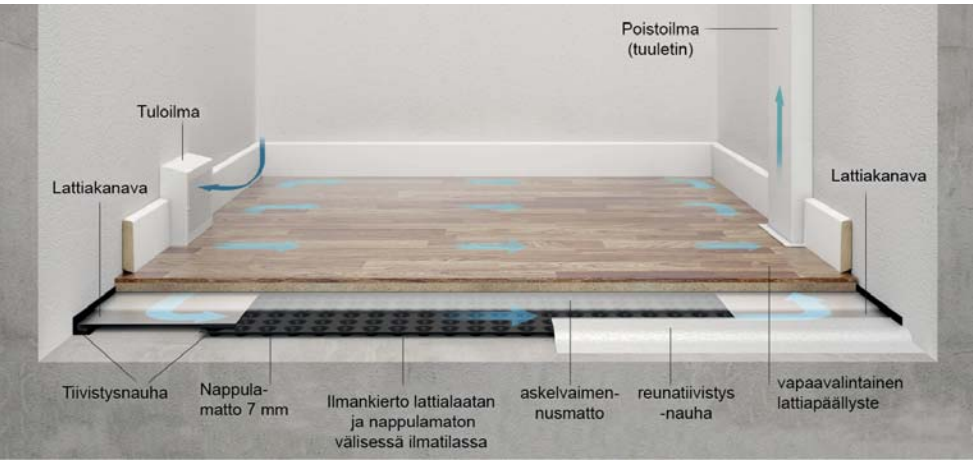
Airfloor-järjestelmän toimintaperiaate on alipaineistettu ilmahuuhteleva kennolevyra-
kenne, joka on kehitetty vastaamaan rakennusten kosteus ja sisäilmaongelmiin. Tuoteke-
hitys alkoi Ruotsissa jo 1980-luvulla, mutta jatkokehitystä on tehty myös Suomessa. Tuote
soveltuu uudis- ja korjausrakennuskohteisiin. Tuote asentaa sekä lattiaan, että seinäpin-
noille. Tuulettuvan rakenteen ansiosta alapohjan läpi nouseva kosteus tai muut epäpuh-
taudet eivät pääse huoneilmaan suodatuksen ansiosta. Tuuletus ilma otetaan lämpimästä
huoneilmasta, joten rakenne kestää lämpimänä ”hukkalämmöllä”. Kennolevyn materiaa-
litakuu on 50 vuotta.¹⁰¹

Maanvastaisen betonilaatan sisäpuolinen bituminen kosteuseristys on voinut hapertua
ajan saatossa betonin suolojen vaikutuksesta ja maaperän kosteus pääsee nousemaan eris-
tetilaan. Toja/lastu-levystä löydettiinkin kosteusvaurion viittaavia mikrobeja haitallisia
määriä. Maanvastainen alapohja ja välipohja ratkaistaan Airfloor-järjestelmällä. Vanhaa
rakennetta ei siis tarvitse purkaa alapohjassa. Bintabetonin mahdolliset raot ja halkeamat
tulee kuitenkin korjata. Välipohjien eristeiden kunto tulee tarkastaa avaamalla lattia ja tar-
vittaessa puhdistaa ja vaihtaa uudet eristeet. Mikäli eristetila on kunnossa, eikä kärsi mi-
krobivauriosta tai homeesta, ei onteloita tarvitse välttämättä purkaa. Nykyinen lattiapinta
poistetaan ja betonilaatan päälle asennetaan airfloor-järjestelmä lattialämmöllä.

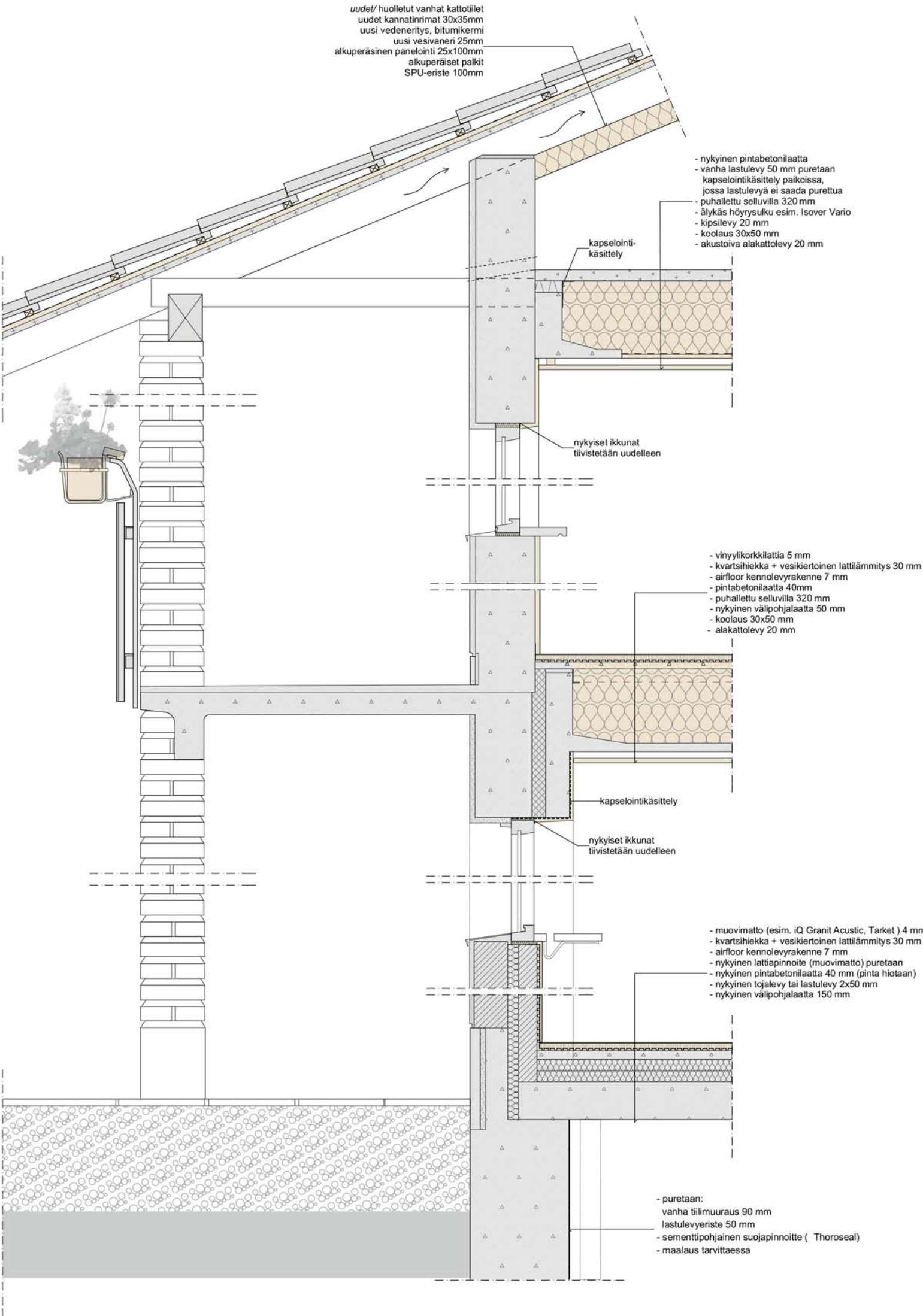
Yläpohjan eristeessä tuskin on merkittäviä vaurioita¹⁰². Lämmöneristävyuden vuoksi eris-
te kuitenkin kannattaa vaihtaa. Ontelolaatta avataan huoneen puolelta, sillä vesikaton alla
toimiminen olisi hankalaa. Vanha eriste poistetaan ja korvataan uudella. Kohdissa, joissa
vanhaa lastulevyä ei saada poistettua, käytetään ruiskutettavaa kapselointimassaa.

Kellariseinän lastulevystä löytyy suurella todennäköisyydellä sädesientä, joten ratkaisus-
sani seinä puretaan betonipinnalle, joka sitten slammataan sementtipohjaisella suojapin-
noitteella (Thoroseal), joka on vesitiivis, mutta hengittävä ja vesihöyryä läpäisevä. Pinnat
voidaan sen jälkeen maalata. Oleskelutiloissa, voidaan airfloor-rakennetta jatkaa myös
ylös seinälle.

101 Nisula, Jani 2015
102 Insinööri Studio Oy, 2013: Tutkimusraportti. s.18

kuva 108, Alipaineistetun ja tuuletetun lattiarakenteen toimintaperiaate
(www. ventgolv.se)

6.3 ENERGIATEHOKKUUS JA RAKENNUSMÄÄRÄYKSET

Ensisijaisena tavoitteena oli korjata rakenteet toimiviksi ja rakennus terveeksi. Rakenteiden u-arvojen parantamiseen ja energiasäästöön en suunnitelmassa pyrkinyt. Vuoden 2012 mittauksen mukaan Terveystalon lämpöenergian kulutus oli 41,0 kWh/rm³, mikä oli terveyskeskusrakennusten tilastomediaani arvoa 58,1 kWh/rm³ selvästi pienempi ¹⁰³. Kattava energiakorjaus ei todennäköisesti koskaan maksaisi itseään takaisin, mutta ratkaisuni kuitenkin parantavat rakennuksen energiatehokkuutta tietyssä määrin. Varsinaisia laskelmia en tämän diplomityön puitteissa pystynyt laatimaa.

2013 ilmestyneessä Ympäristöministeriön asetuksessa rakennuksen energiatehokkuuden parantamisesta korjaus- ja muutos töistä on sanottu; ”*Asetuksen periaatteena on että normaalin korjaushankkeen yhteydessä tulisi myös parantaa rakennuksen energiatehokkuutta. Energiatehokkuutta parantavia toimenpiteitä ei tarvitse toteuttaa, jos ne eivät ole teknisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti mahdollisia*”.¹⁰⁴

Nykyisien määräyksien valossa terveystalon rakenteiden u-arvot jäävät kauas ohjearvoista. Ainut keino lisätä rakenteiden u-arvoa olisi lisätä eristettä ja parantaa rakenteen tiiviytä. Rakennusfysiikan sääntöjen mukaan oikea paikka eristeelle olisi kantavan rakenteen ulkopuolella. Tällöin rakennuksen julkisivu kuitenkin menetettäisiin täysin. Sisäpuolelle eristeen lisääminen on aina riski kosteuspisteen vuoksi, ja se lisäksi pienentäisi sisätiloja huomattavasti. Nykyiset ikkunat ja ovet tiivistetään kuitenkin uudelleen ja huolletaan tarpeen mukaan, mikä vähentää vetoa ja parantaa rakenteen tiiveyttä.

Länteen avautuvissa suurissa ikkunoissa tulee olla auringonsuoja/energiansäästölasi (esim. Pilkington Suncool). Oikein valitut lasit vähentävät lämpöhäviötä talvella ja auringon lämpökuormaa kesällä. Aurinkoisten käsäkuukausien ajaksi voidaan uudisosan ikkunoiden ylle betonilaattarakenteeseen kiinniittää markiisi, joka vähentää tehokkaasti lämpökuormaa ja sisätilojen kuumenemistä.

Energian kulutusta voidaan myös mielestäni tarpeen vaatiessa kompensoida parhaiten uusiutuvilla energianlähteillä, kuten aurinkopaneeleilla. Terveystalo on asemoitu ilman-suuntien ja sijainnin puolesta loistavasti. Länteen kallistuva harjakato on otollinen paikka paneeleille.

103 Mykkänen & Saastamoinen: 21.12.2012 s. 4

104 Ympäristöministeriö; Tiedote, 27.2.2013

7. SUUNNITELMA

7.1 TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN KEHITYS

Terveyttä on aina pidetty jollain tasolla hengen asiana. Varhaiset pakana parantajat nojasivat luonnon antimiin, ja loitsuihin. Sairaanhoido oli vuosikausia perimätiedon ja uusien kokeilujen varassa. Kuolema oli aina enemmän tai vähemmän läsnä. Oli myös pitkään tapana, että sairaut hoidettiin kotona. Ensimmäiset sairaalat perustettiin luostareiden yhteyteen, joissa muki ja nunnat hoivasivat sairaita pyhällä hengellä ja lääkekasvein¹⁰⁵. Sairaanhoido on kehittynyt vuosisatojen varrella sairauksien, uskonnon, kulttuurin, tieteen, tekniikan ja sotien myötä valtavasti. Viimeisen 150 vuoden aikana terveydenhoito on kehittynyt sellaiseksi kuin me sen tänä päivänä tunnemme.¹⁰⁶

Nyky aikaisten hoitolaitosten ja terveydenhoidon kehitys alkoi hygienian ymmärryksestä ja hoitokäytäntöjen kehityksestä 1800-luvun puolessa välissä. 1900-luvulla olemme ottaneet valtavia edistysaskelia lääketieteessä. Olemme löytäneet bakteerit ja virukset ja kehittäneet antibiootit ja rokotteet niitä vastaan. Röntgen kuvauksen kehityksen myötä diagnostiikkaa on edistynyt huomattavasti ja kirurgia on nykyään turvallista ja arkipäivää sairaanhoidossa.

Suomessa kunnallisen terveydenhoidon perustukset luotiin 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Kuntiin oli valtion avustuksella perustettu lääninsairaaloita, mielisairaaloista ja tuberkuloosiparantoloita 1900-luvun alussa, mutta sairaalaverkosto oli silti keskittynyt epätasaisesti ja riittämätön. 1940-luvulla Suomi jaettiin sairaanhoitopiireihin (20), joiden sydämenä toimi keskussairaalaverkosto. Tämä järjestelmä palveli meitä hyvin 60-vuotta.¹⁰⁶ Muutokset yhteiskunnassa, kuten väestön ikääntyminen, erilaiset elintapasairaudet, sekä henkisen hyvinvoinnin ongelmat ovat asettaneet uusia haasteita terveydenhoitoverkostollemme. Sosiaali ja terveyspalveluiden kantokyky on nykyisin riittämätön yhteiskunnaan muutosten tuomien haasteiden alla.

105 Forsius, Arno, 1999
106 Saarivirta, Consoli & Dhondt: 2009

7.2 SOTE JA EKSOTE - KUNNALLISEN TERVEYDENHOIDON PALVELUJEN UUDISTUS

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteiden uudistus eli SOTE on parhailaan valmisteilla Suomessa. Uudistuksen myötä kuntien palvelu- ja yhdyskuntarakennetta uudistetaan, jotta kuntien taloudellinen kantokyky paranee. Soten tavoitteena on siis yhdistää sosiaali- ja terveyspalvelut valtakunnallisesti kaikilla tasoilla. Pyrkimyksenä on saada aikaan saumaton palveluketju ja turvata nopea hoitoon pääsy. Erikoissairaanhoidoa keskitetään ja matalan kynnyksen palveluita eli ennaltaehkäiseviä palveluita pyritään kehittämään. Rakennuudistuksessa ajatuksena on, että paikallisen perusterveydenhoidon eli terveyskeskusten ja hyvinvointikeskusten, tehtävänä olisi ennaltaehkäistä hoidontarvetta, hoitaa kevyet toimenpiteet ja ohjata erikoissairaanhoidon piiriin tarpeen vaatiessa.¹⁰⁷

Olisi ensiarvoisen tärkeää, että potilas saadaan aikaisessa vaiheessa hoidon piiriin ja ensimmäisellä vastaanotolla kartoitetaan tilanne kokonaisvaltaisesti, jolloin voidaan välttyä lisäkäynneiltä, tutkimuksilta ja turhilta lähetteiltä erikoissairaanhoidoon. Terveydenhoitoa kuormittavat nyt ja tulevaisuudessa kansantaudit sairaudet, kuten diabetes, ylipaino, yksinäisyys, syrjäytyneisyys ja mielenterveysongelmat. Näihin ongelmiin puuttuminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa saisi aikaan suuria säästöjä, sillä alkuvaiheessa pienilläkin keinoilla voidaan vaikuttaa estää vaivojen pitkittyminen ja muiden ongelmien synty. Matalan kynnyksen palveluilla, jotka ovat tarpeeksi kattavat, on mahdollista keventää erikoissairaanhoidon taakkaa.¹⁰⁸

107 <http://alueuudistus.fi/soteuudistus/tavoitteet>
108 http://www.laakarilehti.fi/uutinen.html?opcode=show/news_id=15919/type=1
Sosiaali ja terveysvaliokunnan lääkärikansanedustajat, vierailtu 29.10.2015

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri eli Eksote on uudistanut paikallisia sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita Lappeenrannan ja koko kuntayhtymän alueella. Organisaatiorakenteen uudistuksella Eksote pyrkii vastaamaan tulevaisuuden yhteiskunnallisiin haasteisiin ja muutoksiin, joita ovat väestön ikääntyminen, yksilöllisyys, henkinen hyvinvointi ja älyteknologia. Strategialla on jo saatu aikaan säästöjä ja parempaa palvelua.

Osana strategiaa oli muuttaa Lauritsalan, Lemm ja Ruoholahden terveysasemat hyvinvointiasemiksi vuoden 2014 alussa. Kokeilussa tuttujen terveysasemien peruspalveluja laajennettiin sosiaalipalveluilla ja hyvinvointia tukevalla toiminnalla. Keskuksissa toiminta perustuu uudenlaiseen avopalveluiden malliin ja matalan kynnyksen palveluihin. Kuntalaisille muutos merkitsee terveyteen ja arkielämässä pärjäämiseen liittyvän neuvonnan ja ohjauksen monipuolistumista.¹⁰⁹ Eksote on myös kehittänyt liikkuvan terveyspalveluyksikön, eli Mallu-auton, joka tarjoaa sairaanhoitajan ja hammashuollon palveluita. Palvelut täydentävät kiinteitä palveluita ja tuovat palvelut ihmisten luo.¹¹⁰

109 <http://www.eksote.fi/Fi/Eksote/Ajankohtaista/Tiedotearkisto/Sivut/Hyvinvointiasemat-avataan-Lemill%C3%A4,-Lauritsalassa-ja-Ruokolahdella.aspx> , vierailtu 30.09.2015
110 http://www.hammasvaline.fi/uutiset/liikkuva_palveluyksikko_mallu-auto_kiertaa_etela-karjalassa.1026.news vierailtu 25.02.2016

7.3 TERVEYDENHOIDOSTA HYVINVOINTIIN

Ymmärrys hyvinvoinnista ja hoidosta ovat muuttuneet yhteiskunnan ja elinolojen kehittyessä. Kehitys on myös aina heijastunut arkkitehtuurissa. Terveys- ja sosiaalipalveluiden uudistusten myötä tulee pohtia millaiset tilat ja paikalliset palvelut palvelevat parhaiten ihmisten tarpeita ja hoitoverkostoa. Sote-uudistuksen myötä erikoissairaanhoidon yksiköitä pyritään kustannustehokkuuden vuoksi keksittämään. Perusterveydenhoidon lähipalveluiden laatu ja tarkoituksenmukaisuus tulee tulevaisuudessa heijastumaan entistä vahvemmin erikoissairaanhoidoin tarpeeseen.

Potilaiden hoitojaksot sairaalassa ovat vähentyneet huomasti sitten 30-luvun tuberkuloosiaallon ja lääketieteen kehityksen myötä. Tulevaisuudessa erilaisten teknologian sovellutusten arvioidaan muuttavan hoitokäytäntöjä, kun voimme itse mitat ja seurata kattavammin terveydentilaamme tai hoitohenkilökunta etänä. Lääkärin puhelinajat voivat pian muuttua virtuaalisiksi lääkärikäynneiksi. Ihmisten tarve sosiaaliselle kanssakäymiselle ja kontaktille ei kuitenkaan ole muuttunut.

Länsimaisessa lääketieteessä on pitkään keskitytty tieteen kehittämiseen ja sen myötä ymmärrämme usein huonosti ihmistä kokonaisuutena. Lääkkeillä ja kirurgialla keskitytään hoitamaan enemmän sairautta kuin ihmistä. Ihmiset ovat myös oppineet uskomaan siihen, että kaiken voi hoitaa pillerillä tai leikkauksella, eikä aina ymmärretä, että oma terveys ja hyvinvointi ovat hyvin pitkälti edelleen omissa käsissä. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa muun muassa huonoista elintavoista johtuvat elintapatauti- ja sairauksien määrä on kasvussa.

Väestön ikääntyminen ja elintapasairaudet ovat jo tuttu käsite meille kaikille. Henkisen hyvinvoinnin ongelmat, kuten erilaiset mielenterveysongelmat ja yksinäisyys ovat myös lisääntyneet huolestuttavasti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos eli THL julkaisi tutkimusraportin vuonna 2015, jonka mukaan lähes joka kymmenes suomalainen kokee yksinäisyyttä usein tai jatkuvasti. Raportin mukaan eniten yksinäisyydestä kärsivät nuoret aikuiset ja seniorit.¹¹¹ *Yksinäisyys eristää ja syrjäyttää, ja sen tiedetään vaikuttavan sekä psyykkiseen että fyysiseen terveyteen, ennustavan muistin heikkenemistä ja ennenaikaista kuolemaa*¹¹².

Suomessa puhutaan paljon ennaltaehkäisyn tärkeydestä, mutta jaotellaan silti herkästi ihmiset terveisiin ja sairaisiin. Idässä se sijaan on pitkät perinteet toisenlaisesta lääketieteestä ja hoitofilosofiasta. Japani on yksi maailman nopeimmin ikääntyvistä maissa, jossa väestön ikärakenne muuttuu. He ovat etsineet ratkaisua siihen, kuinka yhteiskunta pystyy vastaamaan väestönrakenteen ja yhteiskunnan muutokseen terveydenhoidon saralla alentamatta hoidon tasoa.¹¹³

Japanista lähtöisessä ajatuksessa ihminen ei ole yksinkertaisesti sairastai terve, vaan kyseessä on liukuva käsite; me-byo. Me-byolla tarkoitetaan fyysistä sekä henkistä tilaa terveen ja sairaan välissä. Me-byon hoidon tavoite on enemmän, kuin yksinkertainen sairauden ennaltaehkäisy. Hoidettaessa me-byota tavoitteena on parantaa henkilön kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä. Hoito koostuu usein yhdistelmästä kiinalaista lääketiedettä (lääkeyrtit, akupunktio) sekä ravinnon, ja elämäntapojen muutoksista/hallinnasta.¹¹⁴

Kliiniset tutkimukset osoittavat, kuinka voimakas ihmisen mieli ja psyyke voi olla. Yksinkertaisin esimerkki ovat lumelääkkeet, joiden avulla ihmisen oireet ovat hävinneet sokeripillerin mukana, koska hän uskoi saavansa parantavaa lääkettä. Mitä enemmän osaisimme hyödyntää ihmisen omaa kykyä tervehtyä, voisi se edesauttaa valtavasti hoitoprosessin kehitystä. Hoidon käsitteen ja metodien monipuolistumisesta ja sen vaikutuksista on kuitenkin jo esimerkkejä myös länsimaissa.

kuva 109, Me-byo ja länsiminen ajattelumaili
(http://www.me-byo-summit.com/en/summit/mebyo/Curing_Me-Byo_NOV2014.pdf)

Englantilainen Maggie's Center toimii yksinkertaisella ja mutkattomalla konseptilla. Keskukset tarjoavat ilmaista käytännön tukea, sekä henkistä ja sosiaalista tukea syöpään sairastuneille henkilöille, heidän perheilleen ja ystävilleen. Vierailijoista 99% on kokenut, että paikasta on apua. Keskuksessa halutaan välittää ajatus, että sisään kävelee ihminen, ei potilas. Syöpää sairastanut Maggie Keswick Jencks kehitti idean syöpähoidon tukiyksiköstä, sillä hän uskoi, että potilas tarvitsee sairaalan hoitotoimenpiteiden lisäksi enemmän tietoa ja tukea, mikä mahdollistaisi potilaan paremman osallistumisen hoitoihin ja näin edesauttaisi sairauden kanssa elämistä. Keskukset on sijoitettu syöpähoitoja tarjoavien sairaaloiden läheisyyteen, puistomaaiseen ja luonnonläheiseen ympäristöön. Rakennuksessa on aina paikalla ammatti-ihmisiä, joiden kanssa voi keskustella tai tavata kohtalotovereita teekupin äärellä. Tiloissa vallitsee rauhoittava kodinomainen ilmapiiri, jonne on helppo tulla ja irtautua hetkeksi arjesta.¹¹⁵

Keskus on yksi esimerkki siitä, kuinka hyvällä suunnittelulla voidaan luoda korvaamattomat edellytykset hyvinvointia ja parantumista tukeville palveluille. Ihminen jää liian usein ilman tukea, riittävää tietoa ja ymmärrystä vaivojensa ja sairautsiensa kanssa. Yksinäisyys ja yhteisöllisyyden puute myös koettelevat monia ikään ja sukupuoleen katsomatta. Samalla kun sairaalapalveluita tehostetaan, tulisi voimavaroja ja resursseja sijoittaa enemmän yleiseen hyvinvoinnin tukemiseen, ennaltaehkäisyyn ja jälkihoitoon.

111 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/127100/URN_ISBN_978-952-302-547-9.pdf?sequence=1 vierailtu 26.02.2015

112 Heiskanen, Tarja; Saaristo, Liisa, 2011

113-115 http://www.me-byo-summit.com/en/summit/mebyo/Curing_Me-Byo_NOV2014.pdf s. 2-9

115 <https://www.maggiescentres.org/about-maggies/>, vierailtu 25.02.2016

Havainnekuva kunnostetusta itäjulkisivusta. Asunnot muutettu nuorten tuki- ja ensiasunnoiksi.

Havainnekuva kunnostetusta pihasta ja länteen avautuvasta parvekejulkisivusta. 1. kerrokseen on sijoitettu neuvolapalvelut.

7.4 UUSI HYVINVOINTITALO

Uusi hyvinvointitalo tarjoaa paikallisille matalan kynnyksen perusterveydenhuollon palveluita, palveluneuvontaa, sekä hyvinvointia tukevia sosiaalisia palveluita. Monelle terveyskeskuksen tilojen kliinisyys, ilmapiiri, hajut ja äänet ovat ahdistavia. Usein vastaanotolle menemistä vältellään, kun paikat koetaan pelottavina ja epämiellyttävinä. Hyvinvointitalossa matalakynnyksen ympäristö toteutuu, kun tilojen hierarkkisuutta on minimoitu ja tilat ovat ilmeeltään viihtyisiä ja helposti hahmotettavia. Vanhaan rakennukseen on myös helppo tulla, onhan se tuttu ja turvallinen. Uudistuksista huolimatta rakennus on edelleen tunnistettavissa ulkoa ja sisältä.

Tavoitteena on säilyttää alkuperäinen julkisivu ja sovittaa uudisosa olemassa olevaan, mutta säilyttää se alisteisena vanhalle päärakennukselle. Tilaohjelmassa otin huomioon toimintojen soveltuvuuden rakennukseen. Uusi hyvinvointitalo on samalla kohtauspaikka ja paikallisten hyvinvointipalveluiden keskus. Saman katon alla voit siis mittauttaa aamulla verenpaineesi, käydä jumpassa ja kokoontua esimerkiksi neulontakerhon kanssa.

Tilaratkaisussa on pyritty tilojen monikäyttöisyyteen ja joustavuuteen, jolloin mahdollistetaan parempi käyttöaste, kun jokaiselle toimelle ei tarvita omaa erillistä tilaa. Tiloja on myös mahdollista erottaa toisistaan tai yhdistää tilantarpeen mukaan. Tilojen vuokrata kokous ja koulutus käyttöön, sekä muihin tapahtumiin on myös mahdollista.

PIHASUUNNITELMA

Liuskekivilaatta tuodaan takaisin kulkureiteille ja kaartuva ajotie jää asvaltille, jolloin materiaalin vaihdos myös ohjaa ja opastaa rakennukseen tulijoita. Pihalle tuodaan myös lisää valaistusta viihtyvyyden ja turvallisuuden vuoksi. Eksoten Malla-autolle on osoitettu parkkipaikka pihanpuolelta. Autoon odottavilla asiakkailla on mahdollisuus odottaa sään mukaan pihalla tai sisällä odotustilassa. Hyvinvointitalon sisäpihalla on tilaa lyhytaikaiselle pysäköinnille ja kuten takseille, jotta tarvittaessa vierailija voidaan tuoda lähelle sisäänkäyntiä. Varsinainen asiakaspysäköinti on Tietokadulla.

KIERRÄTYS
PISTE

ASIAKASPYSÄKOINTI

TIETOKATU

+106,1

+105,7

+106,3

+106,2

HALLITUSKATU

+105,8

LAURITSALA-TALO
(ent. KAUPPALANTALO)

LUUKKAANRINNE

INVA

MALLA-AUTO

+100,7

ITSENÄISYYDENKATU

+102,9

+99,2

1:400

Havainnekuva puretun autotallirakennuksen paikalle rakennetusta uudesta laajennuksesta. Laajennukseen sijoitettu terveydenhoito- ja hyvinvointipalvelut. Katolla kattoterassi.

Julkisivu länteen 1:200

Julkisivu pohjoiseen 1:200

JULKISIVUT

Koska vanhat julkisivut ovat kauttaaltaan hyväkuntoiset, ovat korjaustarpeet lähinnä kosmeettisia ja kevyitä. Rapautuneet saumat uusitaan ja tiilipinta puhdistetaan kuivaharjaamalla. Lisäksi tiilipinnat käsitellään pintatiivistysaineella (Enviroseal B). Käsittely on väritön ja rakenteen hengittävyys säilyy. Vanhat rappauspinnat puhdistetaan, paikataan tarvittaessa ja maalataan alkuperäisellä sävyllä diffuusioavoimella maalilla. Ruostuneet teräsosat eli kaiteet ja tikkaat tarkistetaan, korjataan ja maalataan uudelleen alkuperäiseen sävyyn. Julkisivun vaurioituneet puuosat, säleiköt ja kaidepuut uusitaan alkuperäisen kaltaisina.

Alkuperäiset ulko-ovet ja ikkunat kunnostetaan, tiivistetään ja paneelien petsaus ja lakkaus uusitaan. Tiilikate uusitaan alkuperäisen kaltaisena.

Suurin osa nykyisistä ikkunoista on hyväkuntoisia ja voidaan säilyttää. Asuntojen parvekkeiden ovet ja suuret ikkuna kuitenkin uusitaan käytännöllisiksi lasiliukuviksi. Pihalle ja kattoterassille avautuvat suuret 60-luvun ikkunat myös uusitaan. Uudet ikkunat teetetään alkuperäisten ikkunoiden kokoisiksi, mutta uusilla lasituksilla, jolloin lämpörasitetta ja lämpöhäviötä pienennetään merkittävästi.

Vanha betoninen autotalli- ja kattoterassi puretaan ja paikalle rakennetaan samoilla mittasuhteilla uudisosa, jonne sijoituvat uudistuneet terveys- ja hyvinvointiplavelut.

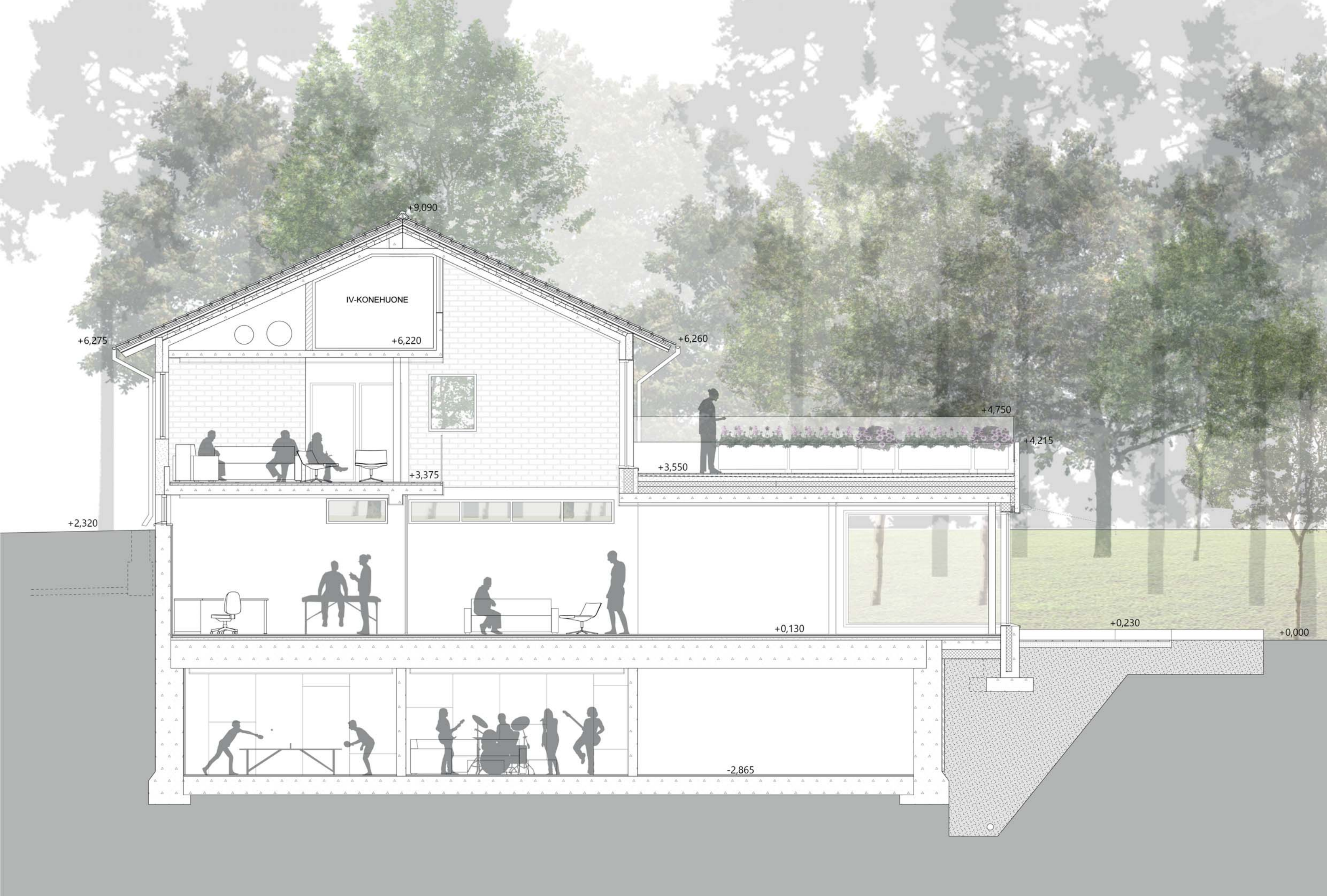
Julkisivu itään 1:200

1. sokkeli, betoni
2. tiili
3. kattotiili
4. profiloitu betonilaatta (läpivärjätty ja stabiloitu)
5. papurappaus kellertävä
6. papurappaus vaalean ruskea
7. sileä rappaus, vaalea
8. tummaksi petsattu puu
9. grafiitin harmaa, räystäskourut
10. lakattu tammi
11. lasikaide (karkaistu)
12. aurinkopaneli
13. maalattu puusäleikkö, punaruskea
14. keraaminen laatta, punaruskea
15. grafiitin harmaa teräskaide
16. punainen teräs
17. valkoinen maalattu räystäslauta
18. profiloitu betonikaidelaatta (nykyinen)

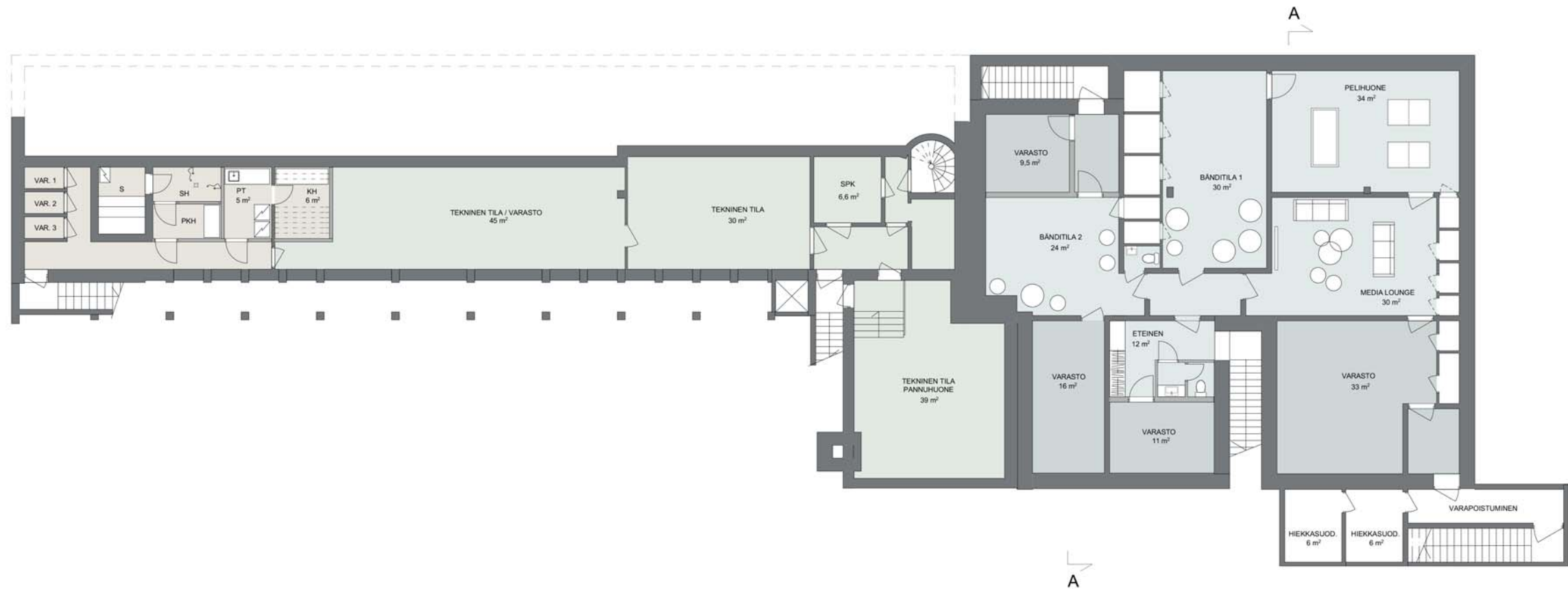

Julkisivu etelääm 1:200

k.krs pohja 1:100 (pienennetty 1:200)

Havainnekuva bänditilasta 1.

KELLARI JA ULLAKKO

Kellarin väestösuojatiloihin sijoitin nuorille harrastetiloja; kaksi bänditilaa, videopeli-huone, biljardi- ja päytätennishuone. Tällä hetkellä paikalliset nuorisotilat on sijoitettu viereiseen Lauritsala-taloon, joten tilat täydentäisivät nuorille suunnattuja palveluja paikakakunnalla. Tiloihin on valvottu oma sisäänkäynti ja Lauritsalan nuorisotoimen ohjaajat pystyvät vierailemaan paikalla säännöllisesti. Nuoret voivat käyttää tiloja arki-iltoina ja viikonloppuisin. Paksujen betoniseinien ja välipohjan ansiosta nuorten melu ei kulkeudu helposti ylempiin kerroksiin.

Seinille asennetaan akustoitipanelijärjestelmä joka suojaa väestönsuojan komerotiloja, vaimentaa ääntä ja luo kolkosta kellarista kutsuvan paikan. Alaslasketulla katolla saadaan tilaan myös hyvä valaistus ja tilan tuntua. Lattiapinnoille ja ulkoseinille asennetaan levy-airfloor järjestelmä.

Kellariin toiseen päähän on sijoitettu ensiasuntojen asukkaiden käyttöön uusitut sauna- ja pesutilat, pyykkitupa sekä varastotilat. Kellarin pannuhuone jää paikoilleen ja muutkin talotekniset tilat ja laitteet sijoitetaan mahdollisuuksien mukaan kellariin.

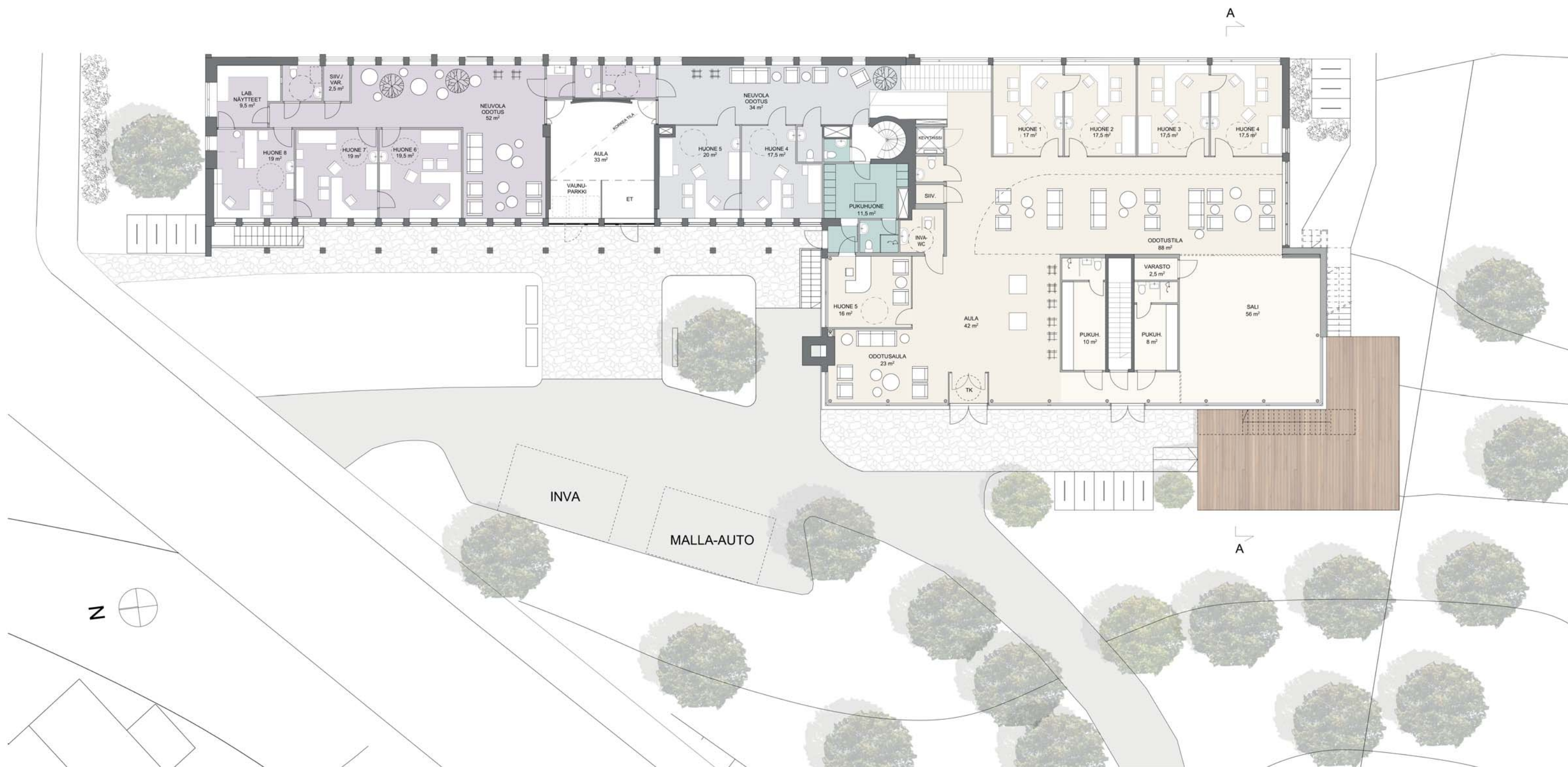
Ilmanvaihto säilyy ullakolla, mutta järjestelmä uusitaan täysin. Vanhalle parvelle voidaan sijoittaa ilmanvaihtokoneisto ja harjan alla kulkevat tulo- ja poistoilmakanavat ja jakautuvat sieltä alas.

1. KERROS

Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat terveydenhoitopalvelut. Neuvola sijoittuu alkupe-
räiselle paikalleen vasempaan pätyyn. Odotustila ja vastaanottohuoneet ovat avarat ja
koko perheelle sopivat. Vastaanottohuoneita on kolme. Lastenvaunuille on parkki eteis-
tilassa. Välipohja avattiin aulan kohdalta, jotta saatiin avaraa ja korkeaa tilaa. Aulasta
oikealle on sijoitettu lisää neuvolapalveluiden vastaanottohuoneita. Tulevan käyttöasteen
ja tilantarpeen mukaan tilat on myös mahdollista tarjota kolmannen sektorin palvelun
tuottajille, jotka täydentävät keskuksen hyvinvointipalveluita. Tiloissa voi toimia esimer-
kiksi hieroja, lymfoterapeutti, fysioterapeutti, jalkojen hoitaja tai vaikka kiropraktikko.

Hyvinvointikeskuksen tilat on sijoitettu niin, että pääsisäänkäynti palveluille on matalassa
uudisosassa. Aulasta löytyy palveluneuvoja, sekä pienempi odotustila, jossa voidaan myös
odottaa Eksoten Malla-auton vastaanotolle. Aulasta avautuu terveystilavien vastaan-
ottohuoneet ja avara odotustila. Aulasta on myös käynti pukuhuoneisiin ja kellarikerrok-
sen nuorisotiloihin. Männikköiseen puistoon avautuvassa salissa voidaan järjestää jump-
paa, joogaa, voimistelua, venyttelyä ja kerhotoimintaa vauvasta vaariin.

Havainnekuva terveyskeskuksen odotustilasta

Havainnekuva salista

Havainnekuva neuvolan odotustilasta

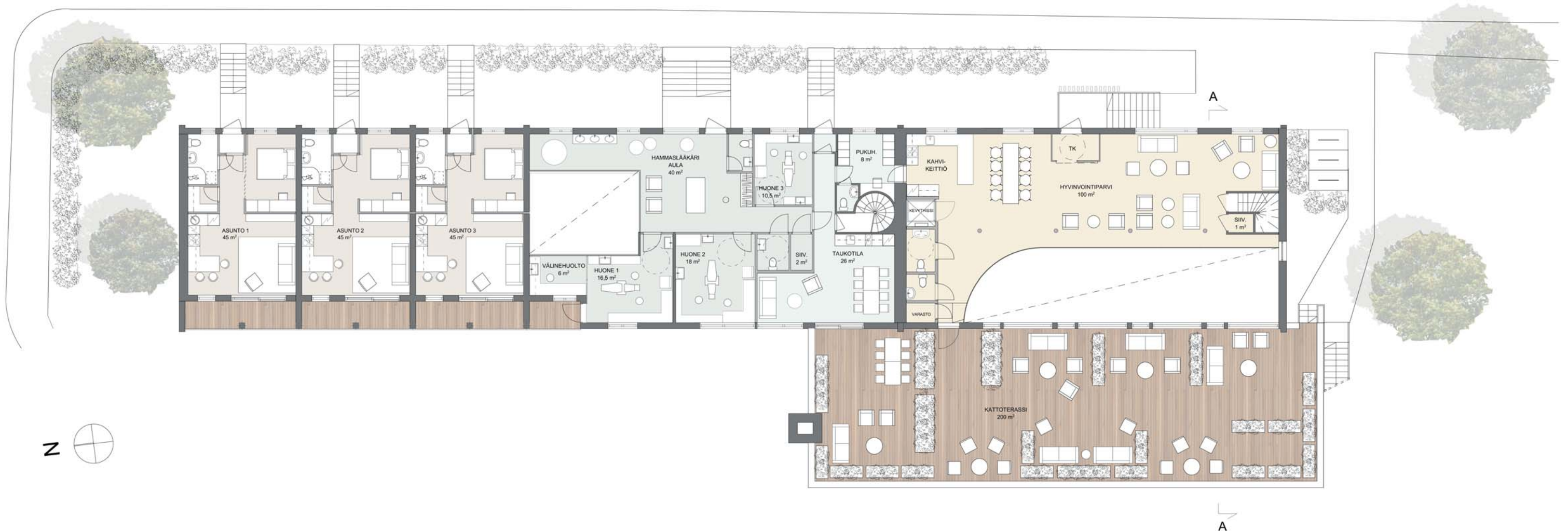
2. KERROS

Talon entiset hoitohenkilökunnan asunnot muutetaan takaisin asuin käyttöön, nuorten tuetuiksi ensiasunnoiksi. Asunnot toimivat ensiasuntoina, jotka tukevat osaltaan nuorten itsenäistymistä. Nuoren kuntoutusta tuetaan ja valvotaan säännöllisesti. Asuntoja voi hallinnoida Eksote tai muu nuorten kuntoutukseen keskittyvä järjestö. Vastaavanlaisissa asunnoissa nuori voi asua 1-2 vuotta, kunnes on valmis itsenäistymään ja muuttamaan omilleen. Sijainti sopii tarkoitukseen hyvin.

Asuntojen pohjaratkaisu noudattelee alkuperäistä tilajakoa. Modernit mukavuudet on toteutettu kompaktisti ja nuorta asukasta ajatellen. Kylpyhuonetta suurennettiin hieman tilavammaksi ja lisättiin suihku. Tilassa on myös paikka pyykinpesukoneelle. Säilytystilaa lisättiin vaatehuoneen muodossa. Makuuhuone erotettiin käytävästä liukuovilla, jolloin asunto säilyy avarampana. Parvekkeelle johtanut ovi ja suuri ikkuna korvattiin lasiliukuovella.

Hammaslääkärin vastaanottotilat uusittiin vanhoihin tiloihin. Kompakteissa ja valoisissa tiloissa voi toimia kunnallinen tai yksityinen hammaslääkärin vastaanotto. Henkilökunnan sosiaalitilat on sijoitettu molempiin kerroksiin, mutta viihtyisä taukotila on toisessa kerroksessa.

Hyvinvointiparvi on paikallisten olohuone ja kokoontumistila. Parvelta avautuu näkymä puiden yli Saimaalle ja sieltä on kesäisin käynti vehreälle kattoterassille. Parvella voi tavata henkilökuntaa tai muita vierailijoita.

2.krs pohja 1:100 (pienennetty 1:200)

HAVAINNEKUVA HYVINVOITIPARVESTA

8 LOPPUSANAT

Terveys ja hyvinvointi on meille kaikille korvaamattoman arvokkaita asioita. Ihmisten terveydessä ja hyvinvoinnissa pätevät pitkälti samat pelisäännöt kuin rakennuksissa. Enaltaehkäisy on aina helpompaa ja halvempaa. Mikäli vaivojen ja vaurioiden hoitoon tutaan ajoissa, voidaan välttyä toimenpiteiltä, jotka ovat kalliita ja vaikeita. Pahimmassa tapauksessa vaivan annetaan muhia liian kauan, jolloin korjaaminen voi olla mahdotonta.

Tässä työssä olen esitellyt sisäilmaongelman syntymekanismeja ja seurauksia. Sisäilmaongelmat tyhjentävät rakennuksia, sairastuttavat ihmisiä ja tekevät ison loven kuntien ja valtion talouteen. Usein syy on monen eri tekijän, pieninkin, yhteisvaikutuksesta. Ongelmaisen rakennuksen kaikkien ristivaikutuksien kartoitus on vaikeaa, minkä vuoksi joskus kohteiden korjauksessa epäonnistutaan. Mikäli haluamme lähteä purkamaan korjausvelkaamme, vaalia rakennusperintöämme ja kansanterveyttä on meidän hahmotettava tilanteen kokonaiskuva. Meidän tulee tarkastella rakennusmääräyksiämme ja -käytäntöjämme, sekä panostettava rakentamisen laatuun.

Lauritsalassa näyttäytyy sisäilmaongelmien aiheuttama hankala ja kärjistynyt tilanne, jossa suojelumerkintä ei suojele rakennusta tai maakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista ympäristöä. Tapaus ei myöskään anna viranomaisten päätösprosessista kuvaa pitkällä tähtäimellä tehtävistä päätöksistä. Lauritsalan tapauksessa sisäilma- ja kosteusongelmien perusteella ollaan purkamassa kolmea viidestä Ypyöiden suunnittelemaasta rakennuksesta, sekä kokonaista koulukeskusta. Kunnan päättävät tahot ovat yrittäneet toimia parhaan tietämyksensä ja resurssiensa mukaan tilanteessa, jossa vaakakupissa on kunnan talous, ihmisten terveys ja rakennussuojelu. Samankaltainen tilanne löytyy monelta muualtakinkin Suomen paikkakunnalta.

On totta, ettei kaikkea voida suojella, eikä korjaus ole aina mahdollista tai kannattavaa. Joudumme siis priorisoimaan, mitä haluamme suojella; toimintoa, julkisivua, tiloja, rakennetta, vai ympäristöä. Tärkeää on myös miettiä lähtökohtia uudelleen. Voimmeko sopeuttaa toimintaamme ja normejamme rakennusten ehdoilla vai tuleeko rakennusten aina sopeutua meidän alati muuttuviin tarpeisiimme ja normeihimme.

Lauritsalan koulun kohdalla todettiin, että liian paljon jouduttaisiin korjaamaan, ja purkamaan, jotta koulusta saataisiin uuden veroinen ja nykynormit täyttävä. Korjaustoimenpiteiden jälkeen autenttisuus olisi menetetty, eikä koulu näin olisi enää suojelun arvoinen. Suojelusta päätettiin siis luopua, jotta rakennus voidaan purkaa ja rakentaa tilalle uusi koulu. Vaatimuksena oli siis korjata koulu uudet normit täyttäväksi. Lähtökohtana ajattelu on jo nurinkurinen. Vanhasta ei saa uutta, eikä uudesta vanhaa. Rakennuksen kuntoa olisi pitänyt kartoittaa kattavammin vuosien saastossa ja tutkia useampia korjausvaihtoehtoja.

Valitettavasti näyttää siltä, että päättäjiltä loppuu usein tahto, ennen kuin suunnittelijoilta keinot. Mielestäni nykyiset rakennussäädökset tarjoavat hyvin yksipuolisen suunnan rakentamiselle ja korjaamiselle. On todellinen harmi, ettei suunnittelijoille anneta mahdollisuutta monimuotoisille ratkaisuille. Korjauskohteiden ja muidenkin rakennushankkeiden kohdalla pitäisi määräyksissä olla soveltamisvaraa ja kohtuullisuus ajattelua - tai niin kutsuttua maalaisjärkeä. Energian säästö ja energiatehokkuus ovat tärkeitä tavoitteita, mutta niihin ei tulisi panostaa ihmisten terveyden kustannuksella. Oma näkemykseni onkin, että monimutkaiset ratkaisut tuottavat usein monimutkaisia ongelmia.

Diplomityöni tavoitteena oli tuoda ilmi Lauritsalan laadukas ja ainutlaatuinen rakennusperintö. Ypyöiden tuotanto ansaitsee arvostusta päättäjien ja paikkakuntalaisten taholta. Rakennusten suojelu on ennen kaikkea valinta ja tahtotila, sillä rakennusperintöämme vaalimalla vaalimme paljon enemmän kuin rakennuksia. Mikäli Lauritsala haluaa kehittyä ja säilyttää asemansa vetovoimaisena kaupunginosana, tulee sen olla ylpeä historiastaan ja panostaa paikallisiin palveluihin.

Ongelmalliset rakennukset ja rakenteet voivat olla terveyshaitta, mutta laadukas arkkitehtuuri ja hyvä suunnittelu voivat myös luoda korvaamattomat edellytykset hyvinvoinnille ja yhteisöllisyydelle. Terveystalon korjaussuunnitelmalla esitän vaihtoehdon purkamiselle ja suunnitelmassa annan rakennukselle uuden elämän modernina hyvinvointitalona, joka vastaa kunnallisen terveydenhoidon tuleviin ja olemassa oleviin tarpeisiin.

KIITOKSET

Haluan kiittää kaikkia jotka ovat matkan varrella kuunnelleet ja keskustelleet kanssani, ja jakaneet tietotaitoaan. Erityisesti haluan kiittää Petri ”Kapu” Kapulaista, Jukka Sainiota, Eeva Pajaria, ja Mikko Kieroa, jotka ovat olleet korvaamattomia tietolähteitä. Kiitos myös Alvar Aalto-säätiön sisäilmakurssin järjestäjille ja kanssaosallistujille mielenkiintoisista luennoista ja keskusteluista. Ilman teitä työni aihepiiriin perehtyminen olisi ollut huomattavasti haasteellisempaa.

Kiitos koko lafkan henkilökunnalle ja kanssaopiskelijoille ikimuistoisista opiskeluvuosisista. Suurkiitokset työni ohjaajille Anna-Maija Ylimaulalle ja Anu Soikkelille kannustavasta ohjauksesta ja rohkaisusta.

Lämmin kiitos perheelle ja ystävilleni kaikesta tuesta ja kannustuksesta. Erityiskiitos Miialle, joka on ollut korvaamaton ystävä Oulussa ensimmäisestä päivästä lähtien.

9. KUVALUETTELO JA LÄHTEET

Kuva luettelo ja lähteet:

LKA, Lappeenrannan kaupungin arkisto

LKKA, Lappeenrannan kaupungin kuva-arkisto

RTMA, Rakennustaiteen Museo

Kuva 1: (kansi) Terveystalo, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKKA

Kuva 2: tukkipinot Kaukaalla 1966, Etelä-Karjalan museo. Kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 3: Ilmavaihtotekniikan muutokset, LVI-tekniikan kynnyskysymyksiä (Harri Ripatti, Climaconsult Finland Oy)

Kuva 4: Tervetuloa Lauritsalaan, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 5: Saimaan kanava, Mälkiän sulku 1930-39, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 6: Heinän tekoa Luukkaan pellolla, 1960-luku. LKA

Kuva 7: Veneitten lasku vesille Saimaan rannalla. LKA

Kuva 8: Risteilyalus sulussa, Mälkiän sulku 1930-39. LKA

Kuva 9: Suomen kartta, Pekka V. Virtanen, Lauritsalan kauppala, Yhteiskirjapaino Oy, Helsinki 1966

Kuva 10: Saimaan kanavan suunnitelma ja profiili, 1852, Plan och Provil-kartan öfver Saima kanal. Med vyer of Lauritsala och Lavda sluss samt en mindre situationskartta. Kansallisarkiston digitaaliarkisto

Kuva 11: Saimaan vesistön kartta, 1852, Plan och Provil-kartan öfver Saima kanal. Med vyer of Lauritsala och Lavda sluss samt en mindre situationskartta. Kansallisarkiston digitaaliarkisto

Kuva 12: Saimaa Kanava Lauritsalassa-kyltti, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKKA

Kuva 13: Kaukaan tehdasrakennuksia, 1930-luku

Kuva 14: Kaukaan ilmakehu, 1936, Lauritsala-seura ry. Etelä-Karjalan museo, kuvaaja P.J.Björgelund, LKA

Kuva 15: Kaukaan saha, rantanäkymä 1940-luku, Lauritsala-seura ry. LKA

Kuva 16: Lauritsala 1930-luvun alussa, Leena Tarenius 1993. Maanmittaushallituksen 1933-53 tekemien mittausten mukaan. Riska, Leena 1996: Lauritsalan kauppalan historia, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä

Kuva 17: Lauritsalan karttapiirros (vuosi ei tiedossa), Kansallisarkiston digitaaliarkisto

Kuva 18: Ote Senaatin kartasta, 1893. Kansallisarkiston digitaaliarkisto

Kuva 19: Ote Lauritsalan mittauspiirustuksesta, 1936-38. LKA

Kuva 20: Ote Lauritsalan asemakaavasta 1936-38, LKA

Kuva 21: Ote Lauritsalan yleiskaavasta 1959, LKA

Kuva 22: Lauritsalan alueet, ilmakehu; kartta.lappeenranta.fi

Kuva 23: Lappeenranta ja Lauritsala, ilmakehu; kartta.lappeenranta.fi

Kuva 24: Ilmakehu 1939, Lappeenranta tekninen toimi

Kuva 25: Ilmakehu 1997, Lappeenranta tekninen toimi

Kuva 26: Ilmakehu 2011, Lappeenranta tekninen toimi

Kuva 27: Lauritsalan keskustan pienoismalli, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKKA

Kuva 28: Kauppalan talon rakenteilla, 1930-luku, Etelä-Karjalan museo, LKA

Kuva 29: Hallituskatua rakennetaan, 1936-37. Etelä-Karjalan museo, LKA

Kuva 30: Vanha puukirkko Hallituskadun varrella, 1936-37, LKA

Kuva 31: Ote maakuntakaavasta, 2011 http://www.ekarjala.fi/liitto/wpcontent/uploads/2013/10/Maakuntakaava_osa12.pdf

Kuva 32: Hallituskatu 50-luku, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 33: Näkymä puitobulevardilta (Luukkaantori) Kauppalan talolle. 1960-luku. Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 34: Näkymä Hallituskadulta länteen kirkolle. 1960-luku. Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 35: Näkymä Kauppalan talon katolta Hallituskatua itään. 1960-luku. Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 36: Juuri valmistunut jatkokoulu, 1930-luku, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 37: Juuri valmistunut Kauppalantalo, 1930-luku, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 38: Ragnar Ypyä, RTM

Kuva 39: Martta Matikainen-Ypyä, RTMA

Kuva 40: Kaukaan kansakoulun sisäpiha, 1950-luku, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKKA

Kuva 41: Päivölän lapset päiväunilla, 1950-luku, Etelä-Karjalan museo, LKA

Kuva 42: Kirjaston lukusali, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 43: Kirjasto, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 44: Kirjaston lainaussali ja parvi, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKKA

Kuva 45: Terveystalon Tietokadun julkisivu, asuntojen sisäänkäynnit, 1950-luku. Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKKA

Kuva 46: Terveystalo, näkymä Luukkaan rinteestä, 1950-luku. Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKKA

Kuva 47: Terveystalon parvekejulkisivu ja piha, Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKKA

Kuva 48: Lauritsalan kansakoulu 1950-luvun lopulla. Etelä-Karjalan museo, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKKA

Kuva 49: Vanha sairasapukeskus 1938, LKA

Kuva 50: Lauritsalan kauppalan kättilöpiirijako 1942-1953. LKA

Kuva 51: Kärkisalmen terveystalo, 1942, kuvaaja Luutnantti Tapio Piha, Finna museon tietokanta, CC BY 4.0

Kuva 52: Kievennan kunnan terveystalo, 1943, kuvaaja Sot.virk. Taube, Finna museon tietokanta CC BY 4.0

Kuva 53: Lohjan kauppalan terveystalo, julkisivut. Luonnos 3.9.1953, Arne Kohola

Kuva 54: Lohjan kauppalan terveystalo, pohjapiirustus 1.9.1953, Arne Kohola

Kuva 55: Vasta valmitunut terveystalo ja pihatie. LKA

Kuva 56: Päivitetty pihasuunnitelma ja ajotie autotalleille, RTMA

Kuva 57: Piha suunnitelma, skissi, Martta Ypyä, RTMA

Kuva 58: Pihasuunnitelma, Ragnar Ypyä, RTMA

Kuva 59: Vasta valmistunut terveystalo, näkymä Luukkaanrinteeltä, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 60: Julkisivu länteen, vaihtoehtoisella sisäänkäynnillä, skissi, Ragnar Ypyä. RKMA

Kuva 61: Päätyjulkisivu etelään, skissi, Martta Ypyä RKMA

Kuva 62: Päätyjulkisivu pohjoiseen, skissi, Martta Ypyä, RKMA

Kuva 63: Julkisivu itään Tietokadulle, skissi, Ragnar Ypyä, RKMA

Kuva 64: Pääsisäänkäynti ja paneliovet, LKA

Kuva 65: Pääovet, skissi, Ypyät, RKMA

Kuva 66: Parvekkeen ja kellarin ovityypit, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 67: Asuntojen porras, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 68: Asuntojen ulko-ovityyppi, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 69: Ikkunan ja ikkunalaudan detaljikuva, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 70: 1. kerroksen pohja, muovi, Ypyät, RTMA

Kuva 71: 1. kerroksen vaihtoehtoinen pohjaratkaisu, skissi, Martta Ypyä, RTMA

Kuva 72: Havainnekuva aulatilasta, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 73: Aulatila ja ovet, 1950-luku. LKA

Kuva 74: Piirros seinäasetelmasta, skissi, Ypyät. RTMA

Kuva 75: Aulatila, kaarevan seinän sommitelma, 1950-luku. LKA

Kuva 76: Piirros kapaloitikalusteesta, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 77: Neuvolan odotustila ja kapaloitipöydät. LKA

Kuva 78: Hammaslääkärin hoituhuone, LKA

Kuva 79: Lääkärin vastaanottohuone. LKA

Kuva 80: Röntgen laitteisto. LKA

Kuva 81: Luentosali. LKA

Kuva 82: Valohoituhuone. LKA

Kuva 83: Valohoitolampun esitteitä. LKA

10. LÄHTEET

PAINETUTLÄHTEET:

Ahola, Teija 2014: Terveyttä kaikille Terveystalot ja kunnanlääkärintalot 1940-luvulta 1960-luvulle, Selvitystyö Ahola, Museovirasto

Brelih, Nejc 2012: Ventilation rates and IAQ in national regulations, REHVA Journal

Finlex, 4.6.2010/498, Laki rakennusperinnön suojelemisesta 3§ Suojelun kohteet

Georg Giebeler, Harald Krause, Rainer Fisch, Florian Musso, Bernhard Lenz & Alexander Rudolphi 2009: Refurbishment Manual: Maintenance, Conversions, Extensions, Institut für internationale Architecture-Dokumentation GmbH & Co. KG. Munich.

Heiskanen, Tarja & Saaristo, Liisa 2011; Kaiken keskellä yksin, Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot

Hilden, Sari 2014: Julkisten rakennusten sisäilmaongelmat - paljonko on paljon? Rakennuslehti

Insinööri Studio Oy, 2013: T13088 Lauritsalan terveysasema, Tutkimusraportti. Lappeenrannan kaupunki, Tilakeskus

Jormakka, Kari 1984: Lappeenrannan merkittävät rakennukset, Lappeenrannan kaupunki, Kaupunkisuunnittelutoimisto, Yleiskaavaosasto, Julkaisu C4, Saimaan Kirjapaino Oy

Konttinen, Jussi: Energiatehokkaissa rakennuksissa piilee riskejä – tuleeko Suomesta mätien kotien maa? 24.1.2016 Helsingin Sanomat

Makkonen, Leena 1994: Martta ja Ragnar Ypyän funktionalistinen arkkitehtuuri, Oulun Yliopisto, Oulu

Makkonen, Leena 1999: Martta ja Ragnar Ypyä – arkkitehtipariskunnan elämäntyö, Arkkitehtuurin osasto, Oulun Yliopisto: Oulu (Acta Univ. Oul. C131, 1999)

Nisula, Jani 2015: Airfloor-lattiaratkaisun vaikutus betonilattian kuivumiseen, SeAMK.

Paasikoski, Jyrki 1999: Saimaan Kanava, Kauskialasta kuntaliitokseen. Historiaa ja tarinoita. Etelä-Karjalan ja museon julkaisusarja nro. 21. Lappeenranta

Perkiö, Miia, 2013 Kulttuuriympäristön monet kasvot - Puhetta suojelusta ja restauroinnista, Suomenlinnan hoitokunta, Helsinki

Pimiä, Maarit 3.09.2014 Lauritsalan alakoulun asemakaavan ja tontinjoon muutos, asemakaavaselostus

Planekar Oy 2013: Kuntoselvitys, Luukkaan koulu, Vahanen-yhtiöt

Pulkkinen, Juha 2007: Julkisivu kaupunkikuvassa - rakennusvalvonnan näkökulma, RY Rakennettu ympäristö 2/2007

Riska, Leena 1996: Lauritsalan kauppalan historia, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä

Saarivirta Toni, Consoli Davide & Dhondt Pieter 2009; Suomen terveydenhuoltojärjestelmän ja sairaaloiden kehittyminen Kasvatus & Aika

Standerts kjöld, Elina. Arkkitehtuurimme vuosikymmenet: 1930-1950. Suomen rakennustaiteen museo, Rakennustietosäätiö, 2008. Helsinki.

Winterhalter, Kati 2015: Miksi home on Suomessa muita maita yleisempi ongelma? Rakennuslehti

SANOMALEHDET:

Erittäin ajanmukainen kirjastotalo, Etelä-Saimaa, syyskuu 7. 1951

Nyman, Juhana: Huono sisäilma aiheuttanut oireita – Lauritsalassa edessä koulun täydellinen remontti tai uuden rakentaminen, Etelä-Saimaa 18.01.2016,

Sisäilmaongelmat sulkevat Luukkaan päiväkodin, Etelä-Saimaa, 13.11.2012,

Sinkkonen, Tuija; Lauritsalaa ei saa näivettää – terveyskeskus säilytettävä, Lappeenrannan uutiset, 23.05.2013

Kotiharju, Anne; Hyvinvointiaseman parakit Luukkaan päiväkodin tontille – koulun tontille ei mahdu, Etelä-Saimaa 11.03.2015

Koivisto, Janne; Nyt puhuu Lauritsalan kouluvalittaja -kaksi vaatimusta kaupungille, Lappeenrannan Uutiset 24.01.2015

Kemppainen, Heikki; Rakennusmiehen karu kertomus: Lauritsalan koulu korjattiin hutiloiden, Lappeenrannan uutiset, 11.11.2015

DIGITAALISET LÄHTEET:

http://www.rakennusperinto.fi/kulttuuriymparisto/aikakaudet/fi_FI/tilastoja_rakennuskannasta/_files/13401933870046889/default_FS/Rakennuskannan_ikajakauma_Koko_maa2.gif vierailtu 07.09.2015

<https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Korjausrakentaminen1/Korjausvelka/> vierailtu 20.02.2016

<http://www.vtt.fi/medialle/uutiset/vtt-korjausrakentamisen-osuus-nousemasa-yli-puoleen-kaikesta-asuntorakentamisesta> 20.02.2016

Riippa, Tommi, 26.09.2015 Miksi kodista kannattaa pitää huolta? Rakennusvalvonta, Oulu http://kuivaketju10.fi/wp/wp-content/uploads/2015/11/Miksi-kodistaan-kannattaa-pit%C3%A4%C3%A4-huolta_Tommi-Riippa.pdf?4b8f6e vierailtu 25.01.2016

<http://roti.fi/tiiviisti/> 14.4.2016

Ympäristöministeriö ja Hengitysliitto, Tiedote 8.12,2015 [http://www.ym.fi/fi-FI/Ajan-kohtaista/Kosteus_ja_hometalkoiden_tyokalupakki_He\(37182\)](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajan-kohtaista/Kosteus_ja_hometalkoiden_tyokalupakki_He(37182)) vierailtu 22.02.2016

Ilmanvaihdon perusteet, Ilmanvaihdon tehtävät ja toiminta, Sisäilmayhdistys ry <http://www.sisailmayhdistys.fi/Perustietoa-sisailmasta/Ilmanvaihdon-perusteet> vierailtu 22.04.2016

Kaukaan tehdasmuseo, Etelä-Karjalan museot <http://www.etelakarjalanmuseot.fi/kaukaan-tehdasmuseo/> vierailtu 11.11.2015

Birger Brunila, Arkkitehtuurimuseo <http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3122> vierailtu 11.11.2015

The Editors of Encyclopedia Britannica; Sir Ebenezer Howard, British urban planner <http://global.britannica.com/biography/Ebenezer-Howard> vierailtu 14.11.2015

Kuva 84: 2.kerroksen pohja, muovi, Ypyät, RTMA

Kuva 85: 2.kerroksen luonnos, skissi, Martta Ypyä, RTMA

Kuva 86: Vaihtoehtoinen asuntojen pohjaratkaisu, skissi, Martta Ypyä, RTMA

Kuva 87: Lääkärin asunnon takka, skissi. Ypyät, RTMA

Kuva 88: Lääkärin asunnon kenkäkaappi, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 89: Lääkärin asunnon pyöreä porras, skissi. Ypyät, RTMA

Kuva 90: Leikkaus, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 91: Kellarikerroksen pohja, muovi, Ypyät, RTMA

Kuva 92: Asemapiirros, 1965, Ypyät, LKA

Kuva 93: Julkisivu itään Tietokadulle, laajennus.1965, Ypyät, LKA

Kuva 94: Julkisivu länteen, laajennus, 1965, Ypyät, LKA

Kuva 95: Leikkaus, laajennus, 1965, Ypyät, LKA

Kuva 96: 2. krs laajennus, lääkärin asunto, 1965, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 97: 1. krs laajennus, terveyskeskus ja autotallit, 1965, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 98: Väetönsuojan suunnitelma, 1966, Ypyät, LKA

Kuva 99: Ote ajantasa asemakaavasta. <http://kartta.lappeenranta.fi/ims/>

Kuva 100: Ilmakuva 2009, Lappeenrannan kaupungin tekninen toimi

Kuva 101: Viistoilmakuva 2012, Lappeenrannan kaupungin tekninen toimi

Kuva 102: Terveystalo kuvattuna Luukkaan rinteestä, kuvaaja Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva 103: Ilmakuva 1957, LKA

Kuva 104: Ilmakuva 1960-luvun alku, Etelä-Karjalan museo, LKKA

Kuva 105: Ilmakuva 1960-luku, Etelä-Karjalan museo, LKKA

Kuva 106: Mikrobivauriokartoitus kaavio. Insinööri Studio Oy, 2013: T13088 Lauritsalan terveysasema, Tutkimusraportti. Lappeenrannan kaupunki, Tilakeskus

Kuva 107: Leikkaus 1:20 parvekejulkisivulta, 1952, skissi, Ypyät, RTMA

Kuva 108: Alipineistetun ja tuuletetun lattiarakenteen toimintaperiaate, http://ventgolv.se/files/8014/3107/9490/Broschyr_VentGolv_2015_low.pdf

Kuva 109: Me-Byo ajatusmallikuvio, http://www.me-byo-summit.com/en/summit/mebyo/Curing_Me-Byo_NOV2014.pdf

Kellokumpu, Mariina, Lauritsalan kauppala, Etelä-Karjalan museo http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/Lauritsala/lauritsalan_kauppala.html vierailtu 11.11.2015

Etelä-Karjalan maakuntakaava, 2010 maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset [http://www.ekarjala.fi/liitto/wp-content/uploads/2013/10/Merkin-n%C3%A4t_m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4ykset_A0.pdf](http://www.ekarjala.fi/liitto/wp-content/uploads/2013/10/Merkin-%C3%A4t_m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4ykset_A0.pdf) vierailtu 12.12.2015

Museovirasto, Lappeenranta, Lauritsalan kirkko ja seurakunta keskus http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1942 vierailtu 20.12.2015

Arkkitehtimuseo, Martta Matikainen-Ypyä <http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?a-pid=959500> vierailtu 15.12.2015

<http://alueuudistus.fi/soteuudistus/tavoitteet> vierailtu 29.03.2016

Lääkärilehden verkkojulkaisu 17.6.2015, Sote-uudistus yhdistää lääkärkansanedustajat http://www.laakarilehti.fi/uutinen.html?opcode=show/news_id=15919/type=1 29.10.2015

Burke Sheridan, 2014, Madrid Document, second edition, ICOMOS <http://icomos-isc20c.org/id13.html>, vierailtu 20.03.2016

<http://www.eksote.fi/Fi/Eksote/Ajankohtaista/Tiedotearkisto/Sivut/Hyvinvointiasemat-avataan-Lemill%C3%A4,-Lauritsalassa-ja-Ruokolahdella.aspx> Vierailtu 30.09.2015

Liikka kuva palveluyksikkö Mallu-auto kiertää Etelä-Karjalassa, 9.8.2013, Uutiset, Hammasväline oy http://www.hammasvaline.fi/uutiset/liikka-kuva_palveluyksikko_mallu-auto_kiertaa_etela-karjalassa.1026.news vierailtu 25.02.2016

Murto, Pentala, Helakorpi & Kaikkonen, 2015, Yksinäisyys ja osallistuminen , ATH-tutkimuksen tuloksia – Järjestökentän tutkimusohjelma, Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos, Työpapereita 25/2015, Tikkurilan Kopiopalvelu Oy http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/127100/URN_ISBN_978-952-302-547-9.pdf?sequence=1 vierailtu 26.02.2015

Malmi, Ani, 12.11.2013 Lauritsalan alakoulun sisäilmaongelmat jatkuvat, verkkojulkaisu Yle Uutiset, http://yle.fi/uutiset/lauritsalan_alakoulun_sisailmaongelmat_jatkuvat/6929210 vierailtu 20.03.2016

Rauhalammi, Iida 14.02.2015 Purettava funkkiskoulu kuumentaa tunteita - museo ihmettelee kaavasekoilua, verkkojulkaisu, Yle Uutiset http://yle.fi/uutiset/purettava_funkkiskoulu_kuumentaa_tunteita_-_museo_ihmettelee_kaavasekoilua/7736568 vierailtu 14.02.2016

http://www.me-byo-summit.com/en/summit/mebyo/Curing_Me-Byo_NOV2014.pdf

<https://www.maggiescentres.org/about-maggies/> vierailtu 25.02.2016

Ympäristöministeriö; Tiedote 27.2.2013, Energiatohokkuus huomioon luvanvaraisessa korjausrakentamisessa [http://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Energiatohokkuus_huomioon_luvanvaraisess\(3871\)](http://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Energiatohokkuus_huomioon_luvanvaraisess(3871))

Forsius, Arno 1999: Sairaiden hoidon historiaa ennen Florence Nightingalea <http://www.saunalahti.fi/arnoldus/sairhoit.html>

Forsius, Arno 2009; Kuvauksia lääketieteen historiasta, D-vitamiinin puutos ja riisitauti http://www.saunalahti.fi/arnoldus/d_vitam.html

Museovirasto ja Ympäristöministeriö 2010; Suojellut rakennukset Suomessa, määrittelyt ja kohdejoukon kuvaus <http://www.nba.fi/fi/File/1836/suojellut-rakennukset-maaritykset-ja-kohdejoukot.pdf>

Sainio, Jukka 2010, LVI-korjauskortti seurataloille, Suomen kotiseutuliitto <http://docplayer.fi/3103598-Lvi-korjauskortti-seurantaloille.html>

ARKISTOLÄHTEET

Lappeenrannan kaupunginarkisto:

Terveystalon piirustukset, rakennustyöselostukset, kokouspöytäkirjat ja rakennuslupa-anomuksen liite asiakirjat 1953 ja 1965-1966

Wirtanen, K. Viljo, kirje Kauppalanjohtaja Toivo Mansnerille 6.12.1952

Sairasapukeskuksen rakennustoimikunnan pöytäkirja 26.6.1953, nro 14

Lauritsalan vanhat kaavat ja kartat

Rakennustaiteen museo, Vantaan arkisto:

Terveystalon piirustukset ja skissit 1953-1966

Lappeenrannan kaupunki, Tilakeskus:

Rakennuslupakuvat ja rakennuslupahakemus, 1976,

Rakennuslupakuvat, 1983

Terveyskeskuksen nykytilakuvat

Lappeenrannan Kaupunki, Kosteus- ja homevauriotyöryhmä, Tarkastusmuistio 5.12.2001

Mykkänen, Juhani & Saastamoinen, Tommi: Energiakatselmusraportti, Kiinteistön energiakatselmuksella Lauritsalan terveyskeskus, 21.12.2012

Lappeenrannan kaupunki, Teknillinen toimi:

Lauritsalan alueen kantakartta (dwg)

Lauritsalan keskustan rakennusten listaus (rakennusvuodet)

Lappeenrannan kaupunki, Teknillinen toimi, Kiinteistö- ja mittaustoimi:

Imakuvat ja viistokuvat

LUENNOT

Lind, Tommi; Case: Aallon kohteet restaurointilaboratoriona, Luentosarja Alvar Aalto-säätiön modernin arkkitehtuurin korjauskurssi; home ja pienhiukkaset modernin rakennuksen peruskorjauksessa. 21.01.2016

Pirinen, Juhani: Työselitys ja urakkarajaliitteet. Luentosarja Alvar Aalto-säätiön modernin arkkitehtuurin korjauskurssi; home ja pienhiukkaset modernin rakennuksen peruskorjauksessa. 21.01.2016

Putus, Tuula 2016: Sisäilman mikrobit, terveysvaikutukset, sisäilmatutkimus ja kemialliset emissiot, Luentosarja Alvar Aalto-säätiön modernin arkkitehtuurin korjauskurssi; home ja pienhiukkaset modernin rakennuksen peruskorjauksessa. 14.01.2016

Vinha, Juha; Energiatohokkuuden parantaminen korjausrakentamisessa. Luentosarja Alvar Aalto-säätiön modernin arkkitehtuurin korjauskurssi; home ja pienhiukkaset modernin rakennuksen peruskorjauksessa. 30.01.2016

HAASTATTELUT

Mikko Kiero, Saimaan Tukipalvelut, 8.10.2015 Lappeenranta

Leena Makkonen (TkT) Arkkitehti SAFA, 19.10.2015 Helsinki

Jukka Sainio, LVI-insinööri, 26.11.2015 Helsinki

Jouko Kuivalainen, LVI-insinööri, 30.11.2015 Lappeenranta

Eeva Pajari, 19.01.2016 Lappeenranta

Teija Ahola (FM) 08.02.2016 (puhelin keskustelu)

Petri ”Kapu” Kapulainen (KMAC Company Oy, Betton Oy) 08.03.2016 Helsinki

KIRJEET JA JULKAISEMAT TÖMÄT ASIÄKIRJÄT

Kuivalainen, Jouko; Valituskirjelmä 8.1.2015

LIITTEET: Planssipienennökset 7 kpl

TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITEET

Rakennukset ovat kansan muistia ja niissä asustaa paikan henki - *genius loci*. Purkaessamme rakennukset menetämme historian mukana rakennusten rahallisen arvon. Tänä päivänä purkaminen on kuitenkin yleinen ja mutkaton ratkaisu vanhentuneiden ja korjaustarpeessa olevien rakennusten kohdalla. Sisäilma- ja kosteusongelmat vaivaavat laajalti rakennuskantaamme Suomessa, eikä edes kaavan suojelumerkintä takaa modernin rakennusperinnön säilymistä.

Ragnar ja Martta Ypö suunnittelivat Lauritsalan kauppalaan viisi julkista rakennusta jälleenrakennuskaudella. Rakennukset muodostavat ainutlaatuisen ja arvokkaan kaupunkikuvallisten kokonaisuuden. Kaupunki on kuitenkin päättänyt purkaa päiväkodin, terveystalon ja Luukkaan koulurakennuksen sisäilmaongelmien vuoksi.

Arkiympäristöä pidetään usein itsestäänselvyytenä, mutta näillä paikoilla ja rakennuksilla on usein iso rooli paikallisessa yhteisössä. Ypyöiden rakennukset muodostavat ainutlaatuisen kokonaisuuden ja ovat osa Lauritsalan kauppalan alkuperäistä ja modernia rakennuskantaa. Terveystaloa ei ole suojeltu kaavassa, mutta on peruskorjaukelpoinen ja mielestäni säilyttämisen ja korjauksen arvoinen.

Olen diplomitöni myötä perehtynyt sisäilmaongelmiin ja rakennusuojeluun keskustelemalla useiden eri alojen asiantuntijoiden kanssa ja osallistumalla Alvar Aalto säätiön järjestämälle modernin arkkitehtuurin korjauskurssille, *home ja pienhiukkaset modernin rakennuksen peruskorjauksessa*.

Diplomitöni tavoitteena on esittää vaihtoehto terveystalon purkutuoimiolle korjaussuunnitelman muodossa ja uudistaa rakennus toimivaksi hyvinvointitaloksi. Suunnittelukohteen kautta pureudun korjausrakentamisen ja rakennusuojelun problematiikkaan ja haasteisiin. Perehdyn diplomitöyssäni myös Lauritsalan kauppalan historiaan ja rakennusvaiheisiin, pääpainona kauppalan keskustan moderni rakennushistoria.

LAURITSALAN RAKENNUSHISTORIAA

Suomen kartta, (Pekka V. Virtanen)

Heinän tekoa Luukkaan pellolla 1960-luvulla, (LKA)

Veneitten lasku vesille Saimaan rannalla (LKA)

Risreilyalus Mätkiän sulussa 1930-39, (LKA)

Kaukaan tehdasalue, ilmakuva 1936. (LKA)

OLIPA KERRAN LAURITSALAN KAUPPALA

Lauritsala sijaitsee Saimaan etelärannalla Etelä-Karjalassa. 1800-luvulla alueella sijaitti kaksi suurta tilaa; Lauritsalan kartano ja Luukkaan tila, muuten rannikon ja salpauselan maat ja maannut olivat metsää ja peltoa. Saimaan etelärannan luonnon satama tarjosi kuitenkin hyvät lähtökohdat elinkeinon ja liiketoiminnan kehitykselle. Saimaan kanavan ja Kaukaan puuteollisuuden myötä Lauritsalaan virtasi työmiehiä ja varallisuutta.

Kanava ja Kaukas ovat alusta asti olleet Lauritsalan ja lähialueen elämänlanka. Niiden ansiosta alueelle kehittyi aikoinaan monimuotoinen elinkeinoverkosto ja alueen varallisuus kasvoi, mikä mahdollisti itsenäisen kauppalan perustamisen.

Lauritsalan kauppalä perustettiin helmikuussa 1931 ja itsenäisenä kauppalana se toimi vuoden 1932 alusta lähtien. 35-vuoden ajan Lauritsalan kauppalaa rakennettiin ja kehitettiin merkittäväksi ja edistykseksi kauppalaksi. Tehtaan myötä paikallakunnalle nousi työväen asuinalueita ja syntyi työväen kulttuuria. Lauritsalaan nousi myös laadukasta arkkitehtuuria. Tehdasalue ja Lauritsalan keskustan korttelit onkin merkitty maakuntakaavassa merkittäväksi rakennusperinnöksi.

Vuonna 1967 Lauritsala kuitenkin pakko liitettiin osaksi Lappeenrannan kaupunkia. Kyseessä oli Suomessa ensimmäistä kertaa toteutettu kuntien pakko liitos. Päätökset ja varat siirtyivät kuntaliitoksen myötä Lappeenrantaan. Varakkaasta ja velattomasta kauppalasta tuli Lauritsala, Lappeenrannan kaupunkilähiö. Liitoksen myötä monet asiat ovat muuttuivat, mutta vahva paikallishenki elää vielä paikallisten keskuudessa.

LAURITSALAN TERVEYSTALON KORJAUSSUUNNITELMA

DIPLOMITYÖ - OULUN YLIOPISTON ARKKITEHTUURIN TIEDEKUNTA

Tekijä: Minna Hulkkonen Pääohjaaja: Anna-Maija Ylimäula Ohjaaja: Anu Soikkeli

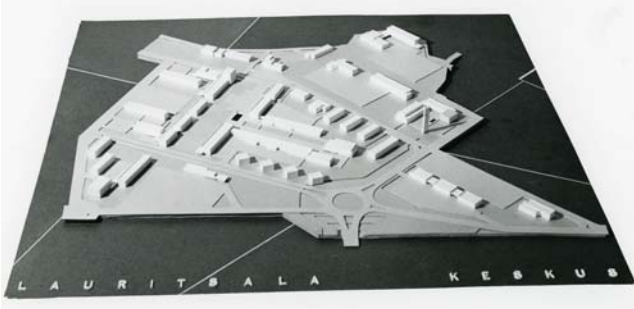
Ote Senaatin kartasta, vuodelta 1893. (Kansallisarkiston digitaaliarkisto)

Ote Lauritsalan mittauspiirustuksesta 1933-35, (LKA)

Ote Lauritsalan asemakaavasta 1941, (LKA)

Pienoismalli, 1950-luvun alupuolelta. (LKA)

Ote maakuntakaavasta (2011)

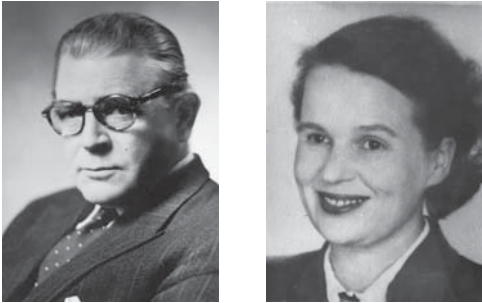
Rasterikartta Lauritsalasta. Merkittävät kulttuurihistorialliset ymāristöt (ma/km)

Lappeenranta ja Lauritsala, ilmakuva (kartta.lappeenranta.fi)

Minna Hulkkonen
Minna Hulkkonen, 24.05.2016 Oulu

Ragnar ja Martta Ypän suunnitelmia Lauritsalassa ja Lappeenrannassa
Lista poimittu Leena Makkosen väitöskirjasta. Korostetut projektit toteutuivat.

- 1936 Lappeenrannan miehistökasarit ja tallit
- 1938:1955 Kaukaan kansakoulu, Parkkarilankatu, Lauritsala
- 1938 ei.tot. Lappeen Osuusauton toimittilat, Snelmaninkatu-Asemakatu. Lappeenranta
- 1938:1939 Luukkaan päiväkoti, Karjalantie, Lauritsala
- 1944 Lasten päiväkoti, Lappeenranta
- 1949:1951 Lauritsalan kirjasto, Hallituskatu, Lauritsala
- 1949 Luukkaan kansakoulun opettajien asuntola, Hallituskatu, Lauritsala
- 1950 Kaukaan kansakoulun opettajien asuinrakennus, Kisakatu, Lauritsala
- 1952 Lauritsalan asema-ava, ehdotus
- 1952 Lauritsalan kunnalliskoti, detaljipiirustuksia
- 1952:1953 Lauritsalan terveystalo, Tietokatu, Lauritsala
- 1953 Lauritsalan jatkokoulu, Lauritsala
- 1953 Vesitorni, ehdotus, Lauritsala
- 1956:1957 Lauritsalan kansakoulu, Osulankatu, Lauritsala

Ypyöiden kilpailuehdotuksia Lauritsalassa ja Lappeenrannassa

- 1929 Etelä-Karjalan tuberkuloosiparantola, Lappeenranta
- 1958 kirkko, Lauritsala
- (ajoittamaton) Lappeenrannan teatteri

Lauritsalan keskustan suojellut rakennukset.

Lauritsalan keskustan purku-uhan alla olevet rakennukset.

Kaukaan kansakoulu (kuva vuodelta 2016)

Luukkaan päiväkoti, Päivölä (kuva vuodelta 2015)

Lauritsalan kirjasto (kuva vuodelta 2015)

Lauritsalan terveystalo (kuva vuodelta 2015)

Lauritsalan keskuskansakoulu (kuva vuodelta 2015)

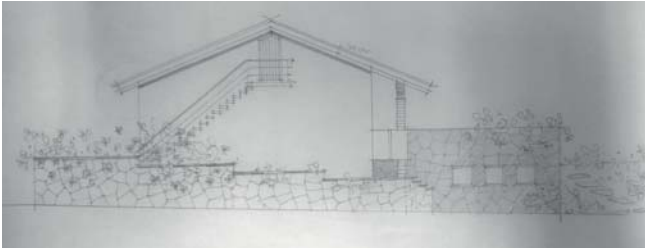
LAURITSALAN TERVEYSTALON ALKUPERÄINEN SUUNNITELMA

Lauritsalan Terveystalo, Tietokadun julkisivu, asuntojen sisäänkäynnit, kuva 1950-luvun alusta. (LKKA)

Päätyjulkisivu etelään, skissi (Martta Ypyä) (RTMA)

Päätyjulkisivu pohjoiseen, skissi (Martta Ypyä) (RTMA)

TERVEYSTALON JULKISIVUT JA PIHASUUNNITELMA

Ypyät suunnittelivat rinteiselle tontille kaksikerroksisen terveystalon, niin että Tietokadun (entinen Jatkokatu) puolelta oli käynyt henkiliökunnan asuntolhin ja pääsisäänkäynti terveystaloon oli puistomaisen pihan puolella ensimmäisessä kerroksessa. Talossa oli kahden kättilön, yhden terveystalosen, sekä yhden lääkärin virka-asunnot. Jokaiseen asuntoon kuului parveke, joka avautui länteen pihan puolelle ja näkymät oli Saimaalle saakka. Lääkärin asuntoon kuului myös tilava kattoterassi ja kahden auton autotalli. Ensimmäiseen kerrokseen keskitettiin kunnallinen terveydenhoito, neuvola ja hammaslääkärin vastaanotto.

Arkkitehtipariskunnan yhteistyöstä terveystalon suunnittelussa kertovat säilyneet piirustukset, joita on selvästi toteutettu kahdella eri tyylillä. Ragnarin piirustukset ja Martan piirustukset eroavat selvästi piirustusstyylissä toisistaan. Martan piirustuksissa on romantisempi viiva, jolla suurin osan terveystalon rakennuspiirustuksista on toteutettu. Rakennuksen ulko-ovet, kaitteet ja portaat on toteutettu Ypyöiden erillisten suunnitelmien mukaisesti.

Terveystalon julkisivumateriaaleina käytettiin ajalle tyypillistä punatiiltä, vaaleaa roiskerappausta ja liuskekiveä. Rappaus ja liuskekivi yhdistivät myös rakennuksen aiemmin valmistuneeseen kirjastoon. Ypyöiden suunnitelmassa liuskekiveä oli tarkoitus käyttää pihatiellä ja terveystalon tontin ympärillä liuskekiviadassa. Liuskekiveä oli tarkoitus käyttää myös matalan autotallin julkisivussa. Budjetin tai saatavuuden vuoksi liuskekiveä tuli kuitenkin vain pihalle sisään-tulon kohdalle. Ypyät myös miettivät tarkkaan pihasuunnitelmaa. Yhdessä versiossa terveystalolle ja autotallille suunniteltiin erilliset pihatiet. Toteutuneessa versiossa pihatie kaartaa pihan läpi, jolloin autolla pääsi ajamaan pihan halki sujuvasti ja aivan sisään-tulon eteen.

Terveystalon pihä ja parvekejulkisivu, kuva 1950-luvun loppupuolelta. (LKKA)

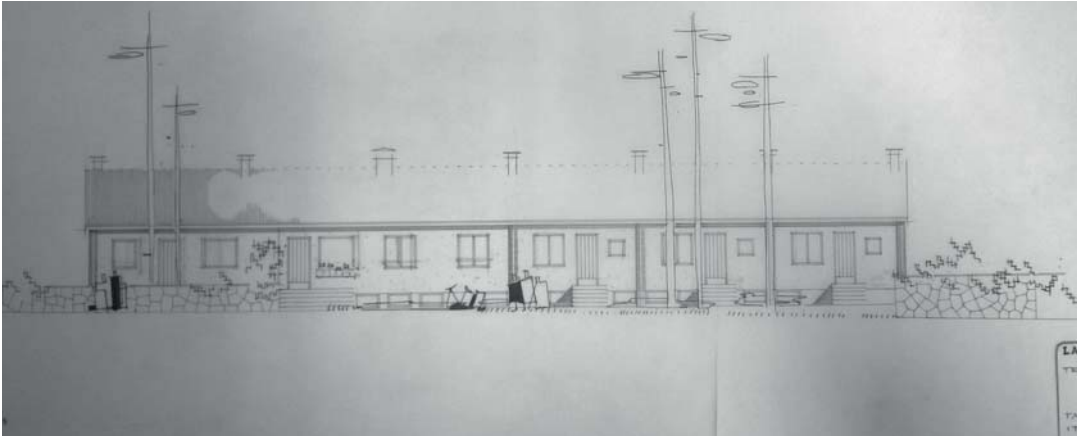
Näkymä Luukkaanrinteestä, kuva 1950-luvun loppupuolelta. Terveystalon takana pilkkottaa Luukkaan koulu. (LKKA)

Pääsisäänkäynti ja paneliovet (LKA)

Vasta valmistunut terveystalo ja pihatie. Taustalla jatkokoulu. (LKA)

Julkisivu itään Tietokadulle, skissi (Ragnar Ypyä) (RTMA)

Julkisivu länteen, vaihtoehtoisella sisäänkäynnillä, skissi (Ragnar Ypyä) (RTMA)

LAURITSALAN TERVEYSTALON KORJAUSSUUNNITELMA

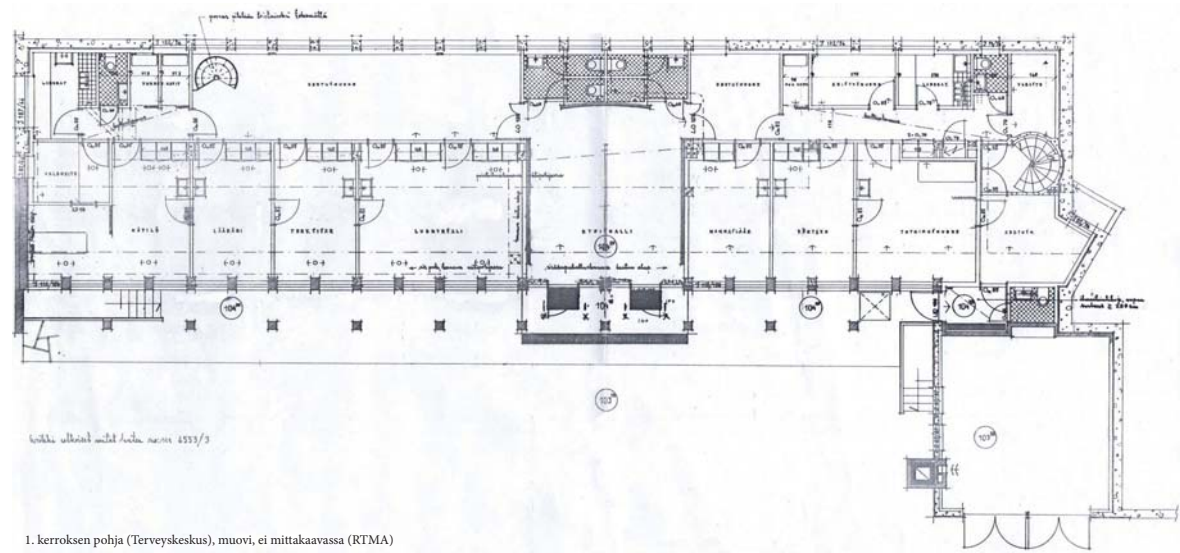
DIPLOMITYÖ - OULUN YLIOPISTON ARKKITEHTUURIN TIEDEKUNTA

Tekijä: Minna Hulkkonen Pääohjaaja: Anna-Maija Ylimaula Ohjaaja: Anu Soikkeli

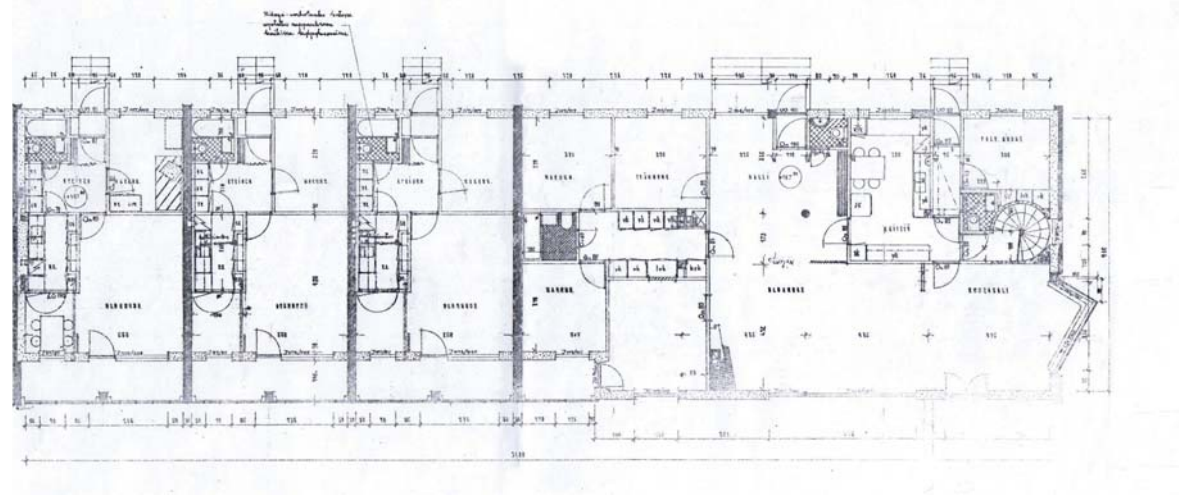
Minna Hulkkonen

Minna Hulkkonen, 24.05.2016 Oulu

1. kerroksen pohja (Terveyskeskus), muovi, ei mittakaavassa (RTMA)

2. kerroksen pohja (asunnot), muovi, ei mittakaavassa (RTMA)

Hammaslääkärin huone (LKA)

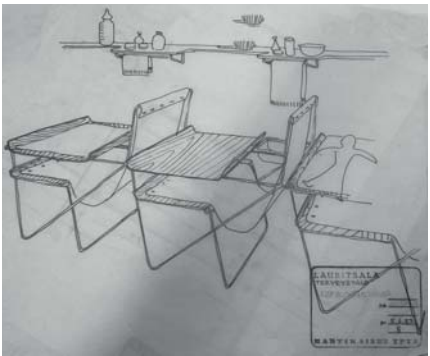
Röntgenlaite (LKA)

Valohoituhuone (LKA)

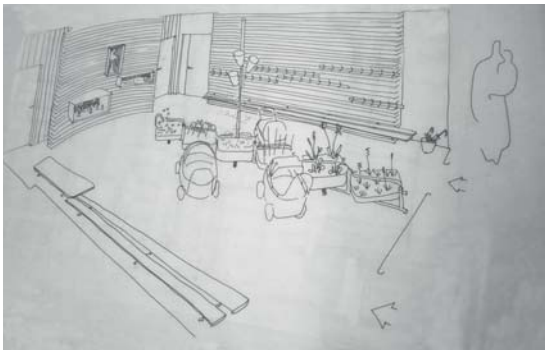
Luentosali (LKA)

Havinnepiirros kapaloitinkalusteesta, skissi, Ypyät, (RTMA)

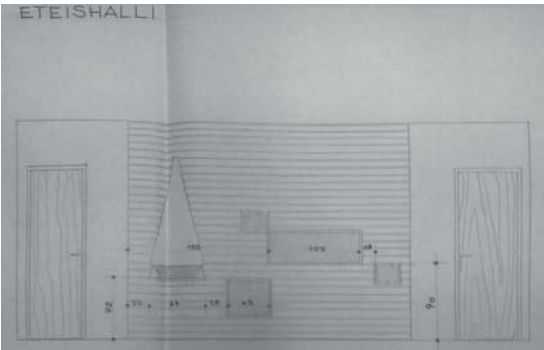
Neuvolan odotustila ja kapaloitinpöydät, kuva 1950-luvun alusta. (LKA)

Havinnepiirros odotustilasta, skissi, Ypyät (RTMA)

Aulatilat ja ovet, kuva 1950-luvun alusta. (LKA)

Havinnepiirros seinäasetelmasta, skissi, Ypyät (RTMA)

Aulatilat, kaarevan seinän kehyssovitelmalla, (LKA)

ARVOTTAMINEN

Arkkitehtoniset arvot

Hallituskadun ympäristöä ja Luukkaan keskustaa tulisi tarkastella kokonaisuutena. Ypyöiden rakennukset muodostavat arkkitehtonisesti ja kaupunkikuvallisesti selkeän kokonaisuuden, korttelin muiden rakennusten kanssa. Terveystalo on yksi osa Lauritsalan keskustan kaupunkikuvallista kokonaisuutta ja Ypyöiden suunnittelemaa rakennuskokonaisuutta. Terveystalo on myös yksittäinen itsenäinen rakennus, jonka arkkitehtuurisia arvoja voidaan tarkastella myös omana yksilönään.

Terveystalo rakennettiin aikana, jolloin materiaalista ja resursseista oli pulaa. Ypyät kuitenkin onnistuivat suunnittelemaan paikalle kauniin ja sympaattisen rakennuksen. Rakennus on edustava esimerkki 1950-luvun romanttisen modernismin asuusuunnittelusta ja terveystalorakentamisesta. Rakennuksen suunnittelussa ja sijoituksessa on hienosti otettu huomioon maasto, ilmansuunnat ja ympäristö. Materiaalit, massoitelu sekä kerrosten erilaiset luonteet kertovat inhimillisestä suunnittelusta, jotka ovat olennainen osa rakennuksen arkkitehtuuria.

Rakenteet ja monet ratkaisut toimivat edelleen ja ovat säilyttäneet hyvin. Rakennuksessa ei ole reliefejä tai seinämaalauksia kuten esimerkiksi kirjastossa, mutta taitava suunnittelu käy kuitenkin ilmi rakennuksesta. Detaljointi oli niukempaa, mutta sitä on käytetty harkituissa kohdissa. Rakennuksen julkisivussa ja sisätiloissa on taidokkaita ja siistiä muurauksia. Erityisen hienoja ovat sirot tiilipilari pihanpuoleisella julkisivulla, sekä aulan kaareva seinä. Pääsisäänkäynnin ovet ovat erityisen taidokkaita ja persoonalliset. Paneeliovissa on vapamuotoinen aaltokolmioikkuna. Ovien sivulaseissa on sirot valkoiset muototeräksiset ja sorvatut pyöröpuuvetimet ovat sukia kirjaston kaldepuille.

Nykyinen rakennus on kahden ajan tuote. Ensimmäinen osa rakennettiin vuonna 1953 ja laajennus vuonna 1966. Ypyät suunnittelivat laajennuksen liittymään alkuperäiseen lähes saumattomasti. Laajennus on sovittu hyvin alkuperäiseen rakennukseen, mutta siitä on löydettävissä 1960-luvun piirteitä ja tyylä.

Nykyinen rakennus on kahden ajan tuote. Ensimmäinen osa rakennettiin vuonna 1953 ja laajennus vuonna 1966. Ypyät suunnittelivat laajennuksen liittymään alkuperäiseen lähes saumattomasti. Laajennus on sovittu hyvin alkuperäiseen rakennukseen, mutta siitä on löydettävissä 1960-luvun piirteitä ja tyylä.

Nykyinen rakennus on kahden ajan tuote. Ensimmäinen osa rakennettiin vuonna 1953 ja laajennus vuonna 1966. Ypyät suunnittelivat laajennuksen liittymään alkuperäiseen lähes saumattomasti. Laajennus on sovittu hyvin alkuperäiseen rakennukseen, mutta siitä on löydettävissä 1960-luvun piirteitä ja tyylä.

Historialliset arvot

Terveystalo on historiallisesti kiinteä osa Lauritsalan kauppalan historiaa, kaupunkikuvaa ja julkisten palveluiden verkostoa. Rakennus oli myös aivan viime vuosien asti oleellinen osa paikallisia palveluita. Rakennuksen palveluiden vähetessä on rakennuksen merkittävyys kaupunkirakenteesta vähentynyt.

Rakennus on myös osa Suomen 1940-1950 -luvulla rakennettua terveystaloverkostoa. Paikallisesti terveystalo oli merkittävä osa kauppalan julkisia palveluita ja kunnallista terveydenhoitoa. Rakennus ilmensi aikanaan asettuja sisällöllisiä ja yhteiskunnallisia tavoitteita terveydenhoidossa ja rakentamisessa.

Ympäristölliset ja kaupunkikuvalliset arvot

Rakennus jää Hallituskadulta katsottaessa koulukeskuksen ja kauppatalon varjoon, eikä näy merkittävästi kaupunkikuvassa. Terveystalo suunniteltiin alun perinkin sijoittumaan kauppalan taakse, jossa se ei pyri viemään huomioita funktistalolta. Rakennukset ovat seisoneet yhteisessä korttelissa sulassa sovussa yli 60-vuotta ja jakaneet lämmitys-järjestelmän ja talonmiehen. Tontti ja sen länsi-pohjoispuolen maisema on säilynyt lähes muuttumattomana. Viereinen koulukeskus toisella puolella on vilkastunut ja kasvanut, minkä vuoksi rakennus on jäänyt Hallituskadun puolelta hieman näkymättömiin ja varjoon, eikä näy merkittävästi kaupunkikuvassa. Mittakaavallisesti rakennus sopii kuitenkin edelleen hienosti ympäristöön ja maisemaan. Rakennus muodostaa myös kaupunkikuvallisen jatkumon Ypyöiden suunnitteleminen Luukkaan koulun ja kirjaston kanssa.

Pääovet, kuva vuodelta 2015

Ilmakuva 1960-luvun alusta. Hallituskatu. Terveystalo vasemmassa reunassa (LKA)

Kaide ja käsijohde

Terveyskeskuksen odotustila, 1. krs.

Happinaamari (kellari)

Viestintakeskus (kellari)

Muototeräs vedin ja lukko

Paperitapetin palanen (ullakko)

Tyypillisyy

Rakennuksessa käytetyt materiaalit julkisivussa; punatiili, papurappaus, pesubetoni, liuskekivi, muototeräs, sekä rakennetarkaisut olivat ajalle tyypillisiä. Detailien, materiaalien ja muotokielen osalta rakennuksesta löytyy paljon yhtymäkohtia Ypyöiden suunnittelemiin rakennuksiin Lauritsalassa ja muualla.

Punatiili julkisivussa sitoo rakennuksen myös selkeästi koulun ja rappaus puolestaan kirjastoon. Koulun julkisivun säleiköt toistuvat ruskeina 1966 laajennuksen julkisivussa. Koulun ja Terveystalon pääovissa on myös molemmissa käytetty puuta ja valkoista muototerästä. Muotoilu ovissa on kuitenkin tyyliä tyylä ja toistaa enemmän kirjaston detailjoita. Kuten kirjastossa, myös terveystalossa punatiiltä on käytetty hillytyksi sisätiloissa.

Harvinaisuus

Rakennus on ainoa laatuaan, yksi yli kahdesta sadasta arkkitehtien yksilöllisesti suunnittelemissa terveystaloista. Tietävästi rakennus on myös ainoa Ypyöiden suunnittelema terveystalo. Rakennus on osa eheää ja harvinaista Ypyöiden suunnittelemaa julkisten rakennusten kokonaisuutta Lappeenrannassa. Rakennukset ilmentävät arkkitehtien ja eri vuosikymmenten arkkitehtonisen tyylin kehitystä.

Säilyneisyys/Alkuperäisyys

Julkisivut ovat säilyneet alkuperäisinä ja ovat periaatteessa hyvässä kunnossa. Rappauspinna on vuosien saatossa tummunut ilman epäpuhtauksia ja kattotiilet sammaloituneet. Ikkunat ja ulko-ovet ovat lähes kaikki alkuperäisiä, ja hyvässä kunnossa. Julkisivun puuosat kuten kateet ovat olleet sään armoilla.

Sisätiloja on vuosien saatossa remontoitu ja saneerattu niin laajasti, että alkuperäisiä tiloja ja materiaaleja on säilynyt vain paikoin. Pääaulan Pukkilan kaakelilattia on alkuperäinen ja hyvässä kunnossa. Pyöreä portaikko on alkuperäinen ja kateissa on nähtävissä maali-kerroksia, joista voidaan päätellä alkuperäistä värimaailmaa.

Toisessa kerroksessa asuntojen puolella on säilynyt muutamia alkuperäisiä sisäovia, eteisen naulakoita ja ikkunalautoja, jotka ovat Ypyöiden erikseen suunnittelema. Muita alkuperäisiä Ypyöiden suunnittelema kalusteita ja kiintokalusteita, ei ole säilynyt. Kellarissa on säilynyt muutamia kalusteita terveystalon historian varrelta, joista osa voi olla alkuperäisiä.

Kellari, väestönsuojatilat, sekä ullakko ovat parhaiten alkuperäisinä säilyneitä tiloja vähäisen käytön vuoksi. Väestönsuojassa ja ullakolla on säilynyt kalusteita ja vanhaa irtaimistoa, kuten kaasunaamareita ja patjoja 1960-luvulta, sekä vanhoja puulaatikoita laatikoita ja juuttisäkkejä.

Terveystalon alkuperäiset portaikat. Pyöreä portaikko vuodelta 1952 ja suora laajennuksesta vuodelta 1966.

Alkuperäisiä yksityiskohtia; wc:n helat, oven tarraus, tiilipilari, pukkilan lattikaakeli (aula), ikkunalaudo.

Terveystalon alkuperäiset portaikat. Pyöreä portaikko vuodelta 1952 ja suora laajennuksesta vuodelta 1966.

Alkuperäisiä yksityiskohtia; wc:n helat, oven tarraus, tiilipilari, pukkilan lattikaakeli (aula), ikkunalaudo.

Terveystalon alkuperäiset portaikat. Pyöreä portaikko vuodelta 1952 ja suora laajennuksesta vuodelta 1966.

Alkuperäisiä yksityiskohtia; wc:n helat, oven tarraus, tiilipilari, pukkilan lattikaakeli (aula), ikkunalaudo.

LAURITSALAN TERVEYSTALON KORJAUSSUUNNITELMA

DIPLOMITYÖ - OULUN YLIOPISTON ARKKITEHTUURIN TIEDEKUNTA

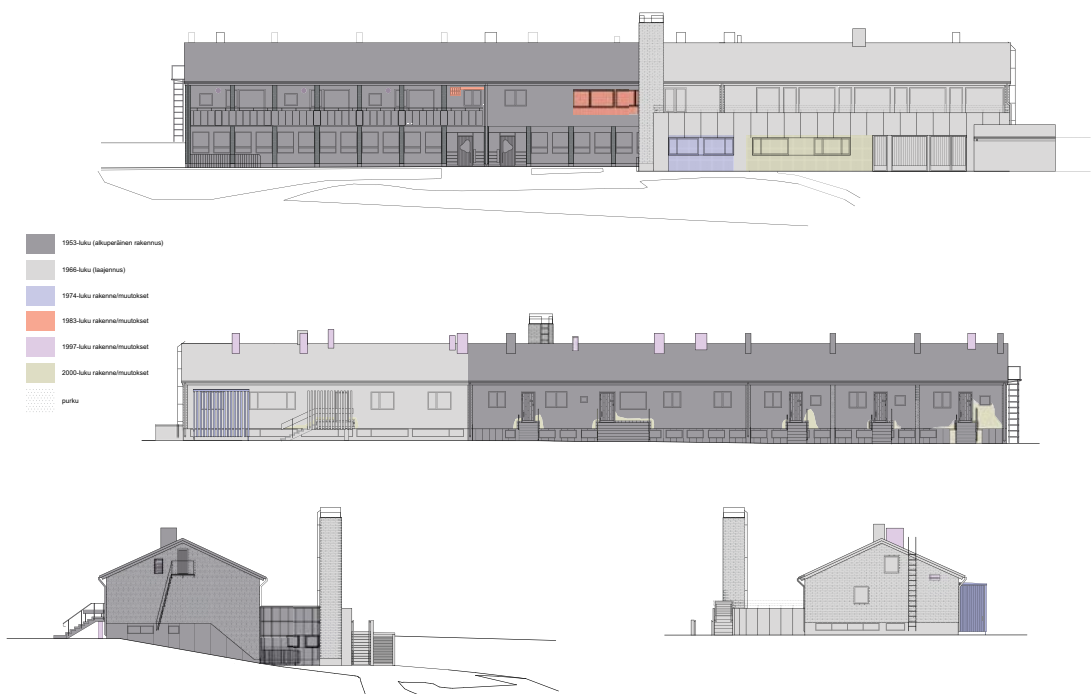
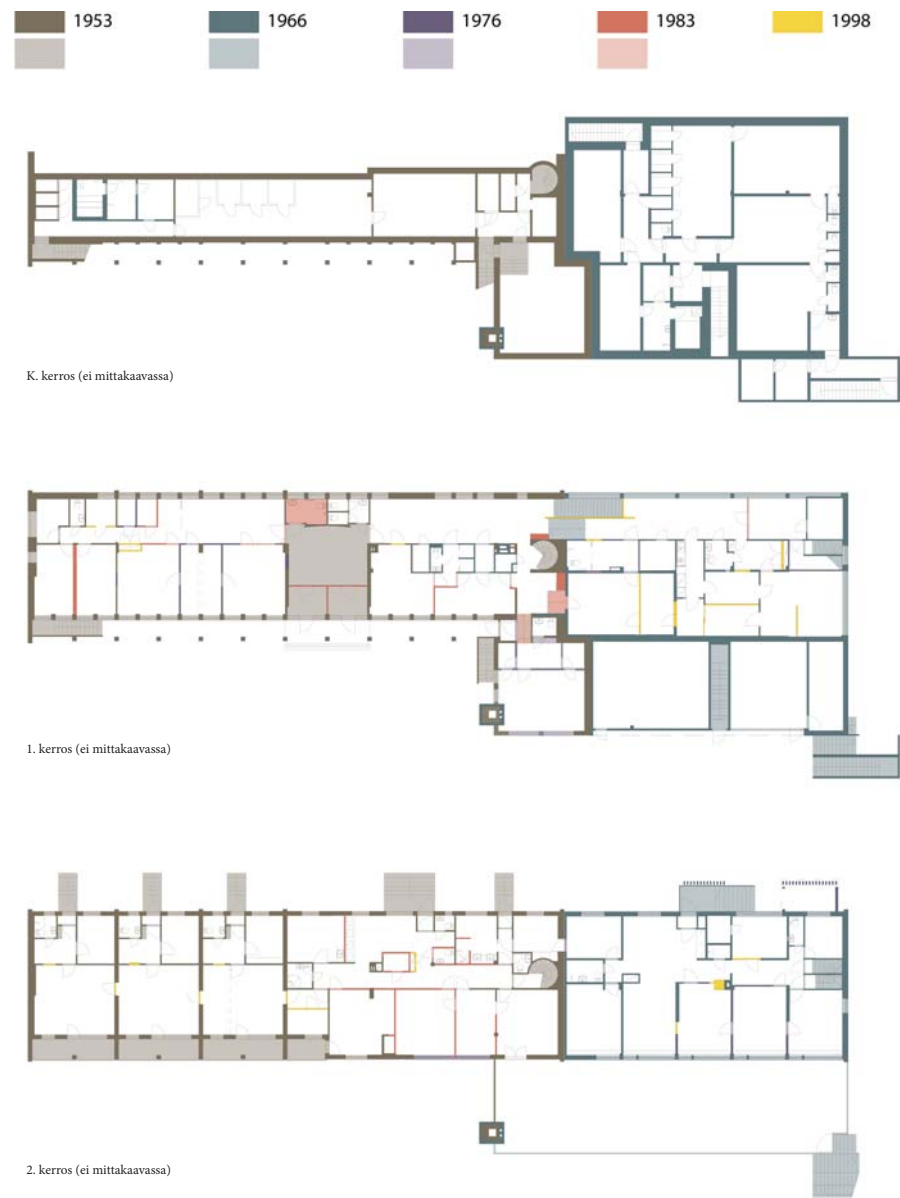
Tekijä: Minna Hulkkonen Pääohjaaja: Anna-Maija Ylimäla Ohjaaja: Anu Soikkeli

Minna Hulkkonen

Minna Hulkkonen, 24.05.2016 Oulu

NYKYTILA JA SÄILYNEISYYSKARTOITUS

Ilmakuva vuodelta 2012. Terveystalo koulun ja uuden päiväkodin takana.
(Lappeenranta kaupungin tekninen toimi)

NYKYTILA JA SÄILYNEISYYSKARTOITUS

Parvekejulkisivu, kuva vuodelta 2015

Laajennus 1966, autotalli ja sisätiloja, kuva vuodelta 2015

Tietokadun julkisivu, kuva vuodelta 2015

Tietokadun julkisivu, laajennus vuodelta 1966, kuva vuodelta 2015

Kaavassa terveystalosta tontti on määritelty tunnuksella YS eli se on sosiaali- ja terveydenhuoltoala palvelueiden rakennusten korttelialue. Laituritsalaiset ovat vedonneet päättäjiin useasti, jotta terveystalokeskuspalvelut säilyisivät Lauritsalassa". Sisäilmaongelmien vuoksi rakennus kuitenkin tyhjentyi marraskuussa 2015 ja toiminnot siirrettiin väliaikaisesti tilaalementeihin keskustan laitamille Ypyöiden päiväkodin tontille. Eksoten alustavissa suunnitelmissa on purkaa Ypyöiden suunnittelema Terveystalo ja rakentaa paikalle aikanaan uusi hyvinvointiasema.

Nykyinen rakennus on kahden ajan tuote. Ensimmäinen asu rakennettiin vuonna 1953 ja laajennus vuonna 1966. Ypät suunnittelivat laajennuksen liittyvän alkueraiseen lähes saumattomasti. Laajennuksesta on kuitenkin selkeästi 60-luvun piirteitä ja julkisivusommittelultaan se on pelkistetympi ja yksinkertaisempi. Vuorokymmenten aikana rakennukseen on lisäty koneellin ilmavaihto 80-luvulla ja viimeisin peruserannus rakennuksessa tehtiin 1998.

KORJAUSSUUNNITELMA

RAKENTEELISET RATKAISUT

Terveyshallossa suoritettiin mittaukset rakenteiden mikrobien ja tiiveyden osalta vuonna 2013. Rakennuksen haitta-aineita ei ole kartoitettu, eikä kattavaa kuntotutkimusta ole tehty. Koska rakenteiden kuntoa ei ole kartoitettu kattavasti, perustuu korjaushedotuksiin vanhojen rakennekuvien, työselostuskomenttien ja henkilöhaastattelujen pohjalta haallittuun tietoon. Näiden lähtötietojen perusteella laadin kohteelle korjaussuunnitelman.

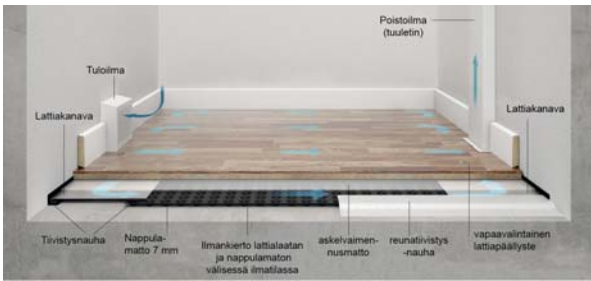
2000-luvun alussa korpuseriaatteien lähtökohtana oli, että puretaan kaikki varuistuinto ja varuistomatot varmuuden vuoksi. Tästä päivänä erilliset rakennetarkastukset ovat kuitenkin kehittyneet valtavasti eikä kaikkien rakenteiden purku ole välttämätöntä. Tärkeää on määrittää, onko rakenne edes varuistuinto merkittävästi. Olen esittänyt yhden vaihtoehdon kohteen riskirakenteiden karsuistakaisusta. Riskirakenteita ovat maanvaraisia alapohjat ja maanvastaisesti seinärakenteet, sekä välipohjat, joista löytyi mittautsen perusteella mikrobivaurioita.

Salaajapoliisien uusimien ja vedeneristysten asentaminen rakennuksen maanvastaisille seiniille ja kattoja suositellaan, mutta kallista. Samoin maanvaraisen alapohjan purku, maa-aineksen vaihto ja uuden rakenteen valtu. Mikäli raha ei olisi ongelmia, korjaus ei olisi kustannussyysm. Terveystalo sijaitsee Lappeenranta kaupunkikylähiössä, eikä kaupungilla ole varaa mittaviin korjauksiin voinneittenpiteisin tyden rakennuksen kohdalla, koska korjattavien rakennusten lista on pitkä. Vainhoiteohiella ratkaisulla pyrin siis löytämään vaihtoehdon, joka olisi toimivia, kustannustehokas, ja joka osoittaisi, että rakennus on mahdollista ja kannattavaa korjata.

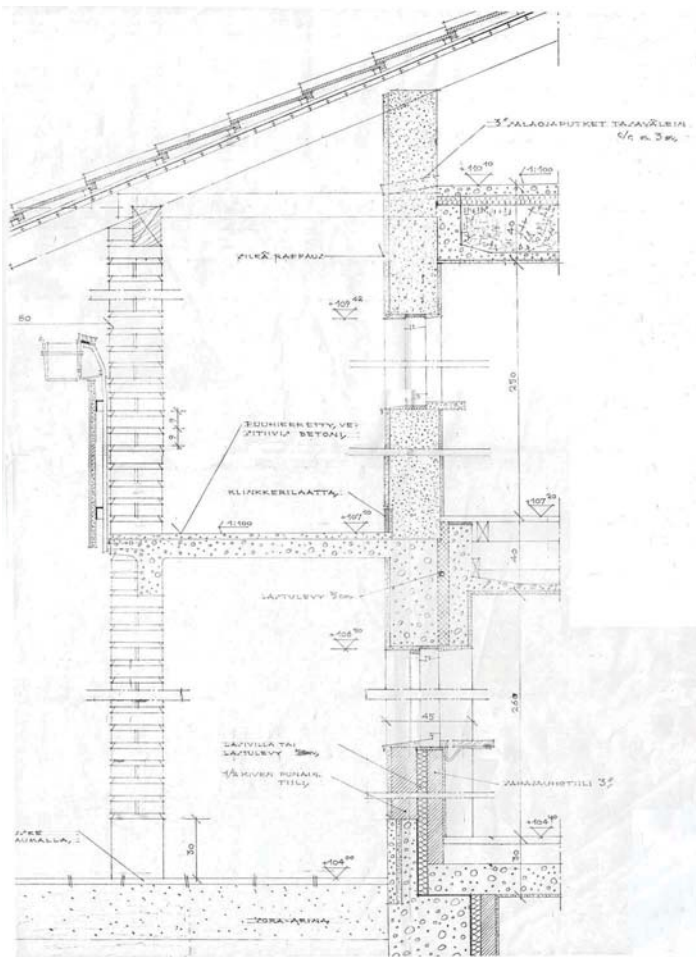
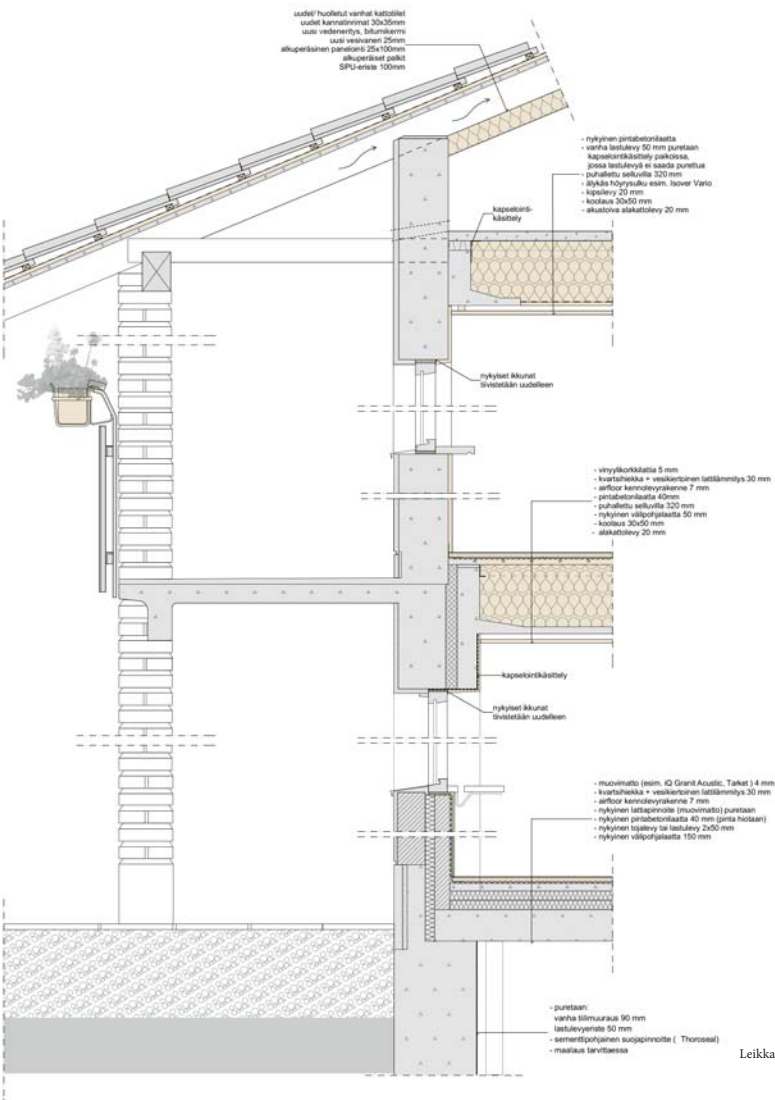
Korjausrakentaisiuna etuna on, ettei määstä tarvitse kaivaa rakennuksen ympärillä kuutiokappaleita, jolloin pitu- ja istutukset säästävät ja kallit kaivaukset vältetään. Julkisivun vierestä kä-
 vaessa on myös vaarana, että julkisivu ja rakenteet vahingoittuvat. Rakennus on sijoitettu
 rinteeseen, eikä kellarin tulvimista ole merkkejä tai muistutuksia, mikä viittaa siihen, että
 pohjavesi on tällä kohdalla välitön uhka. Salaojien uusiminen ei siis olisi tällä hetkellä vält-
 tämätöntä. Vesisäristä voidaan vähentää asentamalla syksojien alle rännineiskaivot ja
 sadevesiputket, jotka ohjaavat sadeveden poispiä rakennuksesta.

Lappeenrannan alueella rakenteista löytyy haitallista kreesootia (PAH-yhdisteet), joka vaatii asbestipurun kaltaista toimenpiteitä, mikäli rakenteita lähdetään purkamaan. Kreesootia on myös voinut kulkeutua maaperään. Aikakaudella tyypittään tapan raketeissa on myös asbestia. Asbesti itsessään ei kuitenkaan ole vaarallista, elleivät kuidut pääse vapaaksi ilmaan. Maaperässä voi myös olla radonia. Rakennuksen purkaminen tulisi siis kaikkii, haitta-aineen vuoksi.

Rakennuksen rakenne itsessään on hyväkuntoinen, mutta rakenteiden sisäiset eristiset ovat maistaan perusteella paikoin varioituneet. Haitallisten epäpuhtauksien kulkeminen huoneilmaan voidaan ratkaista purkamalla ja poistamalla kaikki riskirakenteet. Tämä on kuitenkin kallista, aikaa vievää, eikä kaikilla riskirakenteita saada pois vahingottomalla merkittävästi alkupeiräsi rakenteita. Aifloor-järjestelmän avulla voidaan välttää mittava purku ja samalla ratkaista rakenteista ja maaperästä nousevien epäpuhtauksien kulkuleutminen huoneilmaan.

Alipaineistetun ja tuuletetun lattiarakenteen toimintaperiaate (www.ventgolv.se)

Leikkaus 1:20 Ympät (RTMA)

Leikkaus 1:20

LAURITSALAN TERVEYSTALON KORJAUSSUUNNITELMA

DIPLOMITYÖ - OULUN YLIOPISTON ARKKITEHTUURIN TIEDEKUNTA

Tekijä: Minna Hulkkonen   Pääohjaaja: Anna-Maija Ylimaula   Ohjaaja: Anu Soikkeli

Minna Hultkonen

Minna Hulkkonen, 24.05.2016 Oulu

Julkisivu länteen 1:150

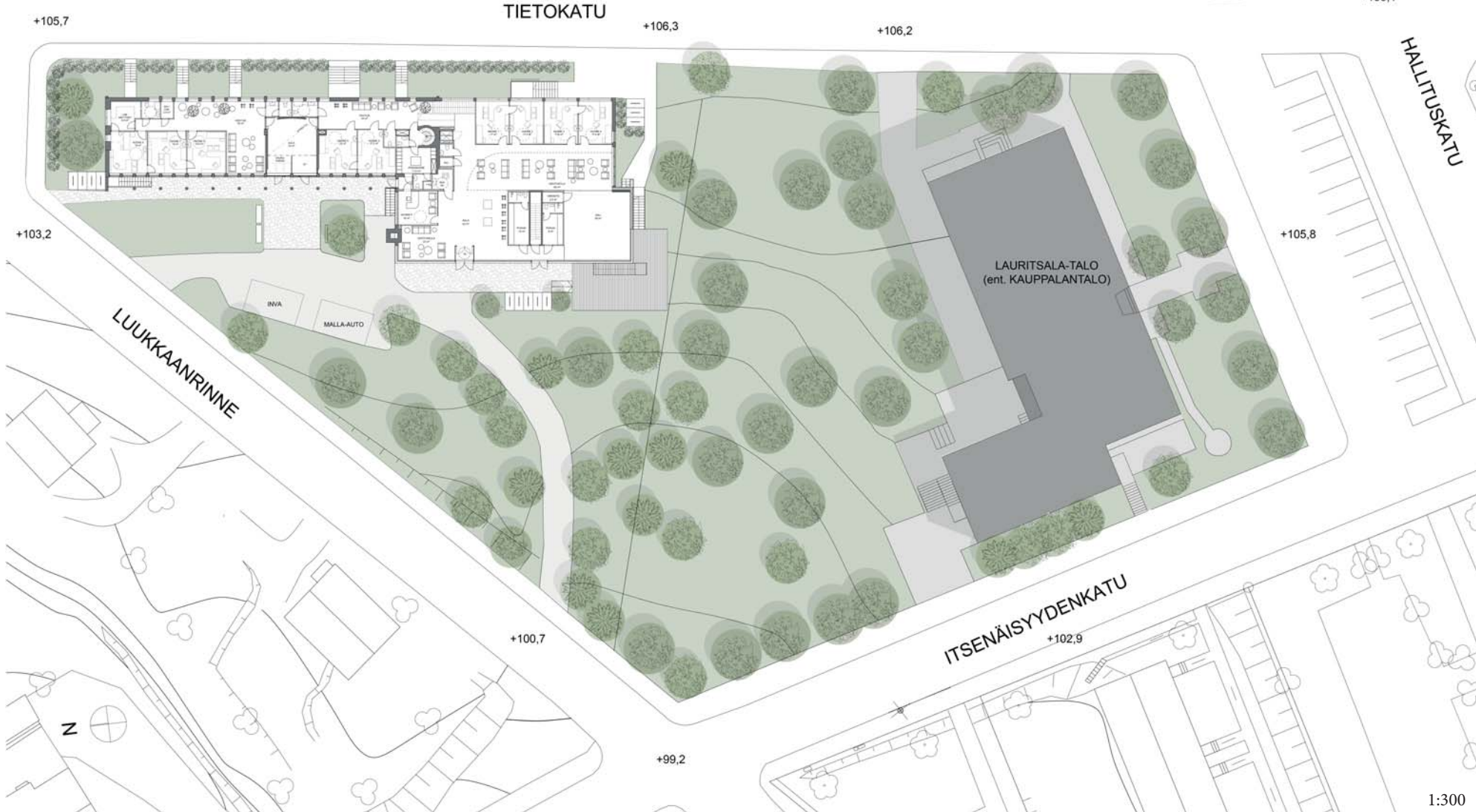
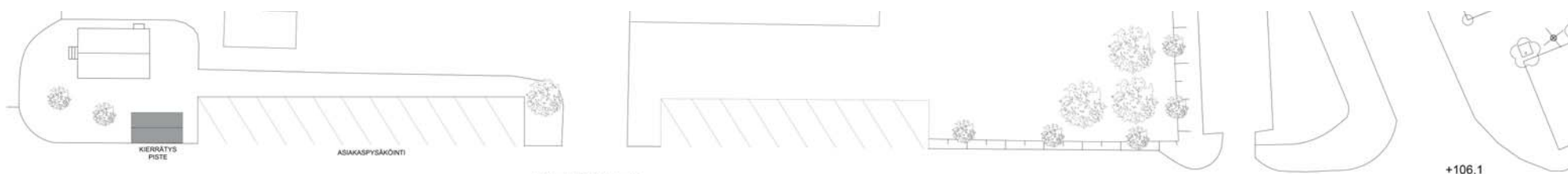
Julkisivu itään 1:150

Julkisivu pohjoiseen 1:150

Julkisivu etelään 1:150

1:300

LAURITSALAN TERVEYSTALON KORJAUSSUUNNITELMA

DIPLOMITYÖ - OULUN YLIOPISTON ARKKITEHTUURIN TIEDEKUNTA

Tekijä: Minna Hulkkonen Pääohjaaja: Anna-Maija Ylimäla Ohjaaja: Anu Soikkeli

Minna Hulkkonen
Minna Hulkkonen, 24.05.2016 Oulu

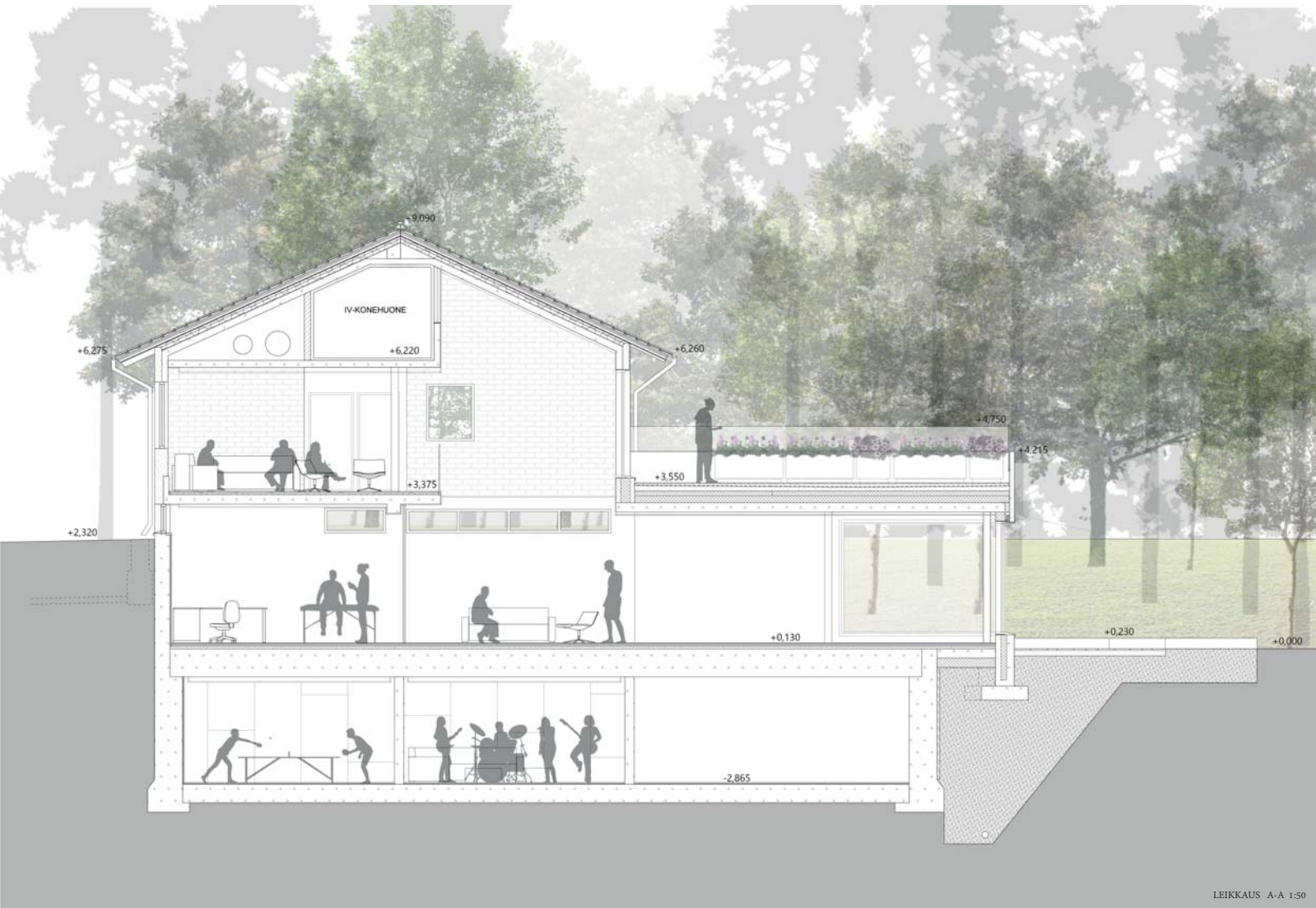
Havainnekuva puretun autotallirakennuksen paikalle rakennetusta uudesta laajennuksesta. Laajennukseen sijoitettu terveydenhoito- ja hyvinvointipalvelut. Katolla kattoterassi, vierailijoiden käytössä.

Havainnekuva kunnostetusta itäjulkisivusta. Asunnot muutettu nuorten tuki- ja ensiasunnoiksi.

Havainnekuva kunnostetusta pihasta ja länteen avautuvasta parvekejulkisivusta. 1. kerrokseen on sijoitettu neulapalvelut.

LEIKKAUS A-A 1:50

7.4 UUSI HYVINVOINTITALO

Uusi hyvinvointitalo tarjoaa paikallisille matalan kynnyksen perusterveydenhuollon palveluita, palveluneuvontaa, sekä hyvinvointia tukevia sosiaalisia palveluita. Monelle terveyskeskuksen tilojen kliinisyys, ilmapiiri, hajut ja äänet ovat ahdistavia. Usein vastaanotolle menemistä välttellen, kun paikat koetaan pelottavina ja epämiellyttävänä. Hyvinvointitalossa matalakynnyksen ympäristö toteutuu, kun tilojen hierarkkisuuista on minimoitu ja tilat ovat ilmeiltään viihtyisiä ja helposti hahmotettavia. Vanhaan rakennukseen on myös helppo tulla, onhan se tuttu ja turvallinen. Uudistuksista huolimatta rakennus on edelleen tunnistettavissa ulkoa ja sisältä.

Tavoitteena on säilyttää alkuperäinen julkisivu ja sovitaa uudisosa olemassa olevaan, mutta säilyttää se alisteisena vanhalle päärakennukselle. Tilaohjelmassa otin huomioon toimintojen soveltuvuuden rakennukseen. Uusi hyvinvointitalo on samalla kohtauspaikka ja paikallisten hyvinvointipalveluiden keskus. Saman katon alla voit siis mittaattaa aamulla verenpaineesi, käydä jumpassa ja kokoontua esimerkiksi neulontakerhon kanssa.

Tilaratkaisussa on pyritty tilojen monikäyttöisyyteen ja joustavuuteen. Jolloin mahdollistetaan parempi käyttöaste, kun jokaiselle toimelle ei tarvita omaa erillistä tilaa. Tiloja on myös mahdollista erottaa toisistaan tai yhdistää tilantarpeen mukaan. Tilojen vuokrata kokous ja koulutus käyttöön, sekä muihin tapahtumiin on myös mahdollista.

JULKISIVUT

Koska vanhat julkisivut ovat kauttaaltaan hyväkuntoiset, ovat korjaustarpeet lähinnä kosmeettisia ja kevyitä. Rapautuneet saumat uusitaan ja tiilipinta puhdistetaan kuivaharjaamalla. Lisäksi tiilipinnat käsitellään pintatiivistysaineella (Enviroseal B). Käsitellyt väritön ja rakenteen hengittävyys säilyy. Vanhat rappauspinnat puhdistetaan, paikataan tarvittaessa ja maalataan alkuperäisellä sävyllä diffuusiavoimella maalilla. Ruostuneet teräsovet eli kaitteet ja tikkaat tarkistetaan, korjataan ja maalataan uudelleen alkuperäiseen sävyyn. Julkisivun vaurioituneet puosat, säleiköt ja kaidepuut uusitaan alkuperäisen kaltaisina.

Alkuperäiset ulko-ovet ja ikkunat kunnostetaan, tiivitetään ja paneelien petsaus ja lakkaus uusitaan. Tiilikke uusitaan alkuperäisen kaltaisena.

Suurin osa nykyisistä ikkunoista on hyväkuntoisia ja voidaan säilyttää. Asuntojen parvekkeiden ovit ja suuret ikkuna kuitenkin uusitaan käytännöllisiksi lasiukuviiksi. Pihalle ja kattoterassille avautuvat suuret 60-luvun ikkunat myös uusitaan. Uudet ikkunat teetetään alkuperäisten ikkunoiden kokoisiksi, mutta uusilla lasituksilla, jolloin lämpöeristettä ja lämpöhäviötä pienennetään merkittävästi.

Vanha betoninen autotalli- ja kattoterassi puretaan ja paikalle rakennetaan samoilla mittasuhteilla uudisosa, jonne sijoituvat uudistuneet terveys- ja hyvinvointipalvelut.

KELLARI JA ULLAKKO

Kellarin väestösuojatiloihin sijoitin nuorille harrastetiloja; kaksi bänditilaa, videopelihuone, biljardi- ja pätytännihuone. Tällä hetkellä paikalliset nuorisotilat on sijoitettu viereiseen Lauritsala-taloon, joten tilat täydentäisivät nuorille suunnattuja palveluja paikakunnalla. Tiloihin on valvottu oma sisäänkäynti ja Lauritsalan nuorisotoimen ohjaajat pystyvät vierailemaan paikalla säännöllisesti. Nuoret voivat käyttää tiloja arki-iltoina ja viikonloppuisin. Paksujen betoniseinien ja välipohjan ansiosta nuorten melu ei kulkeudu helposti ylempien kerroksiin.

Seinille asennetaan akustoitpanelijärjestelmä joka suojaa väestösuojan komerotiloja, vaimentaa ääntä ja luo kolkosta kellarista kutsuvan paikan. Alaslasketulla katolla saadaan tilaan myös hyvä valaistus ja tilan tuntua. Lattiapinnoille ja ulkoseinille asennetaan levy-airfloor järjestelmä.

Kellariin toiseen päähän on sijoitettu ensiasuntojen asukkaiden käyttöön uusitut sauna- ja pesutilat, pyykkitupa sekä varastotilat. Kellarin pannuhuone jää paikoilleen ja muutkin talotekniset tilat ja laitteet sijoitetaan mahdollisuuksien mukaan kellarin.

Ilmanvaihto säilyy ullakolla, mutta järjestelmä uusitaan täysin. Vanhalle parvelle voidaan sijoittaa ilmanvaihtokoneisto ja harjan alla kulkevat tulo- ja poistotilakanavat ja jakautuvat sieltä alas.

Havainnekuva kellarin bänditilasta 1.

LAURITSALAN TERVEYSTALON KORJAUSSUUNNITELMA

DIPLOMITYÖ - OULUN YLIOPISTON ARKKITEHTUURIN TIEDEKUNTA

Tekijä: Minna Hulkkonen Pääohjaaja: Anna-Maija Ylimäula Ohjaaja: Anu Soikkeli

Minna Hulkkonen

Minna Hulkkonen, 24.05.2016 Oulu

Havainnekuva 1. kerroksen salista.

Havainnekuva 1. kerroksen neuvolan odotustilasta.

1. KERROS

Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat terveydenhoitopalvelut. Neuvola sijoittuu alkuperäiselle paikalleen vasempaan pätyyn. Odotustila ja vastaanottohuoneet ovat avarat ja koko perheelle sopivat. Vastaanottohuoneita on kolme. Lastenvaunuilta on parkki eteis-tilassa. Välipohja avattiin aulan kohdalta, jotta saatiin avaraa ja korkeaa tilaa. Aulasta oikealle on sijoitettu lisää neuvolapalveluiden vastaanottohuoneita. Tulevan käyttöasteen ja tilantarpeen mukaan tilat on myös mahdollista tarjota kolmannen sektorin palvelun tuottajille, jotka täydentävät keskuksen hyvinvointipalveluita. Tilaisissa voi toimia esimerkiksi hieroja, lymfoterapeutti, fysioterapeutti, jalkojen hoitaja tai vaikka kiropraktikko.

Hyvinvointikeskuksen tilat on sijoitettu niin, että pääsisäänkäynti palveluille on matalassa uudisosassa. Aulasta löytyy palveluneuvoja, sekä pienempi odotustila, jossa voidaan myös odottaa Eksoten Malla-auton vastaanottoa. Aulasta avautuu terveyspalveluiden vastaanottohuoneet ja avara odotustila. Aulasta on myös käynti pukuhuoneisiin ja kellarikerroksen nuorisotiloihin. Männikköiseen puistoon avautuvassa salissa voidaan järjestää jump-paa, joogaa, voimistelua, venyttelyä ja kerhotoimintaa vauvasta vaariin.

1. kerros, pohja 1:150

Havainnekuva 2. kerroksen hyvinvointiparvesta

Havainnekuva 1. kerroksen odotustilasta

2. KERROS

Talon entiset hoitohenkilökunnan asunnot muutetaan takaisin asuin käyttöön, nuorten tueksi ensiasunnoiksi. Asunnot toimivat ensiasunoina, jotka tukevat osaltaan nuorten itsenäistymistä. Nuoren kunnossapitoa tuetaan ja valvotaan säännöllisesti. Asuntoja voi hallinnoida Eksote tai muu nuorten kunnossapitoon keskittyvä järjestö. Vastaavanlaisissa asunnoissa nuori voi asua 1-2 vuotta, kunnes on valmis itsenäistymään ja muuttamaan omilleen. Sijainti sopii tarkoituksen hyvin.

Asuntojen pohjaratkaisu noudattelee alkuperäistä tilakkoa. Modernit mukavuudet on toteutettu kompaktisti ja nuorta asukasta ajatellen. Kylpyhuonetta suurennettiin hieman tilavammaksi ja lisättiin suihku. Tilassa on myös paikka pyykkipesukoneelle. Säilytystilaa lisättiin vaatehuoneen muodossa. Makuuhuone erotettiin käytävästä liukuovilla, jolloin asunto säilyi avarampana. Parvekkeelle johtanut ovi ja suuri ikkuna korvattiin lasiliuku-ovella.

Hammaslääkärin vastaanottotilat uusittiin vanhoihin tiloihin. Kompakteissa ja valoisissa tiloissa voi toimia kunnallinen tai yksityinen hammaslääkärin vastaanotto. Henkilökunnan sosiaalityöt on sijoitettu molempiin kerroksiin, mutta viihtyisä taukotila on toisessa kerroksessa.

Hyvinvointiparvi on paikallisten olohuone ja kokoontumistila. Parvelta avautuu näkymä puiden yli Saimaalle ja sieltä on kesäisin käynti vehreälle kattoterassille. Parvelta voi tavalta henkilökuntaa tai muita vierailijoita.

2. kerros, pohja 1:150

LAURITSALAN TERVEYSTALON KORJAUSSUUNNITELMA

DIPLOMITYÖ - OULUN YLIOPISTON ARKKITEHTUURIN TIEDEKUNTA

Tekijä: Minna Hulkkonen Pääohjaaja: Anna-Maija Ylimäla Ohjaaja: Anu Soikkeli

Minna Hulkkonen

Minna Hulkkonen, 24.05.2016 Oulu